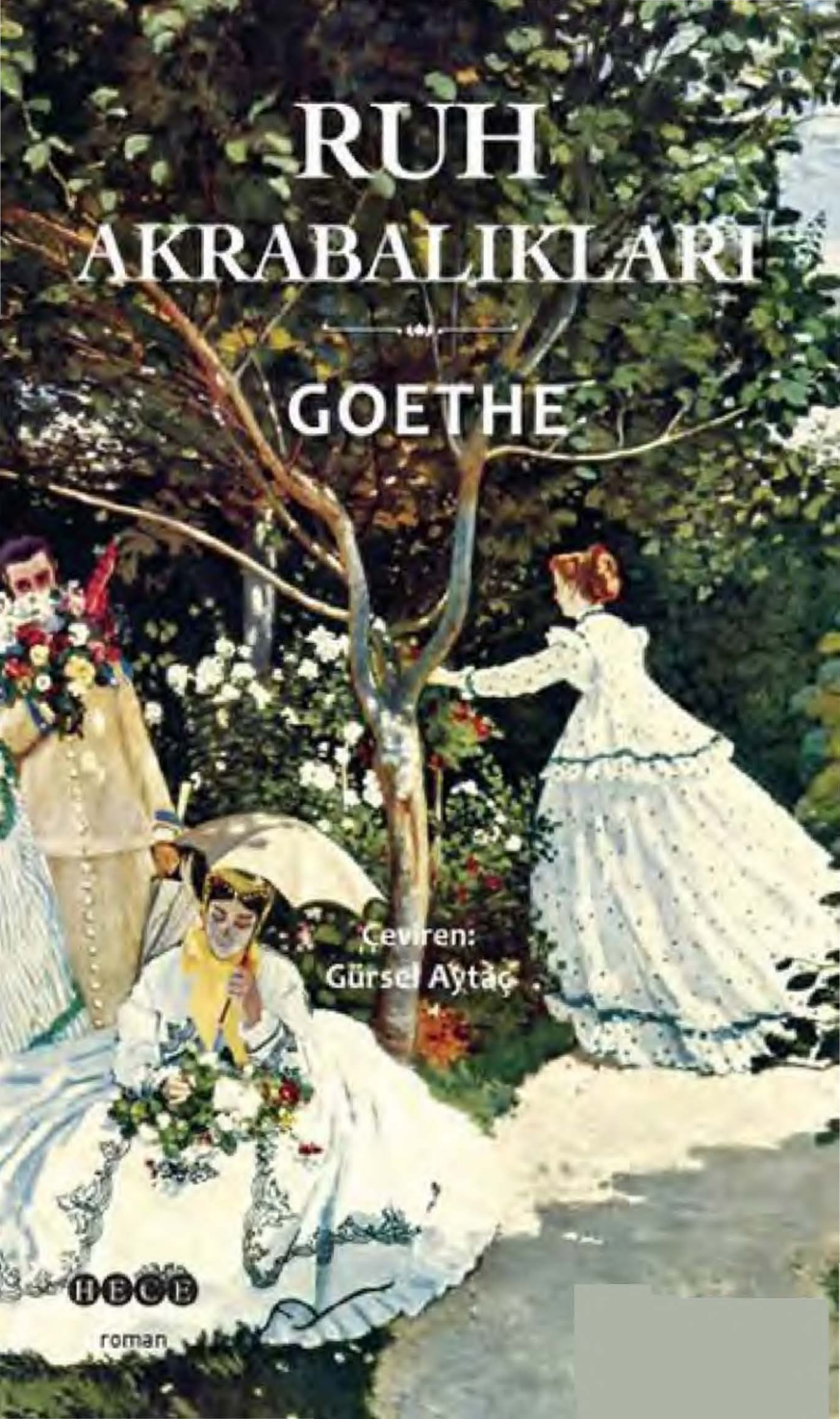
RUH AKRABALIKLARI

GOETHE

Çeviren:
Gürsel Aytaç

HECE

roman

Johann Wolfgang von Goethe: (Frankfurt 1749-Weimar 1832) Latince, Yunanca, İtalyanca, İngilizce, Fransızca, müzik, resim, Yiddiş dili ve İbranice öğrendi. Hukuk öğrenimi görmek için 1765'te Leipzig'e gitti. Goethe ilk edebiyat denemelerinin, *Lie derbucch Annette*'yi (1767), *Die Laune des Verliebten* (1767) adlı pastorali, *Die Mitschuldigen* (1770) adlı komedisini bu dönemde yazdı. Hastalanarak 1768'de Frankfurt'a döndü. Kaldığı çatı katını laboratuvar haline [illegible] kimya deneylerine girişti. *Neue Lieder*'i de o sıralarda yayımladı (1769). Huk[illegible]ini tamamlamak üzere Strasbourg'a gitti (1770). Frankfurt'a dönen Goethe'nin, ilk taslağını Strasbourg'ta oluşturduğu *Götz von Berlichingen* adlı dramı 1773'te yayımlandı. Bütün yaşamına egemen olacak yapıtı *Faust*'u tasarlamaya başladı. 1772'de arkadaşı Kestner'in nişanlısı Charlotte Buff adlı genç kıza umutsuzca tutuldu. Bu ilişkiyi, kendi adını koymadan yayımladığı bir kitapta romanlaştırdı (Genç Werther'in Acıları, 1774). Frankfurt'a dönüşünde *Clavigo* (1774) ve *Stella* (1776) adlı ilk dramla Lili Schönemann'a duyduğu bir başka umutsuz aşkın anısını yaşatan *Erwin Und Elmire* adlı lirik bir ara oyun yazdı. *Urfaust* adıyla bilinen ilk Faust taslağını da bu sırada kaleme aldı. Karl-Agust'un danışmanı oldu. 1776'da temsilciliğe, 1779'da özel danışmanlığa, 1782'de Maliye Bakanlığına getirildi. 1782'de kendisine soyluluk ünvanı (*von* Goethe) verildi. *Iphigenie Tauriste*'yi yazdı (1779). Goethe, yapıtın bir de manzum biçimini kaleme aldı (1787). Eylül 1786'da Weimar'dan ayrıldı, Venedik, Bologna ve Ferrara'dan geçerek Mart 1788 sonuna kadar kalacağı Roma'ya geldi. Bu yolculuk Goethe'nin düşüncelerinde yepyeni bir çığır açtı: Antikçağ'a dönüş. Roma'da tamamladığı oyunu *Egmont Kontu* (1788) İtalya etkilerinden uzaktır. 1789'da Weimar'da tamamlanan *Tarquato Tasso*'da bu etkiler sezilse de, Faust'un ilk fragmanında görülmez (1790). Venedik'e yaptığı yeni bir gezi (1790) Goethe'nin gelişiminin son aşamasını belirler. O sırada Goethe, kırk bir yaşındadır. 1792 ve 1793 yıllarında Goethe, grandük Karl-August'un peşinden Prusya'nın Fransa'ya karşı giriştiği seferlere katıldı. Valmy savaşı (1792) ve Mainz kuşatmasında (1793) bulundu. *Campagne in Frankreich* (1882) adlı yapıtında bu olayları anlattı. 1794 yılı Schiller'in dostluğuyla aydınlanan yeni bir dönemin başlangıcıydı. Goethe, 1796'da Schiller ile birlikte *Xenien* başlığıyla bir epigramlar derlemesi yayımladı ve *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* romanını tamamladı; 1797'deyse *Hermann ile Dorothea* adlı destanıyla en yetkin baladlarından bazılarını bastırdı: *Der Zeuberlehring, Der Gott und die Bayadere.* Weimar Tiyatrosu'ndaki yöneticiliği (1817'ye kadar) dışında tüm resmî görevlerinden ayrılan Goethe tüm zamanını edebiyata verdi; boş zamanlarında ara sıra yerbilim ve bitkibilim (*Bitkilerin Metamorfozu, Renkler Kuramı*) çalışmalarıyla ilgilendi. 1805'te Schiller'in ölümü Goethe'nin içine kapanmasına yol açtı; İmparator, Goethe'ye "Légion d'honneur nişanının kartal rütbesi"ni verdi. Ertesi yıl, o dönemde Minna Herzlieb ile yaşadığı evlilikdışı aşkın üstü kapalı bir öyküsü olan *Gönül Yakınlıkları* adlı romanını yayınladı (1809). Christiane Vulpius'un ölümüyle Goethe'nin *İtalya Seyahati* (1816-17) aynı yıla (1816) rastlar. 1819'da *Westöslicher Divan*'da von Willemer'e duyduğu aşkı dile getirdi. Goethe, *Wilhelm Meister'in Yolculuk Yılları*'nda (1821-1829) günlük gerçeklerden uzaklaşmaya başladı; dingin bir bakışla yaşlı Goethe'nin 17 yaşında bir kız olan Ulrike Levetzow'a duyduğu tutkunun birbirine karıştığı *Marienbader Elegie*'de (1827) bu eğilim daha da güçlendi. Bundan sonra Goethe, bütün zamanını son iki büyük yapıtına verdi: ilk bölümü 1811'de yayımlanan, tamamlanamayan dördüncü bölümüyse ancak 1833'de çıkacak olan özyaşamöyküsü *Şiir ve Hakikat*, özellikle de, ileride yeniden elden geçirmeyi tasarladığı ve ölümünden birkaç gün önce tamamlayabildiği *Faust II. Teil* (1833).

RUH AKRABALIKLARI

GOETHE

Çeviren
Gürsel Aytaç

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 369
Roman

Birinci Basım: Ocak 2016
©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr
Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9279-63-5

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

ÖNSÖZ

"Ruh Akrabalıkları", 1749-1832 yılları arasında yaşamış olan Goethe'nin 1809 yılında yayınladığı ve dünya klasikleri arasında yeri olan bir romandır. Alman edebiyatının önemli yazarlarından çeviriler yapmayı bir edebiyat araştırmacısı olarak mesleğimin bir gereği saydığım için Alman ve Avusturya edebiyatlarından sayıları yirmiyi aşan eseri dilimize kazandırmaya çalıştım. Alman edebiyat tarihi kitabımda bu eserler hakkında gerekli bilgiler bulunabileceği gibi çevirilerimin önsözünde Alman edebiyatı uzmanı olarak daha geniş bir tanıtma yazmak daha yararlı olacaktır düşüncesindeyim.

Eserin "Ruh Akrabalıkları" olarak çevirdiğim orijinal başlığı, "Wahlverwandtschaften", aslında seçme akrabalıklar demektir ve Almancada bir kimyasal tepkimeyi çağrıştırmaktadır. Eserin akıllı-temkinli kadın figürünün bu terimin "Seelenverwandtschaft" olarak adlandırmanın daha doğru olacağını dile getirmesi boş değildir. Gerçekten de o kimyasal tepkimenin insan ilişkile-

rine, evliliğe ve sadakat konusuna bağlanması, bu romanın asıl konusu olduğuna göre "ruh akrabalığı" yerinde olacaktı.

Yaratıcı yazarların özel yaşantılarının, eserlerindeki yansımasını önemseyen araştırmacılar, bu romanda ellili yaşlardaki Goethe'nin genç Minna Herzlieb'e, ya da yine genç Silvie von Ziegesar'a duyduğu aşkın Ottilie figürüne temel oluşturduğunu düşünürler.

Ana konusu ve ana problematiği bakımından Goethe'nin bu romanı, 19. yüzyıl Avrupa edebiyatlarında Madam Bovary, Anna Karanina gibi başka örnekleri de bulunan evlilik romanları sınıflandırmasına girer. Ama asıl önemli olan, Goethe'nin kurmacayı gerçekleştirdiği kurgu ve bunda kendini gösteren anlatım tutumudur. Eserin ana figürleri Eduard-Charlotte çifti ile onların arasına katılan ve evliliklerini tehlikeye sokan Ottilie ve Yüzbaşı figürleridir. Eduard ile Charlotte gençliklerinde birbirlerini sevmiş, ama aileleri yüzünden birleşememiş; her ikisi de kendilerinden oldukça yaşlı kimselerle evlenmek zorunda kalmıştır. Her ikisinin de eşi erken ölünce Eduard içinde kalan bir isteği gerçekleştirmiş, Charlotte'yi evlenmeye razı etmiştir. Evliliklerinin ilk günlerinde düşünce ayrılıklarını ortaya koyan bir problemle karşılaşırlar: Eduard çocukluk arkadaşı Yüzbaşı'yı, başının dertte olduğunu öğrenince yanlarına davet etmek ister, Charlotte'yi buna razı eder. Yüzbaşı'nın gelişiyle ailenin yalnızlığı haliyle ortadan kalkacağı için Charlotte de bir yatılı okulda kalan yetim yeğeni Ottilie'yi çağırır. Eduard ile Ottilie, Charlotte ile Yüzbaşı arasında bir ilgi oluşur. Ama tabiattakinden farklı olarak çaprazlama birleşmeler hemen gerçekleşmez, çünkü ortada bir ahlak problemi vardır: Evlilik. Ottilie ve Eduard ölünceye kadar birbirlerine sevgiyle bağlanırlar, ama evlenip sosyal düzen içinde saygı gören bir bağ kurmaları gerçekleşemez. Söz konusu çaprazlama sevgi, roman figürlerinin her birinde onların tabiatlarına uygun birer gelişim yaratır. Yalnız hayalde vuku bulan bir ihanet, onları bambaşka bir yola sürükler. Charlotte ile Eduard'ın oğlu, bu ihanetin sembolik ifadesi olarak Ottilie ile Yüzbaşı'ya benzer. Çocuğun Ottilie'nin yanında bir gezinti

sırasında boğulup ölmesi, bütün figürlerin hayatında bir dönüm noktası yaratır: Suçluluk duygusuna kapılan Ottilie, hayatının sonuna kadar feragat etmeye yemin eder; konuşmaz; yemez içmez ve sonunda ölür. Ertesi yıl Eduard da ölür. Charlotte ve Yüzbaşı evlenemezler, daha uzun yıllar yaşarlar.

Eser, tabiattaki kutupluluğu roman figürlerinin kişiliğinde dile getirmektedir: Charlotte, dengeli, akıl kadınıdır; Ottilie ise duygu yanı ağır basan, kendini sevgide, erkeğe uyum sağlamada gerçekleştiren kadındır. Duygu-akıl zıtlığı erkek figürlerde de söz konusudur. Eduard, duygu yanı ağır basan tutkulu erkekken, Yüzbaşı akıl ve temkinliliğin temsilcisidir. Bu durumda Charlotte ile Yüzbaşı, Ottilie ile Eduard arasındaki ruh akrabalığı (Wahlverwandtschaft) beklenen etkileşimi yaratacaktır. Goethe bu romanda zıt kutupları eşit güçle ortaya koyabilmeyi başarmış, böylece mesafe ilkesine dayalı "ironi" üslubunun en kalıcı örneğini vermiştir.

Anorganik alandan, bir kimyasal tepkimeden organik ve toplumsal alana geçiş için sembolik ifadeden yararlanır yazar. Bu, hem evlilik problemi için söz konusudur, hem de mevsimlerle insan hayatının evreleri arasındaki ilişkide yansıtılır.

"Ruh Akrabalıkları" romanının yapı özelliği, Goethe'nin burada anlatı çizgisini alışılmış tekdüze olay aktarımı biçiminde sürdürmeyip yine ana konuyla herhangi bir biçimde ilişkilendirdiği öykü, özdeyişler v.b. edebiyat türlerini Ottilie'nin günceleri, komşu çocuklarının öyküsü gibi kurgu içinde değerlendirmiş olmasıdır.

Kendi döneminde yadırganan bu kurgu için Goethe, "çeşitliliğin birliği" demiş ve romanın bütünüyle organik bağa işaret etmiştir. Eser, Goethe'nin klasikliğinin en güzel örneklerinden biri oluşuyla karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarına da elverişli malzeme sunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci Alt Bölüm

Orta yaşlı zengin bir baron, adı Eduard olsun, Nisan ayının bir öğleden sonrasının en güzel saatini fidanlığında körpe kalemleri genç gövdelere aşılamakla geçirmişti. İşini bitirince alet edevatı sandığına yerleştirip emeğini zevk alarak seyrediyordu ki bahçıvan gelince o da efendisinin yardımcı emeğine hayran kaldı.

Yoluna devam etmek üzereyken "Karımı görmedin mi?" diye sordu Eduard.

"Öbür tarafta, yeni bahçede" dedi bahçıvan, "şatonun karşısındaki sarp kayaya bitişik yaptırdığı yosunlu kulübe yarın tamamlanacak. Her şey çok güzel oldu, zat-ı âlinizin hoşuna gidecek. Mükemmel bir manzara var: Aşağıda köy, biraz sağ kolda kilise, kilisenin kulesinin üstünden neredeyse ilerisi görünüyor; karşıda şato ve bahçeler."

"Çok doğru" dedi Eduard; "buradan birkaç adım ötede adamların çalışmasını görebiliyordum."

"Sonra" diye devam etti bahçıvan, "sağda vadi açılıyor ve zengin ağaçlı çayırların ötesinde iç açıcı uzaklar görünüyor. Kayaların yukarısına çıkan patika çok hoş düşünülmüş: Hanımefendi hazretleri işi anlıyor; onunla çalışmak bir zevk."

"Ona git de beni beklemesini söyle" dedi Eduard.

"De ki, o yeni eseri görmek ve tadını çıkarmak istiyorum."

Bahçıvan çabucak uzaklaştı, Eduard da hemen onun peşinden.

Aşağıya teraslara indi, geçerken seraları ve çiçek tarhlarını gözden geçirdi, ta ki suyun kıyısına, sonra bir geçitten, yolun yeni yapılara doğru ikiye ayrıldığı yere gelinceye kadar. Mezarlığın üstünden sarp kayaya doğru inen yolu bırakıp öbürüne, solda biraz ilerde zarif çalılığın arasından dosdoğru yukarı çıkana saptı. İki yolun kesiştiği yerde tam yerine yerleştirilmiş bir banka birazcık oturup asıl yamacı seyretti ve bir sürü merdivenlerden, sahanlıklardan kâh çok kâh daha az dik yollardan geçtikten sonra kendini nihayet o yosunlu kulübede buldu.

Charlotte, kocasını kapıda karşıladı ve onu kapıdan ve pencereden manzarayı bir çerçeveden gösteren çeşitli resimleri bir bakışta görebileceği bir yere oturttu. Eduard, az sonra ilkbaharda her şeyin daha da bolca canlanacağı umudu içinde bunlardan zevk aldı. "Yalnız bir şey hatırlatmam gerek" dedi, "Kulübe bence fazla dar."

"İkimize yetecek kadar geniş" cevabını verdi Charlotte.

"Gerçi doğru" dedi Eduard, "hattâ üçüncü bir kişi için bile yer var."

"Neden olmasın? Hattâ bir dördüncü için. Daha büyük gruplar için başka yerler de hazırlayalım."

"Burada biz bize iken" dedi Eduard "ve rahat, neşe içindeyken, sana söylemem gereken ve söylemek isteyip de konuyu açamadığım çoktandır aklımda bir şeyi sana itiraf etmem gerekiyor."

"Sende böyle bir şey fark ettim" cevabını verdi Charlotte.

"Yalnız itiraf edeyim ki" diye devam etti Eduard, "eğer postacı bu sabah sıkıştırmasaydı, bugün karar vermek zorunda olmasaydık, bunu belki daha uzun zaman saklardım."

Charlotte, dostça karşılayarak sordu:

"Neymiş bu?"

"Dostumuz Yüzbaşı'yla ilgili" dedi Eduard. "Bazı başkaları gibi onun suçsuz yere düştüğü üzücü durumu biliyorsun. Onun gibi bilgili, yetenekli ve becerikli bir adam için işinden çıkarılmak ne acı olmalı! Onun için arzu ettiğim şeyden uzun zaman çekinmek istemiyorum: Onu bir süre yanımıza almak arzusundayım."

"Bunu enine boyuna düşünmek gerek, hem de her yanıyla" cevabını verdi Charlotte.

"Görüşümü sana açıklamaya hazırım" dedi Eduard. "Son mektubunda çok derin bir çaresizliğin sessiz ifadesi var; herhangi bir ihtiyacı olduğundan değil, çünkü o azla yetinmeyi bilir ve ben gerekli olanı sağladım zaten; benden bir şeyler almak da ona zor gelmez. Çünkü hayatımız boyunca birbirimize karşılıklı olarak öyle çok borçlandık ki borcumuzla alacaklarımızın durumunu hesaplayamayız. Onun asıl derdi, işsiz olması. Kendi ürettiklerini günbegün her an başkalarının yararına sunmak, onun başlı başına zevki, hattâ tutkusudur. Ve şimdi ellerini kucağında kavuşturup oturmak ya da kendine ihtiyacı olmayan, zaten sahip olduğu yeni beceriler kazandırmaya çalışmak! ... Yeter yavrum, bu onun yalnızlığında acısını iki kat, üç kat hissettiği bir eziyet." Charlotte:

"Ben ona çeşitli yerlerden teklifler geldiğini düşünüyordum. Ben bile, bildiğim kadarıyla onun için bazı etkili dosta yazmıştım ve bu da sonuçsuz kalmadı."

"Çok doğru" dedi Eduard; "ama bu çeşitli fırsatlar, bu teklifler de ona yeni dert, yeni huzursuzluk sebebi oldu. O işlerden hiçbiri ona uygun değil. O, çalışmak değil, kendini feda etmek istiyor, onun zamanı, zihniyeti, tarzı, imkânsız işte! Bütün bunları gördükçe, hissettikçe onu yanımızda görme arzum artıyor."

"Dostunun durumuna senin böylesine ilgi duyman hem güzel hem de hoş, ama müsaadenle seni kendini, bizi düşünmeye çağırmak isterim."

"Bunu yaptım" dedi Eduard. "Onun yakınımızda oluşundan kendimize yalnızca yarar ve hoşluk bekleyebiliriz. Bizim yanımıza geldiğinde benim için minimuma inecek o masraftan, özellikle de varlığının hiç rahatsız etmeyeceğini düşününce hiç söz etmek istemiyorum. Şatonun sağ kanadında oturabilir ve gerisi kendiliğinden gelir. Bununla ona ne kadar çok iyilik etmiş oluruz ve onunla bir arada olmak sayesinde ne hoş şeyler, hattâ bazı kazançlar bile olur! Çoktan beri arazinin ve bölgenin ölçümünü istemişimdir; o, bunu sağlayacak ve yönetecektir. Senin niyetin şimdiki yarıcıların yılları tamamlandığında mülkü gelecekte bizzat işletmektir. Böyle bir girişim ne kadar düşündürücü! O, bize bazı ön bilgilerle nasıl da yardım eder! Bu tarz bir adamın eksikliğini fazlasıyla hissediyorum. Köylülerin doğru bilgileri var, ama haberleri samimi değil ve karmakarışık. Şehirli okumuşlar ve akademililer gerçi net ve düzenli, ama onların da meseleye doğrudan vakıf olmaları eksik. O dostumdan ikisini de bekleyebilirim; üstelik hepsini memnuniyetle tasavvur edebileceğim, seni ilgilendirecek ve benim birçok iyi şey tahmin ettiğim başka yüzlerce mesele çıkar bundan. Şimdi beni iyi niyetle dinlediğin için teşekkür ederim; ama ne söyleyeceksen şimdi rahatça ve etraflıca anlat bana, sözünü kesmeyeceğim."

"Çok iyi" dedi Charlotte, "Öyleyse hemen genel bir uyarıyla başlayayım. Erkekler daha çok teki ve şimdiyi düşünürler; haklılar da, çünkü kotarmakla, etki etmekle görevlidirler; buna karşılık kadınlar daha çok hayatta birbiriyle ilişkisi olanı düşünürler, bunda da haklıdırlar, çünkü kaderleri, ailelerinin kaderi onlarda ilişkili olana bağlıdır ve tam da bu ilişkili olan şey istenir onlardan. Bu nedenle gel bizim şu anki ve geçmişteki hayatımıza bir bakalım, o zaman itiraf edeceksin ki Yüzbaşı'yı çağırmak bizim ilkelerimize, planlarımıza, düzenimize öyle tıpatıp uymuyor.

Bizim en eski durumumuzu düşünmek isterim! Genç insanlar olarak birbirimizi çok seviyorduk; bizi ayırdılar: Seni benden. Çünkü baban asla doymaz bir mal mülk hırsı yüzünden seni yaşlıca zengin bir kadınla birleştirdi. Beni de senden

ayırdılar, çünkü ben özel bir istikbal beklemeden, varlıklı, sevmediğim, ama saydığım bir adama evet demek zorunda kaldım. Sonra yeniden kurtulduk; sen o anneciğin seni büyük bir servetin başında bırakmasıyla benden önce; ben daha sonra, sen tam da seyahatlerden döndüğünde. Böylece birbirimizi bulduk. Hatıralardan zevk alıyorduk, hatırayı seviyorduk, rahatça birlikte yaşayabildik. Sen birleşmemizde ısrar ettin; ben hemen kabul etmedim, çünkü ikimiz aynı yaşlardaydık ve ben kadın olarak daha yaşlıyım, sense erkek olarak öyle değilsin. Sonunda sana tek mutluluğun gibi görünen şeyi senden esirgemek istemedim. Sen sarayda, askerlikte, seyahatlerde yaşadığın bütün huzursuzluklardan benim yanımda kurtulmak, rahatlamak, hayatın tadına varmak istiyordun; ama yalnızca benimle birlikte. Ben, biricik kızımı yatılı okula yerleştirdim, orada köy ortamında olduğundan çok geniş bir eğitim görecekti şüphesiz. Yalnız onu değil, sevgili yeğenimi de benim idaremde belki ev işleri yardımcısı olarak en iyi yetişecekken oraya gönderdim. Bütün bunlar senin onayınla oldu, amaç yalnızca biz bize olmamız, genç yaşta özlemle arzulayıp ancak geç ulaştığımız mutluluğu rahatsız edilmeden yaşamamızdı. Köy hayatımıza böyle başladık. Şatonun ben iç, sen dış işlerini üstlendin. Benim düzenim, sana her şeyde yardımcı olmak, yalnız senin için yaşamak üzerine kuruldu. Bırak da hiç olmazsa bir süre deneyelim, bu şekilde nereye kadar birbirimize yeteceğiz."

Eduard, şöyle cevap verdi: "İlişkili olan şey, senin dediğin gibi, sizlerin esas unsuru olduğu için sizi besbelli art arda konuşurken dinlememeli ya da size hak vermeye kalkmamalı ve sen bugüne kadar haklı olmalısın. Şimdiye kadar varlığımıza temel yaptığımız şey, iyi. Ama bunun üstüne bir şeyler katmayacak mıyız, yani bundan bir şeyler gelişmeyecek mi? Benim bahçede, senin parkta başardığın şey, yalnız münzeviler için mi olacak?"

"Çok iyi!" dedi Charlotte, "çok doğru! Yeter ki biz, engelleyen, yabancı bir şeyi içeriye almayalım. Düşün bir, bizim ilkelerimiz, sohbet de olsa, bir dereceye kadar yalnızca bizim karşılıklı bir ara-

dalığımızla ilgiliydi. Önce bana seyahat günlüklerini düzenli bir şekilde iletecektin, bu vesileyle ilgili kâğıtları düzenleyip benim katkım, benim yardımımla bu değerli, ama karmakarışık defterlerden ve yapraklardan bizim için ve başkaları için cazip bir bütün oluşturacaktık. Temize çekme işinde sana yardım edeceğime söz vermiştim ve birlikte göremediğimiz dünyayı hatırlayarak göreceğimizi öyle rahatça, düzgünce, hoşça ve hızlıca düşündük. Evet, başladık bile. Sonra sen akşamları flütüne yine öncelik verdin, bana piyanoda eşlik ettin; komşulardan ve komşulara ziyaret de eksik değil. En azından ben bu ilk gerçekten şen yazdan kendime hayatımda tadına varmayı düşündüğüm bir bütün inşa ettim."

Eduard, alnını ovuştururken "ama bana böyle sevgiyle ve anlaşılır biçimde tekrarladığın şeylerde, Yüzbaşının varlığıyla bunların bozulmayıp kolaylaşacağı ve canlanacağı düşüncesi bende devam etmese! O seyahatlerimin bir bölümüne o da katıldı; o da bazı şeylere, başka manada dikkat çekti –biz bundan birlikte yararlandık mı asıl o zaman hoş bir bütün olur."

"Öyleyse bırak sana samimi bir itirafta bulunayım ki" dedi Charlotte biraz sabırsızca "içimde bir sezgi bana hiç de iyi bir şey söylemiyor."

"Bu yönde, siz kadınlarla başa çıkılmaz" karşılığını verdi Eduard, "önce tersi iddia edilmeyecek gibi mantıklı olursunuz, sonra memnuniyetle teslim olunacak gibi sevimli, size acı verilmeyecek gibi duygu dolu, boğulacak gibi sezgi dolu olursunuz."

"Batıl inançlı değilimdir" dedi Charlotte "ve bu tür karanlık heyecanlara hiç önem vermem, ama sadece böyle iseler. Ama bunlar çoğu zaman bizim kendimizde ya da başkalarının davranışlarında yaşadığımız mutlu ve mutsuz sonuçların bilinçsiz anılarıdır. Bu durumda en önemli şey, bir üçüncü kişinin araya katılmasıdır. İlişkileri yeni bir kişinin tesadüfen ya da istenerek katılmasıyla bütünüyle değişen, durumları tamamen bozulan arkadaşlar, kardeşler, sevgililer, eşler gördüm ben."

"Bu, herhalde körü körüne yaşayıp duran insanlarda olabilir ama deneyimlerle aydınlanmış, kendilerinden emin insanlarda değil" dedi Eduard.

"Bilinç yeterli bir silah değildir sevgilim" karşılığını verdi Charlotte, "hattâ bazen o silahı yanında taşıyan için tehlikelidir ve bütün bunlardan çıkan sonuç en azından, bizim çok acele etmememiz gerektiğidir. Karar verme, bana birkaç gün bırak!"

"Meselenin durumuna bakılırsa daha çok günler sonra bile hep acele etmiş olacağız" dedi Eduard. "Lehte ve aleyhte sebepleri karşılıklı ortaya koyduk. Önemli olan kararın kendisi ve gerçekten de en iyisi işi şansa bırakmak."

"Senin şüpheli durumlarda iddiaya girmekten ya da zar atmaktan hoşlandığını bilirim" karşılığını verdi Charlotte; ama böylesine ciddi meselede ben tam tersine bunu bir cinayet sayarım."

"Yüzbaşı'ya ne yazayım?" diye bağırdı Eduard, "çünkü hemen yazmaya oturmam gerek."

"Sakin, mantıklı, teselli edici bir mektup" dedi Charlotte.

"Bu âdeta hiçbir şey demek" cevabını verdi Eduard.

"Doğru, bazı durumlarda" dedi Charlotte, "yazmamaktansa hiçbir şey yazmak gerekli ve nazikçedir."

İkinci Alt Bölüm

Eduard odasında kendini yalnız buldu. Kendi hayat hikâyesinin tekrarını Charlotte'nin ağzından dinlemek, beraberliklerinin amaçlarının göz önüne getirilmesi, hareketli ruhuna hoş bir heyecan katmıştı. Onun yakınında, onunla beraberken kendini öyle mutlu hissetmişti ki Yüzbaşı'ya dostça, durumunu paylaşırcasına, ama sakin ve hiçbir şey vaat etmeyen bir mektup planladı. Ama yazı masasının başına geçip dostunun mektubunu yeniden okumak üzere eline alınca o mükemmel adamın üzücü durumu hemen gözünün önüne geldi. Bugünlerde kendisini huzursuz eden bütün duygular yeniden canlandı ve dostunu böyle sıkıntılı bir durumda kendi haline bırakmak imkânsız göründü.

Kendine bir şey yasaklamaya alışmamıştı Eduard. Onu tuhaf ama son derece kazançlı bir evliliğe, kendisinden çok büyük bir kadınla evlenmeye ikna etmeyi bilen zengin ana babanın

biricik oğlu, karısı tarafından da hoş tutuluyor, iyi davranışları cömertçe karşılık buluyordu. Eduard, eşinin az sonra ölümüyle kendinin efendisiydi, seyahatlerde özgür, her değişikliğe, her değişime muktedir, aşırılıktan hoşlanmaz ama çok ve çeşitli şeyler ister, cömert, iyiliksever, ağırbaşlı hattâ bazen cesurdu. Bu dünyada onun arzularına gem vuran ne olabilirdi? Şimdiye kadar her şey onun isteğine göre olmuştu, Charlotte'ye de inatçı, hattâ romantik bir sadakatle de olsa en sonunda sahip olmuştu. Ama şimdi, o gençlik arkadaşını yanına almak, bütün hayatını birlikte sürdürmek isterken ilk defa kendiyle ters düştüğünü, ilk olarak engellendiğini hissediyordu Sinirliydi, sabırsızdı, kalemi birkaç kez eline alıp bıraktı, çünkü ne yazacağı hakkında kararsızdı. Karısının arzularına ters düşmek istemiyordu, onun isteğine göre yapamazdı; o huzursuz hâliyle sakin bir mektup yazmak, onun için imkânsız bir şeydi. Ertelemeye kalkmak, en doğalıydı. Birkaç kelimeyle dostundan özür diledi, bu günlerde yazmadığı, bugün de ayrıntılı yazmadığı için, ve yakında önemli, rahatlatıcı bir mektup sözü verdi.

Charlotte öbür gün bir gezinti sırasında sohbeti tekrar o konuya bağlamayı denedi, belki de insanın bir niyetini sık sık dile getirmekle asla körletmeyeceğinden emin olduğu için.

Eduard bu tekrardan memnundu. Her zamanki gibi sevecen ve hoşça açıkladı fikrini; çünkü alıngan haliyle çabucak parlasa, o canlı isteği ısrarcı olsa da, inatçılığı sabırsızlaştırsa da bütün sözleri ötekinin mükemmel bir korunmasıyla öylesine yumuşuyordu ki insan onu 'zor' ama yine de sevimli bulmadan edemiyordu.

Bu sabah işte böyle bir üslupla Charlotte'yi önce çok neşeli bir havaya soktu, sonra zarif sohbet manevralarıyla çıldırttı, öyle ki kadın sonunda bağırdı: "Belli! Sen, benim eşime hayır dediğim şeyi sevgilime evet dememi istiyorsun."

"Hiç olmazsa, canım" diyerek devam etti "bilmelisin ki senin arzuların, bunları dile getirirkenki sevecen canlılığın beni etkilememiş, harekete geçirmemiş değil. Bunlar beni bir itirafa zorluyor. Ben de şimdiye kadar senden bir şey sakladım. Ben

de senin şimdiki durumuna benzer bir hâldeyim ve şimdi senin kendine yapmanı beklediğim bir baskıyı kendime yaptım."

"Bunu duyduğuma memnun oldum" dedi Eduard; "anlıyorum ki evlilikte bazen tartışmak gerek, çünkü bu sayede insan birbirinden bir şeyler öğreniyor."

"Öyleyse şimdi şunu öğreneceksin" dedi Charlotte: "Senin için Yüzbaşı neyse benim için de Ottilie o. Biliyorum, duymaktan hoşlanmıyorsun. Bu, pansiyonda çok kötü şartlarda yaşayan sevimli kız, kızım Luciane, ki dünya için doğmuştur, orada dünya için eğitim görüyor, yabancı diller, tarih ve benzeri birçok konuda bilgi alıyorken, notaları ve varyasyonları gözü kapalı çalıyorken; hareketli bir tabiatı ve şanslı bir hafızasının yanında o, neredeyse her şeyi unutuyor ve anında her şeyi hatırlıyorken; davranışlarındaki özgürlük, danstaki zarafetiyle, sohbetteki rahatlığıyla herkesten farklıyken ve doğuştan egemen bir tarzla kendini o küçük grubun kraliçesi yapıyorken; o kurumun müdiresi onu şimdi elinde tam gelişen, güvenini kazanmakla onurlandıran ve başka kişilerin akınını sağlayacak küçük bir tanrıça gibi görüyorken bu müdirenin mektuplarının ve aylık haberlerinin ilk sayfası hep böyle bir çocuğun mükemmelliğine övgü iken buna karşılık Ottilie'nin hakkında bildirdikleri, aslında böyle güzel yetişen bir kızın gelişmediği, hiçbir etkinlik ve hiçbir yetenek göstermediği konusunda özür üstüne özürdü. Buna ekledikleri de benim için bilmece değil, çünkü bu sevgili kızda annesinin, yanımda yetişen benim en değerli arkadaşımın bütün karakterini görüyorum ve o arkadaşın kızı, eğer ben eğitici ya da bakıcı olsam, onu şüphesiz kusursuz bir insan olacak şekilde yetiştirirdim.

Ama mademki bu bizim programımızda yok ve insan kendi hayat şartlarını çok zorlamamalı, durmadan yeni bir şey eklememeli, o zaman ben daha iyisi bunu kendime saklayayım; hattâ zavallı Ottilie'nin tamamıyla bize bağlı olduğunu bilen ve bunu kendi çıkarına, ona karşı kibirle kullanan kızımın bizim iyiliğimizi bununla bir dereceye kadar mahvedişi duygusunu aşayım.

Ama kendi meziyetlerini başkalarına karşı bazen acımasızca geçerli kılmayacak kadar olgun kim var? Kim böyle bir baskı

altında zaman zaman ezilmeyecek kadar yukarıda? Böyle sınamalar, Ottilie'nin değerini yükseltiyor; ama ben bu hassas durumu açık seçik anladığımdan beri onu başka tarafa yerleştirmek için çaba harcadım. Saat başı bana bir cevap gelecek, o zaman hiç tereddüt etmeyeceğim. İşte benim durumum böyle, azizim. Görüyorsun ikimiz de vefakâr, dostane bir kalpte aynı tasayı taşıyoruz. Gel bunu birlikte taşıyalım, çünkü birbirlerini silmiyorlar."

"Bizler harika insanlarız" dedi Eduard gülümseyerek. "Dert ettiğimiz ufacık bir meseleyi yanımızdan uzaklaştırabilince, sanıyoruz ki mesele tamam. Genel olarak biz çok şeyi feda edebiliyoruz, ama tek tek vasıta olmak bizin nadiren yapabileceğimiz bir talep. Annem böyleydi. Çocuk ya da yeni yetişme olarak onun yanında yaşadığım sürece o, anlık sıkıntılardan kurtulamazdı. Bir gezintide geciktim mi, başıma bir kaza gelmiş olmalıydı; bir sağanakta ıslandım mı, ateşleneceğim kesindi. Çekip gittim, ondan uzaklaştım ve şimdi sanki ona ait değilim. Daha yakından bakalım" diyerek devam etti "o halde biz ikimiz de sırf kendimizi tehlikeye atmamak için bize bu kadar yakın olan, en asil insanları sıkıntı ve baskı içinde bırakmakla aptalca ve sorumsuz davranıyoruz. Buna bencillik denmezse neye denir? Sen Ottilie'yi al, bana Yüzbaşı'yı bırak da Tanrı adına bu deneme yapılsın!"

"Cesaret edilebilirdi" dedi Charlotte düşünceli, "eğer tehlike yalnız ikimiz için olsaydı. Ama inanıyor musun ki Yüzbaşı'yı, o aşağı yukarı senin yaşında bir adamı Ottilie ile ev arkadaşı olarak görmek uygun olur? Bu okşayıcı sözü, biz bizeyken söyleyeyim: Erkeğin daha yeni sevebilecek ve daha yeni sevilmeye değer olduğu çağda Ottilie'nin meziyetlerine sahip bir kız ..."

"Ben de senin Ottilie'ni nasıl bu kadar değerli görebildiğini bilmiyorum" dedi Eduard. "Bunu ancak, senin annesine sevgini onun devralmış olmasıyla açıklayabilirim. Hoş kızdır o, bu doğru. Ve ben, bir yıl önce geri geldiğimizde ona seninle birlikte teyzenin yanında rastladığımızda Yüzbaşı'nın onu bana işaret ettiğini hatırlıyorum. Hoş kız, özellikle güzel gözleri var. Ama bende en küçük bir etki bırakır mıydı, hiç bilmem."

"Aferin sana" dedi Charlotte, "çünkü ben oradaydım; benden daha genç olsa da bu daha büyük arkadaşın varlığının senin için öyle çok çekiciliği vardı ki sen yeni çiçek açmakta olan, müstakbel güzelliğe bakmadın. İşte bu da senin tarzındır, seninle hayatımı seve seve birleştirmemin sebebi!"

Charlotte, ne kadar samimi konuşuyor görünse de bir şeyleri saklıyordu. Ottilie'yi o zaman seyahatten dönen Eduard'ın önüne kasıtlı olarak kendisi çıkarmıştı, amacı, bu sevgili evlatlığına iyi bir kısmet sağlamaktı, çünkü Eduard konusunda artık kendini hiç düşünmüyordu. Eduard'ın dikkatini çekmesi için Yüzbaşı da ayarlanmıştı. Ama Charlotte'ye gençlik aşkını inatla aklında tutan Eduard, ne sağa ne sola bakıyordu. O, sadece böylesine çok arzulanmış ve bir dizi olaydan sonra ebediyen yasaklanmış bir hazineye nihayet sahip olmanın mümkün olduğu duygusuyla mutluydu.

Evli çift şatonun arkasında alt taraftaki yeni seralara gitmek üzereyken bir hizmetli telaşla karşılarına çıkıp güler yüzle aşağıdan seslendi: "Efendilerim, çabuk bu tarafa gelin! Bay Mittler şato bahçesine daldı. Hepimizi çağırdı, sizi bulup gerek var mı soracakmışız. Acaba gerek var mı, duyuyor musunuz? Ama çabuk, çabuk!"

"Tuhaf adam!" diye haykırdı Eduard, "tam da vaktinde gelmiyor mu, Charlotte? Hemen dön!" diye emretti hizmetliye: "Söyle ona, gerek var, hem de çok! Atından insin yalnızca. Atına bakın, kendisini salona götürün, kahvaltısını önüne koyun; biz hemen geliyoruz."

"İlk yola sapalım" dedi karısına ve başka zaman uzak durduğu mezarlık üzerinden geçen yola girdi. Ama Charlotte'nin da burada duyguya önem verdiğini görünce ne kadar şaşırdı. Eski anıtlara elden geldiğince gösterdiği özenle her şeyi karşılaştırıp düzenlemeyi bilmişti, böylece insanın gözüne ve hayal gücüne hitap eden bir yer olmuştu.

En eski taşa bile hak ettiği saygıyı göstermişti. Yıllara göre duvar kıyısına dikilmiş, katılmış ya da konmuşlardı. Eduard Charlotte'nin elini sıktı, gözünde bir damla yaş vardı.

Ama deli misafir onları hemen savdı. Çünkü şatoda rahat edememişti, atını doğruca sürdü, köyden geçip durarak dostlarına haykırdı: "Benden hoşlanmıyor musunuz? Gerçekten gerekliyse öğleye kadar kalırım burada. Beni tutmayın, bugün yapacak çok işim var."

"Buraya kadar zahmet ettiğinize göre, atınızı doğruca içeri sürün" diye seslendi Eduard ona. "Önemli bir yere geliyoruz hep beraber. Charlotte bu cenaze törenini ne güzel süslemiş."

"Bu içeriye ne atla, ne arabayla ne de yaya gelirim" dedi binici. Oradakiler sükûn içinde yatıyor, onlarla bir işim yok benim. Ayaklarım bir zaman beni oraya sürüklerse eğer, razı olurum. Yani, ciddi mi mesele?"

"Evet" diye seslendi Charlotte, "Ciddi! Biz yeni evlilerin nasıl içinden çıkacağımızı bilmediğimiz bir sıkıntı ve şaşkınlık içindeyiz."

"Öyle görünmüyorsunuz" cevabı verdi beriki, "ama yine de size inanayım. Beni önünüze katarsanız, sizi orada bırakırım. Çabuk takip edin; atıma bu dinlenme iyi gelecek."

Az sonra üçü salonda bir araya geldi. Yemek servis edildi ve Mittler bugün yaptıklarını ve yapacaklarını anlattı. Bu tuhaf adam daha önce rahipti ve işindeki sürekli çalışmasında sivrildiği özellik, bütün anlaşmazlıkları, ister ev içi, ister komşular arası olsun, önce tek tek vatandaşların, sonra bütün birliklerin ve birçok mülk sahibinin anlaşmazlıklarını yatıştırmayı ve çözmeyi bilmesiydi. Görevde olduğu süre zarfında hiçbir evli çifti boşatmamıştı ve ortaklıklar hiçbir pazarlık ve davayla oradan çıkarılmamıştı. Hukukun kendisine ne kadar gerekli olduğunu zamanında fark etmişti. Bütün öğrenimini bunun üzerine kurdu ve az sonra kendini en becerikli avukatlar seviyesinde buldu. Etkilediği çevre son derece genişti ve onu merkeze çekmek istiyorlardı. Amaç, onun aşağıdan yukarıya doğru başlamış olduğu şeyi yukardan tamamlamaktı. Şöyle ki o, hatırı sayılır bir ikramiye kazandığında kendine orta halli bir mülk almış, onu kiraya vererek kendi etkisinin merkezi yapmıştı. Tam niyeti, ya da eski alışkanlığı, ilkesi gere-

ği yardım edilecek, çözülecek bir durumun olmadığı hiçbir evde kalmamaktı. Özel isimlerin anlamları konusunda batıl inançları olanlar, Mittler (aracı) adının onu bu bütün görevlerin en tuhafını üstlenmeyi gerektirdiğini iddia ederler.

Sofraya tatlılar servis edilmişti ki misafir, ev sahiplerini açıklamalarını artık saklamamaları konusunda ciddi ciddi uyardı, çünkü kahvesini içtikten hemen sonra gitmesi gerekiyordu. Karı koca itirafları ayrıntılı bir şekilde ortaya koydular. Ama Mittler meselenin esasını fark eder etmez masadan fırladı, pencere kıyısına geçti ve atının eyerlenmesini emretti.

"Ya siz beni tanımıyor, beni anlamıyorsunuz, ya da kötü niyetlisiniz" diye haykırdı. Burada bir kavga mı var? Burada bir yardım mı gerekli? Sanıyor musunuz ki ben öğüt vermek için dünyadayım? Bu, bir insanın yapabileceği en aptalca zenaat. Herkes kendine versin öğüdü ve yapmadan edemediği şeyi yapsın. Başarırsa kendi bilgeliğine ve şansına sevinsin; işi kötü giderse, o zaman ben varım. Bu dertten kurtulmak isteyen kişi, ne istediğini her zaman bilir, sahip olduğundan daha iyisini isteyen kişi ise tam kördür –Evet evet! Gülün siz, o kimse körebe oynuyor, bir şey yakalar belki, ama neyi? Siz, istediğinizi yapın: Hiç fark etmez! O dostları ister yanınıza alın, ister bırakın: Aynı şey! En mantıklı şeyin kötü sonuçlandığını görmüşümdür, en tatsız şeyin de iyi sonuçlandığını. Kafanızı yormayın ve şöyle ya da böylesi kötü yürürse de aldırmayın. Bana gönderin, işiniz hallolur. O zamana kadar hizmetinizdeyim!"

Böyle deyip kahvesini beklemeden atına atladı.

"İşte görüyorsun" dedi Charlotte, "birbirine çok yakın iki kişi arasında tam denge olmadığında bir üçüncü kişi aslında nasıl pek işe yaramıyor. Şu anda daha öncekinden mümkünse daha şaşkın ve şüpheliyiz."

Eşler epey bir süre tereddüt ederlerdi, eğer Yüzbaşı'dan Eduard'ın son mektubuna cevap gelmeseydi. Kendisine teklif edilen işlerden her ne kadar hiçbiri ona uymasa da birini kabul etmeye karar vermişti. Asil ve zengin adamlarla can sıkıntısını paylaşacaktı, onları bundan kurtaracağına güveniyordu.

Eduard bütün durumu açık seçik görüyordu ve iyice abartarak anlattı. "Dostumuzu böyle bir durumda mı bırakacağız?" diye haykırdı. "Bu kadar acımasız olamazsın, Charlotte!"

"O tuhaf adam bizim Mittler'in nihayet hakkı var" dedi Charlotte "bu tür girişimler rizikolu işler. Sonu ne olacak, kimse peşinen bilmez. Böyle yeni durumlar şanslı da olur şanssız da, biz bu işte kendimizi özet olarak kazançlı ya da suçlu sayamasak da. Sana daha fazla direnecek kadar güçlü hissetmiyorum kendimi. Bırak deneyelim bir. Senden ricam: Bu, kısa süreliğine olsun. İzin ver onun için daha çok uğraşayım ve etkimi ona istediği tarzda bir parça memnuniyet verici bir yer sağlamak için ilişkilerimi daha gayretle kullanayım."

Eduard eşine elden gelen en nazik, en candan teşekkürle söz verdi. Ferahlamış, şen bir ruh hali içinde dostuna teklifleri yazıyla bildirmek için koştu. Charlotte, bir ekle memnuniyetini kendi eliyle bildirmek, dostça ricalarını eşininkilerle birleştirmek durumundaydı. İşlek el yazısıyla hoş ve samimi, ama aslında pek tarzı olmayan bir aceleyle yazdı ve kolay kolay başına gelmeyen şekilde kâğıdı sonunda bir mürekkep lekesiyle kirletti ki silip çıkarmak isterken bu daha da büyüyüp onu sinirlendirdi.

Eduard bunu şakaya aldı ve henüz yer olduğu için ikinci bir ek yazdı –dost bu işaretten, kendisinin nasıl bir aceleyle beklendiğini anlasın ve mektubun yazıldığı aceleyle yolculuk hazırlıklarını tamamlasındı.

Ulak gitti ve Eduard teşekkürünü ancak Charlotte'nin Ottilie'yi derhal pansiyondan aldırmasını tekrar tekrar ısrar etmekle inandırıcı bir şekilde ifade edebileceğini sandı.

Charlotte, erteleme ricasında bulundu ve Eduard'ı bu akşam bir müzik ziyafetine heveslendirmeyi becerdi. Charlotte çok iyi piyano çalardı; Eduard da aynı şekilde flüt. Çünkü zamanında çok gayret etmiş olsa da böyle bir yeteneği geliştirmek sabrı ve dayanma gücü ona verilmemişti. Bu nedenle kendi bölümünü çok farklı çaldı, birkaç yeri iyi, yalnızca belki fazla hızlı, diğerlerinde durdu, çünkü hazırlıklı değildi ve bu nedenle eşlik eden kimse için onunla düet yapmak güç olurdu. Ama Charlotte başa

çıkmayı bilirdi, duruyordu ve tekrar kendisini onun ilerletmesine bırakıyordu, yani iyi bir orkestra şefinin ve akıllı bir ev kadınının daima tek tek pasajlar her zaman uyumlu olmasa da ölçüyü kaçırmamak görevini yerine getiriyordu.

Üçüncü Alt Bölüm

Yüzbaşı geldi. Önceden, Charlotte'yi iyice sakinleştiren çok net bir mektup göndermişti. Kendisi hakkında böylesine bir açıklık, kendi özel durumu, dostların durumu üzerine böylesi bir açıklık, dostlarına ferah, şen bir hava verdi.

İlk saatlerdeki sohbetler, birbirlerini bir süre görmemiş dostlar arasında hep nasıl olursa öyleydi, yani canlı, hattâ neredeyse yorucu. Akşama doğru Charlotte, yeni tarhlara bir gezintiye vesile oldu. Yüzbaşı, etraftan çok memnun oldu ve yeni yollarda daha bir fark edilir ve tadına varılır olan her güzel şeyin hakkını verdi. Görüşü deneyimli, hem de mütevazıydı; hemen arzulanmaya değer şeyi çok iyi bilse bile çoğu zaman görüldüğü gibi davranmaz, kendi mülklerinde dolaştıran kimseleri, kendisi şartların imkân verdiğinden daha çoğunu isteyerek ya da bilmem nerde gördüğü anda mükemmel bir şeyi hatırlatarak onların keyfini kaçırmazdı.

Yosunlu kulübeye vardıklarında burayı çok hoş, gerçi yalnızca yapma çiçeklerle ve yeşilliklerle süslenmiş buldular, ama aralarına öyle güzel doğal buğday ve başka tarla ürünleri ve meyveleri yerleştirilerek düzenleyenlerin sanat zevkini yeterince kurtarmışlardı: "Gerçi eşim yaş gününün ve isim gününün kutlanmasından hoşlanmaz, ama bugün benim üç katlı bir kutlamaya bu birkaç çiçeğime kızmayacaktır. "Üç katlı mı?" diye haykırdı Eduard. "Tabii ya!" dedi Charlotte. "Dostumuzun gelişi bizce kutlanacak bir olay; sonra, siz ikiniz bugünün isim gününüz olduğunu hiç düşünmediniz mi? Her birinizin ilk adı Otto değil mi?" İki arkadaş küçük masanın üzerinden ellerini birbirine uzattılar. "Bana bu gençlikteki dostluk parçasını hatırlatıyorsun" dedi Eduard. "Çocukken ikimizin de adı öyleydi.

Ama yatılı okulda birlikteyken bazı yanılmalara sebep oluyordu ve ben bu hoş lakonik adı gönüllü olarak ona bıraktım."

"Ama aslında hiç de cömert biri değildin" dedi Yüzbaşı. "Çünkü iyice hatırlarım, Eduard adı senin daha çok hoşuna gidiyordu, hele güzel dudaklardan döküldüğünde özellikle iyi bir tınlaması var."

Yani şimdi üçü, geçenlerde Charlotte'nin o misafirin gelişine öyle hararetle karşı çıktığı aynı masanın etrafında oturuyorlardı. Eduard memnun haliyle eşine o saatleri hatırlatmak istemezdi; ama dördüncü için de yerimiz var demeden edemedi.

Bu anda orman borazancıları şatodan bu yana duyuluyor, aynı zamanda bir araya toplanmış dostları selamlıyor, onların iyi niyetlerine ve arzularına güç katıyordu. Susarak dinlediler onu, bu arada her biri içine kapanmış kendi mutluluğunu böyle güzel bir birliktelikte iki kat hissediyordu.

Eduard ayağa kalkıp yosunlu kulübeden dışarı çıkarak bu sessizliği bozdu. "Bırak, dostumuzu hemen iyice yukarı götürelim de yalnızca bu sınırlı vadi bizim mülkümüz ve mekânımız zannetmesin; manzara yukarıda daha engin, nefesimiz de açılmış olur."

"Demek ki bu kez o eski, biraz zahmetli yolu tırmanmamız gerek; ama umarım benim merdivenlerim ve köprüm yakında çok yukarılara kadar götürecek." dedi Charlotte.

Ve böylece, kayalardan aşarak, çalılar ve fundalıklardan geçerek en son tepeye ulaşıldı. Burası gerçi düzlük değildi, ama sürekli ilerleyen verimli sırtlar oluşturuyordu. Arka taraftaki köy ve şato artık görünmüyordu. Derinlerde genişlemiş küçük göller, ileride bunların uzandığı üstü bitkilerle örtülü tepeler; nihayet en son su yüzeyini dikey olarak tamamen sınırlayan ve onların önemli biçimlerini su yüzeyinde yansıtan yalçın kayalar. Güçlü bir ırmağın göle aktığı derbendin orada, çevresiyle hoş bir dinlenme yeri olarak görünen bir değirmen vardı. Yukarıdan görülen yarım dairede derinler, yüksekler, çalılar ve ormanlar birbirini kovalıyordu ve bunların taze yeşili arkadan zengin

bir manzara vaat ediyordu. Tek tek ağaç toplulukları da bazı yerlerde gözü kendine bağlıyordu. Özellikle seyreden dostların ayaklarının dibinde bir kavak ve çınar kümesi orta gölün hemen kıyısında güzel görünüyordu. Bu küme, boylu poslu, taze, sağlıklı, gittikçe yükseğe, yanlara doğru büyüyecekti.

Eduard özellikle dostunun dikkati çekerek "bunu ben gençliğimde kendim diktim" diye haykırdı. Babam büyük şato bahçesinin yeni bir bölümünde ek bina için o genç gövdeleri yazın söktürürken ben onları kurtarmıştım. Şüphesiz bu yıl da yeni sürgünlerle yeniden şükranla başlarını kaldıracaklar."

Memnun ve neşeli geri dönüldü. Misafire şatonun sağ kanadında hoş, büyük bir oda verilmişti; orada hemen kitaplarını, kâğıtlarını ve araçlarını koyup düzenledi, alıştığı faaliyetini sürdürmek için. Ama Eduard ona ilk günlerde rahat vermedi: Onu her yanda dolaştırdı, kâh at üstünde kâh yayan ve onu çevreyle, mekânla tanıştırdı. Bu arada burayı daha iyi tanıması ve daha iyi değerlendirmesi konusunda uzun zamandır beslediği arzularını kendisine iletti.

"Yapmamız gereken ilk şey" dedi Yüzbaşı, "çevreyi pusula ibresiyle ölçmem. Bu, kolay, zevkli bir iş, pek kesin sonuç vermese de her zaman faydalı ve başlangıç için memnun edici olmayı koruyor; büyük yardım olmasa da, eminim iş bitirilir. Eğer daha dakik bir ölçüm istiyorsan, bunun da çaresi bulunur."

Yüzbaşı bu ölçüm tarzında çok temrinliydi. Gerekli aletleri getirmişti ve hemen başladı. Eduard kendisine bu işte yardımcı olacak birkaç avcı ve çiftçiye ders verdi. Günler elverişliydi; akşamları ve sabahın en erken saatlerini çizimlerle ve taramalarla geçiriyordu. Çabucak her şey halledilmiş ve aydınlatılmıştı. Eduard mülkünün kâğıt üzerinden yeni bir yaratı gibi ortaya çıkışını açık seçik görüyordu. Bunları âdeta yeni tanıyordu; ancak şimdi tam ona aittiler.

Böylesi bir kuşbakışından sonra yalnızca tek tek, tesadüfî izlenimlere göre tabiatta dolaşılmasından çok daha iyi kotarılan, bölge hakkında, ekler hakkında konuşmak fırsatı vardı.

"Bunu eşime anlatmamız gerek" dedi Eduard.

"Bunu yapma" diye cevap verdi Yüzbaşı. O, başkalarının kanaatinin kendininkiyle ters düşmesinden hiç hoşlanmazdı ve tecrübeyle öğrenmişti ki insanların görüşleri, en mantıklı görüşlerle bir noktada toplanamayacak kadar çeşitlidir. "Yapma bunu" diye haykırdı. "Çabuk yanılabilir. Böyle şeylerle sırf eğlencesine uğraşan bütün insanlar gibi onun için de bir şeyin yapılmasından çok kendisinin bir şey yapması önemlidir. Tabiatı kurcalarlar, şu ya da bu yerden hoşlanırlar, şu ya da bu engeli kaldırmaya cesaret etmezler, bir şeyleri feda edecek cesaretleri yoktur; ne oluşacağını önceden tasavvur etmezler, denerler, becerir ya da becermezler, değiştirir, belki de bırakmaları gerekeni değiştirirler, değişmesi gerekeni bırakırlar ve böylece sonunda hep hoşa giden ve heyecanlandıran, ama tatmin etmeyen bir parça iş kalır."

"Bana samimiyetle itiraf et" dedi Eduard, "eşimin işlerinden memnun değil misin?"

"Eğer uygulama, o çok iyi fikri, tam olarak ifade etse, hatırlatılacak bir şey olmazdı. Eşin bu taşları yukarı tırmandırdı, şimdi de, istiyorsan, kendisinin yukarı çıkardığı herkesi yoruyor. Ne yan yana ne birbirinin ardında yürünür belli bir özgürlük içinde. Adımların temposu her an bozulur; bundan başka neye itiraz edilir ki!"

"Başka türlü yapmak kolay olmaz mıydı?" diye sordu Eduard.

"Çok da kolay" dedi Yüzbaşı, "Yalnızca bir kaya köşesini, üstelik küçük bölümlerden oluştuğu için göze görünmeyeni kırıp atabilirdi, o zaman yokuşa güzel bir dönemeç sağlar ve fazla taşları yol dar ve engebeli olunca o yerlere yukarı doğru duvar örmede kazanabilirdi. Tabii bu tamamen aramızda kalsın. Aksi halde aklı karışır ve keyfi kaçar. Öte yandan, bir kez yapılmış bir şeye dokunmamak gerekir. Para ve çaba sarf etmek isteniyorsa, yosunlu kulübeden yukarı doğru, yamacın ötesinde de bazı şeyler yapılabilir ve hoş şeyler başarılabilir."

İki arkadaş, şimdiki şeylerle böyle uğraşırken geçmiş günleri hararetle ve neşeyle anmaları da eksik olmuyordu ki Charlotte de bunlara tabii katılıyordu. Bir sonraki işler bir bitsin, niyetleri gezi günlüklerine bakmak ve geçmişi bu yolla da şimdiye çağırmaktı.

Aslında Eduard, Charlotte'yle yalnızken sohbet konusu bulmada zorlanıyordu, özellikle de onun bahçe düzenlemesine yöneltilen ve kendisinin de hak verdiği eleştiriyi ondan sakladığından beri. Yüzbaşı'nın gizlice söylediği şeyden uzun süre söz etmedi. Ama eşini yosunlu kulübeden yamaca doğru basamaklardan ve patikalardan yine yukarı tırmanırken gördüğünde dayanamayıp sözü biraz dolandırdıktan sonra ona yeni fikirlerini açtı. Charlotte dondu kaldı. Onların haklı olduğunu hemen fark edecek kadar zekiydi. Ama yapılmış olan buna ters düşüyordu, böyle yapılmıştı bir kere; kendisi haklıydı, bunu istemişti, eleştirilen şeyin bile her bir kısmını beğeniyordu; o kanıya karşı çıktı, kendi eserini savundu, hemen işi ilerleten, bir şakadan, bir sohbetten yola çıkıp genişletilmiş planın maliyetini düşünmeden kendilerine hemen iş çıkaran erkeklere kızdı. Heyecanlı, yaralanmış ve öfkelenmişti; eskiyi elinden bırakmak istemiyor, yeniyi tamamıyla reddedemiyordu; her zamanki kararlılığıyla işi hemen durdurdu, meseleyi düşünmek ve kafasında olgunlaştırmak için kendine zaman verdi.

Erkekler işlerini gittikçe daha neşeli yürütür ve özellikle sanatlı bahçeleri ve camekânlı kulübeleri gayretle tamamlar, bu arada da bildik süvari temrinlerini av, at satın alımı, değiştirme, terbiye etme ve alıştırma şeklinde sürdürürlerken Charlotte şimdi bu faal oyalanmaların eksikliğini duyuyor, kendini gün geçtikçe daha yalnız hissediyordu. Mektuplaşmasını Yüzbaşı'nın hatırına da, daha hızlı sürdürüyordu, ama yine de bazı yalnız geçirdiği saatler de oluyordu. Yatılı okuldan aldığı haberler onun için bir o kadar hoş ve oyalayıcı oluyordu.

Kızının ilerlemeleri hakkında memnuniyetle haberler veren müdirenin uzun bir mektubuna enstitünün erkek yardımcısının elinden küçük bir not eklenmişti. Bunların ikisini de bildirmek isteriz.

Müdirenin Notu

"Ottilie hakkında, sayın bayan, aslında yalnızca daha önceki haberlerini tekrarlayacaktım. Onu kötüleyecek değilim, ama

ondan memnunum da diyemem. O, eskiden olduğu gibi kendi halinde biri ve başkalarına karşı yardımsever. Ama bu çekingenlikten, bu yardımseverlikten ben pek hoşlanmıyorum. Zat-ı âlinizin ona geçenlerde gönderdiğiniz para ve çeşitli şeyler de öylece duruyor. Eşyasını çok temiz tutuyor ve bu bakımdan da giyeceklerini seyrek değiştiriyor. Onun yeme içmedeki ölçülülüğünü de övemeyeceğim. Bizim soframızda aşırılık yoktur, ama çocukların lezzetli sağlıklı yemekleri iştahla yiyip doyduklarını görmekten çok memnun olurum. İtinayla getirilip sunulan şeyin de tamamen yenilmesi gerekir. Ottilie'de bunu asla başaramadım. Hattâ hizmetlilerin unuttukları bir şeyi, yalnızca bir yemeği ya da tatlıyı atlamalarını o yerine getirmeyi kendine iş ediniyor. Bütün bunlarda, ama şunu da göz önünde tutmak gerek, Ottilie bazen, benim ancak geç öğrendiğim gibi, yarım baş ağrısı çekiyor, gerçi çabuk geçen ama herhalde şiddetli ve önemli ağrılar. Her şeye rağmen, bu güzel ve sevgili çocuk hakkında söyleyeceklerim bu kadar."

Yardımcısının Notu

"Kıymetli müdiremiz bana, öğrencileri hakkında anne babalarına ve büyüklerine bildirdiği gözlemlerini genellikle okutur. Siz zat-ı âlilerine yazdıklarını her zaman iki kat dikkat ve iki kat zevkle okurum: Çünkü insanın hayatta yükselmesini sağlayan bütün o parlak özellikleri dolayısıyla size kızınız için tebrikler sunarken sizi evlatlığınızın şahsında kendinden çok başkalarının iyiliği ve memnuniyeti için doğmuş bir çocuğa sahip olduğunuz için daha az kutlamayacağım. Ottilie, benim bu kıymetli müdiremizle aynı kanaati taşımadığım neredeyse tek öğrencimiz. Bu çalışkan hanımın, gösterdiği özenin meyvelerini dışarıdan ve açıkça görmesini isteyişini yanlış buluyor değilim. Ama öyle meyveler vardır ki bunlar asıl tam özlü olanlardır, er geç gelişerek güzel bir hayata ulaşırlar. Sizin evlatlığınız da onlardan biri, şüphesiz. Ona hocalık ettiğim sürece onun hep aynı adımlarla yürüdüğünü görüyorum, yavaş ama yavaşça ileri, asla

geri değil. Bir çocukta baştan başlamak gerekiyorsa, o çocuk şüphesiz bu. Öncekini izlemeyen şeyi aklı almıyor. Hiçbir şeyle ilgi kurulamayan, aslında kolay kavranabilecek bir şey karşısında güçsüz, hattâ donuk kalıyor. Ama ara öğeleri bulup da ona açıklarsanız o zaman en güç şeyi kavrıyor.

Bu yavaş ilerlemeyle, arkadaşlarından geri kalıyor; onlar bambaşka yeteneklerle hep ileri koşuyor ve her şeyi, ilişkisiz olanı da çabuk kavrıyor, akıllarında tutuyor ve rahatça tekrar kullanıyorlar. O, işte böyle öğreniyor, hızlandırılmış bir derste hiçbir şey yapamıyor; mükemmel ama hızlı ve sabırsız hocaların verdiği birkaç derste durum bu: Onun el yazısını, gramer kurallarını anlamayışını eleştirdiler. Ben bu itirazları inceledim: Doğrudur, dedikleri gibi yavaş yazıyor, yazısı işlek değil ama ürkek ve biçimsiz de değil. Ona, gerçi benim branşım olmayan Fransızca'da adım adım açıkladığım şeyi çabuk kavrıyordu. Tabii, bu harika bir şey: Çok şey biliyor ve iyi biliyor; yalnızca ona sorulduğunda bir şey bilmiyor gibi görünüyor.

Bir genel notla bitirmem gerekirse, şunu söylemek isterim: Ottilie, eğitilmesi gereken biri gibi değil, tersine eğitmek isteyen biri gibi öğreniyor: Yani bir öğrenci olarak değil, müstakbel bir öğretmen olarak. Belki zat-ı âliniz benim bir eğitici ve öğretmen olarak, benim tıpkım diyeceğim bir kimseyi artık övdüğümü tuhaf bulacaklardır. Sizin daha yüksek anlayışınız, daha derin insan ve dünya tecrübeniz, benim sınırlı ve iyi niyetli sözlerimden en iyiyi alacaktır. İnanacaksınız ki bu çocukta ümit var. Size saygılar sunar ve yine yazmama müsaadelerinizi rica ederim; mektubun önemli ve hoş bir şeyler içerdiğine inandığım kadarıyla."

Charlotte bu yaprağa sevindi. İçeriği, kendisinin Ottilie hakkında beslediği hayallere çok yakındı. Bu arada bir öğretmenin katkısı, onun bir öğrencinin faziletlerini ortaya çıkarma görüşünden daha samimi göründüğü için, gülümsemeden edemezdi. Sakin, ön yargısız düşünce tarzıyla Charlotte böyle bir durumu da, birçok başka şeyler gibi, kendi haline bıraktı. Anlayışlı adamın Ottilie'ye ilgisini değerli buluyordu. Çünkü aslında

adam sendeciliğin ve nefretin iyice yerleştiği dünyada her hakiki eğilime değer vermeyi hayatında yeterince öğrenmişti.

Dördüncü Alt Bölüm

Üzerinde mülkün çevresiyle birlikte oldukça büyük oranda, çizgiler ve boyalarla karakteristik ve anlaşılır bir şekilde gösterildiği ve Yüzbaşının trigonometrik ölçümlerle dakik olarak temellendirmeyi başardığı topografik harita bitmek üzereydi ki bu faal adam kimseye ihtiyaç göstermedi, böylece bütün günü yalnızca şu anki hedefe adamıştı ve bu nedenle her zaman akşamları yapacak bir şeyleri vardı.

"Haydi şimdi geri kalan işlere bakalım" dedi dostuna, "daha sonra yarıcı ilanlarının, başka şeylerin çıkacağı gerekli ön çalışmalar için gereken mülk belirlemesine! Yalnız bir şeyi tespit edip düzenleyelim. Asıl iş olan her şeyi, hayattan ayrı tut! İş, ciddiyet ve disiplin ister, hayatsa keyif; iş eksiksiz sonuç ister; hayatta ise tutarsızlık çoğu zaman gerekir, hattâ hoş ve eğlendiricidir. Birinde sağlamsan, öbüründe bir o kadar özgür olabilirsin; oysa ikisi karıştırılırsa sağlam olan, özgür olanla uzaklaştırılıp yok edilir."

Eduard bu tavsiyelerde hafif bir uyarı hissetti. Gerçi yaratılış itibariyle, düzensiz değildi, ama kâğıtlarını kısımlara ayırmaya asla başlayamamıştı. Başka kimselerle halledeceği şey ve sırf kendisine bağlı şey, sınırlandırılmamıştı; nasıl ki işleri ve uğraşları, eğlence ve keyfi birbirinden yeterince ayırmıyorsa, öyle. Ama şimdi kolaydı, çünkü dostu bu zahmeti üstleniyordu, bir 'ben'in her zaman ikiye bölünmek istemediği şeyde ikinci bir 'ben', ayırmayı başarıyordu.

Yüzbaşı'nın kaldığı o özel kanatta anlık şeyler için bir depo, geçmiş şeyler için bir arşiv oluşturdular; bütün belgeleri, kâğıtları, haberleri çeşitli zarflardan, odalardan, dolaplardan ve sandıklardan çıkardılar ve bu kütle çabucak hoş bir düzene sokuldu, etiketlenerek belirli bölümlere yerleştirildi. İstenen şey, umulduğundan fazlasıyla eksiksiz olarak bulundu. Bu işte yaşlı bir kâtip çok işlerine yaradı; bütün gün, hattâ gecenin bir kıs-

mı kürsüden inmiyordu, oysa Eduard şimdiye kadar ondan hep şikâyetçi olmuştu.

"Onu artık tanıyamıyorum" diyordu Eduard dostuna, "ne kadar faal ve işe yarar oldu bu adam!" "Bunun sebebi" dedi Yüzbaşı, "ona yeni bir iş vermiyoruz, eskisini kendi rahatına göre tamamlıyor, böylece, gördüğün gibi çok iş çıkarıyor; rahatsız edildi mi de hiçbir şey yapamıyor."

Dostlar, günü böylece sona erdirdiler mi, akşamları muntazaman Charlotte'yi ziyaret etmeyi ihmal etmiyorlardı. Komşu yerlerden ve mülklerden kimse gelmedi mi, bu sık sık oluyordu, sohbet ve okuma ekseriya, burjuva topluluğunun refahını, çıkarlarını ve rahatını artıran konulara ayrılmış oluyordu.

Charlotte, zaten zamandan yararlanmaya alışkın olup kocasını memnun görmekle kendisini de memnun hissediyordu. Çoktan beri isteyip de tam yönlendiremediği çeşitli ev meseleleri, Yüzbaşı'nın faaliyetiyle hallediliyordu. Şimdiye kadar yalnızca pek az ilaçtan ibaret olan ev ecza dolabı zenginleştirildi ve hem yararlı kitaplar hem bilgilendirmeler sayesinde kendisinin faal ve yardımsever halini şimdiye kadar olduğundan daha sık ve daha etkili duruma getirdi.

İnsan, alışılmış ve yine de sık sık şaşırtıcı zor durumları düşündüğünde suda boğulanların kurtulması için gerekli olan her şeyi daha bir fazla tedarik eder, hele bazı göllerin, suların ve barajların yakınında sık sık şu ya da bu tür kazalar oluyorsa. Bu bölümü Yüzbaşı çok ayrıntılı donattı ve Eduard böylece dostunun hayatında bir olayın çok ilginç bir dönüm noktası oluşturduğunu ağzından kaçırdı. Ama beriki susup da üzücü bir hatıradan kaçar gibi göründüğünden, Eduard da aynı şekilde durdu; keza bundan herkes gibi genel olarak haberdar olan Charlotte de o sözler üzerinde durmadı.

"Bütün bu tedbirli hazırlıkları övelim" dedi Yüzbaşı bir akşam; "ama en önemli şeyimiz henüz eksik, yani bütün bunları kullanmayı bilen becerikli bir adam. Ben bu iş için tanıdığım şimdi mütevazı şartlarla alınabilecek, alanında mükemmel bir

askerî cerrahı teklif edebilirim. Bu cerrah bana şiddetli iç hastalık tedavisinde de çok kereler ünlü bir hekimden daha çok yardımcı olmuştu. Acil yardım, taşrada yokluğu en fazla hissedilen şeydir."

Bu kimse de hemen not edildi ve her iki eş, keyfi harcamalar için artan bazı paraları en gerekli yerde kullanma fırsatı bulduklarına sevindiler.

Charlotte böylece Yüzbaşı'nın bilgilerinden, çalışmasından kendi işlerinde de yararlanıyordu ve onun varlığından memnun olmaya, bütün sonuçlarından da endişe duymamaya başladı. Normalde, bazı şeyleri sormaya hazırlanırdı, ama yaşamayı sevdiği için zararlı, öldürücü ne varsa uzaklaştırmaya çalıştı: Kap kacağın kalayı, bakır kapların pası gerçi canını sıkmıştı. Bu konuda bilgi aldı ve tabii fiziğin ve kimyanın temel kavramlarına inmek gerekiyordu.

Bu tür sohbetlere rastlantısal, ama hep iyi bir vesile olan şey, Eduard'ın topluluğun önünde okumak eğilimiydi. Çok hoş tınılı, kalın bir sesi vardı ve eskiden şair ve hatiplerin çalışmalarından canlı, duygulu okumalarıyla beğeniliyordu ve ünlüydü. Şimdi onu ilgilendirenler, başka yazarlardı, bunları ve birkaç zamandan beri de fizik, kimya ve teknik konuluları okuyordu yanındakilere.

Onun tuhaf özelliklerinden biri, belki bu özellik birçoklarında vardır, o okurken bir başkasının kitaba bakmasına dayanamamaktı. Önceleri, şiir, tiyatro, hikâye okurken bu, o heyecanlı niyetin tabii sonucuydu. Yani okuyan adamın aynı şair, oyuncu, hikâyeci gibi şaşırtma, ara verme, beklentiler yaratma niyeti. Çünkü bir üçüncü kişinin gözleriyle onun önüne geçmesi tabii ki bu amaçlanan etkiye çok tersti. Bu nedenle böyle durumlarda kimseye sırtı dönük oturmamaya alışmıştı. Şimdi üç kişilerken buna gerek yoktu. Ve bu kez duygulandırmak, hayal gücünün şaşırtılması amaçlanmadığından, kendine özel olarak itina etmeyi de düşünmüyordu.

Yalnız bir akşam, rahatça oturmuşken Charlotte'nin onun kitabını gözetlediğini fark etti. O eski sabırsızlığı depreşti ve o Charlotte'ye biraz sertçe bunu yasakladı: "Bazı başkaları gibi, top-

luluğun hoşlanmadığı bu tür yaramazlıklardan kesinlikle vazgeçilmeli! Bir kimse için bir şey okurken ona sözlü olarak bir şey iletiyor gibi değil miyim? Yazılı olan, basılmış olan şey, benim kendi fikrimin, kendi kalbimin yerini alıyor. Ve eğer sanki düşüncelerimi bir bir anlatmak, duygularımı açmak istediğim kimse benim niyetimi zaten başından beri biliyormuş gibi alnıma, gönlüme bir pencere açsa, acaba konuşmaya çalışır mıydım ki? Biri kitabıma göz attığında ben sanki iki parçaya bölünecekmiş gibi oluyorum."

Her türlü zorlu, hattâ canlı ifadeyi bertaraf etmek, uzayan bir konuşmayı yarıda kesmek, takılıp kalmışı harekete geçirtmekteki becerisini özellikle büyük ya da küçük toplantılarda gösteren Charlotte, bu kez de bu yeteneğini gösterdi.

"Şu anda neyle karşılaştığımı itiraf etsem, hatamı şüphesiz affedeceksin. Akrabalıklardan söz edildiğini duydum, hemen aklıma kendi akrabalarım geldi, tam da şu anda beni uğraştıran birkaç yeğen. Sonra dikkatim senin okumana döndü: Duyuyorum ki tamamen cansız şeylerden söz ediliyor ve elindeki kitaba bakıyorum, tekrar kendime gelmek için."

"Seni yanıltan ve altüst eden o şey, bir sembolik ifade" dedi Eduard. "Burada tabii yalnızca topraklardan ve minerallerden söz ediliyor, ama insan, hakiki bir Narsisttir: Her yerde kendini görür; kendini bütün dünyanın ölçüsü olarak görür."

"Evet işte!" diye devam etti Yüzbaşı. "Kendi dışında rastladığı her şeye böyle bakar. Bilgeliğini, aptallığını, iradesini, keyfini hayvanlara, bitkilere, maddelere ve tanrılara yakıştırır."

"Sizi şu anki ilginizden fazla uzaklaştırmak istemediğim için bana kısaca öğretmek ister misiniz?" dedi Charlotte "aslında bu akrabalıklarla ne kastedildiğini."

"Bunu memnuniyetle yaparım" cevabını verdi Charlotte'ye yüzünü dönen Yüzbaşı. "Tabii, bildiğim kadarıyla, on yıl kadar önce öğrendiğim, okuduğum haliyle. Bilim dünyasında bu konuda hâlâ düşünülüp düşünülmediğini, yeni öğretilere uyulup uyulmadığını söyleyemem."

"Zaten yeterince endişe verici" diye haykırdı Eduard, "artık insanın bütün hayatı boyunca hiçbir şey öğrenememesi. Atalarımız gençliklerinde öğrendikleri derslere dayanırlardı, ama biz şimdi geride kalmamak için beş yılda bir bilgilerimizi yenilemek zorundayız."

"Biz kadınlar" dedi Charlotte, "bunu o kadar ciddiye almıyoruz ve dürüst olmam gerekirse, beni aslında yalnızca o kelimenin anlamı ilgilendiriyor: Çünkü bir toplulukta insanı en gülünç yapan şey, bir yabancı kelimeyi, bir uydurma kelimeyi yanlış kullanmaktır. Bu nedenle bilmek istediğim yalnızca bu ifadenin bu şeylerde hangi manada kullanıldığıdır. Bilimsel olarak durumun ne olduğunu bilginlere bırakalım; onlar da fark ettiğim kadarıyla güç birleşebilecekler."

"Ama şimdi meseleye en çabuk gelmek için nereden başlıyoruz?" diye sordu Eduard, bir aradan sonra, biraz düşünerek hemen cevap veren Yüzbaşı'ya.

"Görünürde uzağa gitmeme müsaade edilirse, hemen konuya geliyoruz."

"Bütün dikkatimden emin olun" dedi Charlotte, elindeki işi bırakarak.

Ve Yüzbaşı şöyle başladı: "Algıladığımız bütün yaratıklarda ilk fark ettiğimiz şey, kendileriyle ilgili olduklarıdır. Zaten kendiliğinden anlaşılan bir şeyi telaffuz etmek, şüphesiz tuhaf geliyor; ama insan bilinen bir şey hakkında meramını tam olarak anlatınca, ancak o zaman bilinmeyene doğru yol alabilir."

"Sanıyorum" diye atıldı Eduard "Charlotte'ye ve kendimize örneklerle meseleyi kolaylaştırabilirdik. Yalnızca suyu, yağı, civayı, gözünün önüne getirirsen onların öğelerinin bir birliğini, bir ilişkisini bulursun. Bu birleşmeyi ancak kuvvetle ya da başka şartla terk ederler. O bertaraf edildi mi, o zaman hemen tekrar birleşirler."

"Şüphesiz" dedi Charlotte hak vererek. "Yağmur damlaları çabucak sel olur. Daha çocukken biz civayı küreciklere ayırıp, sonra tekrar birleştirerek onunla oynar ve şaşardık."

"Şimdi önemli bir noktayı bu arada hemen şöyle bir anayım, izninizle" dedi Yüzbaşı, "Yani bu tamamiyle saf, sıvı sayesinde mümkün olan ilgi, özellikle ve her zaman küre biçiminde belirir. Yere düşen su damlası, yuvarlaktır; civa küreciklerinden kendiniz söz ettiniz; hattâ düşen erimiş kalay, tamamen donmaya zamanı olursa aşağıya bir küre biçiminde iner."

"Ben önden gideyim, belki ulaşmak istediğiniz yere varırım. Madem ki her şeyin kendine yönelik bir ilgisi var, o zaman başkalarına yönelik de olmalı bu ilgi." dedi Charlotte.

"Bu da varlıkların çeşitliliğine göre çeşitli olacaktır" diye devam etti Eduard. "Az sonra birbirlerini değiştirmeksizin bir araya gelen ve birleşen dost ve eski tanıdıklar olarak bulaşacaklardır; aynı, şarabın suyla birleşmesi gibi. Buna karşılık başkaları birbirlerinin yanında direnecekler ve mekanik bir karıştırma ve ovmayla bile asla birleşmeyeceklerdir; aynı yağla suyun bir arada çalkalandıktan sonra tekrar birbirinden ayrıştığı gibi."

"Çok zor değil" dedi Charlotte, "bu basit biçimler içinde tanıdığımız insanları görmemiz; ama bu sırada özellikle içinde yaşadığımız toplulukları hatırlıyor insan. Bu ruhsuz varlıklarla en büyük benzerlik, dünyada kendilerini birbirlerinin karşısına konumlandıran kitlelerde var: Sınıflar, meslek şartları, asalet ve üçüncü sınıf, asker ve sivil." "Ama yine de" dedi Eduard, "bunların geleneklerle ve yasalarla birleştirilebilir olması gibi, kimya dünyasında da ara üyeler vardır, birbirini dışlayan şeyleri birleştirmek için."

"Mesela yağı" diye atıldı Yüzbaşı, "alkalik tuz aracılığıyla suyla birleştiriyoruz".

"Yalnız konferanslarınızda bu kadar hızlı gitmeyin ki" dedi Charlotte, "ben ayak uydurduğumu gösterebileyim. Burada artık akrabalık meselesine gelmiş bulunmuyor muyuz?"

"Çok doğru" dedi Yüzbaşı "ve bunu hemen tam olarak öğreneceğiz. Karşılaştıklarında birbirine hemen sarılan ve birbirlerini belirleyen canlılara akraba diyoruz. Birbirlerinin zıddı olmalarına rağmen ve işte asıl birbirlerine karşıt oldukları için birbirlerini

arayan ve yakalayan, birbirini biçimleyen ve yeni bir madde oluşturan bazlar ve asitlerde işte bu akrabalık yeterince belirgindir. Bütün asitlere büyük bir eğilim, belli bir birleşme hevesi olan kireci düşünelim, yeter! Bizim kimya dolabımız gelir gelmez, size çeşitli deneyler göstereceğiz, çok eğlencelidir bunlar ve kelimelerden, isimlerden ve sanatsal ifadelerden daha anlamlıdırlar."

"Size itiraf etmeme izin verin" dedi Charlotte, "Siz bu tuhaf varlıklara akraba deyince bunlar bana kan akrabalarından çok zihin- ve ruh akrabaları gibi geliyor. İşte insanlar arasında tam bu tarzda gerçekten önemli dostluklar oluşabilir: Çünkü karşıt özellikler, daha içten birleşmeleri mümkün kılabilir. İşte şimdi bekleyeceğim, bu esrarengiz etkiler konusunda önüme neler getireceksiniz." Eduard'a dönerek "şimdi artık seni okurken rahatsız etmeden ve çok daha iyi bilgilendirilmiş olarak, senin sunumunu dikkatle izleyeceğim."

"Bizi madem ki bir kere hareketlendirdin" dedi Eduard, "artık öyle kolay kurtulamazsın, çünkü karmaşık vakalar asıl en ilginç olanlardır. Asıl bunlarla öğreniriz akrabalık derecelerini, daha yakın, daha uzak, daha az ilişkileri; akrabalıklar asıl ayrılmalara sebep olunca ilginç olur."

"Maalesef hayatta şimdi çok sık duyduğumuz o üzücü kelime" diye haykırdı Charlotte, "tabiat öğretisinde de mi karşımıza çıkıyor?"

"Şüphesiz" dedi Eduard. "Hattâ kimyacılara verilen 'ayırıcı sanatçı' adı, onların bir onur unvanıydı."

"Demek ki artık böyle yapılmıyor" dedi Charlotte "ve iyi de ediliyor. Birleştirmek, daha büyük bir sanat, daha büyük bir hizmet. Bir birleştirme sanatçısı her durumda bütün dünyada hoş karşılanırdı. –Şimdi, izninizle, birkaç böyle vaka anlatın, hazır konu açılmışken."

"Öyleyse hemen yukarıda isim koyduğumuz ve sözünü ettiğimiz şeye dönelim" dedi Yüzbaşı. Mesela bizim kireçtaşı dediğimiz şey, az çok saf kireç toprağıdır, içinden hafif bir asitle

bağlı, bizim hava biçiminde tanıdığımız. Böyle bir parça taş, seyreltilmiş bir kükürt asidine konursa, bu asit kirece etki eder ve onunla birlikte alçı halinde ortaya çıkar. Burada bir ayrılma, yeni bir birleşme oluşmuştur ve artık hattâ ruh akrabalığı kelimesini kullanmaya hakkımız vardır, çünkü bir ilişki ötekine tercih edilmiş, biri ötekine yeğlenmiş demektir."

"Bir tabiat araştırmacısının kusuruna bakmadığım gibi siz de benim kusuruma bakmayın" dedi Charlotte, ama ben olsam burada asla bir seçim değil, bir gereklilik görürdüm, bunu bile tam değil, çünkü eninde sonunda bu belki yalnızca bir vesile meselesi. Vesile, hırsız yaptığı gibi ilişkiler de kurar ve eğer sizin doğa cisimleri söz konusuysa, bence seçim yalnızca bu maddeleri birleştiren kimyacının elindedir. Ama bunlar bir kere birleştiler mi, o zaman onlara Tanrı yardımcı olsun! Şu durumda beni yalnızca o zavallı sonsuzlukta yeniden etrafta dolaşmak zorunda kalan oksijen üzer."

"Önemli olan yalnızca" dedi Yüzbaşı, "suyla birleşip maden kaynağı olarak sağlıklı insanlara ve hastalara canlılık vererek hizmet etmektir."

"Alçının işi kolay" dedi Charlotte, "o artık tamam, artık bir cisim, ihtiyacı giderilmiştir, oysa öbür kovulan maddenin tekrar yerini buluncaya kadar bazı sıkıntıları olabilir."

"Çok yanılmıyorsam" dedi Eduard gülümseyerek "senin konuşmalarının arkasında ufak bir hile gizli. Maskaralığını itiraf et bakalım! Senin gözünde ben, bir sülfürik asit olan Yüzbaşı tarafından yakalanıp senin zarif topluluğundan uzaklaştırılarak refrakter bir alçıya dönüştürülüyorum."

"Eğer vicdanın sana böyle düşüncelere izin veriyorsa" dedi Charlotte, "o zaman ben dert etmeyeyim. Bu alegorik ifadeler hoş ve eğlendirici; kim oynamayı sevmez ki benzetmelerle? Ama insan o maddelerden epey bir basamak yukardadır ve eğer insan burada o güzel kelimeler 'seçme' ve 'seçme akrabalıklar'da biraz cömert davranmışsa, o zaman tekrar kendine dönse ve bu tür ifadelerin değerini böyle hallerde derinliğine düşünse iyi eder.

Ben ne yazık öyle vakalar bilirim ki iki insanın hiç bozulmaz gibi görünen içten bağlılıkları, üçüncü bir kişinin tesadüfî eklenişiyle yok olmuş ve öyle güzel bağlanmışlardan biri çok uzaklara atılmıştır."

"O konuda kimyacılar çok daha zarifler" dedi Eduard. "Onlar bir dördüncüyü devreye sokuyorlar ki hiç biri eli boş çıkmasın."

"Evet, tabii!" diyerek ekledi Yüzbaşı, "hem de bu durumlar en önemli ve en dikkate değer olanlardır. Bunlarda cezbetmeyi, akraba olmayı, bu terk etmeyi, bu birleştirmeyi çaprazlama örneğinde bir arada gerçekten gösterebiliyoruz; o zamana kadar ikişer ikişer birleşmiş dört kişi, burada temasa geçirilmiş olarak daha önceki birlikteliklerini bırakıp yeni birleşmelere gidiyorlar. Bu bırakma ve yakalamada, bu kaçma ve aramada sanki daha yüce bir kader varmış gibi geliyor; bu kimselerin bir çeşit isteme ve seçmelerine güveniliyor ve yeni üretilen o 'seçme akrabalık' sözü doğru bulunuyor."

"Bana böyle bir durumu anlatın" dedi Charlotte.

"Bu tür şeyleri o kelimelerle halletmemeli. Dediğimiz gibi, size o deneyleri gösterebildiğim anda, her şey daha somut ve daha hoş olacak. Ama sizi şimdi, sizin hayal gücünüze uyacak üretilmiş korkunç kelimelerle oyalamak zorunda kalırım. Bu ölü gibi görünen, ama aslında faaliyete içten hep hazır varlıkları canlı olarak gözünün önüne getirmek gerek, birbirlerini nasıl aradıklarını, nasıl çekip yakaladıklarını, mahvettiklerini, bitirdiklerini ve sonra da o en sıkı birlikten tekrar yenilenmiş, yeni, beklenmedik biçimde ortaya çıktıklarını duygu birliği içinde seyretmek gerekir. Ancak o zaman insan, ebedî bir hayata inanıyor, onda mânâ ve akıl buluyor, çünkü bizler duyularımızın bunları doğru gözlemlediğini ve aklımızın bunları tam kavradığını yeterince hissetmiyoruz."

"İnkâr etmiyorum" dedi Eduard, "o tuhaf türetme kelimeler, duyusal gözlemler, kavramlar aracılığıyla onlarla barışmamış kimselere ağır, hattâ gülünç gelmek zorundadır. Ama yine de, burada kastedilen ilişkiyi harflerle oldukça kolay ifade edebilirdik."

"Titizlik gibi görünmediğine inanırsanız" diyerek ekledi Yüzbaşı, "o zaman alegorik dilde de meramımı özetleyebilirim. Bir A düşünün, B ile içten bağlı olsun, birçok araçla ve bazı şiddetle ondan ayrılamasın. Bir C düşünün, bu da D'ye aynı şekilde bağlı olsun. Şimdi bu iki çifti temasa geçirin. A kendisi D'ye, C de B'ye koşacaktır. Bu konuda kimin ötekini önce terk ettiği, kimin önce ötekiyle birleştiği söylenemez."

"Haydi öyleyse" diye atıldı Eduard. "Bütün bunları gözümüzle görmeden bu formülü işaretlerle görelim ve bundan kendimize kolayca kullanılacak bir ders çıkaralım. Charlotte, sen A'yı temsil ediyorsun ve ben senin B'ninim: Çünkü aslında ben yalnızca sana tabiyim ve seni izliyorum; A'yı B'nin izlemesi gibi. C, çok belli ki beni şimdilik bir dereceye kadar senden uzaklaştıran kaptan. Şimdi, senin eğer belirsiz olana doğru uzaklaşmaman için bir D'nin bulunması uygun olur ve bu da şüphesiz yaklaşmasına karşı daha uzun kendini savunamayacağın küçük hanım Ottilie'dir."

"İyi" dedi Charlotte, "her ne kadar bu örnek bence bizim durumumuza pek uymuyorsa da, bizim bugün tam olarak buluşacağımız ve bu tabiat- ve ruh akrabalığının aramızda güvenli bir anlaşmayı hızlandırmasını bir şans olarak görüyoruz. Yani itiraf edeyim ki ben bu öğleden sonradan beri Ottilie'yi çağırmaya kararlıyım: Çünkü şimdiye kadarki vekilharcım ve ev işlerini yürüten hanımım evlendiği için gidecek. Bu benim açımdan ve benim için olacak; ama Ottilie için bana karar aldıran şeyin ne olduğunu sen bize okuyacaksın. Sayfana bakmayacağım, ama konuyu artık biliyorum. Ama oku sen, oku!" Bu sözlerle bir mektup çıkarıp Eduard'a uzattı.

Beşinci Alt Bölüm

Müdirenin Mektubu

"Hanımefendi beni affetsin, bugün mektubumu çok kısa tutarsam: Çünkü geçen yıl öğrencilerimizde ulaştıklarımızı resmî bir değerlendirmeden sonra bütün ebeveynlere ve şeflere gidişatı haber vermek durumundayım. Kısa kesmemin sebebi,

aynı zamanda az sözle çok şey söyleyebildiğim içindir. Kızınız küçük hanımefendi her mânâda birinciliğini kanıtladı. Ekteki belgeler, onun kazandığı ödülleri ve böyle mutlu bir başarıya duyduğu memnuniyeti anlatan kendi mektubu, sizi rahatlatacak, hattâ sevindirecektir. Benim sevincim bu kadar ilerlemiş bir kızı artık yanımızda alıkoymaya sebep duymayacağımızı öngörmemle bir derece azalıyor. Hürmetlerimi sunuyor ve onun için neyi en yararlı bulduğum konusundaki düşüncelerimi açmak istiyorum. Ottilie hakkında sevgili yardımcım yazıyor."

Yardımcının Mektubu

"Ottilie hakkında yazmayı saygıdeğer müdiremiz bana bıraktı, çünkü bildirilecek olan şeyi bildirmek, ona göre biraz sıkıcı, biraz da kendisinin özür dilemeye ihtiyacı var ki bunu benim aracılığımla yapmak onun açısından daha iyi olacaktı.

Ben çok iyi biliyorum ki zavallı Ottilie, içindekini ve gücünü ifade etmeyi beceremez; bu nedenle resmî bir sınavdan şahsen ben bir dereceye kadar çekiniyordum, daha da çok, buna hiçbir hazırlık mümkün olmadığı için ve her zamanki tarzda olabilse bile Ottilie zaten gösteriş için donatılamazdı. Sonuç benim korkumu fazlasıyla haklı çıkardı: O, bir ödül almadı ve karne alanlar arasına bile giremedi. Daha fazla ne söyleyeyim? Yazıda ötekilerin böyle güzel biçimli harfleri yoktu ama çok daha serbesttiler; matematikte hepsi daha çabuktu ve onun daha iyi çözdüğü güç problemlere sıra gelmemişti. Fransızca gösterişli konuşma ve etkilemede bazıları onu geçiyordu; tarihte isimleri ve yılları çabuk hatırlamıyordu; coğrafyada siyasi sınırlara dikkati eksikti. O pek az mütevazı melodilerini seslendirmek için ne vakti vardı ne de huzuru. Resimde şüphesiz ödül alabilirdi: Çizgileri netti ve çok özenli şekillendirmeleri zekiceydi. Ne yazık ki biraz fazla büyük bir şeye girişti ve bitiremedi.

Öğrenciler dışarı çıktığında sınav yapanlar birlikte görüşürlerken ve biz öğretmenlere hiç olmazsa birkaç söz söyleme imkânı verdiklerinde hemen fark ettim ki Ottilie'den ya hiç konuşulmu-

yor, ya da olumsuz ama önemsemeden konuşuluyordu. Umarım onların tarzını açıkça ortaya koyma sayesinde saygı uyandırdım ve çifte gayretle cesaretimi gösterdim: Birincisi, çünkü kendi kanaatime göre konuşabiliyordum, sonra da kendim de bir zamanlar aynı üzücü durumda olmuştum. Beni dikkatle dinlediler. Ama sözümü bitirince sınav komitesi başkanı gerçi dostça ama alayla karışık şöyle dedi: Yetenekler şarttır, ama onların beceriye dönüşmesi gerekir. Bu, eğitimin başlıca hedefidir, anne babaların ve şeflerin çocuklarında sessiz, yalnızca yarı bilinçli açık ve net amacıdır. Bu, aynı zamanda öğretmenlerin ve öğrencilerin değerlendirildiği sınavların meselesidir. Sizin söylediklerinizden anladığımıza göre o çocuktan ümitliyiz ve siz de övülmeye değersiniz, öğrencilerin yeteneklerine tam olarak dikkat ettiğiniz için. Bunları gelecek yıla kadar becerilere dönüştürürseniz size ve tarafınızdan desteklenen o öğrenciye alkışlar eksik olmayacak.

Bunun arkasından gelenlere ses çıkarmadım, ama hemen gelecek daha kötü şeyden de korkmadım. Bizim o iyi müdiremiz, aynı iyi bir çobanın koyunlarından hiçbirinin kaybolmuş ya da şimdiki gibi süslenmemiş görmek istemediği gibi, beyler uzaklaştıktan sonra, öbür öğrenciler ödüllerine sevinirken, pencere önünde durup gayet sakin Ottilie'ye şöyle dedi: "Tanrı aşkına, söyleyin! İnsan aptal değilse, nasıl öyle görünebilir?" Ottilie gayet sakin cevap verdi: "Özür dilerim sevgili anne, tam da bugün yine başım ağrıyor, hem de çok." Başka zaman öyle merhametli olan kadın, hışımla arkasını döndü.

Evet, doğru: Kimse bilemez bunu; çünkü Ottilie yüzünü değiştirmez ve ben de onun bir kere olsun elini şakağına götürdüğünü görmedim. Hepsi bu da değildi. Sizin küçük hanım kızınız sayın bayan, başka zaman canlı ve neşeli iken bugün kendi zaferiyle rahattı ve fazla coşkuluydu. Ödülleriyle ve karneleriyle odaları dolaştı, bunları Ottilie'nin suratına salladı. "Sen bugün kötüydün!" diye haykırdı. Ottilie gayet sakin cevap verdi: "Bu son sınav günü değil ki!" "Ama sen hep sonuncu kalacaksın!" diye bağırdı küçük hanım ve zıplayıp gitti.

Ottilie herkese karşı rahat görünüyor, yalnız bana değil. Direndiği ruhsal, hoş olmayan, canlı bir hareketi, yüzünün farklı bir hâl almasıyla gösteriyor. Sağ yanağı solarken solu bir an kızarıyor. Ben bu belirtiyi gördüm ve söylemeden edemedim. Müdiremizi kenara çekip onunla bu mesele üzerinde ciddi olarak konuştum. O mükemmel kadın, suçunu anladı. Karşılıklı kafa yorup konuştuk. Konuyu fazla uzatmamak için zat-ı âlinize kararımızı ve ricamızı ileteyim: Ottilie'yi bir süre yanınıza alın. Sebepleri en iyi kendiniz anlayacaksınız. Buna karar verirseniz, bu kızcağıza nasıl davranılacağı hakkında size daha fazlasını söylerim. Daha sonra küçük hanımefendi kızınız bizi terk ederse ki bu tahmin edilebilir, o zaman Ottilie'nin seve seve geri dönüşünü görürüz.

Unutmadan, bir şey daha: Ben Ottilie'nin bir şey istediğini ya da bir şey için ısrarla rica ettiğini hiç görmedim. Buna karşılık, nadir de olsa onun kendisinden istenen bir şeyi reddetmeyi denediği durumlar olur. Bunu öyle bir tavırla yapar ki, manasını kavrayan insan için karşı konmaz bir tavırdır bu. Yukarı kaldırdığı ellerini kavuşturup göğsüne indirir ve bunu yaparken birazcık öne eğilip ısrarla isteyen kişiye öyle bir bakışla bakar ki o kimse istemek ya da arzu etmek niyetinde olduğu her şeyden seve seve uzaklaşır. Bu tavrı, ki sizin davranışlarınızın karşısında herhalde olmaz, herhangi bir zaman görürseniz, sayın bayan, o zaman beni hatırlayın ve Ottilie'yi koruyun."

Eduard, bu mektupları gülümseyerek ve başını sallayarak okumuştu. Bu arada kişiler ve meselenin durumu hakkında fikir yürütmeler de eksik değildi.

Sonunda "Yeter!" diye haykırdı Eduard. "Karar verildi, Ottilie geliyor! Senin meselen hallolmuş olur, sevgilim, biz de kendi teklifimizde ilerleyelim. Benim Yüzbaşı'nın yanına, sağ kanada taşınmam son derece gerekli hale geldi. Akşamları olduğu gibi sabahları da birlikte çalışmanın tam zamanı. Buna karşılık sen kendin için ve Ottilie için senin tarafındaki en güzel mekânı alıyorsun.

Charlotte, ses çıkarmadı, Eduard da müstakbel yaşayış tarzlarını anlattı. Bir ara şöyle haykırdı: "Sol taraftaki hafif baş ağrısıyla yeğenin çok nazik; ben de bu ağrıyı zaman zaman sağ tarafta çekerim. Olur da karşılıklı otururşak, ben sağ dirseğime, o soluna dayanarak ve başlar farklı yönlere doğru elimize alınmış, o zaman bir çift tam zıt manzara olur."

Yüzbaşı bunu tehlikeli bulmaya kalktı; Eduard ise şöyle haykırdı: "Sevgili dostum, siz kendinizi D'den koruyun! Eğer C'si elinden alınırsa B ne yapar?"

"O zaman, derim ki" diye devam etti Charlotte, "bu kendiliğinden anlaşılır."

"Şüphesiz" dedi Eduard. "B, A'sına geri döner, kendi A ve O'suna!" diyerek ayağa kalktı ve Charlotte'yi sıkıca kucakladı.

Altıncı Alt Bölüm

Ottilie'yi getiren bir araba yaklaşmıştı. Charlotte onu karşıladı; sevgili çocuk, ona yaklaşmak için telaşlandı, ayaklarına kapanıp dizlerine sarıldı.

Biraz mahcup olup onu ayağa kaldırmak isteyen Charlotte "Niçin bu eğilme?" dedi. "Kastettiğim, o manada değil" diye ekledi ilk halinde kalan Ottilie. "Başım henüz sizin dizinizden daha yukarılara erişemediği ve sevginizin öylesine kesin olduğu o zamanları hatırlamayı öyle istiyorum ki!"

Ayağa kalktı ve Charlotte onu sevgiyle kucakladı. Kız, erkeklere takdim edildi ve hemen özel bir önemli misafir muamelesi gördü. Güzellik, her yerde hoşlanılan bir misafirdir. Konuşmalara katılmasa da dikkat ediyor gibiydi.

Ertesi sabah Eduard, Charlotte'ye: "Hoş, hoşsohbet bir kız bu" dedi.

"Hoşsohbet mi?" dedi Charlotte gülümseyerek, "Henüz ağzını bile açmadı"

"Öyle mi? Bu daha da mükemmel!" dedi Eduard, düşünüyor gibiydi.

Ottilie'nin bu terbiyeli hizmet becerisi Charlotte'nin çok hoşuna gidiyordu. Ona çok uymayan tek şeyi de Ottilie'den saklamadı. Bir gün ona dedi ki "Bir kimse elinden bir şeyi düşürünce eğilmek ve bunu çabucak kaldırmaya bakmak övülmeye değer kibarlıklardandır. Bu sayede ona aynı zamanda kendimizin hizmete görevli olduğunu söylemiş oluruz. Ne var ki daha büyük bir toplulukta insanın kime böyle bir emrindeliği göstereceğini düşünmesi gerek. Kadınlara karşı sana bu konuda kurallar belirleyemem. Sen gençsin. Daha saygı değer olanlara ve daha yaşlılara karşı, bunu borçluyuz, seninle bir olanlara karşı bir nezaket, daha gençlere ve daha aşağıdakilere ise bununla insanlık ve iyilik gösterilir; ama bir kızın kendini erkeklere karşı bu şekilde eğilip emre amade göstermesi pek yakışık almaz."

"Bu alışkanlıktan kurtulmaya çalışmak isterim" dedi Ottilie. "Bu arada, böyle davranmış olmamın nedenini size söylersem, bu uygunsuzluğumu affedeceksiniz. Bize tarih öğrettiler; ben gerektiği gibi aklımda tutamadım. Çünkü bunu nerede kullanacağımı bilmiyordum. Yalnızca tek tek hadiseler bende çok tesir bıraktı. Mesela şu:

İngiltere Kralı Birinci Karl, o sözde hâkimlerinin önünde dururken taşıdığı asasının altın düğmesi yere düşer. Bu durumlarda herkesin onun için telaşlanmasına alışkın olduğundan, etrafına bakıp bu kez de birinin bu küçük hizmeti yerine getirmesini bekler. Hiç kimse yerinden kıpırdamayınca düğmeyi kaldırmak için kendisi eğilir. Bu, bana öyle acı geldi ki, bilmiyorum haklı olarak mı, o andan itibaren hiç kimsenin elinden bir şey düşürmesine seyirci kalamam, kendim eğilir alırım. Ama besbelli bu hareket her zaman yakışık almıyor ve ben" dedi gülümseyerek devam edip "her zaman hikâyemi anlatamayacağım için, artık geri dururum."

O iki dostun kendilerini görevli hissettikleri iyi düzenlemeler bu arada kesintisiz devam ediyordu. Hattâ her gün bir şeyler düşünüp girişmek için yeni vesileleri oluyordu.

Bir gün köyün içinden geçerken, sakinlerinin buranın değeri sayesinde ihtiyaçları olan düzen ve temizlik bakımından ne kadar geri olduklarına ayıplayarak işaret ettiler.

"Hatırlar mısın" dedi Yüzbaşı, "İsviçre boyunca seyahatimizde bir arzumuzu dillendirmiştik: Bu konumdaki bir köyü, İsviçre mimarisi için değil, İsviçre düzeninden ve temizliğinden yararlanılmasını çok daha desteklemek amacıyla kırsal bir tesis kurmak."

"Burada, mesela" dedi Eduard "olabilirdi bu. Şato tepesi aşağıya doğru, çıkıntılı bir dönemeç yapıyor; köy, oldukça düzenli yarım daire şeklinde karşıya kurulmuş; aradan dere akıyor; dere sularının yükselmesine karşı bir köylü taşlarla, öteki sopalarla, bir başkası direklerle ve komşu setlerle korunmak ister. Ama hiç kimse, öbürünü heveslendirmez, daha ziyade kendine ve ötekilere zarar ve ziyan verir. Böylece yol, ters hareketle kâh yukarı, kâh aşağı, kâh sudan geçerek, kâh taşların üzerinden ilerliyor. İnsanlar elbirliği etse, burada yarım daireyle bir duvar çekmek, arkadaki yolu evlere kadar yükseltmek, güzel bir yer kurmak, temizliğe yer açmak ve büyüyen bir eserle bütün o küçük, aşılmaz dertleri bir kerede def etmek için büyük bir katkı gerekmez."

"Gel bir deneyelim" dedi Yüzbaşı; bunu söylerken araziye bir göz attı ve çabucak değerlendirdi.

"Şehirlilerle ve köylülerle, ancak emredersem işim olur" diye ekledi Eduard.

"Tamamen haksız da değilsin" dedi Yüzbaşı cevap olarak, "çünkü bu tür işler benim hayatımda da az bıkkınlık vermedi. İnsanın, neyin kazanılacağı karşılığında neyi feda etmesi gerektiğini doğru hesaplaması ne kadar güçtür! Gayeyi isteyip araçları küçümsememek de ne kadar güç! Çok kimse o gayeyle araçları birbiriyle karıştırır ve birini göz önünde tutmaksızın ötekilerden zevk alır. Her kötülük, ortaya çıktığı yerde iyileştirilmeli. Aslında kökeninin bulunduğu noktayla ilgilenmiyorlar. Oysa öyle güç ki anlaşmak, özellikle günlük işlerde gayet mantıklı olup yarını nadiren düşünen halkla. Hele bir de ortak bir meselede biri kazanacak, öbürü kaybedecekse, o zaman neredeyse hiçbir şey yapılamaz. Aslında ortaya iyi olan her şey, sınırsız imparator hukukuyla yürütülmek zorundadır."

Onlar durmuş konuşurlarken, yoksuldan ziyade arsız görünen bir adam para dilendi, konuşmasının kesilmesinden hoşlanmayan ve huzursuzlaşan Eduard, onu birkaç kez boş yere sükûnetini bozmadan uzaklaştırmayı denedikten sonra azarladı. Ama herif mırıldanarak, hattâ kendi de azarlayarak ufak adımlarla uzaklaşırken dilenci haklarını zorluyordu. Bu haklar, dilenciye sadaka verilmeyebilineceğini, ama onun onurunun kırılmayacağını, çünkü dilencinin de herkes gibi Tanrı'nın himayesinde olduğunu söyler. Eduard iyice sinirlendi.

Yüzbaşı bunun üzerine onu sakinleştirircesine şöyle dedi: "Gel, bu olayı, bizim mahalli polis teşkilâtımızın bunu da kapsamasına bir çağrı olarak sayalım. Sadaka verilmesine verilir, ama daha doğru olanı bizzat, özellikle evde, vermemektir. O zaman da her şeyde ölçülü ve aynı tarzda olmalı, iyilikte de. Gereğinden fazla vermek, dilencinin işini bitirmekten ziyade onu heveslendirir. Buna karşılık insan seyahatteyken, oradan geçip giderken, yolda bir fakirin önüne rastgele bir şans kılığında ortaya çıkıp şaşırtıcı bir sadaka atabilir. Köyün, şatonun konumu, böyle bir kurum için işimizi çok kolaylaştırır; çok daha önceden düşündüm bu konuda.

Köyün bir ucunda birahane var, öbüründe birkaç iyi yaşlı insan oturuyor; her iki yere küçük bir sermaye yatırman gerekir. Köye giren değil, köyden çıkan kimse biraz alır ve her iki bina da şatoya giden yolda bulunduğundan, yukarıya dönmek isteyenlerin hepsi o iki yere gönderilir."

"Gel" dedi Eduard, "bunu hemen kararlaştıralım; kesinleştirmeyi sonra da yaparız."

Birahaneciye ve yaşlı çifte gittiler ve mesele kararlaştırıldı.

Birlikte şato yokuşunu çıkarlarken Eduard, "Çok iyi biliyorum ki" dedi "dünyada her şeyin başı, akıllıca bir fikir ve sağlam bir karardır. Karımın park tesislerini çok iyi değerlendirdin ve bana daha iyi şeylerin işaretini verdin ki neden saklayayım, bunu ona hemen haber verdim."

"Tahmin etmiştim" dedi Yüzbaşı "ama onaylamıyorum. Onu şaşırttın; her şeyi bırakıp bir tek bu meselede bizimle inatlaşır. Çünkü bundan söz etmekten kaçınıyor ve bizi bir daha yosunlu kulübeye davet etmedi, belki de Ottilie ile ara saatlerde hemen yukarı çıkıyordur."

"Bundan ürkmeyelim" dedi Eduard; "Olabilecek ve olması gereken iyi bir şeye inanmışsam, onu yapılıp bitmiş olarak görmeden rahat etmem. Zaten bir şeye başlayacak kadar aklımız var. İngilizlerin bakırla işlenmiş park tasvirlerini akşam sohbetine konu yap, sonra da senin arazi planını. Bunu önce problem şeklinde ve yalnızca şaka niyetine de ele almalı; ciddiyet nasılsa arkadan gelecektir."

Bu kararlaştırmadan sonra içinde bölgenin ve manzarasının ilk ve ham tabii halinin kesidinin gösterildiği, sonra da başka sayfalarda sanatın mevcut olandan yararlanmak ve değerini artırmak için buna kattığı değişimi işleyen kitaplar açıldı. Buradan kendi mülklerine, kendi çevrelerine ve buralarda neler yapılabileceğine geçiş, çok kolay oldu.

Yüzbaşı tarafından yapılan planı esas almak artık hoş bir uğraştı, ne var ki Charlotte'nin meseleye bir kere başladığı o ilk tasarımdan tamamen kurtulunmuyordu. Ama yine de tepeye kolay bir çıkış bulundu; yamaçta yukarı doğru hoş bir ormancığın önünde bir köşk kurmak isteniyordu; şatoya bir bağı olacaktı, şatonun pencerelerinden orası görünecek, oradan da şato ve bahçelere kadar göz atılabilecekti.

Yüzbaşı, her şeyi iyice ölçüp biçmişti. O köy yolunu, dere kıyısındaki o duvarı, o dolguyu yeniden söz konusu etti. "Tepeye rahat bir yol açtığımda, o duvar için yeterince taşım olacak. Biri hemen öbürüne bağlandığında ikisi de daha ucuza ve daha çabuk ortaya çıkarılır."

"Ama şimdi benim derdime sıra geliyor" dedi Charlotte, "Mutlaka belli bir şey ortaya konmalı ve böyle bir tesise kaç para gerektiği bilinirse, o zaman haftalara, değilse bile en azından aylara bölünür. Kasa benim sorumluluğumda; faturaları ben ödüyorum ve hesabı ben yönetiyorum."

"Sanırım bize pek güvenmiyorsun" dedi Eduard.

"Keyfî şeylerde pek değil" dedi Charlotte. "Keyfiliğe bizler sizlerden daha iyi hâkim olabiliriz."

Düzenleme yapılmış, işe çabuk başlanmıştı. Yüzbaşı hep oradaydı ve Charlotte artık neredeyse her gün ciddi ve kararlı bir zihniyete şahit oluyordu. Yüzbaşı da onu daha yakından tanıyordu ve birlikte çalışmak, ortaya bir şeyler çıkarmak, ikisi için de kolaylaşmıştı.

İşte de danstaki gibidir: Adımları aynı olan kişiler, birbiri için vazgeçilmez olurlar; karşılıklı bir iyi niyet bundan mutlaka çıkar ve Charlotte'nin Yüzbaşı'ya onu daha iyi tanıdığından beri lütufkâr olması, şunun en güvenilir kanıtıydı: Charlotte Yüzbaşı'ya ilk tesislerinde özellikle seçip süslediği ama onun planına uymayan o güzel dinlenme yerini en ufak bir rahatsızlık duymadan, sakince, yıktırdı.

Yedinci Alt Bölüm

Şimdi Charlotte Yüzbaşıyla ortak bir uğraş bulunca sonuç, Eduard'ın Ottilie ile daha çok arkadaş olmasıydı. Ona karşı bir süredir zaten kalbinde sessiz, dostça bir eğilim duyuyordu. Ottilie herkese karşı yardıma hazır ve nazikti; Eduard'ın onun kendine karşı daha çok böyle olduğunu söyleyen, besbelli kendi öz sevgisiydi. Ama şu kesindi: Onun hangi yemekleri sevdiğini ve nasıl sevdiğini Ottilie tam olarak bellemişti; çayına kaç şeker kattığı, v.b. şey onun gözünden kaçmıyordu. Eduard'ın aşırı hassas olduğu ve bu yüzden serinliğe doyamayan karısıyla bazen çatıştığı, bütün cereyanı kesme konusunda özel olarak dikkatliydi. Aynı şekilde ağaç ve çiçek bahçesinde bilgiliydi. Eduard'ın istediklerini desteklemeye, onu sabırsız yapabilecek şeylerden sakınmaya çalışıyordu. Öyle ki kısa zamanda sevimli bir koruyucu melek gibi onun için vazgeçilmez oldu ve o, Ottilie'nin yokluğunu kötü hissetmeye başladı. Buna ek olarak, Ottilie, yalnız karşılaştıklarında sanki daha bir konuşkan, daha bir içten oluyordu.

Eduard, yaşı ilerledikçe çocukluğundan bir şeyleri hep korumuştu ve bu da Ottilie'nin gençliğine özellikle hitap ediyordu. Birbirlerini ilk gördükleri eski zamanları anmaktan hoşlanıyorlardı; bu hatıralar daha Eduard'ın Charlotte'ye sevgisinin ilk dönemlerine kadar dayanıyordu. Ottilie o ikisini sarayın en güzel çifti olarak hatırlıyordu. Eduard onu bu tür çok eski gençlik anılarından vazgeçirdiğinde o yine de bir olayı hâlâ dipdiri gözlerinin önüne getirdiğini iddia ediyordu: Bir keresinde Eduard içeri girerken o, Charlotte'nin eteklerine nasıl saklanmıştı, korkudan değil, çocuksu şaşırtmacadan. Aslında Ottilie buna şunları da ekleyebilirdi: Eduard onda bu kadar heyecanlı bir etki bıraktığı için, o kadar çok hoşlandığı için.

Bu tür durumlarda Yüzbaşı ile Eduard'ın daha önceleri birlikte yürüttükleri bazı işler kesintiye uğramıştı, sonunda kendilerine bir toplu bakış sağlamayı, birkaç makale tasarlamayı, mektup yazmayı gerekli gördüler. Bunun için bürolarında buluşmayı kararlaştırdılar. Orada yaşlı kâtibi uyuklar halde buldular. İşe koyuldular ve ona hemen yapılacak işler verdiler ve eskiden kendilerinin üstlenmeye alışkın oldukları bazı şeyleri ona yüklediklerini fark etmediler. Yüzbaşı daha ilk makaleyi, Eduard da daha ilk mektubu bir türlü yazamıyordu. Bir süre planlamayla, değiştirmeyle uğraşıp durdular ta ki sonunda, en az şey beceren Eduard saati soruncaya kadar.

O zaman anlaşıldı, Yüzbaşı kronometrik hassas saatini yıllardan beri ilk kez kurmayı unutmuştu. Ve ikisi de hissetmeseler de, zamana artık aldırmadıklarını seziyor gibiydiler.

Erkekler uğraşlarını böylece bir dereceye kadar ihmal ederlerken kadınların çalışkanlığı bir o kadar artıyordu. Genel olarak mevcut kişilerden ve gerekli şartlardan uzaklaşan bir ailenin alışılmış hayat tarzı, olağanüstü bir eğilimi, oluşmakta olan bir tutkuyu o yeni şey fark edilir bir mayalanmaya ve köpürerek taşmaya başlamadan önce kendi içine âdeta bir kap gibi alır.

Bizim dostlarda o oluşan karşılıklı eğilimlerin etkisi çok hoştu. Duygular canlandı ve bu özel şeyden genel bir nezaket saçıldı.

Taraflardan her biri kendini mutlu hissediyordu ve ötekinin de mutlu olmasını istiyordu.

Böyle bir durum, kalbi genişletirken ruhu yüceltir ve yapılan, başlanan her şey, sonsuza doğru yönelir. Bu dostlar da artık eve sığmaz oldular. Gezintileri gittikçe uzaklara açıldı ve bu arada Eduard, Ottilie ile yol seçmede, yolları bağlamada sabırsızlanırken, Yüzbaşı Charlotte ile önemli sohbette, o önden giden hızlı çifti, bazı yeni keşfedilmiş küçük bir yerde, beklenmedik bir manzaraya katılarak izliyorlardı.

Bir gün gezintileri onları sağ kanadın şato kapısından geçerek aşağıya misafir köşküne, köprüden göle doğru yönlendirdi; göl boyunca yürüdüler, normalde suyun peşinde. Göl kıyısı sonra çalılı bir tepeyle ve daha ileride kayalarla kuşatılmıştı, yol artık görünmez hale gelene kadar.

Av gezilerinden dolayı bu bölgeyi bilen Eduard, Ottilie ile birlikte bitkilerle kaplı bir patikada yola devam etti, hem de o eski, kayalar arasına gizlenmiş değirmenin uzakta olmadığını bilerek. Ne var ki pek az geçilen o patika az sonra kayboldu ve onlar kendilerini sık çalıların ortasında yosunlu taşların arasında kaybolmuş buldular, ama uzun sürmedi, çünkü tekerlek hışırtısı onlara aradıkları yerin uzak olmadığını haber verdi.

Bir kayaya doğru ilerlerken o eski, kara tuhaf ahşap binayı aşağıda önlerinde gördüler; dik kayalarla, büyük ağaçlarla sarılmıştı. Kısacası, yosunlardan ve kayalıklardan aşağıya inmeye karar verdiler: Eduard önde; ve şimdi yukarıya bakıp Ottilie'yi korkusuz ve ürkmeden yürürken ve bir taştan ötekine güzelce denge kurarak kendisini izlediğini görünce, kendisinin üzerinde dolaşan bir ilahî varlık görüyor gibi oldu. Ve şimdi zaman zaman sağlam olmayan bir yerde onun uzattığı eli tutunca, hattâ omzuna yaslanınca, kendi kendine inkâr edemezdi, ona dokunanın en narin dişi yaratık olduğunu. Neredeyse dileyecekti ki o, çalılara batsın, kaysın da kendisi onu kollarına alıp kalbine bastırabilsin. Ama bunu ne olursa olsun yapmazdı, birçok sebepten dolayı- onu küçük düşürmekten, ona zarar vermekten korktuğu için.

Bununla neyin kastedildiğini hemen öğreniyoruz. Çünkü Eduard aşağıya ulaşıp yüksek ağaçların altında köy masasına, kızın karşısına oturduğunda, kibar değirmenci kadını süte, hoş geldin diyen değirmenciyi, Charlotte ile Yüzbaşı'yı karşılamaya gönderdiğinde biraz çekinerek konuşmaya başladı.

"Sizden bir ricam var sevgili Ottilie- bana hayır derseniz bu yüzden beni affedin. Gizlemiyorsunuz ve buna gerek de yok, elbisenizin altında, göğsünüzde bir minyatür resim taşıyorsunuz. Bu, babanızın, o düzgün adamın, hayal meyal tanıdığınız ve kalbinizdeki yerini her anlamda hak eden adamın resmi. Ama kusuruma bakmayın, o resim yakışıksız büyük ve bu metal, bu cam, bana binlerce korku veriyor, siz bir çocuğu yukarı kaldırırken, önünüzde bir şey taşırken, at arabası sallanırken, bizler çalıların arasından yürürken, daha demin kayadan inerken. Herhangi bir tesadüfî darbenin, bir durumun, bir dokunmanın size zarar verebileceği ihtimali beni ürkütüyor. Benim hatırım için çıkarın o resmi, hatıranızdan değil, odanızdan da değil; hattâ ona evinizde en güzel, en kutsal yeri verin- ama yalnızca göğsünüzden uzaklaştırın, yakınlığı belki aşırı korkudan, bana böyle tehlikeli görünen o şeyi."

Ottilie, o konuşurken susuyor, önüne bakıyordu. Sonra, telaşsız, tereddütsüz, Eduard'dan çok gökyüzüne doğru bir bakışla zinciri çözdü, resmi çıkardı, alnına doğru bastırdı ve dostuna şu sözlerle uzattı: "Bunu biz eve gidinceye kadar benim için saklayın. Sizin o nazik özeninizin ne kadar kıymetini bildiğimi size daha iyi gösteremem."

Sevgili, resmi dudaklarına bastırmaya cesaret edemedi, ama onun elini tutup gözlerine bastırdı. Bunlar belki de şimdiye kadar birleşen en güzel ellerdi. Eduard'a öyle geldi ki sanki kalbinden bir taş düşmüş, sanki kendisiyle Ottilie arasındaki bir perde kalkmıştı.

Değirmencinin rehberliğinde Charlotte ile Yüzbaşı rahat bir patikadan aşağıya ulaştılar. Selamlaştılar, sevindiler, canlandılar. Dönüşü aynı yoldan yapmak istemediler. Eduard derenin öbür ta-

rafındaki bir kayalık yolu teklif etti. Bu yolda biraz zorlanarak da olsa ilerlerken göller yine ortaya çıkıyordu. Şimdi farklı farklı ağaçlıklardan geçtiler ve çeşitli köyler, yerler, çevreleri yeşil ve verimli çiftlikler gördüler. En sonunda da tepede, ormanın ortasındaki bir çiftlik parçası çok da tanıdık duruyordu. Bölgenin en büyük zenginliği, öne ve arkaya doğru, rahatça çıkılan tepede en güzel görünüyordu. Buradan hoş bir koruya ulaşılıyordu ve buradan çıkışta kayanın üzerinde kendilerini şatonun karşısında buldular.

Oracıkta, bir dereceye kadar beklenmedik biçimde geliverdiklerinde ne kadar sevindiler! Küçük bir dünyayı dolaşmışlardı; yeni binanın konuşlanacağı yerdeydiler ve yine evlerinin pencerelerine bakıyorlardı.

Aşağıya yosunlu kulübeye indiler ve orada ilk defa dört kişi olarak oturdular. Hiçbir şey, hep birlikte telaffuz edilen şu dilekten daha doğal değildi: Yavaşça ve zorlanarak yaptıkları bugünkü yolculuk, arkadaşça, sallana sallana ve gönül rahatlığıyla dönülecek biçimde sürdürülsün ve düzenlensin! Her biri bir şeyler teklif etti ve görüldü ki birçok saat harcayarak gittikleri yol, iyi bağlandığında bir saatte şatoya geri döndürecek. Artık akıllarına koydular: Derenin göle aktığı yerde, değirmenin alt tarafında yolu kısaltan ve manzarayı süsleyen bir köprü gerekliydi; Charlotte onlara böyle bir girişim için gerekecek masrafı hatırlatınca o yaratıcı hayal gücüne biraz ara verildi.

"Bunun da çaresi var" dedi Eduard, "ormandaki, konumu güzel ve çok az yararı olan o çiftliğin yalnızca ön kısmını şimdi elden çıkarabiliriz ve oradan alınanı bu tesislerde kullanabiliriz. Böylece biz kıymet biçilmez bir gezinti sırasında iyi bir yatırımın faydalarının zevkle tadını çıkarırız. Çünkü şimdi kötümserce de olsa yılın sonundaki son hesapta bundan az biraz gelir kazanırız."

İyi bir bütçeci Charlotte bile buna karşı pek bir şey hatırlamadı. Mesele daha önce konuşulmuştu. Şimdi Yüzbaşı, orman köylüleri arasında arazilerin taksimi için bir plan yapacaktı. Ama Eduard işin kısa ve rahat yürütülmesini istiyordu. Teklifler vermiş olan şimdiki yarıcı, taksitle ödemeyi kabul etmeliydi ve böylece o planlı tesisler kısım kısım ele alınmalıydı.

Böyle akla yatkın, orta halli bir tesis herhalde takdir edilecekti ve bütün toplum, yakınlarında hoş dinlenme ve manzara yerlerini keşfedeceği bu yeni yolun ilerleyişini kafasında kuruyordu.

Ayrıntıları tek tek somutlaştırmak için akşamları evde o yeni haritayı önlerine alıyorlardı. Kat edilen yol gözden geçiriliyor ve birkaç yerde acaba daha faydalı geçirilebilir miydi deniyordu. Önceki bütün programlar yeniden konuşuluyor ve en yeni düşüncelerle bağlanıyordu; yeni evin, şatonun karşısındaki yeri bir kez daha onaylanıyor ve yolların oraya kadarki dolaşımı karara bağlanıyordu.

Eduard, şimdiye kadar Charlotte'nin önünde duran planı sonunda Ottilie'ye doğru çevirip fikrini söylemesini isteyinceye kadar o, hiçbir şeye ses çıkarmamıştı ve bir an durup onları sevgiyle cesaretlendirdiğinde, söylemeden geçmeyelim- fark etmez dedi, her şey zaten henüz oluşmada.

"Ben olsam" dedi Ottilie parmağını tepeciğin düzlüğüne koyarak "evi burada kurardım. Şato, gerçi görünmez, çünkü korulukla örtülür, ama buna karşılık, köy ve evler aynı zamanda gizlenmiş olacağı için insan başka, yeni bir dünyada olurdu. Göllere, değirmene, tepelere, dağlara, tarlalara bakmak, olağanüstü güzel! Bunu geçerken fark ettim."

"Hakkı var!" diye haykırdı Eduard. "Bunu biz niye düşünemedik? Doğru değil mi, böyle demiş oldun, Ottilie?" Eline kalemi alıp tepenin üzerine kuvvetle ve koyu bir dikdörtgen çizdi.

Yüzbaşı'nın içi cız etti. Çünkü özenle tertemiz çizilmiş bir planın bu şekilde kirletilmesinden hoşlanmamıştı. Ama sessiz bir yadırgamanın ardından kendini toparladı ve o fikre odaklandı. "Ottilie haklı" dedi. "Bir fincan kahve içmek için, evde pek tadına varamayacağımız bir balık yemek için uzak bir gezintiye çıkmak istemez miyiz? Değişiklik isteriz, yabancı şeyler isteriz. Şatoyu eskiler akıllıca buraya kondurmuşlar, çünkü rüzgârlardan korunur ve günlük ihtiyaçlara yakındır; ama oturmaktan ziyade birliktelikler için bir bina, oraya çok yakışır ve iyi mevsimde en hoş saatlere açık olur."

Mesele, üzerinde ne kadar etraflıca konuşulduysa o kadar elverişli göründü ve Eduard, bu fikrin sahibinin Ottilie oluşuna sevincini saklayamadı. Sanki bu buluş kendi buluşuymuş gibi gururlandı.

Sekizinci Alt Bölüm

Yüzbaşı sabahın çok erken saatında o yeri inceledi ve önce geçici ve topluluk orada bir kez daha karara varınca teferruatıyla tam bir taslak hazırladı. Gerekli hazırlıklar eksik olmadı. Çiftliğin bağımsız kısmının satışı ile ilgili o işe de hemen girişildi. Erkekler, bir arada çalışmak için yeni bir fırsat bulmuşlardı.

Yüzbaşı, Eduard'a, Charlotte'nin yaş gününü temel atmayla birlikte kutlamanın ona karşı bir nezaket, hattâ bir borç olduğunu hatırlattı. Eduard'ın bu tür kutlamalardan hoşlanmama huyundan vazgeçmesi zor olmadı. Çünkü Ottilie'nin daha sonraya rastlayan yaş gününü de aynı şekilde tam törenle kutlamak fikri hemen aklına geldi.

Yeni tesisleri ve bunun için yapılacak şeyleri önemli, ciddi, hattâ düşündürücü bulan Charlotte, harcamaları, zamanı ve para ayarlamalarını tekrar gözden geçirmekle meşguldü. Gündüzleri daha az görüşülüyor, akşamları ise birbirlerini bir o kadar özlemle bekliyorlardı.

Ottilie artık ev idaresinin tam hanımefendisi idi. Zaten o sakin ve emin davranışından başka ne beklenirdi. Bütün mizacı da dünyaya, dışarıdaki hayata olduğundan çok eve ve evle ilgili şeylere eğilimliydi.

Eduard az sonra farkına vardı ki o, aslında yalnızca hatır için çevrede gezintilere katılıyor, yalnızca sosyal görev icabı akşamları dışarıda vakit geçiriyor, hattâ bazen bir ev işi bahanesiyle eve dönmeye çalışıyordu. Eduard bu nedenle birlikte gezintileri günbatımından önce evde olunacak şekilde ayarlamayı başarıyordu ve çoktandır bıraktığı sesli şiir okumalarına, özellikle saf ve tutkulu aşkı anlatan şiirlerle başlıyordu.

Genellikle akşamları küçük bir masanın etrafında alışılmış yerlerinde otururlardı: Charlotte divanda, Ottilie onun karşısındaki bir koltukta ve erkekler öbür yanlarda. Ottilie, Eduard'ın sağında, kendisi okurken bile ışığı ona çevirdiği yerde. O zaman Ottilie, kitaba bakmak için daha yakına gelirdi, çünkü o da kendi gözlerine yabancı dudaklardan daha çok güveniyordu. Eduard da onun her türlü rahatını gözettiği için daha yakına gelirdi; hattâ okumaya gereğinden fazla ara verirdi ki Ottilie sayfanın sonuna gelmeden kendisi sayfayı çevirmesin.

Charlotte ve Yüzbaşı bunu fark ediyor ve bazen gülümseyerek birbirlerine bakıyorlardı, ama asıl başka bir şey onları şaşırttı: Ottilie'nin sessiz eğilimini fırsat buldukça açıklaması.

Bu küçük topluluğun hoşlanmadıkları bir ziyaret yüzünden boşa giden bir akşam, Eduard bir süre daha birlikte kalmayı teklif etti. Uzun zamanlar gündeme gelmemiş olan flütünü alıp çalmaya heveslenmişti. Charlotte, genellikle birlikte çaldıkları sonatları aradı ve bulamayınca Ottilie biraz tereddüt ettikten sonra bu gibi şeyleri kendi odasına aldığını itiraf etti.

"Ya siz, bana piyanoda eşlik edebilir misiniz, bunu yapar mısınız?" diye haykırdı, gözleri sevinçten parlayan Eduard. "Sanırım evet" dedi Ottilie, "yapabilirim". Notaları getirdi ve piyanonun başına geçti. Dinleyiciler dikkatli ve şaşkındı, Ottilie'nin bu parçayı tek başına nasıl öğrendiğine. Ama daha da çok, bunu Eduard'ın çalma tarzına uydurmayı nasıl becerdiğine şaşırdılar. Uydurmak, aslında doğru bir söz değil, çünkü kâh tereddüt eden, kâh önden acele eden eşinin hatırına orada durmak, burada birlikte ilerlemek Charlotte'nin becerisine ve özgür iradesine kalırken sonatları onlardan birkaç kez dinlemiş olan Ottilie, sanki Eduard ona eşlik ediyormuş gibi öğrenmişti. Eduard'ın kusurlarını öylesine kendine mal etmişti ki buradan tekrar bir çeşit canlı bütün fışkırmıştı ve bu bütün, gerçi ölçüye uygun ilerlemiyordu ama tınısı son derece hoştu. Komponistin kendisi dinlese, eserinin bu tür sevgiyle değiştirilişinden hoşnut olurdu.

Yüzbaşı ile Charlotte, bu hayret verici, beklenmedik olayı da suskunlukla öyle bir duyguyla karşıladılar ki aynı, insanın üzücü

sonuçlarına evet demese bile kızmayacağı, hattâ özeneceği çocuksu hareketleri çoğu zaman gördüğü gibi. Çünkü bu ikisinin eğilimi aslında belki ikisinin de kendini frenleme gücüne sahip oluşuyla daha da tehlikeli bir artış halindeydi.

Yüzbaşı, karşı konmaz bir alışkanlığın kendisini Charlotte'ye bağlamayla tehdit ettiğini hissetmeye başlamıştı artık. Charlotte'nin tesislere her zaman geldiği saatlerden kaçınmayı başarmıştı. Bunu çok erkenden kalkıp her şeyi düzenleyip ardından şatodaki kendi tarafına çekilerek yapıyordu. İlk günler Charlotte bunu tesadüfen böyle sandı. Onu muhtemel her yerde aradı; sonra onu anladığına inanınca saygısı daha da arttı.

Yüzbaşı, şimdi Charlotte'yle yalnız olmaktan kaçınırken yaklaşan yaş gününün parlak bir şekilde kutlanması için tesisleri hızlandırmada daha da gayretliydi. Çünkü o rahat yolu aşağıdan yukarıya doğru güya taş elde etmek için köyün arka tarafından geçirmekle, yukarıdan aşağıya doğru da getirecek ve yolun bu iki kısmı ancak son gece birleşecek şekilde hesaplayıp düzenledi. Yukarıdaki yeni ev için bodrum da kazılmaktan ziyade taştan oyulmuştu ve bölmeli ve abaküslü güzel bir temel taşı yontulmuştu.

Dışarıdaki faaliyet, bu küçük, sevimli, gizemli niyetler, ruhsal, az ya da çok bastırılmış duygular yanında topluluğun sohbetini, bir arada olduklarında canlandıramıyordu; öyle ki bazı eksiklikleri hisseden Eduard, bir akşam Yüzbaşı'dan kemanını ortaya çıkarıp piyanodaki Charlotte'ye eşlik etmesini istedi. Yüzbaşı bu genel isteğe karşı koyamadı ve böylece ikisi en güç müzik eserlerinden birini hissederek, rahatlıkla ve özgürce birlikte icra ettiler ve bu, onlara ve dinleyen çifte çok büyük zevk verdi. Bunu daha sık tekrarlamak ve birlikte çalışmak konusunda sözleştiler.

"Onlar bizden daha iyiler Ottilie" dedi Eduard. "Onlara hayran olalım ve birlikte sevinelim."

Dokuzuncu Alt Bölüm

Yaş günü gelip çatmıştı ve her şey hazırdı: Su tarafındaki köy yolunu içine alan ve yükselten bütün duvar hazırdı, keza

kilisenin yanında bir zamanlar Charlotte'nin açtırdığı patikada devam edip sonra yukarı kayalara doğru uzanan, solda yosunlu kulübeyi yukarıda, ardından sola doğru tam bir dönemeçten sonra onu aşağıda bırakıp yavaş yavaş tepeye ulaşan yol da öyle.

Bugün büyük bir kalabalık vardı. Kiliseye gidildi; orada bayramlıklarını giyinmiş halkla buluşuldu. İbadetten sonra oğlanlar, gençler ve erkekler usulünce önden çıktılar, sonra hanımefendiler, beyefendiler, misafirleri ve maiyetleri, en sonra da kız çocuklar, genç kızlar ve kadınlar.

Yol ağzında yükseltilmiş bir kayalık alan kurulmuştu; orada Yüzbaşı, Charlotte ile misafirleri dinlendirdi. Bütün yolu, yukarı tırmanmış erkek topluluğu, arkadan gelen, şimdi çıkan kadınları burada yukarıdan görüyordu. Güzel, güneşli havada harika bir manzaraydı bu. Charlotte kendini şaşırmış, duygulanmış hissetti ve Yüzbaşı'nın elini sıktı içtenlikle.

Şimdi müstakbel ev alanının çevresinde bir halka oluşturmuş olan ve yavaş yavaş ilerleyen o kalabalığı takip ediyorlardı.

İnşaat sahibi, yakınları ve o en asil misafirlerden aşağıya, temel taşının bir yanda desteklenmiş, indirilmeye hazır beklediği yere inmeleri rica edildi. İyi giyimli bir duvarcı, bir elinde mala, öbür elinde çekiç, nesir halinde ancak aşağı yukarı nakledebileceğimiz zarif bir nazım konuşma yaptı. "Binada üç şey önemlidir" diye başladı: "Doğru arsa, sağlam temel ve eksiksiz inşaat. İlki, mal sahibine aittir. Çünkü şehirde yalnızca binanın yerini prens ve belediye belirleyebildiği gibi, köyde bu, arsa sahibinin hakkıdır 'evim başka yerde değil burada olsun!' demek."

Eduard ile Ottilie, her ne kadar karşı karşıya duruyorlarsa da, bu sözler söylenirken birbirlerine bakmaya cesaret edemediler.

"Üçüncüsü, yani tamamlama işi, pek çok ustanın meselesidir; hattâ buna katılmayanı pek azdır. Ama ikincisi, yani temel atma, duvarcının işidir ve rahatça söylemek gerekirse, bütün girişimin esas meselesidir. Bu, ciddi bir iş ve davetimiz de önemli: Çünkü bu tören derinde yapılır. Burada, kazılmış bu dar yerde

bizi bu esrarengiz işimize tanık olmakla şereflendiriyorsunuz. Az sonra bu güzel yontulmuş taşı yerine indireceğiz ve bu güzel ve değerli kişilerle süslenmiş toprak duvarlara artık inilmeyecek, buralar doldurulup örtülmüş olacak.

Köşesiyle binanın sağ köşesini, dik açılılığıyla onun düzenliliğini, yatay ve dikey durumuyla bütün duvarların yatay ve dikeyliğini temsil eden bu temel taşını artık indirebiliriz: Çünkü kendi ağırlığı üzerinde yeterince bekledi. Ama burada da bir birleştirme malzemesi, kireç eksik olmamalı: Çünkü birbirine yaratılış itibariyle yakın olan insanlar, yasayla birleştirilince nasıl daha iyi bağlanırsa, biçimleri birbirine uyan taşlar da bu bağlayıcı güçler aracılığıyla daha iyi birleşir ve çalışanlar arasında avare dolaşmak yakışmadığından siz de burada işe katılmayı reddetmeyeceksiniz."

Bunun üzerine Charlotte'ye malasını taşın altına kireç koyması için uzattı. Oradakilerden çoğu, bir benzetme yapmayı düşündü ve taş hemen aşağıya indirildi. Sonra da Charlotte'ye ve diğerlerine hemen çekiç uzatıldı, taşın üç vuruşla temelle iyice birleşmesini kutsamak için.

"Duvarcı ustasının işi" diye devam etti konuşmacı, "gerçi şimdi açık havada yürüyor, oysa her zaman kapalı örtülü yerde değilse de örtmek içindir. Düzgünce atılmış temelin üstü örtülür, gündüz ördüğümüz duvarlarda bile sonunda kimse bizi hatırlamaz. Taşçı ile heykeltıraşın çalışmaları daha çok göze çarpar ve badanacı, ellerimizin izlerini silip üzerini kapatarak, düzelterek ve boyayarak bizim eserimizi kendisine mal ettiği zaman bile bizler ses çıkarmayız. Yaptığı işi layığıyla yapıp da bunda hak sahibi olmayı duvar ustasından daha çok hak eden kim olabilir? Öz saygısını beslemek için kimin daha çok nedeni vardır? Ev yapılıp, yerler düzeltilip kaplanınca, dış taraf süslerle örülünce duvarcı bütün örtülerin arasından yine de içeriyi görür ve bu bütünün varlığını ve dayanıklılığını borçlu olduğu o düzgün, özenli bağlantıları fark eder.

Ama suç işlemiş her insanın her türlü tedbire rağmen bunun gün ışığına çıkacağından korkması gerektiği gibi, söylemeden iyi bir şey yapan da bunun arzusu hilafına ortaya çıkacağı

günü beklemek zorundadır. Bu nedenle bu temel taşını aynı zamanda bir anıt taşı yapıyoruz. Bu farklı derinlikte kazılmış yerlere, sonraki kuşaklara anı olsun diye çeşitli şeyler atılacak. Bu madeni kapların içinde yazılı şeyler var; bu metal levhalara bazı ilginç şeyler işlenmiş, bu güzel cam şişelerde üretim yılı yazılı en iyi şarabı indiriyoruz; bu yıl basılmış çeşitli metal paralar da eksik değil. Bunların hepsini, inşaat sahibinin cömertliği sonucu aldık. Eğer herhangi bir davetli ya da seyirci, geleceğe bir şey bırakmak istiyorsa burada biraz daha yer var.

Kısa bir aradan sonra etrafına baktı, ama bu durumlarda hep olduğu gibi, hiç kimse hazırlıklı değildi, herkes şaşkındı, nihayet, genç, hareketli bir subay konuşmaya başladı: "Bu hazineye henüz konmamış bir şeyle katkıda bulunacaksam eğer, üniformamdan bir çift düğme kesmem gerekir, bunların gelecek dünyaya ulaşmaya da herhalde hakkı var." Ve dediğini yaptı! Başkalarının da benzer buluşları oldu. Kadınlar, küçük taraklarını bırakmayı ihmal etmediler; esans şişelerini ve başka süsleri de öyle. Yalnız Ottilie kararsızlık içindeydi, ta ki Eduard tatlı bir sözle şimdiye kadar yönlendirilmiş ve konmuş şeylerle onu uyarıncaya kadar. Bunun üzerine o da, babasının madalyonunun takılı olduğu altın zinciri boynundan çıkardı, sessizce öbür mücevherlerin üzerine koydu ve ardından Eduard aceleyle, o kapağın hemen kapatılıp çukura gömülmesini söyledi.

Bu işte en faal olan genç usta, o hatip tavrını yine takınıp devam etti: "Bu taşı ebediyen, bu evin şimdiki ve gelecekteki sahiplerinin çok uzun mutluluğunun garantisi olarak yerleştiriyoruz. Buraya bir hazine gömmekle aynı zamanda bütün uğraşların en önemlisi yanında, insanî şeylerin ölümlülüğünü hatırlıyoruz. Kendimizin kapattığı bu kutunun tekrar açılabileceğini hayal ediyoruz ki bu, ancak bizim henüz hiç ortaya koymadığımız şeylerin tekrar yıkılmasıyla olabilir. Ama işte bunun ilerlemesi için, gelecek düşüncelerinden bugüne geri dönelim! Bugün kutladığımız şenlikten sonra, izin verin, işimizi hemen sürdürelim ki arsamızda devam eden çalışmalardan hiçbiri binanın çabu-

cak yükselmesi ve tamamlanması için törene ihtiyaç duymasın, henüz olmayan pencerelerinden ev sahibi ve ailesi ve misafirleri neşe içinde etrafı seyretsin, onların hepsi ve bütün var olanların şerefine kadeh kaldırsın!"

Ve böylece, iyi işlenmiş bir kadehi bir çırpıda bitirip havaya fırlattı, çünkü neşe içinde kullanılan kadehi kırmak, bir sevincin aşırılığını gösterir, ama bu kez farklı bir şey oldu: Bardak yere düşmedi, hem de sihir olmadan.

Yani, inşaatı ilerletmek için tam karşıt köşede temeli iyice tamamlamış, hattâ duvar örmeye başlamışlardı ve daha sonrası için gereken yükseklikte iskele kurmuşlardı.

Özellikle bu tören için onun tahtalarla döşenmiş olması ve yukarıya bir dolu seyircinin bırakılması, işçilerin yararına olmuştu. İşte oraya uçmuştu bardak ve bunu kendisi için mutlu bir işaret olarak gören biri tarafından yakalanmıştı. İşçi, bardağı elinden bırakmaksızın etrafındakilere gösterince üzerinde çok zarif kıvrımlı yazılmış E ve O harfleri görüldü. Bu, Eduard için gençliğinde yaptırılmış bardaklardan biriydi.

İskeleler yine boştu ve misafirlerin en zayıfları etrafı seyretmek için çıktılar ve her yöne doğru güzel manzarayı öve öve bitiremediler: Çünkü bir kat bile daha yukarıda duran kimse, neler neler keşfetmez ki! Bölgenin içerlerine doğru birçok köy ortaya çıkıyordu: Irmağın gümüş çizgisi gayet net görünüyordu; hattâ başkentin kulelerini bile fark ettiğini söylüyordu biri. Ormanlık tepelerin arka tarafında uzak bir dağlık bölgenin mavi zirveleri yükseliyordu ve bir sonraki bölge kuş bakışıyla bütünüyle görünüyordu. Biri şöyle haykırdı: O üç göl de birleştirilip deniz yapılmalı. İşte o zaman manzara, büyük ve arzulanmaya değer her şeye sahip olurdu.

"Bu yapılabilir" dedi Yüzbaşı, "çünkü bir zamanlar bunlar bir dağ denizi oluşturuyordu."

"Yalnız lütfen benim çınarlarıma ve kavaklarıma dokunulmasın" dedi Eduard, "bunlar en ortadaki gölün kıyısında ne güzeller! Görüyor musunuz?" Birkaç adım ileriye götürdüğü

Ottilie'ye döndü ve aşağıyı işaret ederek "bu ağaçları ben kendim diktim" dedi.

"Ne zamandan beri varlar?" diye sordu Ottilie. "Aşağı yukarı, sizin dünyaya geldiğinizden beri. Hattâ 'sevgili çocuk', siz beşikteyken ben ağaç dikiyordum." cevabını verdi Eduard.

Topluluk tekrar şatoya döndü. Sofra kaldırıldıktan sonra, köy içinde bir gezintiye davet edildiler, yeni tesisleri burada da görmeleri için. Orada Yüzbaşının isteği üzerine ev sahipleri evlerinin önünde toplanmışlardı; sıralar halinde değil, aileler halinde, bazıları akşam işleriyle uğraşır durumda, bazıları da yeni banklarda dinlenirken. Onlara hoş bir görev verilmişti, en azından her Pazar ve her tatil günü bu temizliği, bu düzeni koruyacaklardı.

Dostlarımız arasında oluşmuş olan sevgi ve içtenlik dolu bir birliktelik, daha büyük bir topluluk içinde hoş olmayan biçimde bozuluyordu. O dört kişinin hepsi büyük salonda kendi başlarına kalmaktan memnundu; ama bu aile duygusu, Eduard'a ulaştırılan, ertesi gün yeni misafirlerin geleceğini haber veren bir mektupla bir dereceye kadar bozuldu.

"Tahmin ettiğimiz gibi!" dedi Eduard Charlotte'ye dönerek, "kont eksik kalmayacak. Yarın geliyor."

"O zaman barones de gelir" dedi Charlotte.

"Şüphesiz" cevabını verdi Eduard. "O da yarın kendi tarafından gelecektir. Gece kalacakları bir yer istiyorlar, öbür gün de birlikte ayrılacaklar."

"O zaman hazırlıklarımızı erkenden yapmamız gerekiyor Ottilie!" dedi Charlotte.

"Düzenleme konusunda, emriniz?" dedi Ottilie.

Charlotte genel hatlarıyla belirtti ve Ottilie uzaklaştı.

Yüzbaşı yalnızca şöyle bir tanıdığı bu iki kişinin ilişkisini araştırdı. Bunlar daha önceleri başkalarıyla evliyken birbirlerine tutulmuşlar. Çifte evlilik sansasyonsuz bozulmamış; boşanmayı düşünmüşler. Barones için bu mümkün olmuş, kont için olmamış. Görünürde ayrılmışlar, ama ilişkileri sürüyormuş. Ve kış-

ları rezidansda beraber olamayınca, yazları seyahatlerde ve kaplıcalarda bunun acısını çıkarıyorlarmış. Her ikisi de Eduard ve Charlotte'den biraz yaşlıydı ve eski saray zamanından beri aynı arkadaştılar. İyi bir arkadaşlığı korumuşlardı, her ne kadar insan arkadaşının her şeyini onaylamasa da. Yalnız bu kez gelişleri Charlotte'ye bir dereceye kadar ters düşüyordu ve sebebini tam araştırmış olsaydı: Aslında Ottilie'den ötürü. O iyi, saf çocuk, böyle bir örneği böyle erken yaşamamalıydı.

"Birkaç gün daha gelmeyebilirlerdi" dedi Eduard, az önce Ottilie içeri girdiğinde, "biz ek binanın satışını bitirinceye kadar. Sözleşme tamam, ilk kopyası bende, ama ikincisi henüz eksik, bizim yaşlı kâtip de iyice hasta." Yüzbaşı kendisi üstlenmek istedi, aynı şekilde Charlotte de. Buna bazı itirazlar oldu. "Bana versenize!" diye bağırdı Ottilie biraz aceleyle.

"Sen bunu beceremezsin" dedi Charlotte.

"Doğru, öbür gün erkenden elimde olmalı, üstelik çok şey" dedi Eduard. "Tamam, olacak" diye atıldı Ottilie ve kâğıdı eline almıştı bile.

Ertesi sabah, üst katın penceresinden bakarak karşılamayı ihmal etmek istemedikleri misafirleri beklerlerken Eduard şöyle dedi: "Orada atla caddeden yukarı yavaşça çıkan kim?" Yüzbaşı atlıyı daha net tarif etti. "Öyleyse bu o!" dedi Eduard, "çünkü senin benden daha iyi gördüğün ayrıntı, benim tam gördüğüm bütüne uyuyor. Bu Mittler'dir. Ama niçin böyle yavaş yavaş sürüyor atını?"

O görüntü yaklaştı ve Mittler'di gerçekten. Onu merdivenleri yavaş yavaş çıkarken karşıladılar. "Neden dün gelmediniz?" diye sordu Eduard.

"Gürültülü kutlamalardan hoşlanmıyorum" cevabını verdi beriki. "Ama bugün, dostum hanımefendinin yaş gününü sizlerle sakince kutlamak için geldim."

"Böyle çok zamanı nasıl buldunuz?" diye sordu Eduard şakayla.

"Ziyaretimi, eğer sizin için bir değeri varsa, dün yaptığım bir gözleme borçlusunuz. Huzuru sağladığım bir evde yarım günümü geçirmiş olmaktan çok memnundum, sonra duydum ki burada yaş günü kutlanıyor. Kendi kendime dedim ki yalnızca huzur sağladığım insanlarla sevinmek istemen bencillik sayılabilir. Niçin bir kere de huzur içinde yaşayan dostlarla sevinmiyorsun? Der demez de harekete geçtim. İşte niyet ettiğim gibi buradayım."

"Dün olsa büyük bir kalabalık bulacaktınız, bugün yalnızca küçük bir grup" dedi Charlotte. "Sizi uğraştırmış olan kontla baronesi göreceksiniz."

Bu tuhaf ama hoş karşılanan adam, etrafındaki dört kişinin ortasından sıkıntılı bir hareketle çıktı, hemen şapkasını ve mahmuzunu aradı. "Bir kez dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek istedim mi hemen bir uğursuzluk tepemde dolaşıyor! Ama niçin kendi karakterimden dışarı çıkıyorum ki! Gelmemeliydim, işte şimdi kovuluyorum. Çünkü onlarla aynı çatı altında olmak istemem; siz de kendinize dikkat edin! Onlar uğursuzluktan başka şey getirmezler! Varlıkları, etrafa yayılan bir maya gibidir."

Onu yatıştırmayı denediler ama nafile. "Benim yanımda evliliğe saldıran kimsenin" diye haykırdı, "sözle, hattâ hareketle, bütün ahlâkî toplumun bu temelini yıkan kimsenin benden çekeceği var! Ya da ona sözümü geçiremezsem, onunla işim olmaz. Evlilik, bütün kültürün başı ve zirvesidir. Ham adamı yumuşatır ve en aydın adam, yumuşaklığını ispatlamak için daha iyi bir fırsat bulamaz. Evlilik bozulamaz olmak zorundadır, çünkü öyle çok mutluluk verir ki, tek tük mutsuzluk bunun yanında hesaba bile katılamaz. Mutsuzluk dedikleri ne ki? İnsanlara zaman zaman musallat olan şey, aslında sabırsızlıktır, sonra da kendini mutsuz sayar. O anı geçirdi mi bu kadar süredir var olmuş olan şey hâlâ var olduğu için kendini mutlu hissedecektir. Ayrılmak için hiçbir yeterli sebep yoktur. İnsan olmak öyle acı ve sevinçle yoğrulmuştur ki evli bir çiftin birbirine neler borçlu olduğu hiç hesaplanamaz. Bu, ancak ebediyette ödenebilecek sonsuz bir borçtur. Bazen çekilmez olabilir, buna inanırım ve

doğrusu da budur. Bize bir erkekten ya da bir kadından daha çok huzursuzluk verdiği için çoğu zaman kurtulmak istediğimiz vicdanımızla da evli değil miyizdir?"

Heyecanlı heyecanlı böyle konuştu ve daha konuşmaya devam da ederdi, eğer arabacının borazanı ayarlanmış gibi aynı zamanda farklı yönlerden şato avlusuna giren zat-ı âlilerin geldiğini haber vermeseydi. Evdekiler onları karşılamaya koşarken Mittler saklandı, atını misafir konağına getirtti ve üzüntü içinde çekti gitti.

Onuncu Alt Bölüm

Misafirlere hoş geldin dendi, içeri buyur edildi. Onlar da eskiden bazı güzel günler geçirdikleri ve uzun zamandır görmedikleri eve, odalara tekrar adım attıklarına sevindiler. Varlıkları dostların da çok hoşuna gitti. Kont da barones de orta yaşlardaki halleri gençliklerindeki hallerinden neredeyse daha çok beğenilen o uzun boylu güzel insanlar arasında sayılabilirlerdi. Çünkü onlarda ilkbahardan bazı şeyler kaybolsa da şimdi yine de sevgiyle belli bir güven uyandırırlar. Bu çift de şimdi çok hoş görünüyorlardı. Hayatın hallerini kabullenip davranışlarındaki o serbest tarzları ve neşeleri, görünürdeki rahatlıkları, hemen belli oluyordu ve herhangi bir zorlanma fark edilmeksizin yüksek bir terbiye hepsini sınırlıyordu.

Bu etki şu anda toplulukta kendini hissettiriyordu. Doğrudan doğruya dış dünyadan gelen bu yeni katılanlar, hattâ giyimleri, aksesuarları ve yanlarındakilerle hemen fark edilen insanlar, bizimkilerle belli bir tezat oluşturuyorlardı. Çünkü berikilerin kırsal ve gizlice tutkulu tarzları vardı ama bu karşıtlık eski hatıralar ve şu anki duygu birliğiyle birleşerek çabuk kayboldu ve hızlı, canlı bir sohbet hepsini anında birleştirdi.

Bu arada bir ayrışmanın meydana gelmesi uzun sürmedi. Kadınlar kendi taraflarına çekildiler ve aralarında bazı bildik ve aynı zamanda da en yeni ilkbahar kıyafetlerini, şapkaları ve benzerini konuşmaya başlayınca hemen yeterince eğlendiler; o sırada erkekler atlı yeni seyahat arabalarıyla uğraşıyor ve hemen pazarlık etmeye ve değiştirmeye başlıyorlardı.

Ancak sofrada, tekrar bir araya geldiler. Kıyafetlerini değiştirmişlerdi. Burada da misafir çift fark basıyordu. Üstlerindeki her şey yeniydi ve aynı zamanlarda da başkalarında görülmemişti, ama yine de kullanışlılığıyla alışkanlık ve rahatlık vaat ediyordu.

Sohbet canlı ve konular çeşitliydi, zaten böyle kimselerin karşısında sanki herşey gibi hiçbir şey de ilgi çekmiyordu. Hizmetçilerin kulak kabartmaması için Fransızca konuşuyor ve muzip bir rahatlıkla yüksek ve orta tabakanın yaşayışına şöyle bir değiniyorlardı. Yalnız bir tek noktada, Charlotte bir gençlik arkadaşını sorup da onun en yakın zamanda boşanacağını biraz yadırgayarak öğrendiğinde, sohbet gereğinden fazla uzadı.

"Üzücü" dedi Charlotte, "insan, uzakta olan dostlarının güvende, sevdiği bir arkadaşının durumunun iyi olduğunu sanırken, bir bakıyor kaderi sallantıdaymış ve yeni baştan ve belki de yeniden güvensiz bir hayat yoluna adım atacak."

"Aslında, aziz dostum" dedi kont, "böylesine şaşırmakta biz kendimiz suçluyuz. İstiyoruz ki dünya işleri, özellikle de evlilikler son derece uzun ömürlü olsun. Son noktaya gelince, durmadan tekrarlandığını gördüğümüz o komediler bizi dünyanın gidişatına uymayan bu tür hayallere sürüklüyor. Komedide bir evliliği, birçok perdede engellerle ertelenmiş arzunun hedefi olarak görürüz. Bu hedefe ulaşıldığı anda, perde kapanır ve o anlık doyum bizde etkisini sürdürür. Dünyada ise durum başka; orada oyun devam ediyor ve perde tekrar açıldığında insan bu konuda hiçbir şey duymak ya da görmek istemiyor."

"Ama, bu kadar vahim olmamalı" dedi Charlotte gülümseyerek, "bu sahneden çekilen insanların da orada yine bir rol almak istediklerini görüyoruz."

"Bunda itiraz edilecek bir şey yok" dedi kont. "Yeni bir rol alınabilir ve dünyayı tanıyorsak, bunu görüyoruz: Evlilikte ise dünyadaki bu kadar hareketlilik varken, o ebedî devam kararında, bir parça beceriksizlik var. Dostlarımdan biri, ki kendisi yeni kanun tekliflerinde özellikle neşeli olur, şunu iddia ediyordu: Her bir evlilik yalnızca beş yıllığına yapılmalı. Bunun güzel,

kutsal bir tek sayı olduğunu söylüyordu. Ve bu beş yıllık süre, birbirini tanımak, birkaç çocuk dünyaya getirmek ve ayrılmak için ve en güzeli de yeniden barışmak için yeterli bir zamandı. Bazen şöyle derdi: İlk yıllar ne kadar mutlu geçerdi! İki, üç yıl, en azından hoşça geçerdi. Sonra eşlerden biri, ilişkinin daha uzun sürmesinden yana olurdu, sonlandırma tarihi yaklaştıkça birbirini hoş tutma artardı. Umursamayan, hattâ memnuniyetsiz olan eş, böyle bir davranışla yumuşar ve kazanılırdı. İyi bir toplulukta saatlerin nasıl geçtiğinin fark edilmemesi gibi, zamanın geçip gittiği unutulur ve o tarihin aşıldığına ve sürenin kendiliğinden uzatıldığına şaşar ama yine de hoşlanırlardı."

Kulağa ne kadar masumca ve eğlenceli gelse ve bu şakaya Charlotte'nin hissettiği gibi, derin ahlâkî bir anlam verilebilse de ona göre bu tür ifadeler, özellikle Ottilie bakımından, hoş değildi. Çok iyi biliyordu ki cezalandırılabilen ya da yarı cezalandırılabilen bir durumu alışılmış, genel, hattâ övülesi bir durum gibi ele alan gereğinden fazla serbest bir konuşmadan daha tehlikeli bir şey yoktur. Ve buna kesinlikle evlilik bağına zarar veren her şey dâhildir. Bu nedenle sohbeti kendi becerikli tarzınca değiştirmeye çalıştı; bunu başaramayınca da Ottilie'nin her şeyi çok mükemmel hazırladığına neredeyse üzüldü, çünkü kalkmak için izin istemeyecekti. O sakin dikkatli çocuk, evin uşağına göz işaretiyle her ne kadar birkaç üniformalı beceriksiz hizmetçi ortada dolaşsa da her şeyin mükemmel yürümesini sağlıyordu.

Kont da böylece, Charlotte'nin konuyu değiştirmesini hissetmeksizin konuşmasını sürdürdü. Sohbeti herhangi bir biçimde rahatsız edici olmaya alışkın olmayan adamı bu mesele fazla sıkıyordu ve kendini eşinden ayrılmış görmenin güçlükleri, baronesle birlikte kendilerine çok istedikleri evlilik bağıyla ilgili her şeye karşı çıkmasına sebep oluyordu.

"O arkadaş" diye devam etti "bir başka kanun teklifi daha yaptı. Bir evlilik ancak, eşlerin ikisi de, ya da en azından biri üçüncü kez evlenmişse artık bozulamaz sayılmalıdır. Çünkü böyle bir kimse söz konusu olduğunda o, evliliğin elzem bir şey olarak gör-

düğünü kesin olarak göstermektedir. Daha önceki ilişkilerinde nasıl davrandığı, kötü özellikler olarak ayrılmaya sebep tuhaflıklarının bulunup bulunmadığı da artık bilinmektedir. İki taraf da birbirlerini araştırmaktadırlar, evli olanlara olduğu kadar evlenmemişlere de dikkat etmek gerekir, çünkü neler olacağı hiç bilinmez."

"Bu, besbelli toplumun ilgisini çok artıracaktır" dedi Eduard, "çünkü gerçekte, şimdi biz evliysek artık hiç kimse ne erdemlerimizi ne de eksiklerimizi sormaz."

"Böyle bir düzenlemede" diye söze karıştı barones gülümseyerek, "sevgili ev sahiplerimiz iki basamağı başarıyla geçmiş olurlardı ve üçüncüsüne hazırlanabilirlerdi."

"Sizin şansınız yaver gitmiş" dedi kont, "aksi halde yönetimin zar zor yapacağı şeyi burada ölüm kendiliğinden yaptı."

"Ölüleri rahat bırakalım" dedi Charlotte, yarı ciddi bir bakışla.

"Nedenmiş?" dedi kont, "onları hayırla anıldıkları için mi? Geriye bıraktıkları çeşitli şeyler için birkaç yılla yetinecek kadar alçak gönüllüydüler."

"Ne var ki" dedi barones bastırdığı bir iç geçirmeyle "bu durumlarda en iyi yıllar kurban edilmek zorunda kalıyor."

"Doğru" dedi kont. "Dünyada genel olarak değilse de çok az şey umulan bir sonuç getiriyor. Çocuklar verdikleri sözü tutmaz; gençler, nadiren ve onlar sözlerini tutunca da dünya onlara sözünü tutmaz."

Konunun değişmesiyle ferahlayan Charlotte, neşeyle karşılık verdi: "Evet, zaten az sonra alışacağız, o mutluluğun parça parça ve bölüm bölüm tadını çıkarmaya."

"Şüphesiz, siz ikiniz çok güzel zamanlar yaşadınız" dedi kont, "Sizin ve Eduard'ın sarayın en güzel çifti olduğunuz yılları düşününce, ne o parlak zamanlar var artık ne de böylesine ışık saçan kişiler! İkiniz dans ederken, bütün gözler sizdeydi ve siz birbirinizin gözlerinde yansırken herkes size nasıl da imrenirdi!"

"Bazı şeyler değiştiği için" dedi Charlotte, "bu kadar çok güzel şeyi tevazûyla dinleyebiliriz."

"Eduard'a içimden çok kereler kızmışımdır" dedi kont, "daha ısrarcı olmadığı için. Çünkü o harika anne babası sonunda hak vereceklerdi; gençlikte on yıl da hiç az şey değildir."

"Eduard'ı korumam gerekiyor" diye söze atıldı barones. "Charlotte de pek suçsuz değil; her yönden bakıldığında pek günahsız değil. Ve Eduard'ı acaba gerçekten seviyor muydu, onu içinden de olsa eşi olarak istiyor muydu? Bazen Eduard'ı ne kadar çok üzdüğüne ben tanık oldum. Öyle ki seyahatlere çıkıp ondan uzaklaşması, onu unutması için öyle şanssız bir karar almaya kolayca itilebildi."

Eduard, baronesi başıyla onayladı, ona bu savunmasından dolayı minnettar görünüyordu.

"Ama Charlotte'yi hoş görmek bağlamında da bir şey eklemem gerekir: O zaman ona talip olan adam, uzun zamandır sevgisini belli etmişti ve yakından tanındığında sizlerin kabul edeceğinden çok daha sevimliydi."

"Canım sevgilim" karşılığını verdi kont biraz heyecanlı, "itiraf edelim ki o şahısa karşı siz de ilgisiz değildiniz ve Charlotte başka bir kadından çok sizden korkmalıydı. Kadınların herhangi bir erkeğe eğilimlerini bu kadar uzun zaman sürdürmeleri, hattâ o eğilimin herhangi bir ayrılmayla bozulmasına ve bitirilmesine izin vermemeleri bence onların hoş bir yanı."

"Bu iyi özelliğe belki erkekler daha çok sahip" karşılığını verdi barones. "En azından sizde, sevgili kont, hiç kimsenin daha önce hoşlandığınız bir kadından daha çok etkisi olmadığını fark ettim ben. Ve gördüm ki böyle bir kadının savunmasına, biraz etkili olmak için şu anki sevgilinizin sizden bekleyebildiğinden çok çaba harcadınız."

"Böylesi bir sitem hoş karşılanabilir" dedi kont, "ama Charlotte'nin ilk eşine gelince, benim bu güzel çiftimi birbirinden ayırdığı için, sevemedim onu. O, bir kez birleşmiş olduktan sonra ne beş yıldan ürkmek, ne de ikinci ya da üçüncü bir evlilik aramak zorunda olmayan, tam bir kaderle belirlenmiş çifttir."

"Kaçırdıklarımızı telafi etmeye çalışalım" dedi Charlotte.

"Bunda direnmeniz gerekir" dedi kont. "Sizin ilk evlilikleriniz" diye devam etti üstüne basa basa "aslında en nefret edilen tarzdaki evliliklerdendi ve ne yazık ki bütün evliliklerde –kusura bakmayın ama- biraz hamlık vardır: En zarif ilişkileri mahvederler ve bunun sebebi de yalnızca en azından bir tarafın gururlandığı o aptalca güvendir. Her şey bellidir, sanki evlenmiş olmak, artık herkesin kendi yolunda yürümesi içindir."

Bu konuşmayı artık kesin olarak kesmek isteyen Charlotte, hemen cesurca bir dönüş yaptı ve bunu başardı. Sohbet genel konularda ilerledi; iki eş ve Yüzbaşı konuşmaya katılabildiler. Ottilie'nin bile fikrini söylemesi sağlandı ve tatlıların keyifle yenmesinde zarif meyve sepetlerine yerleştirilmiş bir dolu meyvenin, muhteşem vazolara bölüştürülmüş rengârenk çiçeklerin payı az değildi.

Yemekten hemen sonra gidilen yeni park tesisleri de söz konusu edildi. Ottilie, ev işleri bahanesiyle çekildi; aslında yeniden kopyaya oturdu. Kontla ilgilenme işi Yüzbaşı'ya kalmıştı; sonra da Charlotte ona katıldı. Tepeye ulaştıklarında ve Yüzbaşı planı getirmek için aşağıya koştuğunda, kont Charlotte'ye dedi ki: "Bu adam çok hoşuma gitti. Kendisi her şeyi, hem de etraflıca öğrenmiş. İşleri de aynı şekilde ciddi ve tutarlı. Burada başardığı şey, daha yüksek bir çevrede olsa çok kıymetli olur."

Charlotte, Yüzbaşı'nın övülmesini içten bir sevinçle karşıladı. Ama kendini tuttu ve söyleneni sakin ve net destekledi. Ama kont şöyle devam ettiğinde çok şaştı: "Onunla tanışmam benim için çok uygun bir zamana rastladı. Bu adama çok uygun bir yer biliyorum. Ve böyle bir tavsiyeyle onu mutlu kılarken yüksek mevkili bir dostu kendime çok iyi bağlayabilirim."

Charlotte'ye yıldırım çarpmış gibi oldu. Kont hiçbir şey fark etmedi. Çünkü kadınlar, kendilerine her zaman hâkim olmaya alışmış halleriyle en olağanüstü durumlarda bile hâlâ bir çeşit o sözde sükûnetlerini korurlar. Ama kont konuşmasını şöyle sürdürürken Charlotte artık duymuyordu: "Ben, eğer bir şeyden emin olmuşsam, hiç durmam, acele ederim. Mektubumu kafam-

da hazırladım bile ve yazıya geçirmek için sabırsızlanıyorum. Siz bana bu akşam gönderebileceğim atlı bir postacı buluyorsunuz."

Charlotte'nin içi parça parçaydı. Bir yandan bu tekliflere, öte yandan kendine şaşmıştı, ağzını nasıl da açıp bir kelime söyleyemiyordu! İyi ki kont Yüzbaşı için planlarından söz etmeye devam ediyordu. Bu planların elverişli olanı ise Charlotte'nin haddinden fazla gözüne çarptı. Yüzbaşı'nın yukarıya gelip tesisler için hazırladığı planı kontun önüne serme zamanı geldi. Ama Charlotte, kaybedeceği dosta nasıl başka gözlerle baktı! Çok sıradan bir selamla döndü ve aşağıya, yosunlu kulübeye doğru koştu. Daha yarı yolda gözlerinden yaşlar dökülüyordu ve küçük kulübenin dar odasına kendini attı, kendini bütünüyle bir acıya, bir tutkuya, bir çaresizliğe bıraktı ki az önce bunların olabileceği hiç aklına gelmezdi.

Öbür tarafta Eduard, baronesle birlikte göl kıyısında yürüdüler. Her şeyi öğrenmekten hoşlanan o akıllı kadın, ilgisiz bir konuşma sırasında Eduard'ın Ottilie'yi övmede cömert davrandığını hemen fark etti ve onu çok normal bir tarzda yavaş yavaş konuşturmaya devam etti ve sonunda, burada bir tutkunun oluşmakta değil, zirvede olduğuna şüphesi kalmadı.

Evli kadınlar kendi aralarında birbirlerini sevmeseler de bir konuda sessizce birlikte olurlar, özellikle genç kızlara karşı. Böyle bir haberdar oluşun sonuçları baronesin dışa açık ruhunda çok çabuk kendini gösterdi. Üstelik daha bu sabah Charlotte ile Ottilie hakkında, bu çocuğun köyde yaşayışını özellikle de onun sakin huyu nedeniyle uygun bulmamış ve Ottilie'yi şehre bir arkadaşının yanına götürmeyi teklif etmişti. O arkadaşı biricik kızının eğitimine çok önem veriyor ve ikinci çocuk yerine ona arkadaş olabilecek ve her türlü şeyden yararlanabilecek birini arıyordu. Charlotte bunu düşünecekti.

Ama şimdi barones, Eduard'ın ruhunu okuyarak bu teklifini tamamıyla kesinleştirdi ve bu durumu ne kadar çabuk anladıysa, Eduard'ın arzularını dışarıdan o kadar çok pohpohluyordu. Çünkü bu kadın kadar hiç kimse kendine hâkim olmayı

beceremez. Sıra dışı durumlardaki bu kendine hâkim oluş, bizi hattâ sıradan bir durumu bile farklı karşılamaya alıştırır, biz kendimizi zorlarken başkalarına da hâkim olma eğiliminde oluruz; amaç, görünürde kazandığımız şeyi, içimizde yokluğunu hissettiğimiz şey için bir dereceye kadar zararsız tutmaktır.

Bu zihniyete çoğu zaman, başkalarını tuzağa düşüren kararsızlıklarına, bilinçsizliklerine duyduğumuz gizli sevinç eklenir. Sevincimiz yalnızca o anki başarıya değil, aynı zamanda ilerideki şaşırtıcı utancadır. İşte barones de kendi çiftliklerine Eduard'ı Charlotte ile birlikte davet edecek kadar ve Eduard'ın Ottilie'yi de getirebilir miyiz sorusuna onun kendi çıkarına uygun biçimde yorumlamasına imkân verecek şekilde cevap verecek kadar kurnazdı.

Eduard, o mükemmel bölgeden, büyük nehirden, tepelerden, kayalardan, üzüm bağlarından, eski saraylardan, nehir gezilerinden, bağ bozumu- ve üzüm sıkma şenliklerinden coşkuyla söz etti; bu arada da benzer sahnelerin Ottilie'nin genç ruhunda yapacağı etkiye sevincini saf bir yürekle önceden söyleyiverdi. Tam o anda Ottilie'nin yaklaşmakta olduğunu gördüler. Barones, Eduard'a hemen, planlanan bu sonbahar gezisinden hiç söz etmemesini söyledi, çünkü insanın çok erkenden sevinçle beklediği şey genellikle gerçekleşmezmiş. Eduard söz verdi ama onun Ottilie'ye doğru daha hızlı ilerlemesini gerektirecek şekilde kendisi birkaç adım önden o sevgili çocuğa koştu. Bütün varlığı o derin sevinci ifade ediyordu. Yolda topladığı kır çiçeklerinden bir demeti sıkıştırdığı elini öptü kızın. Barones, bu manzara karşısında neredeyse acı duydu içinde. Çünkü her ne kadar bu sevgide suçlanacak şeyi hoş karşılayamasa da buradaki sevimli ve hoş olan şeyi o önemsiz yeniyetme kıza asla layık göremezdi.

Hep birlikte akşam yemeğine oturduklarında toplulukta tamamıyla başka bir hava vardı. Sofradan önce mektubu yazıp postacıyı gönderen kont, Yüzbaşıyla sohbet etti ve bu arada onu kendi tarafına çekerek mantık ve tevazu çerçevesinde gittikçe çok inceledi. Kontun sağ tarafında oturan barones bu

nedenle konuya pek katılmadı. Aynı şekilde önce susamış, sonra heyecanlanmış halde şarabı esirgemeyen ve yanına çektiği Ottilie ile hararetle konuşan Eduard'a da katılmadı; öbür tarafta Yüzbaşı'nın yanında, içindeki hareketleri gizlemekte güçlük çeken Charlotte oturuyordu.

Barones'in gözlem yapacak yeterince zamanı vardı. Charlotte'nin rahatsızlığını fark ediyordu ve aklında yalnızca Eduard'ın Ottilie'ye ilgisi olduğundan, Charlotte'nin eşinin davranışına üzüldüğüne inanmakta zorlanmadı. Ve artık kendi hedeflerine en iyi nasıl ulaşacağını düşünmeye başladı.

Sofradan sonra da toplulukta bir ikiye ayrılma oldu. Yüzbaşı'yı iyice anlamak isteyen kont, bu sakin, asla kendini beğenmeyen ve az konuşan adamın ne istediğini tam olarak bilmek için çeşitli manevralara gerek duydu. Birlikte salonun bir yanında bir aşağı bir yukarı yürüdüler; Eduard bu arada şarapla ve umutla heyecanlanmış, bir pencere kıyısında Ottilie ile şakalaşıyordu. Charlotte ve barones ise birlikte salonun öbür tarafında konuşmadan yürüyüp duruyorlardı. Onların suskunluğu ve boş boş durmaları da sonunda topluluğun geri kalan kısmına bir durgunluk getirdi. Kadınlar kendi taraflarına, erkekler öbür tarafa çekildiler ve bugün böyle tamamlanmış oldu.

Onbirinci Alt Bölüm

Eduard, kontu odasına kadar götürdü ve konuşarak bir süre daha onun yanında kalmayı sağladı. Kont, geçmiş zamanlarda kaybolup gitti, heyecanla Charlotte'nin güzelliğini hatırladı; ateşli tecrübelerle gelişmiş biri olarak o, güzellikten anlardı: "Güzel bir ayak, tabiatın büyük bir armağanıdır. Bu zarafet bozulur gibi değildir. Bugün yürürken fark ettim; insan hâlâ onun pabucunu öpmek ve göçebe Sarmatların gerçi o biraz ilkel âdetlerini, sevilen ve saygı duyulan bir kişinin sağlığına pabucundan kadeh kaldırmaktan başka şey bilmeyen o âdeti tekrarlamak istiyor."

İki sırdaş adamın sohbet konusu Charlotte'nin ayak ucunun övgüsünden ibaret değildi. O kişiden, eski hikâyelere ve macera-

lara dönüldüler ve o zamanlar o iki sevgilinin bir araya gelişlerine konan engeller, birbirlerini sevdiklerini söyleyebilmek için ne çabalar sarf ettikleri, ne gibi hilelere başvurdukları konusuna geçtiler.

"Hatırlar mısın diye devam etti kont, "bizim en büyüklerimiz dayılarını ziyaret edip o büyük sarayda bir araya geldiklerinde ben senin hangi maceranı atlatmana sırf dostluk uğruna ve çıkar gözetmeden yardım etmiştim! O gün kutlamalarla ve şenliklerle geçmişti; gecenin bir kısmı hiç olmazsa serbest, sevgi içinde sohbetle geçsindi."

"Saray hanımlarının kaldığı yerin yolunu siz iyi biliyordunuz" dedi Eduard. "Benim sevgilime rahatça ulaştık."

"Benim memnuniyetimden çok ahlâka önem veren senin sevgilin ise yanında çok çirkin bir namus bekçisi bulundurmuştu; böylece de sizler bakışlarınız ve sözlerinizle hoşça vakit geçirirken bana düşen, son derece sıkıcı bir şeydi."

"Daha dün" diye ekledi Eduard, "siz geleceğinizi haber verdiğinizde eşimle ben bu hikâyeyi hatırladık, özellikle de dönüşümüzü. Yolu şaşırmıştık ve muhafız kıtasının önüne gelmiştik. Oradan yolu bulacağımızı bildiğimizden sandık ki buradan da kolayca geçeriz, ötekinde olduğu gibi. Ama kapılar açılıverince şaşkınlığımız ne büyük olmuştu. Yol, üzerinde dev gibi adamların sıralar halinde uzanıp uyuduğu döşeklerle örtülüydü. Nöbetteki tek uyanık adam bize şaşkınlıkta baktı; ama biz uzanmış çizmelerin üzerinden o gençlik cesareti ve güveniyle rahatça geçtik, o horlayan devlerden hiçbiri uyanmadan."

"Gürültü olsun diye tökezlemek isterdim, çünkü nasıl bir dirilme sahnesiyle karşılaşırdık o zaman!"

Bu anda saray çanı on ikiyi vuruyordu.

"Gece yarısı olmuş" dedi kont gülümseyerek "ve tam vakti işte. Sizden bir ricam olacak: Vaktiyle sizi götürdüğüm gibi götürün beni sevgili kont. Ben baronese söz verdim, kendisini ziyaret edeceğim. Gün boyu yalnız kalıp konuşamadık. Birbirimizi görmeyeli öyle çok oldu ki, samimi bir saati özlememiz

kadar tabii olamaz hiçbir şey. Siz bana gidiş yolunu gösterin, dönüş yolunu kendim bulurum ve ne olursa olsun çizmeler üzerinde tökezlemem."

"Size memnuniyetle o misafirperverliği göstermek isterim" dedi Eduard, "ne var ki üç kadın odası o kanatta yan yanadır. Kimbilir, onları hâlâ bir arada mı buluruz, ya da onlara tuhaf bir şöhret kazandıracak işlere mi girişiriz."

"Merak etmeyin!" dedi kont, "barones beni bekliyor. Bu saatte kesinlikle odasındadır ve yalnızdır."

"Öyleyse mesele kolay" dedi Eduard ve eline bir lamba alıp kontun yolunu aydınlatarak onu bir koridora açılan gizli bir merdivenden aşağı indirdi. Eduard, koridorun sonunda küçük bir kapıyı açtı. Dolambaçlı bir merdivenden çıktılar, yukarıda dar bir dinlenme yerinde Eduard konta lambayı uzatarak perdeli kapıyı işaret etti; kapı, ilk denemede hemen açılıp kontu içeri aldı ve Eduard'ı ise karanlık koridorda bıraktı.

Solda başka bir kapı, Charlotte'nin yatak odasına açılıyordu. Eduard, konuşmalar duydu ve kulak kabarttı. Charlotte, oda hizmetçisiyle konuşuyordu: "Ottilie yattı mı?" "Hayır" cevabını verdi öbürü, "henüz aşağıda ve yazıyor." "Öyleyse ışığı söndürün ve gidin- geç oldu! Mumu kendim söndürüp yatacağım."

Eduard, Ottilie'nin hâlâ yazdığını duyarak sevindi. Benim için uğraşıyor! diye düşündü coşkuyla. Karanlıkta tamamen içine kapanmış vaziyette, onu oturmuş yazıyor gördü; sanki yanına gitmiş, kendisine nasıl döndüğünü görüyordu; Ottilie'ye bir kez daha yakın olmak için karşı konulmaz bir arzu duydu. Ama onun oturduğu asma kata buradan yol yoktu. Ama şimdi dosdoğru karısının karşısında buldu kendini, ruhunda tuhaf bir karışıklık vardı; kapıyı açmayı denedi, kilitliydi, yavaşça tıklattı, Charlotte duymadı.

Charlotte, büyücek yan odada bir aşağı bir yukarı dolanıp duruyor, kontun o beklenmedik teklifini içinde yeterince sık

tekrarlıyordu. Yüzbaşı sanki karşısında duruyordu. O, evi dolduruyor, ayrıca gezintilere ruh katıyordu. Şimdi ise gidecekti, her şey bomboş kalacaktı! İnsan kendi kendine neler söyleyebilirse hepsini söylüyor, hattâ insanın normal olarak yaptığı gibi, bu tür acıların zamanla hafifleyeceği hakkındaki o zavallı teselliyi önceden arıyordu. O acıyı dindirmek için gereken zamanı lanetliyor, ruhsuz zamana lanet okuyordu.

Ve nihayet, onda ender olan gözyaşlarına kaçış şimdi çok daha özlenir olmuştu. Kendini divanın üzerine attı ve tamamıyla acısıyla baş başa kaldı. Öte yandan Eduard, kapıdan uzaklaşamıyordu. Arka arkaya çaldı kapıyı ve üçüncü olarak daha hızlı. Öyle ki Charlotte bunu gecenin sessizliğinde açıkça duydu ve korkarak sıçradı. Aklına ilk gelen şey, bunun Yüzbaşı olacağı, hattâ olması gerektiğiydi. İkinci şey, bunun imkânsız olduğuydu! Yanıldığını sandı ama duymuştu, duymamış olmayı isterdi; duymuş olduğundan korktu. Yatak odasına geçti, kilitli olan gizli kapıya yaklaştı ve kararlı bir sesle seslendi: "Biri mi var?" Yavaş bir ses cevap verdi: "Benim!"- "Kim?" diye sordu sesi tam fark edemeyen Charlotte. Kapının öte yanında sanki Yüzbaşı'yı görüyordu. Daha yüksek sesle cevap geldi: "Eduard!" Charlotte kapıyı açtı, karşısındaki eşiydi. Bir şakayla selamladı onu. O bilmecemsi ziyareti, bilmecemsi açıklamalarla karıştırdı. "Niçin geldiğimi" dedi sonunda "sana yalnızca itiraf etmem gerekir. Bir yeminim var, daha bu akşam senin pabucunu öpmek için."

"Böyle bir şey hiç aklına gelmemişti" dedi Charlotte. "Daha da kötü" karşılığını verdi Eduard "ve bir o kadar da iyi!"

Charlotte, ince geceliğini onun bakışlarından kaçırmak için bir koltuğa oturdu. Eduard onun önünde diz çöktü; kadın pabucunu öpmesini ve o pabuç erkeğin elinde kalınca onun ayağını yakalayıp sevgiyle göğsüne bastırmasını engelleyemedi.

Charlotte, tabiat itibariyle ölçülü olup evlilikte sevgililik tarzını sürdüren kadınlardan biriydi. Erkeği asla tahrik etmez, hattâ onun arzusunu zar zor karşılardı. Ama soğuk ve itici bir sertlik göstermeden, o mubah olana karşı bile içten bir ürkekli-

ği olan bir sevgiliye, bir nişanlıya benzerdi her zaman. Onu bu akşam Eduard iki mânâda böyle buldu. Eşinin uzaklaşmasını ne kadar çok istiyordu, çünkü dostun hayali onu suçluyor gibiydi. Ama Eduard'ı uzaklaştıracak şey, onu daha da çekiyordu. Charlotte'de özel bir şeyler vardı. Ağlamıştı ve yumuşak huylu insanlar bu yüzden çoğunlukla zarafetini kaybederlerken, bizim genellikle güçlü ve iradeli dediklerimiz son derece kazanırlar. Eduard öyle sevimli, öyle dost, öyle ısrarcıydı ki! Yanında kalabilmesini ondan rica etti. Talep etmedi, kâh ciddice, kâh şakayla onu razı etmeye çalıştı, buna hakkı olduğunu düşünmedi ve sonunda cesaretle mumu söndürdü.

Lambanın loş ışığında içsel eğilim ve hayal gücü derhal gerçekliğe üstün geldi. Eduard'ın kollarındaki yalnızca Ottilie idi, Charlotte'nin ruhunda bir yaklaşıp bir uzaklaşan, Yüzbaşı'ydı. Ve böylece mevcut olmayan ile o an orada olan, cazip ve haz dolu, harika bir iç içelik sunuyordu.

Ama yine de şimdiki zaman, o muazzam hakkının çalınmasına izin vermiyordu. Karı koca, gecenin bir kısmını türlü konuşmalar ve şakalarla geçirdiler; bu şakalar kalbin ne yazık ki katılmadığı kadar özgürdü. Ama ertesi sabah Eduard karısının koynunda gözlerini açtığında gün sanki sezgiler içinde onun içini okuyordu; güneş, onun bir suçunu aydınlatıyordu. Yavaşça karısının yanından sıyrıldı ve Charlotte uyandığı zaman kendisini tuhaf bir şekilde yalnız buldu.

Onikinci Alt Bölüm

Dikkatli bir gözlemci, topluluk kahvaltı için bir araya geldiğinde, her birinin davranışında içlerinden geçenlerin ve hissettiklerinin farklılığını anlayabilirdi. Kont ve barones, seven ve dayandıkları ayrılık sonrası karşılıklı eğilimlerini pekiştirmiş bir çiftin neşeli rahatlığı içinde bir araya gelmişlerdi; oysa Charlotte ve Eduard, Yüzbaşı ile Ottilie'nin karşısına utanarak ve pişmanlıkla çıkıyorlardı. İşte aşk böyle bir şeydir; yalnız kendisinin haklı olduğuna ve bütün başka hakların onun önünde

silindiğine inanır. Ottilie, çocuklar gibi neşeliydi, onun tarzına açık yüreklilik denebilirdi. Yüzbaşı, ciddi görünüyordu; kontla olan konuşmasında aslında burada mesleğini yerine getirmeyip sanki yarı mesai içinde avarelik ediyor hissi iyice kendini göstermişti. Çünkü kont, onun içinde bir süredir pasif durup uyuyan her şeyi harekete geçirmişti. O iki misafir daha yeni uzaklaşmışlardı ki yeni bir ziyaret gerçekleşti ve bu, kendini unutmak ve dağıtmak isteyen Charlotte'nin hoşuna gitti. Ottilie ile uğraşmak için içinde çifte heves duyan Eduard ise hoşlanmamıştı; aynı şekilde Ottilie de hoşlanmamıştı, çünkü ertesi sabah erkenden gerekecek kopya işini henüz tamamlamamıştı. Bu nedenle, yabancılar geç uzaklaştıklarında hemen odasına koştu.

Akşam olmuştu. Yabancılar arabaya binmeden onlara bir yere kadar eşlik eden Eduard, Charlotte ve Yüzbaşı, göllere bir gezinti yapmaya hep birlikte evet dediler. Eduard'ın hatırı sayılır bir fiyatla uzaktan getirttiği bir kayık ulaşmıştı. Kolay hareket ettirilip kolay yönlendirilebiliyor mu bakmak istediler.

Kayık, en ortadaki gölün kıyısında ilerdeki tesisler için hesaba kattıkları o yaşlı ardıç ağaçlarına bağlanmıştı. Burada bir iskele, ağaçların altında, gölü geçmek isteyenlerin dümen kıracakları mimari bir mola yeri yapılacaktı.

"Öbür tarafta iskele nerede olsa iyi?" diye sordu Eduard, "Benim ardıçlarımın yakınında sanırım."

"O ağaçlar biraz fazla sağda" dedi Yüzbaşı "Daha aşağıda olsa, şatoya daha yakın olur; ama bunu düşünmek gerekir."

Yüzbaşı, kayığın arka tarafındaydı ve bir küreği yakalamıştı. Charlotte bindi, Eduard da aynı şekilde öbür küreği tuttu ama tam hareket etmek üzereyken Ottilie'yi hatırladı, bu göl yolculuğunun kendisini ona geciktireceğini, kim bilir ne zaman geri götüreceğini düşündü. Kısacası, tekrar kıyıya atlamaya karar verdi; Yüzbaşı'ya öbür küreği uzatıp özür dileyerek eve koştu.

Orada Ottilie'nin haberini aldı: Ottilie odasına kapanmış, yazıyormuş. Onun için bir şey yapıyor olmasının verdiği hoş duy-

gu yanında, onu karşısında görmemenin en koyu hoşnutsuzluğunu hissetti. Sabırsızlığı her an artıyordu. Büyük salonda bir aşağı bir yukarı gidip geldi, çeşitli şeyler denedi, ama hiçbir şey onun dikkatini çekmeyi başaramıyordu. Ottilie'yi görmeyi, Charlotte ile Yüzbaşı geri dönmeden onu yalnız görmeyi arzuluyordu. Akşam oldu, mumlar yakıldı.

Nihayet içeri girdi o sevimlilik içinde parıldayarak. Eduard için bir şey yapmış olmak, onun bütün varlığını yükseltmişti. Orijinalini ve kopyasını Eduard'ın önüne, masaya koydu. "Doğruluğunu kontrol edelim mi?" dedi gülümseyerek. Eduard ne cevap vereceğini bilmiyordu. Yüzüne baktı, kopyayı gördü. İlk sayfalar çok büyük itinayla zarif bir kadın eliyle yazılmıştı; sonra tarz değişmeye, daha işlek, daha serbest olmaya başlıyordu. Son sayfaları gözden geçirince nasıl şaşırdı: "Aman Tanrım!" diye bağırdı, "nedir bu? Bu, benim yazım!" Ottilie'nin yüzüne ve tekrar sayfalara baktı; özellikle sonuç tamamen sanki onun elinden çıkmıştı. Ottilie susuyordu ama çok büyük bir memnuniyetle onun gözlerinin içine baktı. Eduard kollarını kaldırıp "Sen beni seviyorsun!" diye haykırdı: "Ottilie, sen beni seviyorsun!" Ve birbirlerine sarıldılar. Buna ilk başlayanın kim olduğunu ayırt etmek imkânsızdı.

Bu andan itibaren dünya, Eduard için değişmişti: Ne o eski Eduard'dı ne de dünya eski dünya. Ottilie ile yüz yüze duruyorlardı, Eduard onun ellerini tuttu, birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı ve yeniden kucaklaşmak üzereydiler.

Charlotte Yüzbaşı'yla birlikte içeri girdi. Dışarıda uzun zaman kaldıklarından dolayı özür dilemelerine Eduard içinden gülümsedi. Ah, ne kadar da fazla erken geldiniz! dedi kendi kendine.

Akşam yemeğine oturdular. Bugünkü misafirler tek tek değerlendirildi. Eduard, sevgi dolu heyecanla her biri hakkında iyi şeyler söyledi, hep esirgeyerek, hep olumlayarak. Onunla hiç de aynı fikirde olmayan Charlotte bu ruh halini fark ederek başka zaman boşanan çiftler hakkında hep çok sert hükümler verirken bugün hep çok yumuşak ve hoşgörülü oluşunu şakaya vurdu.

Ateşli ve kalben inanmış Eduard, haykırdı: "İnsan birini tam olarak sevmeli, o zaman bütün başkaları hoş görünür!" Ottilie, gözlerini aşağı indirdi ve Charlotte önüne baktı.

Yüzbaşı söze başlayarak şöyle dedi: "Saygı ve yüceltme duygularında da durum biraz bunun gibidir. İnsan böyle duyguları, biri üzerinde uygulama fırsatı bulunca ancak o zaman dünyadaki kıymeti bilinecek şeyleri fark eder."

Charlotte bu akşam kendisiyle Yüzbaşı arasında olanları düşünmeye koyulmak için hemen yatak odasına ulaşmak istedi.

Eduard, kıyıya atlayarak kayığı karadan uzaklaştırdığında, eşini ve arkadaşını sulara emanet ettiğinde Charlotte artık içinden o kadar çok sevdiği adamın karşısında oturduğunu ve iki küreği çalıştırarak bu taşıtı istediği yöne hareket ettirdiğini alaca karanlıkta gördü. İçinde çok ender hissedilmiş derin bir hüzün duydu. Kayığın dolaşması, küreklerin su sıçratması, su yüzeyindeki rüzgâr esintisi, kamışların hışırtısı, kuşların son seferleri, ilk yıldızların parıldayıp durması. Her şey bu genel sessizlik içinde biraz esrarengizceydi. Ona öyle geldi ki sanki bu dost onu yalnız bırakmak için çok uzaklara götürüyordu. Ruhunda tuhaf bir hareketlenme vardı ve ağlayamıyordu.

Bu arada Yüzbaşı ona tesisleri nasıl yaptıracağını anlatıyordu. Kayığın iyi özelliklerini, iki kürekle kolayca bir kişi tarafından hareket ettirilip yönlendirilebildiğini övüyordu. Charlotte kendisi de bunu bazen yalnız başına suda ilerlemenin ve kendinin kayıkçısı ve dümencisi olmanın hoş bir duygu olduğunu öğrenecekti.

Bu sözlerle birlikte Charlotte, yakındaki ayrılığı kalbinde duydu. Bunu kasıtlı mı söylüyor? diye düşündü kendi kendine. Bundan haberi mi var, yoksa tahmin mi ediyor? Ya da tesadüfen söyleyip bana bilmeden, kaderimi önceden haber mi veriyor? Büyük bir hüzün, bir sabırsızlık sardı onu; Yüzbaşı'ya mümkünse hemen kıyıya yanaşmasını ve birlikte şatoya dönmelerini rica etti.

Yüzbaşı göl üzerinde ilk defa dolaşıyordu, gölün derinliğini genel olarak araştırmışsa da tek tek yerleri bilmiyordu. Hava kararmaya başlamıştı, kıyıya çıkılacak rahat bir yerin bulunacağını ve şatoya giden patikanın uzak olmayacağını tahmin ettiği tarafa yöneldi. Ama bu yoldan da biraz vazgeçirildi: Charlotte bir çeşit ürkeklikle hemen karaya çıkmak arzusunu tekrarlayınca. Tekrar çabalayarak kıyıya yanaştı ama ne yazık ki bir süre sonra engellendiğini hissetti; kayığı batağa saplanmıştı ve tekrar kurtulma gayreti boşaydı. Ne yapacaktı? Tek çaresi, yeterince sığ olan suya inip dostu karaya taşımaktı. Bu sevgili yükü sağ salim kıyıya geçirdi; sendelemeyecek ya da ona sıkıntı vermeyecek kadar güçlüydü ama yine de o korkarak kollarını onun boynuna dolamıştı. Yüzbaşı onu sıkıca tutup kendine bastırdı. Ancak bir çimenli yokuşta onu aşağıya indirdi, hareketsiz ve şaşkınlık duymadan değil. Charlotte henüz onun boynundaydı ve o onu yeniden kollarının arasına aldı, dudaklarına canlı bir öpücük kondurdu! Ama aynı anda ayaklarının dibine uzanıp ağzını onun eline bastırarak bağırdı: "Charlotte beni affedecek misiniz?"

Dostun cesaret ettiği ve Charlotte'nin da neredeyse karşılığını vermek üzere olduğu öpücük, Charlotte'yi kendine getirdi ama onu ayağa kaldırmadı. Ama yine de ona doğru eğilip elini omuzlarına koyarken şöyle haykırdı: "Bu anın hayatımızda çığır açmasına engel olamayız; ama bunun bize yakışır olması, bize bağlı. Sizin ayrılmanız gerekir, sevgili dost ve ayrılacaksınız da! Kont, sizin kaderinizi düzeltmek için uğraşıyor; buna hem seviniyor hem de üzülüyorum. Kesinleşinceye kadar susmak istiyordum; şu an, benim bu sırrı açıklamamı gerektiriyor. Sizi ve kendimi ancak biz, durumumuzu değiştirmek cesaretini gösterirsek affederim. Çünkü duygularımızı değiştirmek bizim elimizde değil." Charlotte, onu ayağa kaldırdı ve dayanmak için kolunu tuttu. Bu halde hiç konuşmadan şatoya geldiler.

Ama şimdi Charlotte, kendini Eduard'ın eşi olarak hissettiği ve öyle görmesi gereken yatak odasında duruyordu. Bu çelişkiler içindeyken o yararlı ve hayatı boyunca çok kereler uyguladığı karakteri

yardım etti. Kendinin bilincinde olmaya, kendine söz geçirmeye hep alışkın olarak şimdi de ciddi anlayışla o arzulanan dengeye yaklaşmada güçlük çekmedi. Hattâ o tuhaf gece ziyaretini düşünürken kendi haline güldü bile. Ama çabucak içinde inançlı arzular ve umutlar yaratan acayip bir sezgiye bir sevinç-korku titremesine tutuldu. Duygulanarak yere diz çöktü, Eduard'a mihrap önünde verdiği yemini tekrarladı. Dostluk, sevgi, fedakârlık, şen resimler halinde önünden geçti. Kendini ruhça tekrar düzelmiş hissetti. Az sonra tatlı bir yorgunluğa tutuldu ve sakince uykuya daldı.

Onüçüncü Alt Bölüm

Eduard'a gelince, o çok farklı bir ruh hali içindedir. Uyumayı öyle az düşünüyor ki soyunmak bile aklına gelmiyor. Belgenin o kopyasını, Ottilie'nin çocuk çekingenliği taşıyan el yazısını bin kez öpüyor; sonunu kendi el yazısını gördüğünü sandığı için öpmeye neredeyse cesaret edemiyor. Ah, keşke başka bir belge olsaydı bu! diyor içinden. Ama yine de, en büyük arzusunun gerçekleşmesinin en güzel garantisidir bu ona. Zaten elinde kalacak, her ne kadar üçüncü bir kişinin imzasıyla bozulmuş olsa da onu her zaman kalbinin üstüne bastırmayacak!

İncelmekte olan ay, ormanın üzerinde yükseliyor. Sıcak gece, Eduard'ı dışarıya çağırıyor; etrafta dolaşıyor, bütün ölümlülerin en huzursuzu en mutlusudur o. Bahçelerin içinden yürüyor, buralar ona fazla dar geliyor; tarlaya koşuyor, burası da fazla geniş. Şatoya dönecek; kendini Ottilie'nin penceresi altında buluyor. Orada bir teras merdivenine oturuyor. Duvarlar ve kilitler, diyor içinden, bizi şimdi ayırıyor, ama kalplerimiz ayrılmış değil. Ottilie karşımda dursa, kollarıma atılırdı, ben de onun kollarına! Ötesi var mı bu kesinliğin! Çevresinde her şey sessizdi, yaprak kımıldamıyordu; öyle sessizdi ki gece ile gündüzün aynı olduğu toprak altındaki o çalışkan hayvanların gayretli çalışmalarını fark edebilirdi. O, bütünüyle kendi mutlu rüyalarına tutulmuştu; sonunda uykuya daldı ve ancak güneş harika yüzüyle yükselip sabah sisini alt edince uyandı.

Şimdi, mülklerinde ilk uyanan olarak buldu kendini. İşçiler ona göre fazla geç kalmışlardı. Geldiler; sayıları az gibiydi ve önlerindeki günlük iş onun arzularına göre fazla azdı. Daha çok işçi istedi, kendisine söz verildi, gün içinde başladılar. Ama bunları da planını hemen bitmiş görebilmesi için yeterli bulmadı. Başarmak, artık onu sevindirmiyordu. Her şeyin tamamlanmış olması gerekiyor, ama kimin için? Yollar açılsındı, Ottilie rahatça yürüsün diye, adım başı oturma yerleri, Ottilie dinlensin diye. Yeni ev için de elinden geleni yapıyordu; Ottilie'nin yaş gününe tamam olmalı. Eduard'ın düşüncelerinde ve davranışlarında artık ölçü yoktur. Sevmek ve seviliyor olma bilinci, onu sonsuza taşıyor. Bütün odalar, ona nasıl farklı görünüyor! Sanki artık kendi evinde değil. Ottilie'nin varlığı onun her şeyini yutmuş; o, tamamıyla onun içine gömülmüş; önünde başka hiçbir görüş yükselmiyor, hiçbir vicdan ona seslenmiyor; onun "tabiatında tutuklu olan her şey, dışarı çıkıyor, bütün varlığı Ottilie'ye doğru akıyor.

Yüzbaşı bu tutkulu uğraşı gözlemliyor ve üzücü sonuçlarına engel olmak istiyor. Şimdi tek yanlı bir güdüyle gereğinden fazla ilerletilen bütün bu tesisleri kendisi sakin-dostça bir birliktelik için planlamıştı. Ek binanın satışı onun sayesinde gerçekleşmiş, ilk ödeme yapılmıştı. Charlotte, konuşulduğu gibi kasasına koymuştu. Ama Charlotte hemen ilk hafta eskisinden çok ciddiyet ve düzen göstermek ve göz önünde tutmak zorundadır. Çünkü ayrılan bütçe bu aşırı hıza hiç yetmeyecektir.

Çok şeye başlanmıştı ve yapılacak çok şey vardı. Yüzbaşı Charlotte'yi bu durumda nasıl bıraksın! Birbirlerine akıl danışıyorlar ve plana uygun işleri kendilerinin hızlandırmasının, sonunda paraları toplayıp ek bina satışından geri kalan ödeme tarihine yetiştirmenin daha iyi olduğunda birleşiyorlar. Böylece kısıtlama olmadan neredeyse iş zararsız yürütülecektir. Ferahladılar, her şey yolunda, işçiler yeterli sayıda olduğu için şüphesiz yakında hedefe ulaşılacaktı. Eduard seve seve onay verdi, çünkü bu kendi niyetiyle uyuşuyordu.

Bu arada Charlotte, daha önce düşünüp kararlaştırdığı şeyde kalbinin derinliklerinde ısrar ediyordu ve dostu da aynı mânâda erkekçe yanındaydı. Ama işte bu nedenle de samimiyetleri yalnızca artıyordu. Eduard'ın tutkusu üzerine sık sık karşılıklı açıklamalar yapıyor, birbirine akıl danışıyorlardı. Charlotte, Ottilie'yi daha çok yanına çekiyor, onu daha sıkı gözlemliyordu ve kalbinin farkına vardığı ölçüde kızın kalbinin derinliklerine bakıyordu. Kızı uzaklaştırmaktan başka çare görmüyordu.

Şimdi, Luciane'nin yatılı okulda aldığı o mükemmel övgü ona mutlu bir tesadüf gibi görünüyordu. Çünkü bunu haber alan büyük teyze onu temelli yanına almak isteyecek, onu hayata sokacaktı. O zaman Ottilie yatılı okula geri dönebilirdi. Yüzbaşı, iyi şartlarda uzaklaşmıştı ve her şey birkaç ay önceki gibiydi, hattâ çok daha iyi. Charlotte kendisinin Eduard'la ilişkisini yakında düzelteceğini umuyordu ve bütün bunları kafasında öyle mantıklı düzenlemişti ki sık sık daha sınırlı eski duruma geri dönülebileceği ve zorla bozulan şeyin yeniden birleşebileceği yanılgısında kuvvet buluyordu.

Eduard bu arada yoluna konan engellerin çok yüksek olduğunu hissediyordu. Çok geçmeden fark etti ki Ottilie'yi ondan uzak tutuyorlar ve onunla baş başa konuşmasını, hattâ ona başkalarının yanında olmanın dışında yaklaşmasını güçleştiriyorlardı. Başka şeylere de üzülüyordu. Ottilie ile şöyle bir konuşabiliyorsa, bu yalnızca ona sevgisini tekrarlamak için değil, eşi ve Yüzbaşı hakkında şikâyet etmek için oluyordu. Şiddetli davranışları ile kasayı boşaltma yolunda olduğunu hissetmiyordu. Charlotte'yi ve Yüzbaşı'yı, bu işte ilk karara aykırı hareket etmeyle suçluyordu. Oysa ikinci kararı onaylamış, hattâ buna kendisi sebep olmuş ve gerekli bulmuştu.

Nefret, taraftutar, ama aşk daha da çok. Ottilie Charlotte'ye ve Yüzbaşı'ya bir dereceye kadar yabancılaştı. Eduard bir zamanlar Ottilie'ye karşı Yüzbaşı hakkında, bir dost olarak böyle bir durumda çok samimi davranmadığı için şikâyet ettiğinde Ottilie düşüncesizce şöyle cevap veriyordu: "Eskiden de size kar-

şı pek dürüst olmadığı için ondan hoşlanmıyordum. Bir keresinde Charlotte'ye şöyle dediğini duydum: Eduard yeter ki bizi o flüt zırıltısından azat etsin; bundan bir şey çıkmaz ve dinleyenler için de öyle sıkıcı ki. Sanırım size ben eşlik etmek istediğim için bunun bana nasıl acı verdiğini tasavvur edersiniz."

Bunu söyler söylemez, içinden bir ses, keşke sussaydım dedi ama artık söylemişti işte. Eduard'ın yüz hatları değişti. Onu daha çok üzen bir şey olmamıştı- en çok sevdiği şeye- saldırılmıştı, kendisi bir çocukluk çabasının en ufak bir böbürlenmeden uzak, bilincindeydi. Ona hoş gelen, onu sevindiren ne varsa, dostlarınca sakınılarak ele alınmalıydı. Yetersiz bir kabiliyetin üçüncü bir kişinin kulaklarını rahatsız etmesinin ne kadar korkunç olduğunu düşünmedi. Kırılmıştı, bir daha affetmeyecek kadar öfkeliydi. Kendini bütün görevlerden atılmış hissetti.

Ottilie ile olmak, onu görmek, ona bir şeyler fısıldamak, ona güvenmek gereği gün geçtikçe artıyordu. Ona yazıp gizlice mektuplaşmayı rica etmeye karar verdi. Bunu yeterince dokunaklı bir şekilde yazdığı kâğıt parçası, yazı masasında duruyordu, oda hizmetçisi saçlarını kıvırmak için odaya girdiğinde kâğıt, rüzgârla aşağıya düştü. Maşanın ısısını kontrol etmek için her zamanki gibi eğilen hizmetçi yerdeki kâğıt parçalarını gördü; bu kez Eduard'ın mektubunu yakalayıp çabucak buruşturdu ve mektup yanmıştı. Bu beceriksizliği fark eden Eduard onu elinden çekip aldı. Hemen sonra yeniden yazmaya oturdu; ikinci defada kaleminden öyle dökülmüyordu. Bazı engeller ve kuşkular geldi aklına, ama bunların üstesinden gelirdi. Mektup, Ottilie'nin eline sıkıştırıldı, ona yaklaşabildiği ilk anda.

Ottilie cevap yazmayı ihmal etmedi. Eduard o küçük pusulayı, okumadan modaya uygun kısa yeleğinin cebine soktu. Cebe tam sığmayan pusula dışarı sarktı ve o fark etmeden yere düştü. Charlotte bunu görüp yerden aldı ve şöyle bir baktıktan sonra Eduard'a uzattı. "Burada senin elinden çıkmış bir şey var" dedi, "herhalde kaybetmek istemezsin."

Eduard etkilendi. Charlotte kendini saklıyor mu? diye düşündü. Kâğıdın içeriğini fark etti mi, yoksa el yazılarının ben-

zerliğinden dolayı yanılıyor mu? Son ihtimali ümit etti, onu düşündü. İkaz edilmişti, iki kat ikaz edilmişti, ama yukarıdakinin bize bir şey söyler gibi olduğu bu tuhaf, tesadüfî işaretleri, onun tutkusu için anlaşılmaz şeylerdi. Bu tutku ona rehber olduğu sürece, içine sokulduğu sınırlanmayı gittikçe tatsız hissetti. O dostça arkadaşlık kayboldu. Kalbi kilitlenmişti ve dostuyla ve karısıyla beraber olması gerektiğinde onlara o eski muhabbetini yüreğinde tekrar bulup canlandırmayı beceremiyordu. Bu konuda kendine yapması gereken serzenişten hoşlanmıyordu ve bir çeşit mizahla bunun içinden çıkmaya çalışıyordu, ama bu da sevgisiz olduğu için o alışılmış zarafetten yoksundu.

Bütün bu sınavlardan Charlotte'yi derin duygusu kurtarıyordu. O, böylesi güzel, asil bir sevgiden feragat konusundaki ciddi niyetinin bilincindeydi. Öbür ikisine yardım etmeyi ne kadar çok istiyor. Uzaklaşma, böyle bir derdi iyileştirmeye yetmeyecektir, bunu iyice hissediyor. Meseleyi o çocukcağızın karşısında dile getirmeyi düşünüyor. Ama yapamıyor. Kendi kararsızlığı değil engel olan. Bu konuda genel konuşmayı deniyor; genel olan, telaffuz etmekten korktuğu o kendi durumuna da uyuyor. Ottilie'ye vermek istediği her işaret, kendi kalbine bir işaret oluyor. Uyarmak istiyor ve hissediyor ki kendisinin de uyarılmaya ihtiyacı olabilir.

Bu nedenle sevenleri susarak hâlâ birbirinden uzak tutuyor ama mesele bununla daha iyi olmuyor. Bazen ağzından kaçan hafif uyarılar, Ottilie'yi etkilemiyor, çünkü Eduard onu Charlotte'nin Yüzbaşı'ya eğilimine inandırmıştı; Charlotte'nin kendisinin boşanmayı istediğine, bunu da kendisinin medeni bir şekilde sağlayacağına inandırmıştı.

Ottilie, suçsuzluk duygusu içinde çok arzulanan o mutluluk yolunda şimdi yalnızca Eduard için yaşamaktadır.

Ona olan aşkı sayesinde bütün iyiliklerle güçlenmiş, onun hatırına yaptıklarında daha şevkli, herkese karşı daha açık, âdetâ yeryüzündeki cennette buluyor kendini.

Hepsi birlikte, her biri kendi tarzında, günlük hayatlarını sürdürüyorlar, düşünerek ve düşünmeden. Her şey alışılmış yolunda

gidiyor görünüyor, aynı her şeyin sallantıda olduğu o dehşet hallerinde, sanki hiçbir şey söz konusu değilmişçesine yaşamaya devam edildiği gibi.

Ondördüncü Alt Bölüm

Bu arada konttan Yüzbaşı'ya bir mektup gelmişti, hem de çifte mektup: Bir tanesi, uzaklara yeni imkânlar vaadini göstermek için; öbürü ise şimdi ile ilgili önemli bir teklif içerikli, binbaşı olarak yüklü bir maaş ve başka imkânlar sunan önemli bir saray- ve iş görevi; bu, çeşitli durumlar yüzünden henüz gizli tutulmalıydı. Yüzbaşı da dostlarını yalnızca bu umutlardan haberdar etti ve çok yakında olacak şeyi sakladı.

Bu arada şimdiki işleri canla başla yürüttü ve kendi yokluğunda her şeyin normal olarak devam etmesi için hazırlıkları sessizce yaptı. Şimdi onun için önemli olan, bazı şeyler için bir tarih belirlenmesi, Ottilie'nin yaş gününün bazı şeyleri çabuklaştırmasıydı. Şimdi bu iki arkadaş, her ne kadar açıklanmış bir rıza ile olmasa da seve seve birlikte uğraşıyorlardı. Eduard, paraların peşin alınmasıyla kasanın güçlenmesinden oldukça memnundu; bütün işler en hızlı şekliyle ilerliyordu.

O üç gölü bir denize çevirmeyi Yüzbaşı şimdi en iyisi teklif etmeyecekti. Aşağı barajın güçlendirilmesi, ortadakinin taşınması ve bütün iş, birçok bakımdan önemliydi ve düşündürücüydü. Ama o iki işe, birbirleriyle ilgileri açısından başlanmıştı artık ve Yüzbaşı'nın eski yetiştirmelerinden bir genç mimar çok istenerek geldi, kısmen çalışan ustaların işe alınmasıyla, kısmen de işe bizzat el atarak meseleyi hızlandırdı ve esere güven ve dayanıklılık vaat etti. Bütün bunlarla Yüzbaşı, uzaklaşmasının hissedilmeyeceğine içten içe seviniyordu. Çünkü birinden alıp üstlendiği yarım bırakılmış bir işten, yerine uygun birini koymadan ayrılmamak gibi bir prensibi vardı. Hattâ ayrılışını hissettirmek için çevrelerinde karışıklık yaratanlardan nefret ederdi. Onlar cahil bencil insanlar olarak, kendilerinin artık uğraşmamaları gerekirken işleri bozmak isterler.

Ve böylece, telaffuz etmeksizin, ya da bunu kendilerine açıkça itiraf etmeksizin Ottilie'nin yaş gününü kutlamak için durmadan gayretle çalışıyorlardı. Charlotte'nin, kıskanmadan da olsa, kanısına göre bu yine de tam anlamıyla bir kutlama olamazdı. Ottilie'nin gençliği, onun kaderi, aileyle ilişkisi, ona günün kraliçesi olarak görünme hakkı vermiyordu. Eduard ise bundan söz etmiş olmak istemiyordu, çünkü her şey kendiliğindenmiş gibi ortaya çıkacak, şaşırtacak ve tabii olarak sevindirecekti.

Bu nedenle hepsi bir şey söylemeden, sanki bugün, başka bir gerek olmadan, o eğlence evinin açılması için geldiler ve bu vesileyle halka ve dostlara bir tören haberi verilebildi.

Eduard'ın coşkusu ise sınırsızdı. Ottilie'ye sahip olmayı istediği kadar kendini vermede, armağan etmede, söz vermede ölçü tanımıyordu. Ottilie'yi bugün onurlandıracak birkaç armağan için Charlotte pek zavallıca teklifler yapmıştı. Eduard, gardrobuna bakan ve tüccarlarla, moda tacirleriyle sürekli ilişkide olan oda hizmetçisiyle konuştu; bu adam hem en hoş hediyelerle hem de bunları takdim tarzıyla tanınmış biri olarak hemen şehirde en güzel bavulu ısmarladı: Kırmızı maroken kaplı, çivileri çelikten ve içi de dışına uygun armağanlarla dolu!

O, Eduard'a bir başka teklifte de bulundu. Her zaman işletilmesi ihmal edilmiş küçük bir havai fişek! Bu, kolayca güçlendirilebilir ve genişletilebilirdi. Eduard bu fikri beğendi ve adam uygulamayı üstlenmeye söz verdi.

Bu arada Yüzbaşı, o gün yaklaştıkça, bir sürü kalabalığın davet edilip çağrıldığında gerekli gördüğü emniyet tedbirlerini tamamlıyordu. Hattâ bir eğlenceyi bozan dilencilere ve başka rahatsızlıklara karşı da iyice hazırlıklıydı.

Eduard ve sırdaşı ise özellikle havai fişekle uğraşıyorlardı. En orta gölün kıyısında o büyük çınarların önünde başlayacaktı havai fişek ve topluluk ardıçların karşısına yerleşecekti.

Amaç, etkiyi uygun mesafeden, sudaki yansımayı ve suyun üzerinde yanarak yüzecek şeyleri güven içinde ve rahatça seyretmekti.

Eduard, bu nedenle ardıçların altındaki mekânı başka bir gerekçeyle çalı, çimen ve yosunlardan temizletti ve ancak şimdi temizlenmiş zeminde ağacın eni ve boyundaki ihtişam ortaya çıkıyordu. Eduard'ı bu çok çok sevindirdi. –Bunları diktiğimde aynı mevsimdi. Bugüne kadar geçen zaman ne kadardır acaba? dedi kendi kendine.- Eve döner dönmez babasının, özellikle köyde çok düzenli tuttuğu eski günlükleri karıştırdı. Gerçi bu ağaç dikme meselesi orada anılmış olamazdı ama Eduard'ın gayet iyi hatırladığı aynı günün önemli bir başka ailevi olayının orada belirtilmiş olması gerekirdi. Birkaç cildi karıştırdı; o mesele yazılı! Ama Eduard bu harika örtüşmeyi fark edince nasıl da şaştı, nasıl da sevindi! O ağacın dikildiği gün ve yıl Ottilie'nin doğumuyla aynıydı.

Onbeşinci Alt Bölüm

Nihayet Eduard'ın özlemle beklediği sabah olmuştu ve davetliler peşpeşe geliyordu. Çünkü davetiyeler çok uzaklara kadar gönderilmişti ve çok sözü edilen o temel atmayı kaçıran bazıları bu ikinci eğlenceyi hiç kaçırmak istemiyorlardı.

Yemekten önce hizmetçiler, şatonun avlusunda müzik eşliğinde, kat kat yaprak ve çiçek halkalarıyla düzenlenmiş güzel çelenklerini taşıyarak ortaya çıktılar. Selamlarını dile getirdiler ve geleneksel süsleme için soylu misafirlerden ipekliler ve kurdeleler istediler.

Zevat yemekteyken onlar o coşkulu alaylarını sürdürdüler. Köyde bir süre kaldıktan ve kadınlardan, kızlardan aynı şekilde bazı kurdeleler aldıktan sonra beklenerek ve büyük bir kalabalığın eşliğinde, inşa edilen evin bulunduğu tepeye ulaştılar.

Charlotte, yemekten sonra topluluğu biraz geri tuttu. Törensi, şenlikli bir alay istemiyordu ve bu nedenle tek tek gruplar halinde, mevki ve düzen gözetmeden o meydanda rahatça yerleşildi. Charlotte, Ottilie ile gecikti ve iyi de etmedi: Çünkü Ottilie katılan son kişi oldu ve sanki trampetler, borazanlar yalnızca onu bekliyormuş, şenlik ancak onun gelişiyle başlayacakmış gibi oldu.

Evin o kaba görünüşünü gidermek için, Yüzbaşı'nın dediğine göre yeşilliklerle ve çiçeklerle mimari bir süsleme yapılmıştı. Ama bundan habersiz Eduard, mimardan pervazın içine tarihini çiçeklerle yazmasını istedi. Bu olabilirdi; ne var ki Yüzbaşı, Ottilie'nin adının da çatıda parıldamasına zamanında engel olabildi. Buna başlanmasını reddedip hazırlanmış çiçekten harflerin bertaraf edilmesini uygun bir şekilde başardı.

Çelenk dikilmişti ve uzaktan her taraftan görünüyordu. Kurdeleler ve mendiller havada rengârenk dalgalanıyordu. Kısa bir konuşma da büyük kısmıyla rüzgârda kayboluyordu. Şenlik bitti, şimdi binanın önündeki düzeltilmiş ve çardaklarla çevrilmiş meydanda dans başlayacaktı. Hoş bir doğramacı kalfası, Eduard'a çevik bir köy kızını gönderip yanında duran Ottilie'yi dansa kaldırdı. İki çifti hemen ötekiler takip etti ve az sonra Eduard eş değiştirip Ottilie'yi aldı ve onunla dansa başladı. Genç topluluk halkın dansına neşe içinde karışırken yaşlılar seyretti.

Sonra gezintilerle kendilerine gelmeden önce grup vakti yine ardıçların altında toplanmak istediklerini söylediler. İlk olarak Eduard geldi, her şeyi düzene soktu ve öbür tarafta havai fişek topluluğunda eğlence görüntüleriyle uğraşan oda hizmetçisinden bilgi aldı.

Yüzbaşı bunun için girişilen hazırlıklardan pek hoşlanmıyordu; o, seyircilerin beklenen hücumu için Eduard'la konuşmak istiyordu ki Eduard, şenliğin bu kısmını yalnız kendisine bırakmasını önemle rica etti.

Halk, düzeltilmiş ve çimenlerden arındırılmış sağlam olmayan bent üzerinden akın etmişti artık. Barajdan kocaman toprak yığınları kopmuştu, birçok insanın suya atladığı görülüyordu. Yer altı dünyası, gittikçe artan kalabalığın hücumuna dayanamamıştı. Her biri en iyi yeri kapmak istiyordu ve şimdi hiç kimse ne ileri ne geri gidebiliyordu.

Her biri, bir şey yapmak için değil, seyretmek için zıplıyordu. Çünkü aslında hiç kimsenin ulaşamayacağı yerde yapılacak ne vardı ki! Birkaç kararlı adamla birlikte Yüzbaşı koştu, suya

düşenleri çıkarmaya çalışan yardımcılara ulaşmak için kalabalığı derhal setten kıyıya indirdi. Artık hepsi, kısmen kendi gayretiyle kısmen başkalarının yardımıyla karaya ulaşmıştı, çok fazla ürkek çabayla sete yaklaşmak yerine oradan uzaklaşan bir erkek çocuk dışında herkes! Çocuğun gücü tükenmişe benziyordu, yalnızca birkaç kere bir el, bir ayak yukarı çıktı. Kötü bir tesadüf eseri, kayık karşı taraftaydı, içi havai fişek doluydu, ancak yavaş yavaş boşaltılabildi ve yardım gecikti. Yüzbaşı kararını verdi, üstünü çıkardı, herkesin gözü ona dikildi, o yaman, güçlü bedeni herkese güven veriyordu; ama suya atılıp da usta yüzücü olarak çocuğa ulaşmak üzereyken onun cesedini sete getirdiğinde kalabalıktan bir şaşkınlık çığlığı koptu.

Bunlar olurken kayık uzaklaştı, Yüzbaşı bindi ve orada olanların gerçekten hepsi kurtulmuş mu diye dikkatle izledi.

Cerrah hekim geldi ve öldü sanılan çocuğu aldı; Charlotte da ortaya çıktı ve Yüzbaşı'ya yalnız kendisine bakmasını, şatoya dönüp üstünü değiştirmesini rica etti. O, orada bulunup tek tek kişilerin kurtarılmasına yardım etmiş âkil kişilerin herkesin kurtarıldığına dair yemin etmesine kadar bekledi.

Charlotte, onun eve gidişini gördü, şarabın ve çayın ve başka gerekli olabilecek şeylerin kilitli olduğunu, bu durumlarda insanların genelde yanlış hareket ettiğini düşündü; henüz ardıçların altında kalan dağınık insanların arasından koştu. Eduard birilerini kalsınlar diye ikna etmekle meşgul, az sonra işaret verecek ve havai fişek başlayacaktır. Charlotte gelip şu anda keyif sürmenin yeri olmadığını, şenliği ertelemesini rica etti. Onu, kurtarılmış olana ve kurtaranlara bir şeyler borçlu olduklarını hatırlatır. Eduard, "Hekim görevini yapacaktır" cevabını verir; "Gerekli her şeyi var, bizim karışmamız engelleyici bir katılım olur."

Charlotte bunda ısrar etti ve oradan ayrılmak üzere olan Ottilie'ye işaret etti. Eduard onun elini yakalayıp bağırdı: "Günü hastanede bitirmek istemiyoruz! Ottilie merhametli hemşire olmayacak kadar iyi. Biz olmasak da o ölü gibi olanlar kurtarılacak ve canlılar kurulanacaktır."

Charlotte sustu ve gitti. Birkaç kişi de onun arkasından. Nihayet hiç kimse en sona kalmak istemeyip hepsi gitti. Eduard ve Ottilie kendilerini ardıçların altında yalnız buldular. Ottilie birlikte şatoya dönmek için ne kadar ısrarla, ne kadar korkarak rica etse de Eduard, kalmalarında ısrar etti. "Hayır, Ottilie!" diye haykırdı. "Bu olağanüstü şey, bizim düzgün, alışılmış yolumuzda olmuyor. Bu akşamki sürpriz olay bizi daha çabuk bir araya getirdi. Sen benimsin! Sana bunu çok kereler yeminle söyledim; artık söyleyip yemin etmeyelim, şimdi olmalı!"

Kayık, öbür kıyıdan bu tarafa geliyordu. Utanarak, havai fişek ne olacak diye soran, oda hizmetçisiydi. "Ateşleyin!" diye bağırdı Eduard ona doğru. "Bu, yalnız senin için istenmişti Ottilie ve şimdi de yalnız seyretmelisin! İzin ver, yanında oturayım ve birlikte keyfini çıkaralım." Kibarca, tevazu içinde, ona dokunmadan yanına oturdu.

Roketler fırlıyor, top sesleri inliyor, parlak küreler havalanıyor, kıvılcımlar saçılıyor, tekerler gıcırdıyordu; her biri önce tek, sonra çift olarak, sonra hep birden ve gittikçe daha güçlü arka arkaya ve birlikte. Bağrı yanan Eduard, bu ateşli görüntüleri canlı, memnun gözlerle seyrediyordu. Ottilie'nin narin, heyecanlı ruhu için bu hışırdayan, parıldayan oluşum ve kaybolmalar hoş olmaktan ziyade ürkütücüydü. Çekinerek Eduard'a yaslandı ki bu güven, ona Ottilie'nin tamamen kendisine ait olduğu duygusunu verdi.

Gece, hükmünü göstermeye başlar başlamaz ay doğdu ve geri dönen bu çiftin yolunu aydınlattı. Elinde şapka biri, onların karşısına geçip sadaka istedi, bu şenlikli günü kaçırdığı için. Ay ışığı yüzüne çarpıyordu ve Eduard o ısrarcı dilencinin yüz hatlarını tanıdı. Ama o mutlu haliyle kızamadı, en azından bugün dilenmenin ayıp olduğu aklına gelmedi. Cebini fazla kurcalamadan bir altın uzattı adama. Mutluluğu sınırsız gibi göründüğünden, herkesi mutlu etmek istiyordu.

Bu arada evde her şey arzu edildiği gibi başarılmıştı. Cerrahın çalışması, gerekli her şeyin hazır olması, Charlotte'nin yardımı, bütün bunların ortak etkisiyle olağan hayat geri getirilmişti.

Misafirler etrafa dağıldılar, hem havai fişek gösterisini uzaktan olsun görebilmek, hem de böyle karmaşık sahnelerden sonra kendi sakin vatanlarına yeniden adım atmak için.

Yüzbaşı da çabucak kıyafet değiştirip gerekli görülen işlere bizzat katılıyordu. Her şey sakinleşmişti ve o, Charlotte ile yalnız kaldı. Güvenli bir dostlukla şimdi, ayrılma gününün yakın olduğunu açıkladı. Charlotte bu akşam öyle çok şeyler yaşamıştı ki bu haber onda az etki yaptı; dostun kendini nasıl tehlikeye attığını, nasıl kurtarıp nasıl kurtulduğunu görmüştü. Bu harika olaylar, önemli ama mutsuz olmayan bir geleceği haber veriyor gibiydi.

Ottilie ile içeri giren Eduard, Yüzbaşı'nın yakındaki ayrılışından aynı şekilde haberdar oldu. Charlotte'nin bu yakın gelecekteki meseleyi daha önceden bilmiş olmasını yadırgadı. Ama buna kızmayacak kadar çok kendiyle ve kendi planlarıyla meşguldü.

Tam tersine Eduard, Yüzbaşı'nın geçeceği o iyi ve şerefli işi dikkatle ve memnuniyetle karşıladı. O gizli arzuları, dizginlenmeden olaylara karıştı. Artık Yüzbaşı'yı Charlotte ile kendini de Ottilie ile birleşmiş görüyordu. Bu kutlama sırasında ona daha büyük bir armağan verilemezdi.

Ama Ottilie odasına girip de masasının üzerindeki o kıymetli bavulu görünce ne kadar şaşırmıştı! Açmakta gecikmedi. İçinde her şey öyle güzel paketlenip düzenlenmişti ki açmaya, hattâ havalandırmaya bile zor cesaret etti. Saten, patiska, ipek, şallar ve danteller incelik, zarafet ve kıymetlilik bakımından birbiriyle yarışıyordu. Mücevher de unutulmamıştı. Eduard'ın bunları baştan aşağı çok kereler giydirmek niyetini kavramamış değildi, ama öyle kıymetli ve yabancıydılar ki kafasında bunları sahiplenmeye cesaret edemiyordu.

Onaltıncı Alt Bölüm

Ertesi sabah Yüzbaşı kaybolmuştu ve geriye ondan dostlara teşekkür dolu duygulu bir mektup kalmıştı. O ve Charlotte, akşam daha önce yarım yamalak ve tek heceli veda etmişlerdi. Charlotte, ebedî bir ayrılık hissetti ve bunu benimsedi. Çünkü

Yüzbaşı'nın ona en son haber verdiği kontun ikinci mektubunda kazançlı bir evlilik ihtimalinden de söz ediliyordu. Ve Yüzbaşı bu noktaya hiç önem vermese de Charlotte buna kesin gözüyle bakıyor ve ondan tam olarak feragat ediyordu.

Buna karşılık, kendine uyguladığı baskıyı başkalarından da isteyebileceğini sanıyordu. Kendisi için bu, imkânsız olmamıştı, diğerleri için de aynı şey mümkün olmalıydı. Bu düşünceyle eşine, meselenin kesin olarak bitirilmiş olması gerektiği hakkında içinden geldiği gibi açıkça ve kararlı bir şekilde konuştu.

"Dostumuz bizi bıraktı" dedi "Şimdi biz eskisi gibi yine yüz yüzeyiz ve yeniden o eski durumumuza tamamen dönmek bize bağlı olsa gerek."

Yalnızca kendi tutkusunu okşayan şeyi algılayan Eduard, sandı ki Charlotte bu sözlerle o ilk dulluk durumunu kastediyor ve muğlâk bir tarzda da olsa bir boşanma umudunu hissettiriyor. Bu nedenle gülümseyerek cevap verdi: "Niçin olmasın? Önemli olan yalnızca anlaşmak."

Bu sebeple, Charlotte "Ottilie'nin ne olacağını şu anda kararlaştırmamız gerekir; çünkü ona güzel şartlar sunmak için ikili bir fırsat var. Yatılı okula dönebilir, çünkü kızım büyük teyzenin yanına taşındı; itibarlı bir eve, evin tek kızıyla mevkiine yakışır bir eğitimin bütün imkânlarından faydalanmak üzere kabul edilebilir" deyince, Eduard kendini çok aldatılmış hissetti.

"Bu arada" diye ekledi Eduard oldukça itidalli, "Ottilie bizim dost birlikteliğimizde öyle şımardı ki başka bir yer onu zor memnun eder."

"Onu biz hepimiz şımarttık" dedi Charlotte, "hele sen! Ayrıca bizi aklımızı başımıza almaya çağıran, bizi küçük çevremizin bütün üyeleri için en iyi olanı düşünmek için ve herhangi bir fedakârlığa hayır dememek için ciddi ciddi uyaran bir dönem bu."

"En azından ben" dedi Eduard "Ottilie'nin kurban edilmesini doğru bulmuyorum. Bu, isterse onu şimdi yabancı insanlar arasına bırakarak olsun. Yüzbaşı'ya şansı burada yardım etti; onu

rahatça, hattâ memnuniyetle yanımızdan ayırabiliriz. Ottilie'ye ilerde ne olacağını kim bilir? Niçin acele edecekmişiz?"

"Bize ne olacağı, epey belli" diye karşılık verdi Charlotte, biraz kıpırdanarak ve iyice içini dökmek niyetinde olduğu için devam etti: "Sen Ottilie'yi seviyorsun, ona alıştın. Sevgi ve tutku, ondan da kaynaklanıp besleniyor. Her saatin bize itiraf edip ilan ettiği şeyi niçin kelimelerle telaffuz etmeyelim? Bunun ne olacağını kendimize söyleyecek kadar tedbirli olmayalım mı?"

"Buna hemen cevap verilemezse de" dedi Eduard kendini toparlayarak "yine de şu kadarı söylenebilir: En iyi karar, bir meseleden neyin çıkacağını şimdiden söylemek yerine geleceğin bize ne öğreteceğini bekleyip gördükten sonra verilebilir."

"Bunu önceden görmek için" dedi Charlotte "büyük bir bilgelik gerekmez ve her halükârda hemen söylenebilecek şey, istemediğimiz ve istememeniz gereken yere körü körüne gidecek kadar genç değiliz ikimiz de. Bize hiç kimse bakmaz artık, birbirimizin dostu, kendimizin efendisi olmak zorundayız. Kimse bizim kendimizi kaybetmemizi beklemez, hiç kimse bizi azarlamak ya da gülünç bulmak istemez."

Karısının açık, net konuşmasına karşı çıkmak istemeyen Eduard, şöyle dedi: "Eğer Ottilie'nin mutluluğunu gönülden istiyorsan beni ayıplar, azarlar mısın? Her zaman öngörülemeyen gelecekteki mutluluğu değil, şu anki mutluluğunu. Düşün bir, samimi olarak ve kendini kandırmadan, Ottilie'nin bizim topluluğumuzdan koparılmış ve yabancı insanlara verilmiş halini – ben ona böyle bir değişikliği layık görmekle en azından kendimi ne kadar kötü bulsam yeridir."

Charlotte, eşinin ikiyüzlülüğünün arkasındaki kararlılığı fark etti. Onun kendisinden ne kadar uzaklaştığını şimdi hissediyordu. Bir iki hareketle şöyle haykırdı: "Ottilie bizi ayırmakla mutlu olabilir mi? Benden bir eşi, çocuklarından bir babayı koparacak!"

"Çocuklarımızın geleceğinin garanti altına alındığını sanıyorum" dedi Eduard gülümseyerek ve soğukça; ama biraz dostça ekledi: "Hemen en kötüsünü kim düşünür ki!"

"En kötüsü dediğin şey, en önce tutku." dedi Charlotte, "henüz vakit varken, benim bize sunduğum öğüdü ve yardımı geri çevirme! Bulanık hallerde, en açık seçik gören kimse, kendini gösterip yardım etmek zorundadır. Bu kez bu, benim. Sevgili, çok sevgili Eduard, bırak ben üstleneyim! Benim o güç kazanılmış mutluluğumdan, en güzel haklarımdan, senden böyle kolayca vazgeçmemi bekleyebilir misin?"

"Bunu söyleyen kim" dedi Eduard biraz utanarak. "Sen kendin!" cevabını verdi Charlotte, "Ottilie'yi yanında tutmak istemekle sen bunun bütün sonuçlarını itiraf etmiyor musun? Seni etkilemek istemiyorum; ama eğer sen kendini aşamıyorsan, o zaman kendini en azından uzun zaman kandıramayacaksın."

Eduard, onun ne kadar haklı olduğunu hissediyordu. Bir söz, eğer kalbin uzun zamandır kendine izin vermediği şeyi tek kerede dile getiriyorsa, telaffuz edildiğinde korkunçtur. Eduard da bir an için olsun kaçmak isteyip şöyle cevap verdi: "Niyetinin ne olduğunu anlamış bile değilim."

"Niyetim" dedi Charlotte "seninle birlikte o iki teklifi düşünmekti. İkisinin de iyi tarafları var. Yatılı okul Ottilie için en uygunu olabilir, o çocuğun şimdiki halini düşündüğümde. Ama o daha büyük ve daha geniş durum ise, onun ne olacağını düşündüğümde daha çok şey vaat ediyor." Bunun üzerine her iki şartı da eşine ayrıntılı olarak anlattı ve şu sözlerle bitirdi: "Benim fikrime gelince, ben o hanımın evini yatılı okula tercih ederim, birçok sebepten dolayı, ama özellikle de Ottilie'yi orada kendisi için kazanmak isteyen genç adamın eğilimini, hattâ tutkusunu artırmak istemediğim için."

Eduard onu takdir ediyor gibiydi, ama yalnızca biraz zaman kazanmak için! Kesin bir şey yapmaya kararlı olan Charlotte, Eduard doğrudan doğruya itiraz etmeyince hemen fırsatı kaçırmadı ve her şeyini sessizce hazırladığı Ottilie'nin yolculuğunu önlerindeki günler için tespit etti.

Eduard ürktü; kendini ihanete uğramış ve karısının o sevecen konuşmasını, mutluluğundan ebediyen uzaklaştırmak için

planlanmış ve suni buldu. Meseleyi tamamen ona bırakmış gibiydi; ne var ki artık kararını içinden vermişti. Yalnızca nefes almak, yakındaki Ottilie'nin uzaklaştırılmasındaki o kaçınılmaz felaketi önlemek için, evini terk etmeye karar verdi, hem de Charlotte'yi tamamen habersiz bırakmadan: Onu, Ottilie'nin evden ayrılışını görmek istemediği bahanesiyle kandırmayı akıl ederek. Kazandığını sanan Charlotte onu destekledi. Eduard atlarını istedi, hizmetçiye neleri alıp onu nasıl izleyeceği konusunda gerekli talimatı verdi ve hemen oturup yazmaya başladı.

Eduard'dan Charlotte'ye

"Başımıza gelen bu felaket, ister geçici olsun ister olmasın –şunu hissediyorum: Şu anda çaresizliğe düşmeyeceksem, kendim için, hepimiz için bir erteleme bulmak zorundayım. Kendimi feda ederken talep edebilirim. Evimi terk ediyorum ve ancak daha uygun, sakin şartlarda geri dönerim. Bu arada sen oturmalısın, ama Ottilie ile birlikte. Onun yabancı insanlar arasında değil senin yanında olduğunu bilmek istiyorum. Ona iyi bak, eskisi gibi davran, ama hep sevgiyle ve dostça ve şefkatle. Söz veriyorum, Ottilie ile gizli bir ilişki aramayacağım. Bir süre, bırak nasıl yaşadığınızı hiç bilmeyeyim; en iyisini ummak istiyorum. Beni böyle bilin. Yalnız, senden en samimi, en candan ricam: Ottilie'yi başka herhangi bir yere yerleştirmeyi, yeni şartlara sokmayı deneme! Senin şatonun alanının, senin parkının dışında yabancı insanlara emanet edilmiş olarak o benimdir ve ben ona sahip çıkarım. Ama sen benim sevgime, benim arzularıma, acılarıma saygı duyup, benim çılgınlığımı, umutlarımı desteklersen ben de durumun iyileşmesine karşı çıkmam."

Bu son ifade kaleminden öylece döküldü, kalbinden değil. Hattâ bunu kâğıdın üzerinde görünce, fena halde ağlamaya başladı. Ottilie'yi sevme mutluluğundan ya da mutsuzluğundan herhangi biçimde olursa olsun feragat etmeliydi! Ancak şimdi hissetti ne yaptığını. Sonunun ne olacağını bilmeksizin uzaklaştı. Ottilie'yi hiç olmazsa şimdi bir daha görmemeliydi; acaba bir daha hiçbir zaman göremeyecek miydi, bu konuda kendine

hangi güvenceyi verebilirdi? Ama mektup artık yazılmıştı, atlar kapının önündeydi; Ottilie'yi herhangi bir yerde görüp de kararını bozacağından korktu. Kendine hâkim oldu, her an geri dönmenin ve asıl uzaklaşma sayesinde arzularına yaklaşmasının yine de mümkün olduğunu düşündü. Tam tersine, kendisi kalırsa Ottilie'nin evden atılacağını tasavvur etti. Mektubu mühürleyip atına atladı.

Meyhanenin önünden geçerken, dün bolca para verdiği dilencinin çardakta oturduğunu gördü. Adam öğle yemeğinin başında rahatça oturuyordu, ayağa kalkıp saygıyla hattâ duayla eğildi. İşte aynı adamı dün görmüştü, Ottilie'yi kolunda götürürken, hayatının o en mutlu saatini şimdi içi acıyarak hatırladı. Istırabı çoğaldı; o dilenciye tekrar baktı: "Ey sen özenilecek adam!" diye haykırdı. Sen dünkü sadakayla yaşayabiliyorsun, oysa ben dünkü mutlulukla yaşayamıyorum!"

Onyedinci Alt Bölüm

Ottilie, birisinin atla gittiğini duyunca pencereye geçti ve Eduard'ın yalnızca sırtını gördü. Onun kendisini görmeden ve günaydın demeden evden çıkması tuhafına gitti. Huzursuzlandı ve Charlotte onu uzun bir gezintiye sürükleyince çeşitli şeylerden söz edip kocasını, âdeta kasıtlı olarak hiç söz konusu etmeyince daha da düşünceli oldu. Döndüklerinde masada yalnızca iki servis takımını görünce bir kat daha sarsıldı.

Küçük gibi görünen alışkanlıklarımızı kaybetmekten hoşlanmayız, ama böyle bir eksikliği önemli durumlarda acıyla hissederiz. Eduard ve Yüzbaşı eksikti, Charlotte uzun zamandan beri ilk olarak masayı kendi hazırlamıştı ve Ottilie'ye sanki dışlanmış gibi görünmeliydi. İki kadın karşı karşıya oturdular; Charlotte, Yüzbaşı'nın atanmasından ve onu tekrar görme ümidinin az oluşundan hiç etkilenmemişçesine söz etti. Ottilie'yi kendi durumunda teselli eden tek şey, Eduard'ın, arkadaşını bir yere kadar uğurlamak üzere onun peşinden atla gittiğine inanabilmesiydi.

Ne var ki masadan kalktıklarında Eduard'ın seyahat arabasını pencerenin altında gördüler ve Charlotte, arabayı buraya kim çağırdı diye biraz istemeden sorunca, kendisine bunun burada birkaç şeyi daha yüklemek isteyen oda hizmetçisi olduğu söylendi.

Adam içeri girdi ve birkaç şey daha istedi. Bunlar, beyin özel bir fincanıyla bir çift gümüş kaşık gibi şeylerdi ki Ottilie'ye uzun bir seyahatin, uzun bir uzakta kalışın işareti gibi geldi. Charlotte, adamın isteğini soğuk bir şekilde reddetti. Bununla ne demek istediğini anlamıyordu; çünkü beyle ilgili her şeyi zaten almıştı. Aslında yalnızca Ottilie ile konuşmak isteyen bu deneyimli adam herhangi bir bahaneyle onu odadan dışarıya çekmek için, istediklerinde ısrar etmesinden dolayı özür diledi ki bunu ona Ottilie de yerine getirmeyi arzu ediyordu; ne var ki Charlotte kabul etmedi ve oda hizmetçisi uzaklaşmak zorunda kaldı ve araba çekip gitti.

Bu, Ottilie için korkunç bir andı. Bunu anlamıyor, kavrayamıyordu, ama Eduard'ın uzun bir süre ondan koparıldığını hissedebiliyordu. Charlotte da bu duyguya katılıyordu ve Ottilie'yi yalnız bıraktı. Onun acısını, gözyaşlarını tasvire cesaret edemiyoruz, sonsuz acı çekiyordu. Yalnızca Tanrı'ya ve yalnızca bugünü geçirmesi için yalvardı. O günü de geceyi de sağ salim atlattı ve tekrar kendine geldiğinde kendini bambaşka biri gibi bulmuştu.

Kendini toparlamış, teslim olmamıştı, ama böyle büyük bir kayıptan sonra hâlâ hayattaydı ve korkacağı daha çok şeyi vardı. Aklını toparladıktan sonraki ilk derdi, erkeklerin uzaklaşmasından sonra kendisinin de uzaklaştırılacağı idi. Eduard'ın Charlotte'yi tehditlerle, onun yanında kalmasını sağladığından Ottilie'nin haberi yoktu; ama yine de Charlotte'nin davranışı onu biraz olsun rahatlattı. Charlotte, bu iyi çocuğu oyalamaya çalıştı, onu nadiren ve istemeyerek yalnız bıraktı; ama acaba biliyor muydu ki kararlı bir tutkuya karşı sözlerle pek bir şey yapılamaz, ama akıllı ve bilinçli olmanın gücünü bilirdi ve bu nedenle kendisi ile Ottilie arasında bazı şeyleri dile getirdi.

Charlotte'nin akıllı ve ilkeli sözlerle ortaya koyduğu gözlem işte Ottilie için nasıl büyük bir teselliydi: Charlotte diyordu ki "Kendilerini tutkulu bir utançtan sükûnetle çıkarmayı başardığımız insanların teşekkürü ne kadar derindir! Gel, erkeklerin yarım bıraktığı şeye biz neşeyle ve sevinçle el atalım; onların o fırtınalı, sabırsız varlıklarını belki de bozacak olan şeyi kendi ölçülülüğümüzle koruyarak ve destekleyerek onların geri dönüş imkânlarını hazırlayalım."

"Siz ölçülülükten söz ederken, sevgili teyzem, bu sırada aklıma erkeklerin, özellikle de şarap konusundaki ölçüsüzlüklerinin geldiğini saklayamayacağım. Beni ne kadar sık bunaltmış ve korkutmuştur, şunu fark etmek zorunda kalmam: Salt akıl, kurnazlık, başkalarının korunması ve sevimlilik bile birçok saati ziyan ediyor ve çoğu zaman mükemmel bir erkeğin ortaya çıkaracağı ve başarabileceği bütün iyi şeylerin yerine bela ve karışıklık, ortaya çıkma tehdidinde bulunuyor. Bu yüzden ne kadar sık zorlama kararlar alınmıştır!"

Charlotte ona hak verdi, ama konuşmayı sürdürmedi. Çünkü iyice hissediyordu ki burada Ottilie yine yalnızca, her zaman değil ama istenmeyecek kadar sıklıkla konuşkanlığını, işini rastgele bir şarap zevkiyle artırma alışkanlığında olan Eduard'ı kastediyordu.

Charlotte'nin o açıklamasında Ottilie erkekleri, yine ve özellikle de Eduard'ı hatırlatabilse de Charlotte, Yüzbaşı'nın yakındaki evliliğinden çok bildik ve belli bir şeyden bahseder gibi söz etmesi ile Ottilie'nin dikkatini daha çok çekti ve bununla her şey, Eduard'ın eski sözlerinden sonra Charlotte'nin tasavvur ettiğinden başka bir görünüm kazanmıştı. Bütün bunlar sayesinde Charlotte'nin her açıklamasına, her işaretine, her işine, her adımına Ottilie'nin dikkati arttı. Ottilie, bilmeden kurnaz, zeki ve kuşkucu olmuştu.

Bu arada Charlotte, bütün çevresindeki her bir şeye keskin bakışlarla nüfuz ediyor ve Ottilie'nin hep katılmasını sağlayarak o net becerisiyle etkili oluyordu. Evin masraflarını cesaretle kıstı;

hattâ her şeyi yakından gözden geçirdiğinde o tutkulu olayı bir çeşit mutlu kader olarak değerlendiriyordu. Çünkü şimdiye kadarki yolunda insan kolaylıkla sınırsızlığa düşmüş olurdu ve vaktinde aklını toplayarak zengin mutluluk hazinelerinin o güzel durumunu, aceleci bir hayat yüzünden yıkmasa da sarsmış olurdu.

Tesislerin ilerleyişi durumu onu rahatsız etmiyordu; daha çok ilerdeki işlerin temelinde bulunacak şeyleri devam ettiriyordu, ama bunda itirazı da vardı. Kocası geri döndüğünde henüz yeterince uğraşacağı iş bulsundu.

Bu çalışmalar ve planlarda mimarın ilerleyişini ne kadar övse azdı. Göl, kısa zamanda gözlerinin önündeydi ve yeni oluşmuş kıyı da zarif ve çeşitli çiçeklerle donatılmış ve çimlendirilmişti. Yeni evde bütün kaba iş tamamlanmış, dayanıklılık için gerekli olan her şey sağlanmıştı ve Charlotte, insanın yeniden şevkle baştan başlayacağı yerde bir son vermişti. Bununla birlikte sakin ve rahattı. Ottilie ise yalnızca öyleymiş gibi görünüyordu, çünkü bütün bu şeylerde Eduard'ın hemen beklendiğine dair hiçbir işaret görmüyordu. Oysa onu her şeyde bundan başka ilgilendiren hiçbir şey yoktu.

Bu nedenle hoşlandığı bir etkinlik, köy çocuklarını toplayıp onların bu genişlemiş parkı her zaman temiz tutmalarını sağlamak için yapılmıştı. Eduard zaten bu düşünceyi ortaya koymuştu. Çocuklara, akşam saatlerinde iyice yıkanıp temizlendikten, giyindikten sonra bir çeşit eğlenceli montajlama yaptırılıyordu. Gardırop, şatodaydı; en anlayışlı, en dakik çocuğa emanet ediliyordu. Mimar, her şeyi yönlendiriyordu ve göz açıp kapayıncaya kadar çocukların hepsi belli bir beceri kazanıyordu. Onlarda rahat bir eğitim uyguladılar ve sonunda yönlendirmeyle de olsa kendi işlerini görebiliyorlardı. Şüphesiz, tırmıklarıyla, saplı bıçaklarıyla, küçük kürekleri ve çapalarıyla ve yelpaze tarzı süpürgeleriyle göründüklerinde, diğerleri de yabani otları ve taşları toparlamak için sepetleriyle gelince; diğerleri peşlerindeki yüksek, büyük, demirden silindiri çekerken, hoş, güzel bir geçit töreni oluşmuştu ki burada mimar, bir kameriye süslemesi için

bir dizi faaliyet çeşidi ve yeri sezinledi. Oysa Ottilie burada yalnızca, yakında geri dönecek ev sahibini selamlayacak bir çeşit geçit töreni gördü.

Bu, Ottilie'ye onu benzer bir şeylerle karşılama cesareti ve hevesi verdi. O zamandan beri köyün kızları dikiş dikmek, örgü örmek, yün eğirmek gibi kadın işlerinde heveslendirmeye çalışılmıştı. Ve bu marifetler de köy temizliği ve güzelliği konusundaki faaliyetten beri artmıştı. Ottilie her zaman onlara katılırdı; ama daha ziyade tesadüfen, fırsat düştükçe ve ilgi duydukça. Şimdi ise bunu daha tam ve daha düzenli yapmayı düşündü. Ama bir erkek çocuk topluluğundan oluşturulan koro, bir kız topluluğundan yeterince oluşturulamıyordu. İçindeki sesi dinledi ve her bir kıza evine, ailesine ve kardeşlerine bağlılık konusunda etki etmekten başka şeye kalkışmadı.

Birçoklarında bunu başardı. Yalnız, hareketi küçük bir kız hakkında şikâyet vardı: Beceriksizdi ve evde kesinlikle hiçbir şey yapmak istemiyordu. Ottilie, bu kıza düşman olamazdı, çünkü kendisine karşı çok sevecen davranıyordu. İzni olursa ona yaklaşıyor, onunla gidiyor ve koşuyordu. O zaman faaldi, canlıydı ve yorulmak bilmezdi. Güzel bir hanımefendiye bağlanmak, çocuk için âdeta bir ihtiyaçtı. Başlangıçta Ottilie, çocuğun böyle yanında olmasına ses çıkarmıyordu; sonra kendisi de onu sevdi; sonunda artık birbirlerinden ayrılmadılar ve Nanni, efendisine her yerde eşlik etti.

Ottilie çoğunlukla bahçe yolunu tercih ediyor ve bitkilerin o güzel gelişimine seviniyordu. Dut ve kiraz meyvesi bitmek üzereydi. Meyvelerin son turfandalarından Nanni özellikle tat alıyordu. Sonbahar için zengin bir ürün vaat eden öbür meyvelerde bahçıvan sürekli beyefendiyi hatırlıyor ve hep onun gelmesini diliyordu. Ottilie bu iyi ihtiyarı dinlemekten hoşlanıyordu. Adam kendi işinden iyi anlıyor ve Ottilie'ye Eduard'dan söz etmeden durmuyordu.

Ottilie, bu bahar aşılarının hepsinin çok güzel olduğuna sevinirken bahçıvan düşünceli düşünceli şöyle cevap verdi: "Tek arzum, beyefendimizin bunlardan keyif alması. Bu sonbahar

burada olsa, daha beybabasının zamanından ne kadar kıymetli türlerin eski şato bahçesinde bulunduğunu görmüş olur. Şimdiki meyve bahçıvanları 'Karthäuserler' kadar güvenilir değiller. Kataloglarda pek çok şatafatlı isim bulunabilir. Aşılanır ve yetiştirilir ve sonunda meyve verdikleri zaman, böyle ağaçların bahçede durması zahmete değmez."

O sadık hizmetçinin Ottilie'yi her gördüğünde en sık tekrarladığı soru, beyefendinin dönüşü, dönüş tarihi idi. Ve Ottilie bunu söyleyemeyince bu iyi adam sessiz bir üzüntüyle Ottilie'nin, kendisine güvenmediğine inandığını gösteriyordu. Ottilie'yi ise kendisine düpedüz hissettirilen bu bilmeme duygusu sıkıyordu. Ama yine de bu tarhlardan ve bordürlerden ayrılamıyordu. Kısmen tohumlarının ekimini, hepsininse dikimini birlikte yaptığı şeyler şimdi tam çiçeklenmişti. Nanni'nin her zaman sulamaya hazır olmasının dışında artık pek bakım gerekmiyordu. Ancak kendini şimdi gösteren o geç açan çiçekleri hangi duygularla seyrediyordu Ottilie! Bunların ışıltısı ve bolluğu, zamanında Eduard'ın yaş gününde kendini gösteriyordu, onun sevgisini ve şükranını dile getirecekti. Ama yine de bu kutlamayı görmek umudu her zaman aynı derecede canlı değildi. Şüphe ve tedirginlik, kızcağızın ruhunu sürekli sarıyordu.

Charlotte ile gerçek açık bir uyuşma artık bir daha sağlanamıyordu. Çünkü doğal olarak, bu iki kadının durumları çok farklıydı. Her şey eğer eski halinde kalsaydı, eğer o düzenli hayat yoluna geri dönülseydi, o zaman Charlotte'nin mutluluğu artardı ve geleceğe neşe içinde bakardı. Oysa Ottilie her şeyi kaybediyordu. Her şeyi, denebilir: Çünkü sevgiyi ve sevincini ilk olarak Eduard'da bulmuştu ve şu anki durumda eskiden hiç habersiz olduğu sonsuz bir boşluk hissediyordu. Çünkü arayan bir kalp, bir şeylerinin eksik olduğunu tam olarak hisseder. Bunu kaybetmiş olan bir kalp, feragat ettiğini hisseder. Özlem, cesaretsizliğe ve sabırsızlığa dönüşür ve beklemeye ve sabretmeye alışmış bir kadın ruhu, şimdi kendi çemberinden dışarı atlamak, faal olmak, girişmek ve mutluluğu için de bir şeyler yapmak ister.

Ottilie, Eduard'dan feragat etmemişti. Nasıl olabilirdi ki, Charlotte kendi inancına rağmen meseleyi kurnazca biliniyor kabul edip eşiyle Ottilie arasında dostça, sakin bir ilişkinin mümkün olduğunu kesinlikle öngörüyordu. Ama Ottilie birçok geceler kapısını kapayıp yatarken, o açık bavulun önünde diz çöküp içindekilerden hiçbir şeyi henüz kullanmadığı, kesip biçmediği, dikmediği yaş günü hediyelerini seyrediyordu. Genelde mutluluğunu bulduğu bu zavallı kızın evden şafak vakti kendini dışarıya, aslında pek hoşlanmadığı yerlere attığı ne kadar sık oluyordu. Karada kalmak da istemiyordu. Kayığa atlayıp gölün ortalarına kadar kürek çekiyor, sonra bir seyahat tasvirini çıkarıp hareketli dalgalarla sallanıyor, okuyor, uzak yerlere gittiğini ve orada dostunu bulduğunu hayal ediyordu; dostunun gönlünde o, hep yakın kalmıştı, dostu da onunkinde.

Onsekizinci Alt Bölüm

Artık tanıdığımız o fevkalade hareketli adam Mittler'in dostlar arasında patlak veren bu belayı haber aldığında, her ne kadar taraflardan hiçbiri yardım istememişse de bu durumda dostluğunu ve becerisini kanıtlama eğiliminde olduğu düşünülebilir. Ama önce bir süre beklemek ona uygun göründü: Çünkü gayet iyi biliyordu ki ahlâkî karışıklıklarda kültürlü insanlara yardım etmek, kültürsüzlere yardım etmekten daha güçtür. Bu nedenle onları bir süre kendi hallerine bıraktı; ne var ki sonunda dayanamayıp izini keşfettiği Eduard'ı ziyarete koştu.

Yolu onu yeşil, bol ağaçlı çimenlik tabanı hep hareketli, kâh kıvrılan kâh çağıldayarak akan cazip bir derenin hoş vadisine götürdü. Hafif meyilli tepelerde verimli tarlalar ve iyi düzenlenmiş meyvelikler uzanıyordu. Köyler birbirlerinin çok yakınında değildi, manzaranın tümünün sakin bir özelliği vardı ve tek tek kısımlar, resim yapmaya değilse de yaşamaya fevkalade uygun gibi görünüyordu.

İyi korunmuş bir ek bina ile bahçelerle çevrilmiş temiz, mütevazı bir ev nihayet gözüne ilişti. Eduard'ın şu anki yerinin burası olduğu hakkındaki tahmininde yanılmamıştı.

Bu münzevi dostumuz hakkında söyleyebileceklerimiz, onun kendini sessizce tutkusuna tamamen bıraktığı ve bu arada bazı planlar kurduğu, bazı umutlar beslediğidir. Ottilie'yi burada yanında görmek, onu buraya getirmek, çekmek ve başkaca izinli ve izinsiz şeyleri de düşünmek istediğini inkâr edemezdi. Sonra hayal gücü bütün imkânları dolaşıyordu. Ona burada sahip olamayacak, yasal olarak sahip olamayacak olursa, ona çiftliğin sahipliğini devredecekti. Burada sessiz, kendi başına, bağımsız yaşasındı. Eduard'ı, kendine acı veren o hayal gücü daha da uzağa götürdüğünde, Ottilie'nin belki de yabancı biriyle mutlu olacağını düşünüyordu.

Günleri böylece umut ve acı arasında, gözyaşları ve neşe arasında, kararlar, hazırlıklar ve çaresizlikler arasında sonsuz bir sallantı içinde geçip gidiyordu. Mittler'in çıkagelmesi onu şaşırtmadı. Gelmesini çoktandır bekliyordu ve gelişi bu nedenle yarı yarıya sevindiriciydi. Onun Charlotte tarafından gönderildiğine inanınca, daha önceden kendini bir sürü özür dileme ve gecikmeye ve sonra da daha kararlı tekliflere hazırlamıştı, ama eğer Ottilie'den yine bir şeyler öğrenmeyi umuyorsa, o zaman Mittler onun için ilahi bir elçi kadar sevindiriciydi.

Bu nedenle Mittler'in oradan değil de kendiliğinden geldiğini öğrendiğinde sıkkın ve keyifsizdi Eduard. Ruhu kapandı ve konuşma başlangıçta bir türlü ilerlemiyordu. Ama Mittler gayet iyi bilirdi ki aşkla dolu bir ruhun içini dökmeye, içinde olup biteni bir dosta açıklamaya ihtiyacı çoktur. Bu nedenle, birkaç ileri geri konuşmadan sonra, bu kez rolünü bırakıp aracıyı değil sırdaşı oynamayı seçti.

Daha sonra Eduard'ı o münzevi hayatı yüzünden dostça azarladığında berikinin cevabı şöyleydi: "Ah, bilmem, vaktimi başka türlü nasıl daha hoş geçirebilirdim. Her an onunla beraberim, her an onun yakınındayım. En kıymetli kazancım, Ottilie'nin nerede olduğunu, nereye gittiğini, nerede durup nerede dinlendiğini düşünebilmemdir. Onu sanki her günkü gibi iş görüp hareket ediyor benim en çok hoşlandığım şeyleri yapıyor,

ele alıyor görüyorum önümde. Ama bununla da bitmiyor, çünkü ondan uzakta nasıl mutlu olabilirim! O zaman hayal gücüm çalışıyor. Ottilie'nin bana yaklaşmak için ne yapması gerektiğini kuruyorum. Onun adına kendime tatlı, içten mektuplar yazıyorum, sonra ona cevap verip kâğıtları saklıyorum. Ona doğru adım atmayacağıma söz verdim ve bu sözü tutmak istiyorum. Ama onun bana gelmesini engelleyen ne? Acaba Charlotte bana yazmaması, kendinden haber vermemesi için ona söz verdirmek, yemin ettirmek gibi bir zalimlik mi yaptı? Bu doğal, muhtemel bir şey, ama bence yine de duyulmamış ve katlanılması imkânsız. Eğer, inandığım, bildiğim gibi beni seviyorsa, niçin karar vermiyor, niçin kaçmaya, kollarıma atılmaya cesaret edemiyor? Bunu yapmalıydı diye düşünüyorum bazen, yapabilir de. Salonun girişinde bir şey tıkırdadı mı, hemen kapıya bakıyorum. İçeri girsin diye düşünüyorum, ümit ediyorum. Ah! Ve mümkün şey imkânsız olunca, imkânsızın mümkün olması gerektiğini hayal ediyorum. Geceleri uyandığımda lamba yatak odasına keskin olmayan bir ışık verdiği zaman onun hayali, onun ruhu buraya ondan bir sezgi göndermeli, yaklaşıp beni sarmalı, yalnızca bir an için onun benim olduğundan bir çeşit emin olmalıyım.

Bana kalan tek bir sevinç var. Ona yakınken asla rüyama girmiyordu; ama şimdi, uzaktayken rüyada birlikteyiz ve tuhaftır ki burada komşular arasında sevimli insanlar tanıdığımdan beri ancak şimdi hayali rüyamda ortaya çıkıyor, sanki bana 'etrafa bak! Benden daha güzelini ve daha sevgilisini bulamazsın' diyor. Ve işte böyle rüyalarıma giriyor onun resmi. Onunla ilgili her şeyim rüya boyunca ve üst üste karşıma çıkıyor. Kâh bir sözleşme imzalıyoruz ki o zaman onun eli ve benimki, onun adı ve benimki birbirini eritiyor, ikisi birbirini sarıyor. Bu hayal gücünün haz dolu hayalleri acı vermiyor da değil. Bazen onun hakkındaki temiz fikrimi incitecek bir şey yapıyor; ancak sonra ifade edilemez şekilde korktuğum için onu ne kadar çok sevdiğimi hissediyorum. Bazen hiç yapmadığı gibi alaya alıp üzüyor beni; ama o güzel yuvarlak, ilahi çehresi hemen değişip uzaya-

rak bir başkası oluyor. Ama ben yine de işkence görmüş, tatmin olmamış ve yıkılmış oluyorum.

Gülmeyin, sevgili Mittler, ya da gülün bakalım! Ah, ben bu bağımlılıktan, isterseniz bu aptalca, çılgınca sevgiden deyin, utanmıyorum. Hayır, ben henüz hiç sevmemişim, şimdi anlıyorum bunun ne demek olduğunu. Hayatımda şimdiye kadarki her şey, onu tanıyıncaya kadar yalnızca bir ön oyun, bir oyalanma, bir vakit geçirmeydi. Yüzüme karşı değil, ama arkamdan beni hayal peşinde olmakla, pek çok şeyi savsaklamakla suçladılar. Doğru olabilir, ama o zaman kendimi usta olarak gösterebileceğim şeyi henüz bulmamıştım. Beni sevme yeteneğinde geride bırakan kimseyi görmek isterim.

Gerçi bu, ah-vah dolu, acı ve gözyaşı zengini bir yetenek; ama bana öyle uyuyor, öyle benim ki, hiçbir zaman kolayca terk edemem."

Eduard, bu canlı, içten açıklamalarla gerçi hafiflemişti, ama birden bire şaşılası durumunun bu her bir yanı, net olarak gözlerinin önüne serilmişti, öyle ki bu acı savunmaya dayanamayarak gözyaşlarına boğuldu; kendisi derdini dökerek ne kadar hafiflediyse, bu yaşlar o kadar bol akıyordu.

Eduard'ın bu acılı tutku boşalmasının kendi yolculuk amacını saptırdığını gören ve aslında sert huyunu, acımasız anlayışını inkâr edemeyen Mittler, tasvip etmeyişini samimiyetle ve dosdoğru ifade etti: Eduard, erkekliğini bilecekti, mutsuzlukta kendine hâkim olmak, acıya sakince ve edebiyle dayanmak, insanın en yüksek şerefiydi ve çok sevilmesi, sayılması ve örnek gösterilmesi için yeterliydi.

Eduard gibi en berbat duygular içinde kıvranan biri için bu sözler zorunlu olarak boş ve önemsiz geldi. "Mutlu insan, keyfi yerinde insan için konuşmak kolay" dedi Eduard; "ama bu insan, eğer acı çeken kimseye nasıl dayanılmaz geldiğini anlasa, utanırdı. Sonsuz bir sabır gerekir, katı ve keyifli insan bilmez sonsuz acı nedir. Öyle durumlar vardır ki burada her teselli aşağılık, çaresizlik ise görevdir! Kahramanları da tasvir etmeyi

bilen soylu bir Grek de kendininkileri acı zorlanmalarında ağlatmaktan çekinmez. Atasözünde bile şöyle der: Ağlamayı bilen erkekler iyidir. Kalbi kuru, gözleri kuru olan herkes uzak dursun benden! Mutsuz insanı yalnızca eğlence aracı olarak gören kimseye lanet olsun! O kimse, en acımasız bedensel ve manevi zorlanmada alkış almak için hâlâ asil davransın; onu gözlerinin önünde vakarla ölen gladyatör gibi ayrılırken de alkışlasınlar diye. Aziz Mittler, ziyaretiniz için size teşekkür ederim. Ama bahçeyi, civarı dolaşırsanız beni çok sevindirirsiniz. Yine görüşelim. Daha metin ve size daha benzer olmaya çalışacağım."

Mittler, bir daha öyle kolay bağlayamayacağı konuşmayı kesmektense konuya girmek istedi. Zaten hedefine ulaşmayı amaçlayan bu sohbeti sürdürmek, Eduard'a da uygundu. "Şüphesiz" dedi Eduard, "Düşünüp durmak, konuşup durmak hiçbir şeye yaramaz; ama yine de bu konuşmalarda ancak kendimin farkına vardım, ancak şimdi neye karar vermem gerektiğini, neye kararlı olduğumu kesin olarak hissettim. Şu anki ve gelecekteki hayatımı gözümün önüne getiriyorum, yalnızca sefalet ve haz arasında seçim yapabilirim. Çok gerekli ve artık zaten gerçekleşmiş olan bir ayrılmayı sağlayın siz iyi adam! Bana Charlotte'nin rızasını sağlayın. Bunun mümkün olabildiğine niçin inandığımı daha fazla ortaya koymak istemiyorum. Oraya gidin, aziz adam, bizim hepimizi huzurlu ve mutlu edin!"

Mittler sustu kaldı. Eduard devam etti: "Benim ve Ottilie'nin kaderi ayrılamaz ve biz mahvolmayacağız. Bakın şu bardağa! Adlarımızın baş harfi işlenmiş. Neşe içinde haykıran biri bunu havaya fırlattı- bundan hiç kimse içmeyecekti; taş zeminde paramparça olacaktı, ama yakalandı. Yüksek fiyat karşılığında onu tekrar elde ettim ve şimdi her gün kaderin belirlediği bütün ilişkilerin bozulmazlığına kendimi inandırmak için bu bardaktan içiyorum."

"Ooo! Yazık bana!" diye haykırdı Mittler "bu dostlarım için nasıl bir sabır gerek bana! Şimdi bir de karşıma nefret ettiğim ve insanlar için en zararlı şey saydığım batıl inanç çıktı. Fallarla,

sezgiler ve rüyalarla oynuyoruz ve günlük hayatı bunlarla anlamlandırıyoruz. Ama hayatın kendisi anlamlı olunca, o fırtına bu hayaletlerle yalnızca daha korkunç oluyor."

"Hayatın bu belirsizliği içinde" diye bağırdı Eduard... "bu umut etmekle korkmak arasındaki zavallı kalbe, yönelemese de bakacağı bir çeşit kutup yıldızı bırakın."

"Kabul edebilirdim" dedi Mittler, "eğer bundan bir sonuç çıkacağı ümidi olsa; ama ben hep şuna tanık olmuşumdur: Uyarıcı semptomlara hiç kimse dikkat etmiyor; dikkat yalnızca şımartıcı ve vaat edici şeylere yöneliyor ve canlı kalan, yalnızca bunlara inançtır."

Şimdi Mittler kendini içinde kaldıkça hep daha huzursuz hissettiği bulanık alanlara sürüklenmiş gördüğünden Eduard'ın onun Charlotte'ye gitmesi konusundaki o ısrarlı arzusuna biraz daha razı oldu. Çünkü şu anda Eduard'a nasıl karşı çıkabilirdi? Zaman kazanmak, kadınların durumu nasıl diye araştırmak, işte onun kendi zihniyetine göre yapabileceği tek şey buydu.

Charlotte'ye koştu, onu her zamanki gibi kendine hâkim ve neşeli buldu. Charlotte, onu olup biten hakkında memnuniyetle bilgilendirdi. Çünkü Eduard'ın konuşmalarından Mittler yalnızca sonucu öğrenebilmişti. Mittler, meseleye kendi açısından ihtiyatla yaklaştı, ama boşanma kelimesini şöyle bir ağzına almaya bile kalkamadı. Bu nedenle Charlotte'nin kendisine bazı tatsız şeylerin ardından sonunda söylediklerine ne kadar şaşırdı ve kendi zihniyetine uygun olarak ne kadar keyiflendi! Charlotte demişti ki: "Her şeyin yeniden düzeleceğine, Eduard'ın döneceğine inanmak zorundayım, bunu ümit etmek istiyorum. Zaten başka nasıl olabilir, siz beni bebek bekler görürken."

"Sizi doğru anlıyor muyum?" diye söze karıştı Mittler. "Tamamıyla" cevabını verdi Charlotte. "Binlerce şükür bu habere" diye haykırdı Mittler ellerini birleştirerek. "Bu argümanın erkek ruhu üzerindeki gücünü bilirim. Bununla ne çok evlilik hızlanmış, sağlamlaşmış, yeniden kurulmuştur! Böyle iyi bir ümit, binlerce sözden daha etkilidir; gerçekten sahip olabildiğimiz ümitlerin en iyi-

sidir. Ama bana gelince, benim üzüntülü olmak için çok nedenim var. Bu durumda, görüyorum ki ruhum okşanmıyor. Çalışmam, sizin teşekkürünüzü hak edemeyecek. Kendimi yoksullara Allah rızası için yaptığı bütün tedavilerinde başarılı olmuş ama bol paralı birini iyileştiremeyen bir hekime benzetiyorum. İyi ki burada mesele kendiliğinden çözülüyor, çünkü benim gayretime, benim öğütlerime kalsa sonuçsuz olurdu."

Charlotte şimdi ondan haberi Eduard'a götürmesini ve bir mektubunu ona verip ne yapılıp ne düzenleneceğini görmesini istedi. Mittler buna yanaşmadı. "Her şey yapıldı zaten" dedi. "Yazınız! Her postacı benden farksızdır. Ben daha gerekli olduğum yerlere gitmek zorundayım. Bir sonraki gelişim, kutlama, vaftiz için olacak."

Charlotte bu kez de çoğu zaman olduğu gibi Mittler'den memnun kalmadı. Onun atik tabiatı bazı iyi şeyler ortaya koyuyordu, aceleciliği ise bazı başarısızlıkta pay sahibiydi. Anlık edinilmiş fikre onun kadar tabi olan yoktu.

Charlotte'nin habercisi onu yarı korkuyla karşılayan Eduard'a ulaştı. Bu mektup ya hayır ya da evet için belirleyici olabilirdi. Açmaya uzun zaman cesaret edemedi ve mektubu okuduğunda nasıl vurulmuş, aşağıdaki şu son kısımla taşlaşmış gibiydi:

"O gece saatlerini hatırla! Hani eşini bir sevgili gibi macerayla ziyaret etmiş, onu bir sevgili, bir gelin gibi sımsıkı kollarına almıştın ya! Bu tuhaf rastlantıda bırak da Tanrı'nın bir kısmetini selamlayalım; bu, hayatımızın mutluluğu bozulmak, yok olmak tehlikesinde iken ilişkimizin yeni bir bağını sağladı."

O anda Eduard'ın ruhunda olanları anlatmak güç olurdu. Böyle bir karışıklıkta eski alışkanlıklar, eski eğilimler, zamanı öldürmek, hayat alanını doldurmak için tekrar ortaya çıkar. Av ve savaş asil adam için her zaman hazır bir çaredir. Eduard, ruhsal dengesini korumak için dış tehlikeyi özlüyordu. Hayat onu dayanılmaz olmakla tehdit ettiği için ölümü özlüyordu; hattâ artık hayatta olmamakla sevdiklerini, dostlarını mutlu edebileceğini düşünmek, onun için bir teselli idi. Kararını gizlediği için

hiç kimse iradesine engel olmadı. Bütün formalitesiyle vasiyetini hazırladı. Ottilie'ye çiftliği bağışlayabilmesi onun için tatlı bir histi. Charlotte için, henüz doğmamış çocuk için, Yüzbaşı için, hizmetçileri için gereken düşünülmüştü. Yeniden patlayan savaş, onun niyetine uyuyordu. Askerî aksamalar gençliğinde onu çok uğraştırmıştı, hizmeti bu yüzden terk etmişti. Şimdi, komutasında ölüm muhtemel, zafer kesindir diyebileceği bir komutanla birlikte savaşa gitmek, harika bir duyguydu.

Charlotte'nin sırrını öğrendikten sonra Ottilie, aynı Eduard gibi hattâ daha çok vurulmuş, içine kapanmıştı. Artık söyleyecek bir şeyi yoktu. Ümit edemiyordu ve arzu da edemiyordu. Yine de onun ruhuna bir göz atmamıza güncesi imkân veriyor ki bundan bazı şeyler iletmeyi düşünüyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM

Birinci Alt Bölüm

Destanlarda şairin sanat gösterisi olarak övmeye alıştığımız şey, günlük hayatta sık sık karşımıza çıkar. Yani esas kahramanlar uzaklaşır, saklanır, kendilerini pasif hayata verirlerse ardından hemen bir ikincisi, bir üçüncüsü, şimdiye kadar pek fark edilmemiş birisi o yeri doldurur ve bütün becerisini ortaya koyarak bize aynı şekilde dikkate, katılıma, hattâ övgü ve ödüle layık görünür.

Aynı şekilde Yüzbaşı ve Eduard'ın uzaklaşmasından hemen sonra, bazı girişimlerin düzenlenmesi ve gerçekleşmesi kendisine bağlı olan o mimar da her geçen gün daha önemli oldu ve dakikliğini, anlayışlılığını ve çalışkanlığını kanıtlarken aynı zamanda hanımlara bazı yardımları dokundu ve sessiz, uzun süren saatlerde onları oyalamayı bildi. Daha dış görünüşüyle bile güven veriyor, sempati uyandırıyordu. Kelimenin tam an-

lamıyla bir delikanlı, ama korkak değil, güvenilir ama laubali değil. Her derdi ve zahmeti seve seve üstleniyordu ve büyük bir kolaylıkla hesap yaptığı için de evin bütün idaresi onun için bir sır değildi ve olumlu etkisi her tarafa yayılıyordu. Yabancıları ona karşılatıyorlardı ve beklenmeyen bir ziyareti kabul etmeyebiliyor ya da hanımları buna o şekilde hazırlamayı biliyordu ki bu durumdan herhangi bir rahatsız çıkmıyordu.

Bu arada bir gün, komşu bir asilzadenin gönderdiği genç bir hukukçu, onu çok uğraştırdı. Bu adam, gerçi özel bir önemi olmayan, ama Charlotte'yi derinden etkileyen bir meseleyi dillendirmişti. Bu olayın üzerinde durmamız gerekiyor, çünkü aksi halde uzun zaman ortaya çıkmamış olacak çeşitli şeylere vesile oldu.

Charlotte'nin kilise bahçesinde giriştiği o değişikliği hatırlarız. Bütün anıt taşları yerinden kaldırılmış ve duvarın kenarına, kilisenin kaidesinin yanına yerleştirilmişti. Geri kalan alan ise düzleştirilmişti. Kiliseye ve kilisenin önünden yan kapıya giden geniş yolun dışında her yer çok güzel yeşeren ve çiçek açan çeşitli yonca türleriyle bezenmişti. Belli bir düzenlemeye göre, sondan bu tarafa yeni mezarlar yapılacak, ama meydan her zaman yeniden düzeltilip aynı şekilde çiçeklendirilecekti. Bu tesisin Pazar ve bayram günleri yapılan kilise ziyaretlerinde hoş ve saygın bir manzara yarattığını hiç kimse inkâr edemezdi. Hattâ bu düzenlemeden başlangıçta pek memnun görünmeyen, yaşlı ve eski alışkanlıklara bağlı rahip bile yaşlı ıhlamur ağaçlarının altında Philemon gibi Baucis'i[1] ile birlikte arka kapının önünde dinlenirken, yamru yumru mezarlar yerine güzel, renkli bir halıyı önünde görmekten zevk alıyordu; üstelik bu, Charlotte'nin rahiplere tesis ettiği köşeyle onun ev idaresi için de işine yaramıştı.

Ne var ki bunu göz ardı ederek bazı cemaat üyeleri, atalarının yattığı yerin kaldırılmasına, bu yüzden hatıraların da silinmesine karşı çıkmışlardı, çünkü iyi korunmuş anıt taşları kimin gömülü

[1] Philemon ve Baucis, Antik Roma Yunan efsanelerinde yer alan yaşlı, yoksul karı koca.

olduğunu gösterirdi, ama nerede gömülü olduğunu göstermezdi. Ve birçoklarının iddiasına göre önemli olan, nerede meselesiydi.

İşte bu komşu aile de böyle düşünüyordu ve kendilerine ve atalarına bu genel mezarlıkta yıllar önce bir yer ayırtmış ve karşılığında kiliseye küçük bir vakıf kurmuşlardı. Şimdi bu genç hukukçu, vakfın geri çekilmesini ve artık ödeme yapılmayacağını bildirmek için gönderilmişti. Çünkü şimdiye kadar geçerli olan şart, tek yanlı olarak çiğnenmiş ve bütün itirazlara rağmen önemsenmemişti. Bu değişikliğin mimarı Charlotte, genç hukukçuyla bizzat konuşmak istedi; o ise kendisinin ve patronunun sebeplerini gerçi heyecanla, ama pek saygısızca değil, ortaya koydu ve bazı düşündürücü şeyler söyledi.

"Görüyorsunuz" dedi ısrarcılığını affettirecek kısa bir giriş yaptıktan sonra "en aşağıdakinden en yukarıdakine kadar herkes yakınlarının gömüleceği yeri bilmek istiyor. Çocuğunu gömen en yoksul çiftçi için, mezarın üzerine zayıf tahta bir haç dikmek, onu bir çelenkle süslemek, bir çeşit tesellidir; amaç hatırasını en azından acının devam ettiği sürece ayakta tutmaktır, her ne kadar böyle bir sembol, matemin kendisi gibi zamanla silinse de. Varlıklı kimseler bu haçları demire çevirip bunları çeşitli yollarla koruyorlar ve burada süre birkaç yıl oluyor. Ama yine bunlar da sonunda düşüp görünmez oldukları için zenginler birçok kuşak boyunca dayanmayı vaat eden ve torunlar tarafından yenilenip tazelenebilsin diye taş dikmekten daha uygununu bilmiyorlar. Ama bizi çeken şey, bu taş değil, altındakidir, toprağa verilendir. Burada hem anmadır söz konusu olan, hem de kişinin kendisi, yani hatırlama değil, şimdi. Ben, sevdiğim ölüp gitmiş birini, anıt taşından çok daha fazla mezarda kucaklarım: Çünkü bu, kendi başına çok az bir şeydir; ama etrafında aynı bir anıt taşının etrafında olduğu gibi eşler, akrabalar, dostlar onun ölümünden sonra da toplanmalı ve hayatta olan kişi, yabancıları, düşmanları da sevdiği ölüden kovmak ve uzaklaştırmak hakkına sahip olmalı.

Ben bu nedenle, müvekkilimin vakfını geri almasını doğru buluyorum. Üstelik bu az bile, çünkü ailesinin üyeleri tamiri

imkânsız bir zarar görmüştür. Sevdiklerine bir ölü kurbanı sunmanın o acılı tatlı duygusundan, vakti gelince onların yanı başında yatmanın o teselli edici umudundan feragat edeceklerdir."

"Bu mesele" dedi Charlotte, "bu yüzden bir hukuk işlemiyle huzursuzlanmaya değmez. Girişimimden öyle az pişmanlık duyuyorum ki kilisenin kayıplarını seve seve karşılamak isterim. Ama size samimiyetle itiraf edeyim: Gerekçeleriniz beni ikna etmedi. Nihayet hiç olmazsa ölümden sonra genel bir eşitlik olacağı konusundaki o temiz duygu, bence kişiliklerimizin, bağımlılıklarımızın ve hayat şartlarımızın bu inatçı, katı devamından çok daha huzur vericidir. Bu konuda siz ne diyorsunuz?" diyerek sorusunu mimara yöneltti. "Ben böyle bir meselede" dedi mimar "ne tartışmak ne de hüküm vermek isterim. Bırakın, sanatıma, düşünce tarzıma en uygun olanı tevazuyla açıklayayım. Artık sevdiğimiz bir nesnenin kalıntılarını göğsümüze bastıracak kadar mutlu olmadığımıza göre, onları bozulmadan büyük, süslü tabutlarda koruyacak kadar ne zengin ne de keyifli olduğumuza göre, hattâ kiliselerde kendimize ve ailemize artık yer bulamayıp açık havaya gönderdiğimize göre, saygıdeğer hanımım, sizin öne sürdüğünüz tarzı uygun görmemek için hiçbir sebep yok. Bir topluluğun üyeleri sıralar halinde yan yana yatıyorsa, o zaman sizinkilerin yanında ve altındalar ve toprak eğer bizi bir kere kabul edecekse o zaman bence en doğal, en temiz olanı, o tesadüfen oluşmuş, zamanla bir bir çökmüş tümsekleri düzleştirmek ve böylece herkesin taşıdığı örtüyü her bir kişi için hafifletmektir."

"Hiçbir hatırlama işareti olmadan, hatırlamayı sağlayacak herhangi bir şey olmadan mı?" diye ekledi Ottilie.

"Asla!" diyerek devam etti mimar. "Hatırlamaktan değil, yerden kendini kurtarmalı. Mimarın, heykeltıraşın en çok istediği şey, onlardan, sanatlarından, onların elinden insanın kendi varlığının devamını beklemesidir. Ben de işte bu nedenle istiyorum ki iyi düşünülmüş, iyi yapılmış anıtlar, öyle tek tek ve rastgele değil, süreklilik vaat edebilen bir yere dikilsin. Dindarlar ve yüksektekiler şahsen bile kiliselerde gömülme hakkından

vazgeçtiğine göre, hiç olmazsa oraya ya da mezarlıkların güzel avlularına anıtlar ve yazıtlar dikilmeli. Bunlara örnek olacak binlerce yazı formu, onları süsleyebilecek binlerce desen vardır."

"Sanatçılar bu kadar zenginse eğer" diye ekledi Charlotte, "söyleyin bakalım, niçin şimdiye kadar bir değersiz dikili taş, aşınmış bir sütun ve bir kül testisi formundan dışarı çıkamıyorlar? Övündükleri o binlerce buluşun hep, yalnız binlerce tekrarlanışını gördüm.

"Evet, bizde böyle" dedi mimar, "ama her yerde değil. Zaten genel olarak buluş ve uygun kullanma, başlı başına ayrı bir mesele. Özellikle bu durumda ciddi bir konuyu şenlendirmek ve üzücü birinde üzücülüğe düşmemek gibi bazı güçlükler var. Biriktirdiğim ve zaman zaman gösterdiğim her çeşit anıt tasarımında her zaman en güzel insan anıtı, onun kendi görünüşüdür. Bu, onun önceleri kim olduğunu başka herhangi bir şeyden çok daha iyi anlatır; bu, birçok uzun ya da kısa açıklamaya ek en iyi metindir. Ne var ki bu resmin onun en iyi zamanına ait olması gerekir, ama genellikle ihmal edilir. Hiç kimse canlı görüntüleri saklamayı düşünmüyor ve düşünse de ulaşılması imkânsız oluyor. Bir ölü, hemen kalıplanıyor ve böyle bir mask bir kaideye oturtuluyor ve buna da büst adı veriliyor. Sanatçının bunu yeniden canlandırabilmesi ne kadar ender oluyor!"

"Belki bilmeden ve istemeden" dedi Charlotte, "bu konuşmayı tamamıyla benim lehime çevirdiniz. Bir insanın görüntüsü bağımsızdır iyice; durduğu her yerde kendi başına durur ve ondan asıl mezar yerini göstermesini isteyemeyiz. Ama size tuhaf bir hissimi itiraf edeyim mi? Büstlere karşı da bir çeşit antipatim vardır benim. Çünkü onlar sanki bana sessizce sitem eder gibiler; uzak, ayrılmış bir şeye işaret ederler ve bana şimdiki zamana doğru bir şekilde saygı duymanın ne kadar güç olduğunu hatırlatırlar. Düşünün bir, ne çok insan görmüş, tanımışızdır ve bizim onlar için, onların bizim için ne kadar önemsiz olduğunu nasıl fark ederiz! Kafalı insanla karşılaşır, ama onunla sohbet etmeyiz, bilginle, kendisinden bir şey öğrenmeksizin, gezgin

adamla bilgilenmeksizin, seven adamla ona hoş bir şey belli etmeksizin karşılaşırız.

Ölüler hakkında niçin böyle çekinmeden iyi şeyler söyler, hayattakilerden hep belli bir çekinmeyle söz ederiz diye sorulduğunu duymuştum. Cevap şöyleydi: Çünkü onlardan korkulacak bir şeyimiz yoktur, bunlar ise herhangi bir yerde karşımıza çıkabilir. Başkalarını anma meselesi bu kadar karmaşıktır işte. Buna karşılık, geri kalanlarla ilişkilerini her zaman canlı ve hareketli tutmak eğer kutsal bir ciddiyet olsa, bu çoğu zaman yalnızca kendinden emin bir şakadır."

İkinci Alt Bölüm

Bu olaydan ve ona eklenen konuşmalardan heyecanlanıp ertesi gün süslenmesi ve şenlendirilmesi konusunda mimarın bazı hoş teklifler ileri sürdüğü mezarlığın yolunu tuttular. Yalnız, mimarın bütün özeni kiliseye, daha hemen başta dikkatini çekmiş olan bir binaya, yoğunlaşacaktı.

Bu kilise yüzyıllardır, Alman üslubu ve sanatına göre yapılmış ve güzel bir tarzda süslenmiş olarak duruyordu. Komşu bir manastırın yapı ustasının anlayış ve sevgiyle bu küçük binada da kendini gösterdiği fark edilmekteydi ve seyredende hâlâ ciddi ve hoş etki bırakmaktaydı, her ne kadar Protestan ibadeti için yeni iç düzenleme, o sükûnetinden ve ihtişamından bir şeyler eksiltmişse de.

Charlotte'den yeterli bir miktar para almak, mimar için zor olmadı. Bununla dış görünüş gibi içi de antik tarzda kotarmayı ve ön taraftaki mezarlıkla uyum içine getirmeyi düşünüyordu. Kendisinin el becerisi çoktu ve binanın inşaasında da çalışmış olan birkaç işçiyi bu dinî eser bitinceye kadar tutmak istiyordu.

Bu durumda artık yapıyı bütün çevresi ve ek binalarıyla incelemek gerekiyordu ki bu arada mimarı çok şaşırtan ve sevindiren, az fark edilmiş küçük bir yan kilise ortaya çıktı: Daha anlamlı ve daha uygun ölçülerdeydi, daha hoş ve daha incelikli süsleri vardı. Burada aynı zamanda bazı resimlerle ve araçlarla

çeşitli törenleri göstermeyi ve her birini kendi tarzında kutlamayı bilen o eski ibadetin oymalı ve boyalı kalıntıları da vardı.

Mimar, bu küçük kiliseyi de hemen kendi planına dâhil etmeyi ve özellikle de bu dar alanı eski zamanların ve o zamanların zevkinin bir hatırası olarak yeniden kotarmayı ihmal edemezdi. O boş yüzeyleri kendi tarzına göre süslenmiş olarak düşünüyor ve bu arada kendi resim yeteneğini de çalıştıracağı için seviniyordu. Yalnız şimdilik ev arkadaşını bundan haberdar etmedi.

Her şeyden önce hanımlara, söz verdiği gibi, eski mezar anıtlarının kapların ve benzer şeylerin çeşitli resimlerini ve eskizlerini gösterdi ve sohbet sırasında kuzey halklarının basit mezarlarından söz açılınca buralarda bulunmuş olan bazı silah ve araç koleksiyonunu sergiledi. Her şeyi tertemiz ve taşınabilir halde çekmecelerde ve kutularda, biçilmiş bezle kaplanmış raflarda tutuyordu, öyle ki bu eski, önemli şeyler onun özeniyle biraz süs havası almıştı ve bunlara bir modacının kutularına bakar gibi zevkle bakılıyordu. Ve hazır göstermeyle uğraşırken ve yalnızlık bir sohbet gerektirdiği için her akşam bu hazinelerinin bir kısmıyla ortaya çıkar olmuştu. Bunların çoğu Almanya'dandı: Gümüş paralar, mühürler ve bu gibi şeyler. Bütün bunlar hayal gücünü eski zamanlara yöneltiyordu ve sonunda matbaanın, tahta oymacılığının ve eski bakırların başlangıçlarıyla sohbetini süslediği için ve kilise günden güne o manada boya ve başka süslemelerle aynı şekilde geçmişe uzandığı için insanın neredeyse kendine soracağı geliyor: Acaba gerçekten Yeniçağda mı yaşanıyor, artık tamamıyla başka âdetlerde, alışkanlıklarda, hayat tarzlarında ve inançlarda oyalanması bir rüya değil mi?

Mimarın en son getirdiği aynı tarzda hazırlanmış bir çanta, en büyük etkiyi uyandırdı. Gerçi çoğunlukla yalnızca kaba taslak çizilmiş figürleri içeriyordu, ama bunlar tablolara işlenmiş oldukları için antik özellikleri eksiksizdi. Seyredenler buna nasıl hayran olmuşlardı! Bütün figürlerde yalnızca en saf varoluş kendini gösteriyordu ve insan, hepsini asil değilse bile iyi saymak zorundaydı. Bütün yüzlerde, bütün tavırlarda yalnız sevgiye ve umuda

adanmışlık dile geliyordu: Yukarımızdaki saygıdeğer birinin istenerek kabulü, hoş bir toplam, dazlak kafalı ihtiyar, lüle saçlı erkek çocuk, şen genç, ciddi adam, nurlu aziz, süzülen melek, hepsi hepsi saf bir yetinme ve dindar bir bekleyiş içinde görünüyordu. Gerçekleşen en sıradan şeyde göksel hayattan bir hava vardı ve bir ibadet tavrı her tabiata tamamıyla uygun görünüyordu.

Böyle bir dine besbelli ekseriyet, kaybolup gitmiş bir altın çağa, kaybolmuş bir cennete bakar gibi bakıyordu. Belki yalnız Ottilie bu olayda kendini benzerleri arasında hissedebilirdi.

Mimar izin isteyip bu ilk resimlerle dolayısıyla küçük kilisenin sivri kavislerinin arasındaki yerleri boyamak ve bu sayede hatırasını tam olarak kendini böyle iyi hissettiği bir yerde bırakmaya gittiğinde buna kim itiraz edebilirdi ki! Bu konuda biraz üzüntülü olduğunu açıkladı. Çünkü meselenin durumuna göre fark ediyordu ki böyle mükemmel bir toplulukta kalışı hep devam edemezdi, hattâ belki de hemen sonlandırılmak zorundaydı.

Ayrıca bu günler gerçi olaylar bakımından zengin değildi, ama ciddi sohbetler için bolca fırsat veriyordu. Bu nedenle biz, Ottilie'nin bu konuda defterlerine kaydettiklerinden birkaç şey iletmek fırsatı buluyoruz ve buna onun sevgili sayfalarına sinen bir benzetmeden daha uygun bir geçiş göremiyoruz.

İngiliz denizciliğinde özel bir düzenlemeden söz edildiğini duyarız. Kraliyet filosunun en güçlüsünden en zayıfına kadar bütün yelkenli gemileri öyle gerilmiştir ki hepsinden çözülmeden anlaşılmayan kırmızı bir urgan geçmektedir ve bununla en küçük parçaların bile kraliyete ait olduğu anlaşılır.

Aynı şekilde Ottilie'nin güncesinde de sevginin ve bağlılığın bir kırmızı hattı ilerler ve bu, her şeyi birbirine bağlar, bütünün işaretidir. Bu sayede bu notlar, gözlemler, alımlanan atasözleri ve başka şeyler, yazı sahibine özellikle aittir ve onun kendisi için önem taşır. Bizim seçip aldığımız ve ilettiğimiz her bir yer, bunun en belirgin kanıtıdır.

Ottilie'nin Güncesinden

"Vakti gelince sevdiklerinin yanına gömülmek, insanın hayattan ötesini düşündüğünde en hoş tasavvurudur. Kendininkilerin yanında toplanmak öyle içten bir ifade ki!"

"Uzaktakileri ve ayrılmış olanları bize yaklaştıran bazı anılar ve işaretler vardır. Bunların hiçbiri resim kadar anlamlı değildir. Sevilen bir resimle sohbetin, benzer olmasa da, çekici bir yanı vardır, aynı bir dostla tartışmanın bazen çekici bir yanı olması gibi. İnsan, iki kişi olduğunu ve yine de birbirinden kopamadığını hoş bir şekilde anlar."

"İnsan bazen karşısındaki biriyle sanki bir resimle sohbet eder gibi konuşuyor. Konuşmasına, yüzümüze bakmasına, bizimle ilgilenmesine gerek yok: Biz onu görüyoruz, ona ilgimizi hissediyoruz, hattâ o, bir şey yapmadan, bizim karşımızda bir resim gibi durduğunu hissetmeden bizim ona ilgimiz artabiliyor."

"İnsan, tanıdığı kimselerin portresinden asla memnun kalmaz. Bu nedenle portre ressamlarına hep acımışımdır. Genellikle insanlardan çok nadir olarak imkânsız bir şey istenir. Ama işte tam da bu, ressamlardan isteniyor: Her insana o kimselere ilgisini, sevgisini ve antipatisini o resimle birlikte yansıtsın. O ressamlar, bir insanı yalnızca nasıl görüyorlarsa öyle yansıtmayacaklardır, tersine herkes onu nasıl görecekse öyle yansıtsınlarmış. Böyle sanatçılar zamanla durgunlaşıp, duyarsız ve inatçı olunca şaşırmıyorum. O zaman bundan, sevdiğimiz ve kıymetli insanların resminden yoksun kalmak zorunda olsaydık ne olacaktı sorusu çıkar."

"Gerçekten doğru! Mimarın cesetle birlikte yüksek toprak tümsekleri ve kaya parçalarıyla örtülü o silah ve eski gereçler koleksiyonu, bize insanın kendi kişiliğinin ölümden sonra da yaşayacağı kehanetinin ne kadar yararsız olduğunu kanıtlıyor. Ve bizler ne kadar çelişkiliyiz! Mimar, ataların böyle mezarlarını açmış olduğunu kendisi itiraf ediyor, ama yine de gelecek nesiller için anıtlarla uğraşmaya devam ediyor."

"Ama her şeyi neden böyle ciddiye alalım? Yaptığımız her şeyi ebediyet için mi yapıyoruz? Akşam tekrar soyunmak üzere sabah giyinmiyor muyuz? Geri dönmek üzere çıkmıyor muyuz seyahate? Öyleyse bir asır için bile olsa bizimkilerin yanma gömülmeyi niçin istemeyelim?"

Kiliseye gidenlerin çiğnediği, mezarlarının üzerinde kendileri çökmüş birçok yıkılmış kiliseleri görünce insana ölümden sonraki hayat her zaman ikinci bir hayat gibi gelebilir ve o hayata yalnızca hayalde, başlıkta girilmektedir ve asıl canlı hayatta olduğundan daha uzun kalınır. Ama bu hayal, bu ikinci var olma da er ya da geç söner gider. Zaman, insanlar üzerindeki hakkını kimseye aldırmadığı gibi anıtlar üzerindeki hakkını da aldırmaz."

Üçüncü Alt Bölüm

Ne hoş bir histir, insanın yalnızca yarım bildiği bir şeyle uğraşması ve kimsenin onu acemi diye azarlamaması ve o hiç kimsenin hiç öğrenmeyeceği bir sanatla uğraşırken, sanatının sınırları dışında komşu bir alana kendini vermekten zevk alan sanatçıyı yine de ayıplayamaması.

Mimarın küçük kiliseyi resimleme girişimlerine de böyle insaflı düşüncelerle bakalım. Boyalar hazırlanmış, ölçü alınmış, kartonlar çizilmişti. Buluş konusunda hiçbir iddiası yoktu. Eskizlerine dayanıyordu: Yalnızca duran ve uçan figürleri ustalıkla yerleştirmek, mekânı bununla zevkli bir şekilde süslemekti onun derdi.

İskele duruyor, çalışma ilerliyordu ve göze çarpan birkaç şey tamamlanınca Charlotte'nin ve Ottilie'nin ziyareti ona ters gelemezdi. O canlı melek çehreleri, masmavi gökyüzündeki uçuşan etekler, onların sakin, dindar varlıkları, ruhu toparlanmaya çağırıp çok zarif bir etki uyandırmakla göze bir şölen sunuyordu.

Hanımlar iskeleye, mimarın yanına çıkmışlardı ve Ottilie her şeyin nasıl kolay ve rahatça ilerlediğini fark etmedi bile: Ruhunda, eskiden aldığı dersle kazandıkları birden bire gelişiyor gibiydi, boya ve fırçaya uzandı ve talimata göre bol pileli bir elbiseyi ustalıkla olduğu kadar çok saflıkla resmetti.

Ottilie'nin herhangi bir biçimde uğraşıp eğlendiğini görmekten hoşlanan Charlotte, o ikisini kendi haline bırakıp kendi düşüncelerinin peşine düştü; amacı kimseye söyleyemediği gözlemlerini ve kuşkularını bizzat gözden geçirmekti.

Sıradan insanlar, günün olağan durumlarıyla tutkulu, korkak bir davranışa sürüklendiklerinde bizde acımayla karışık bir gülümseme yaratırlar; biz ise buna karşılık içinde büyük bir kaderin tohumlarının atıldığı bir ruhu saygıyla gözlemleriz. O ruh, aldığı bu tohumun gelişmesini beklemek zorundadır ve ortaya çıkacak ne iyiyi ne kötüyü, ne mutluluğu ne mutsuzluğu hızlandırmaya gücü ve yetkisi vardır.

Eduard, Charlotte'nin ona o yalnızlığına gönderdiği haberciye dostça ve anlayışla, ama daha çok, samimi ve sevgiyle değil de irade ve ciddiyetle cevap vermişti. Bundan hemen sonra Eduard ortadan kaybolmuştu ve eşi ondan hiç haber alamıyordu, ta ki sonunda gazetelerde adını şöyle bir görünceye kadar. O ad, önemli bir savaş meselesinde kendini gösteren, nişan alanların adları arasındaydı. Şimdi onun hangi yolu seçtiğini, büyük tehlikelerden kurtulduğunu biliyordu. Ne var ki onun daha büyük tehlikeleri de arayacağına hemen kanaat getirdi ve bundan şu yorumu çıkardı: Eduard'ı her bakımdan en kötü şeyden uzak tutmak güç olacaktı. Bu endişeleri kendi kendine kafasında taşıdı ve istediği kadar lehte ve aleyhte düşünsün hiçbir durumda huzur bulamıyordu.

Bütün bunlardan habersiz Ottilie, o işten büyük zevk almıştı ve Charlotte'den bu alanda devam edebilme izni alması çok kolay oldu. Şimdi işler hızlı yürüyordu ve masmavi gökyüzü kısa zamanda değerli kişilerle dolmuştu. Sürekli temrin sayesinde Ottilie ile mimar son resimlerde daha çok özgürleştiler, daha da iyi oldular. Yapımı yalnızca mimara bırakılmış olan çehreler de gittikçe çok özel bir nitelik kazandı: Hepsi Ottilie'ye benzemeye başladı. Bu güzel çocuğun yakınlığı herhalde henüz doğal ya da sanatkârane fizyonomide temrinsiz olan bu genç adamın ruhunda öyle canlı bir etki bırakmış olmalı ki gittikçe bu yolda gözden ele hiçbir şey ziyan olmuyordu, hattâ eli ve gözü sonun-

da tamamıyla aynı tempoda çalışıyordu. Evet, işte o son çehrecikler tamamıyla sanki Ottilie o göksel alanlardan yere bakıyor gibi olmayı başarmıştı.

Kubbe yüzeyi tamamlanmıştı; duvarlar sade bırakılmak istenmişti, yalnız açık kahve bir boyayla boyanacaktı; narin sütunlar ve heykeltıraşlık süslemeleri daha koyu bir renkle ortaya çıkmalıydı. Ama bu tür işlerde hep olduğu, bir şeyden öbürüne geçildiği gibi, çiçeklerin ve meyve hevenklerinin de gökyüzüyle yeri aynı şekilde birbirine bağlaması kararlaştırıldı. Bahçeler en iyi örneklerdi ve çelenkler çok bolca donatılmış olduğu halde, düşünülenden daha çabuk tamamlandı.

Ama henüz her şey ıssız ve çiğ görünüyordu. İskeleler iç içe itilmiş, tahtalar üst üste atılmış, düzensiz zemin çeşitli boya yekeleriyle daha da berbat edilmişti. Mimar, hanımlardan artık kendisine sekiz gün bırakmalarını ve bu süre içinde küçük kiliseye adım atmamalarını rica etti. Nihayet güzel bir akşam ikisinin birlikte oraya gitmelerini istedi; ama kendisi onlara eşlik etmemeyi arzu ediyordu ve hemen de vedalaştı.

O ayrıldığında Charlotte, "bize nasıl bir sürpriz hazırlamış olursa olsun, şu anda oraya gitmeyi hiç canım istemiyor. Sen yalnız başına üstlen ve bana haber ver. Şüphesiz hoş bir şey ortaya çıkardı. Bunun, önce senin anlatışından sonra da gerçek olarak tadını çıkarmak istiyorum" dedi.

Ottilie, Charlotte'nin bazı durumlarda kendini korumaya aldığını, bütün heyecanlardan sakındığını, özellikle de hiç şaşırtılmak istemediğini bilirdi; hemen yalnız başına yola koyuldu ve kendiliğinden etrafına bakındı, mimarı aradı, ama o hiçbir yerde görünmüyor, saklanmış bilinsin istiyordu. Ottilie, açık bulduğu kiliseye girdi. Burası daha önceden tamamlanmış, temizlenmiş ve kutsanmıştı. Küçük kilisenin ağır demir dövmeli kapısı, önünde kolayca açıldı ve Ottilie, bildiği bir mekânda beklenmeyen bir manzarayla şaşırdı.

O tek yüksek pencereden içeriye ciddi, renkli bir ışık süzülüyordu: Çünkü pencere zarif renkli camlardan oluşturulmuş-

tu. Her şey bu sayede yabancı bir hava kazanmıştı ve özel bir ruh haline davet ediyordu. Kubbenin ve duvarların güzelliği, zemin süslemeleriyle artıyordu ve o da özel biçimli, güzel bir örneğe göre döşenmiş, üzerine dökülmüş bir alçıyla bağlanmış tuğlalardan oluşuyordu. Bunları da o renkli camları da mimar gizlice hazırlatmıştı, kısa zamanda hepsini bir araya getirebilmişti. Dinlenme yerleri de düşünülmüştü kilisenin o eski şeyleri arasında birkaç güzel oymalı koro sandalyesi bulunmuş ve şimdi güzel bir şekilde duvar kenarlarına dizilmişti.

Ottilie, bu bildik ama bilinmedik bir bütün olarak karşısına çıkan bölümlere sevindi. Durdu, gidip geldi, baktı ve gördü; sonunda sandalyelerin birine oturdu ve yukarıya ve çevreye bakarken sanki hem varmış hem yokmuş gibi, hem hissediyor hem hissetmiyormuş, sanki önündeki her şey kendiliğinden kaybolacakmış gibiydi ve yalnızca güneş şimdiye kadar canlı gösterdiği camı terk edince Ottilie kendine geldi ve şatoya koştu.

Bu sürprizin hangi tuhaf döneme rast geldiğini kendisinden saklamadı Ottilie. Bu, Eduard'ın yaş günü arifesi akşamıydı. Bunu tabii çok başka kutlamayı ümit etmişti: Bu kutlama için her şey nasıl süslenmiş olmalıydı! Ama artık bütün o hazan çiçekleri toplanmamış duruyordu. Bu günebakan çiçekleri hâlâ yüzlerini göğe dönüyordu; bu yıldız çiçekleri hâlâ sessiz ve tevazûyla önlerine bakıyordu; yine de bunlardan yapılan çelenk, bir yeri örnek olarak süslemeye yaramıştı ve bu yer de eğer yalnızca bir sanatçı hevesi olarak kalmayıp herhangi bir şeye yarayacaksa ancak ortak bir mezar için uygun görünüyordu.

Ottilie burada, Eduard'ın kendi doğum gününü kutlarkenki gürültülü çabasını hatırladı, çatısı altında birbirlerine birçok hoş sözler söyledikleri yeni evi hatırladı. Hattâ o havai fişek gözünün kulağının önünde patlardı, ne kadar yalnızsa o kadar güçlü hayal gücüyle. Ama bir o kadar da çok yalnızlığını hissetti. Artık Eduard'ın koluna yaslanmıyordu ve onda bir daha destek bulma ümidi de yoktu.

Ottilie'nin Güncesinden

"Genç sanatçının bir notunu yazmalıyım: Bir zanaatkârda olduğu gibi bir yaratıcı sanatçıda da çok net olarak şunu anlayabiliyoruz: İnsan kendisine özel olarak ait olan şeyi en az sahiplenmek ister. Eserleri onu, yumurtalarının çıktığı yuvayı terk eden kuşlar gibi terk eder."

"Yapı ustasının bu konudaki kaderi en tuhaf olandır. Kendini ayrı tutmak zorunda olduğu mekânları ortaya çıkarmak için ne kadar çok bütün ruhunu, bütün sevgisini katar. Kraliyet salonları, en büyük etkisini birlikte olamadığı o ihtişamı ona borçludurlar. Tapınaklarda kendi ile en kutsal olan arasında bir sınır çizer; kalpleri titreten şenlikler için kurduğu merdiven basamaklarına artık basamaz, aynı, kuyumcunun altınını eritip kıymetli taşlarını düzenlediği takıya yalnızca uzaktan hayran olması gibi. Yapı ustası zengin adama köşkün anahtarıyla birlikte bütün rahatlığı ve kullanışlılığı kendisi bundan herhangi bir şeyin tadına varmaksızın teslim eder. Sanat da bu şekilde sanatçıdan tamamıyla uzaklaşmak zorunda değil midir, yetiştirilmiş çocuğun artık babasına geri dönmeyişi gibi? Ve sanat da ne kadar çok kendi kendini desteklemek zorundadır, yalnızca kamusal olanla uğraşmak durumunda olduğu kadar ve bu da herkese ve yani sanatçıya da aittir!"

"Eski halkların tasarımı önemlidir ve korkunç da olabilir. Onlar atalarını büyük mağaralarda çepeçevre tahtlarda oturmuş sessizce sohbet eder tasavvur ediyorlardı. İçeri giren yeni birine, eğer saygın bir kimseyse ayağa kalkarak hoş geldin anlamında eğiliyorlardı. Dün o küçük kilisede oymalı sandalyemde otururken ben, karşımda birçok sandalyeleri dizilmiş görünce o düşünce bana sevimli ve zarif göründü. Kendi kendime dedim ki, neden sen de içine gömülmüş olarak oturup uzun uzun öyle kalmıyorsun, sonunda ayağa kalkacağın dostlar gelip de onlara kibarca eğilerek yerlerini gösterinceye kadar. Renkli camlar gündüzü tam bir gruba çeviriyor ve gece de tamamen karanlık kalmasın diye bir kimsenin ebedî bir ışık vakfetmesi gerekirdi."

"İnsan, nasıl istiyorsa öyle dursun, ama kendini hep görür halde düşünür. Sanırım insan, görmeye son vermemesi için rüya görüyor. Belki bir gün bizim iç ışığımız içimizden dışarı fışkırır ve biz artık başka ışığa ihtiyaç duymayız."

"Yıl bitiyor. Rüzgâr anızların üzerinden esiyor ve artık kıpırdatacak bir şey bulamıyor; yalnızca o ince uzun boylu ağaçların kırmızı tanecikleri bize biraz olsun canlı bir şeyleri hatırlatmak istiyor gibi, aynı dövercinin tıkırtılarının bizde biçilen başakta birçok besleyici ve canlı şeyin gizli olduğu fikrini uyandırması gibi."

Dördüncü Alt Bölüm

Bu tür olaylardan sonra, ölümlülük ve yok olup gitme konusunda ortaya çıkan duygulardan sonra Ottilie, kendisinden daha çok saklı kalamayacak o haberle, yani Eduard'ın kendini değişken savaş mutluluğuna bıraktığı haberiyle ne kadar tuhaf bir şekilde etkilenmişti. Bu sırada nedenleri olduğu hiçbir gözlemi ne yazık ki kaçırmıyordu. İyi ki insan felaketin yalnızca belli bir derecesini kavrayabiliyor; bunu aşan şey, onu mahvediyor ya da kayıtsız bırakıyor. İçinde korku ve umudun bir olduğu, birbirini karşılıklı olarak yok ettikleri ve karanlık bir hissizlikte kayboldukları durumlar vardır. Aksi halde biz en uzaktaki en sevdiklerimizi saat başı tehlikede bilip de buna rağmen her günkü alışılmış hayatımızı öylece nasıl sürdürebilirdik!

Bu nedenle sanki bir iyilik meleği Ottilie'yi korumuş, birden bire onun yalnız başına ve eli boş düşmüş göründüğü bu sessizliğe çılgın bir ordu yollamıştı ve bu ordu ona dışarıdan çok iş çıkarırken onu kendi içinden dışarıya çıkarmış, aynı zamanda da kendi öz gücünü hissettirmişti.

Charlotte'nin kızı Luciane, yatılı okuldan çıkıp büyük dünyaya yeni girmişti ve kendini teyzesinin evinde kalabalık bir toplulukla sarılmış görmüştü ki hoşa gitme isteği gerçekten hoşa gitti ve genç, çok zengin bir adam hemen ona sahip olma konusunda güçlü bir istek duydu. Adamın hatırı sayılır serveti

ona her şeyin en iyisine sahip olma hakkını veriyordu ve dünyanın ona geri kalan her şey için olduğu gibi mükemmel bir eş için de özeneceği bir kadından başka eksiği yok gibiydi.

Bu aile meselesi, Charlotte'ye şimdiye kadar Eduard'dan daha yeni haber almadığı sürece çok iş çıkaran bütün düşüncesini ve mektuplaşmasını vakfettiği şeydi, bu nedenle Ottilie de son zamanlarda eskisinden daha çok yalnız kalıyordu. Gerçi Luciane'nin gelişinden haberi vardı, evde bu nedenle en gerekli şeyler yapılmıştı; ama ziyaretin bu kadar çabuk olacağı tahmin edilmiyordu. Bunun için daha önceden yazmak, konuşmak, bu fırtına şatoda ve Ottilie'de kopmadan önce daha yakından belirlemek isteniyordu.

Şimdi arabayla oda hizmetçileri ve uşak, arabalarla, bavullarla, sandıklarla geldiler; evde iki üç kat kalabalık var sanılırdı; ama ancak şimdi geldiler misafirler; Luciane ve birkaç arkadaşı ile birlikte büyük teyze, aynı şekilde yanında biri olmadan damat. Ek bina, eşyalarla, pardesülerle ve başka deri çantalarla dolmuştu. O bir sürü kutu ve kılıf zahmetle birbirinden ayrıldı. Paketler ve şeyler bir türlü bitmiyordu. Bu arada şiddetli bir yağmur vardı ki bu da bazı rahatsızlıklara sebep oldu. Bu karmakarışık işleri Ottilie kayıtsız bir çalışmayla karşılıyordu, hattâ o şen becerisi en güzel parıltısındaydı, çünkü kendisi kısa zamanda her şeyi yerleştirmiş ve düzenlemişti. Herkese yeri gösterilmişti, herkes kendi tarzında rahattı ve kendi işini görmede engellenmediği için iyi hizmet gördüğüne inanıyordu.

Şimdi son derece zahmetli bir seyahatten sonra herkes biraz istirahatın tadına varmak isterdi; damat, kayınvalidesine yaklaşıp kızına aşkını ve iyi niyetini vurgulamak isterdi ama Luciane bekleyemedi. Şimdi ata binebilme mutluluğuna ermişti. Damadın güzel atları vardı ve hemen binilmeliydi. Hava, rüzgâr, yağmur ve fırtına önemli değildi; sanki ıslanmak ve kurulanmak için yaşıyorlardı. Yaya yürümek aklına geldi mi üstünde ne olduğuna, ayağında ne olduğuna bakmıyordu; hakkında çok şey duyduğu tesisleri görecekti. At üstünde yapamayacağı şeyi yaptı. Kısa sürede her şeyi görmüş ve kötü eleştirmişti. Huyunun

bu hızı karşısında ona hayır demek kolay değildi. Topluluğun işi zordu, en çok da yıkamak, ütülemek, kesmek ve dikmekle başa çıkamayan oda hizmetçilerinin.

Evi ve civarı bitirir bitirmez, çevrede komşuları ziyaret etme görevini hissetti. Atla ve arabayla çok hızlı gidildiği için oldukça uzaktaki komşulara uzanıldı. Şato, iade-i ziyaretle dolup taştı. Gelenler geri dönmesin diye belli kabul günleri kondu.

Bu arada Charlotte, teyzeyle ve damadın işlerini yürüten elemanıyla iç durumları tespit etmeye çalışıyordu ve Ottilie maiyetindekilerle bu büyük kalabalıkta hiçbir şeyin eksik olmamasını sağlamayı başarıyordu; çünkü avcılar, bahçıvanlar ve satıcılar harekete geçirildiğinde Luciane her zaman, arkasında uzun bir kuyruk sürüyen parlak bir yıldız gibiydi. Alışılmış misafirlik sohbetleri ona az sonra çok tatsız geldi. Yaşlı kişilere oyun masasında rahat vermedi; birazcık hareketli olan kim kaldıysa –ve Ottilie'nin cazip ısrarlarıyla kim harekete geçmedi ki?- o kişi dans için değilse de canlı rehin-ceza- ve şaşırtmaca oyunu için ortaya çıkmalıydı. Ve her ne kadar her şey, daha rehin kurtarmaca gibi, onun kendisine göre hazırlanmış olsa da öbür taraftan hiç kimse, özellikle hiçbir erkek tamamen eli boş çıkmıyordu; hattâ birkaç önemli yaşlı kimseyi, o günlere rastlayan doğum- ve isim günlerini araştırıp kutlayarak kendi tarafına çekmeyi başarmıştı Luciane. Bu işte bütün becerisi gerçekleşiyordu, öyle ki herkes kendini özel hissediyor, her biri kendini en özel sayıyordu: Bu, toplumda en yaşlının bile kendini belli ettiği bir zayıflıktır.

Belki de bir şeyleri, makam, ün ya da değerli bir şeyleri kazanmayı hayal eden erkekleri kazanmak, bilgeliği ve tedbirliliği rezil etmek ve kendisinin vahşi, tuhaf varlığını ağırbaşlılık karşısında bile kazançlı çıkarmak, Luciane'nin planıydı. Ama gençler bunda da kazançsız çıkmadı: Her birinin, Luciane'nin kendisini hayran etmeyi ve esir etmeyi bileceği günü, saati vardı. Böylece mimarı da gözüne kestirdi, gerçi mimar o siyah, uzun lüleli saçlarıyla çok sağlam, çok düzgün ve sakin uzakta duruyor, bütün sorulara kısa ve net cevaplar veriyor ve başka

hiçbir şeye katılmaya istekli görünmüyordu, öyle ki Luciane sonunda yarı bilmeden yarı hileyle karar verdi: Onu günün kahramanı yapacak ve bu sayede onu da kendi çekimine kazanacaktı.

Boş yere getirmemişti o kadar bavulu, hattâ arkadan gelenler de vardı. Sonsuz sayıda kıyafeti vardı değiştirmek için. Canı istediğinde günde üç kere, dört kere elbisesini değiştirir ve toplulukta alışılmış elbiseleri sabahtan akşama kadar değiştirirdi, mesela bir ara gerçek bir mask elbisesi içinde çiftçi kadın ve balıkçı kadın olarak, peri ve çiçekçi kız olarak görünüyordu. Yaşlı kadın kıyafetine bürünmekten çekinmiyor, bununla o taze yüzünü başlığından çıkararak daha bir taze görünüyordu. Ve gerçekten de bu sayede karşısındakini ve hayal ettiğini öylesine karıştırıyordu ki, insan kendini salon perisiyle akraba ve hısım sanıyordu.

Ama bu kıyafet değiştirmelerden kazancı, çeşitli karakterleri canlandırmayı becerdiği pantomimik durumlar ve danslardı. Çevresindeki kavalyelerden biri, onun tavırlarına piyanoda az ve gerekli müzikle eşlik etmeye hazırlıklıydı; yalnızca kısa bir kararlaştırma yetiyordu ve ikisi hemen anlaşıyorlardı.

Günün birinde, canlı bir balo teneffüsünde kendisinin gizli içgüdüsüyle doğaçlama olarak böyle bir gösteriye çağrıldığında utanmış ve şaşırmış görünüyordu ve alışkanlığının tersine, kendisine uzun uzun rica ettirdi. Kendini kararsızmış gibi gösterdi, seçimi bıraktı, doğaçlamacı gibi bir konu rica etti, ta ki sonunda sözleştiği o yardımcı, piyanonun başına geçip bir matem marşı çalmaya başlayarak onu çok iyi hazırlandığı Artemisia oynamaya davet edinceye kadar. Kendine yalvarttı, küçük bir aradan sonra cenaze marşının zarif kederli tınlamaları eşliğinde dul kraliçe görünümünde ölçülü adımla elinde bir kül vazosu taşıyarak geldi. Onun arkasından büyük bir kara tahta ve altın muhafaza içinde güzel oyulmuş bir tebeşir getirildi. Kulağına bir şey fısıldadığı hayranlarından ve kavalyelerinden biri, hemen mimara gidip onu yapı ustası olarak mozeleum mezarını çizmeye davet, bir dereceye kadar mecbur etti; böylece de asla herhangi biri değil, ciddi olarak oyuna katılan biri olarak ken-

dini gösterecekti. Mimar, dışarıdan ne kadar mahcup görünse de (çünkü tamamen siyah, dar, modern resmi görünüşüyle o tüllere, ipeklere, saçaklara, derilere, püsküllere ve taçlara tezat oluşturuyordu) içinden kendini öyle tuttu ki görülmeye değerdi. Birkaç uşağın tuttuğu büyük kara tahtanın önüne büyük bir ciddiyetle geçti ve büyük temkin ve hassasiyetle bir anıt mezar çizdi: Bu, bir Karya kralından çok bir Longobard kralına uygun olurdu, öylesine bol süslemeliydi ki nasıl oluşturulduğu zevkle seyredildi ve bitince de hayran olundu.

Mimar, bütün bu süre içinde kraliçeye neredeyse hiç dönüp bakmadı, bütün dikkatini işine verdi. Sonunda, onun önünde eğildi yalnızca onun emirlerini yerine getirdiğini gösterince o, kendisine kül vazosunu uzatarak bunun yukarıda anıtın tepesinde resmedilmesini arzuladığını ortaya koydu. Mimar, asıl tasarımının karakterine uymadığı için istemeyerek de olsa bunu yerine getirdi. Luciane'ye gelince, sabırsızlığından nihayet kurtulmuştu, çünkü niyeti asla ondan iyi bir çizim almak değildi. Pek az çizgiyle yalnızca anıta benzer bir eskiz yeterdi ve geri kalan zamanını onunla geçirseydi bu, onun asıl hedefine ve arzularına daha uygun olurdu. Oysa mimarın davranışı onu çok zor duruma sokmuştu. Çünkü her ne kadar kendi acısıyla, talimatıyla ve işaretleriyle, alkışlarıyla yavaş yavaş oluşan şeyle bunu oldukça değiştirmeye çalışsa da ve yalnızca, onunla herhangi bir ilişki kurmak için onu birkaç kez neredeyse gerdiyse de o pek bir katı durmuştu, öyle ki Luciane sık sık o kül vazosuna sığınmış, onu kalbinin üzerine bastırıp gözlerini gökyüzüne çevirmek zorunda kalmıştı, hattâ en sonunda bu tür durumlar gittikçe arttığı için bir Efes dulundan çok bir Karya kraliçesine benzer görünüyordu. Bu nedenle gösteri uzadı; aslında sabırlı olan piyano başındaki kişi, hangi melodiye yönelmesi gerektiğini bilemedi. Kül vazosunu piramidin üzerinde gördüğünde Tanrıya şükretti ve kraliçe teşekkürünü dile getirmek isteyince, kendiliğinden eğlenceli melodiye geçti; bununla da gerçi gösteri özelliğini kaybetti, ama topluluk iyice rahatladı, çünkü hanıma

o mükemmel rolü, mimara da o sanatkârane ve zarif çizimi için sevinçli bir tebrik sunmak üzere hemen dağıldı.

Özellikle damat, mimarla sohbet etti. "Yazık" dedi beriki, "çizimlerin böyle ölümlü oluşuna. Sizi odama götürüp bu konuda orada sohbet etmemize müsaade edin hiç olmazsa". "Hoşlanıyorsanız" dedi mimar "o zaman size bu tür binalara ve anıtlara ait özenli çizimler gösterebilirim ki onların içinde bu, yalnızca rastgele, geçici bir eskizdir."

Ottilie, uzakta durmuyordu ve onlara yaklaştı. "Bay Barona bir ara koleksiyonunuzu göstermeyi ihmal etmeyin: O, sanat ve Eski Çağ dostudur; daha yakından tanışmanızı arzu ederim."

Luciane taşıtla geldi ve sordu: "Konu nedir?"

"Bir sanat eserleri koleksiyonu" cevabını verdi baron, "bu beyin sahip olduğu ve bir ara bize göstermek istediği."

"Hemen, şimdi getirsin" diye haykırdı Luciane. "Değil mi, hemen getirirsiniz?" diye ekledi şımararak ve onu iki eliyle dostça tutarak.

"Şimdi zamanı değil sanırım" dedi mimar.

"Ne!" diye bağırdı Luciane emredercesine, "kraliçenizin emrine kulak vermeyecek misiniz?" Sonra da şımarık bir yalvarma pozisyonuna girdi.

"İnatçı olmayın" dedi Ottilie yarı sessizce.

Mimar ne evet ne de hayır dercesine bir reveransla uzaklaştı.

O gider gitmez Luciane bir rüzgâr hızıyla salonda esti durdu: "Ah!" dedi, tesadüfen annesine çarpınca "nasıl da mutsuzum! Maymunumu yanıma almadım; beni vazgeçirdiler, ama beni bu zevkten alıkoyan şey, adamlarımın tembelliği. Ama onu arkamdan getirteceğim, biri gitsin ve onu alıp getirsin. Onun yalnızca resmini bile görebilsem, yeterdi bana. Ama onun resmini yaptırmak istiyorum, kesinlikle, yani yanımdan ayrılmamalı."

"Belki ben seni teselli edebilirim" dedi Charlotte, "kütüphaneden sana en harika maymun resimleri cildini getirirsem."

Luciane sevinçten havalara uçtu ve o cilt getirildi. İnsana benzeyen ve sanatçı tarafından daha da insanlaştırılmış iğrenç yaratıklara bakmak Luciane'ye büyük zevk verdi.

Ama bu hayvanlardan her birinde tanınmış insanlara benzerlik buldukça kendini özellikle mutlu hissediyordu. "Bu, amcaya benzemiyor mu?" diye bağırıyordu acımasızca; "şu, aynı zücaciyeci M, bu, rahip S, ve bu da işte şey! Aslında maymunlar asıl inanılmaz şeyler ve onların sosyeteden dışlanmak istenmesini aklım almıyor."

Luciane, bunu sosyetenin içinde söyledi, ama kimse kusura bakmadı. Onun zarafeti karşısında her şeye izin vermeye öyle alışılmıştı ki sonunda her türlü edepsizliğine izin verildi.

Ottilie bu arada damatla sohbet ediyordu. Mimarın dönmesini umuyordu; onun daha ciddi, daha zevkli koleksiyonları, topluluğu bu maymunluklardan kurtarmalıydı. Bu bekleyiş sırasında baronla konuşmuş, onun dikkatini bazı şeylere çekmişti. Ne var ki mimar gelmiyordu ve nihayet geldiği zaman da bir şey getirmeden ve bir şey yapmadan sanki bir şey söz konusuymuş gibi topluluğun içinde kayboldu. Ottilie bir an, nasıl demeli, âdetâ üzüldü, gücendi, yaralandı; ona iyi bir söz söylemişti, Luciane'yi çok seven ama yine de onun davranışından üzülmüşe benzeyen damada, ona uygun zevkli bir saat geçirtecekti.

Maymunlar bir ara yemeğe yer açmak zorunda kaldılar. Eğlenceli oyunlar, hattâ danslar, nihayet tatsız bir oturup durma ve artık sönmüş bir hevesin yeniden peşine düşme, bu kez de her zaman olduğu gibi gece yarısının ötesine kadar sürdü. Çünkü Luciane artık sabahları yataktan çıkmamaya ve akşamları yatağa girmemeye alışmıştı.

Bu sıralarda Ottilie'nin güncesinde olaylar daha ilginç yer aldı, buna karşılık hayata ilişkin ve hayattan süzülmüş özdeyişlere ve sözlere daha çok yer verildi. Ama bunların çoğu kendi düşüncesinden çıkmış olamayacağı için muhtemeldir ki kendisine içinden hoşlandığı alıntıları yapacağı bir defter verilmiş. Kendine ait olan bazıları ise içerik akışı bakımından fark edilebilecektir.

Ottilie'nin Güncesinden

"Gözlerimizi istikbale çevirmekten hoşlanırız, çünkü oradaki muhtemel şeyleri sessiz arzularımızla kendi çıkarlarımıza yönlendirmek isteriz."

"Büyük bir toplulukta şunu düşünmekten kolay kolay kendimizi alamayız: Birçoklarını bir araya getiren tesadüf, bizim dostlarımızı da buraya getirsin."

"İnsan, istediği kadar içine kapansın, fark etmeden bir bakar ki borçlu ya da alacaklı olmuş."

"Bize teşekkür borçlu birine rastladığımız zaman hemen aklımıza gelir: Kendisine teşekkür borçlu olduğumuz ve bunu hiç düşünmediğimiz birine ne kadar sık rastlarız."

"Kendini anlatmak, tabiattır; anlatılanı verildiği gibi algılamak ise kültürdür."

"Başkalarını ne kadar sık yanlış anladığının bilincinde olsa, hiç kimse topluluklarda çok konuşmaz."

"Dinleyenlere hoş görünmeksizin başkalarının önünde yalnız başına uzun uzun konuşan kimse hoşnutsuzluk yaratır."

"Ağızdan çıkan her söz, karşıtına sebep olur."

"Tutarsızlık ve yaranma, kötü bir diyalog oluşturur."

"En hoş topluluklar, içinde üyelerin birbirlerine karşı neşeli bir saygılarının hüküm sürdüğü topluluklardır."

"İnsanlar karakterlerini en çok, gülünç buldukları şeyde gösterirler."

"Gülünç şey, duyular için zararsız bir şekilde birleştirilen ahlâkî bir karşıtlıktan doğar."

"Şehvet insanı, çoğu zaman gülünecek bir şeyin olmadığı yerde güler. Onu tahrik eden ne olursa olsun, ruhsal hoşnutluğu ortaya çıkar."

"Anlayışlı insan neredeyse her şeyi gülünç bulur, akıllı insan ise neredeyse hiçbir şeyi."

"Yaşlı bir adamı hâlâ genç kızların peşinde diye ayıplıyorlardı. Bu, gençleşmek için tek çaredir, dedi; bunu ise herkes ister."

"İnsan, kendine eksikliklerinin söylenmesine, cezalandırılmasına ses çıkarmaz, bazı şeylere bu eksiklerin hatırına sabırla katlanır, ama eğer bunlardan vazgeçmesi gerekirse o zaman sabırsızlaşır."

"Bazı eksiklikler, bireyin varlığı için gereklidir. Eski dostlar belli özelliklerini terk etseler, bundan hoşlanmayız."

"Bir kimse kendi tarzına ters düşen bir şey yaptığında, onun eceli yakın denir."

"Hangi eksiklerimizi tutabilir, hattâ geliştirebiliriz? Başka insanları kırmaktansa onlara hoş gelenleri."

"Tutkular, eksikliklerdir ya da erdemlerdir, ne var ki abartılmış olanlardır."

"Tutkularımız gerçek anka kuşlarıdır. Eskisi yanıp kül olduğunda hemen yenisi o külden ortaya çıkar."

"Büyük tutkular, umutsuz hastalıklardır. Onları asıl iyileştirebilecek şey, çok tehlikeli hale getirir."

"Tutku, itiraf etmeyle yükselir ve yumuşar. Hiçbir şeyde orta yol, sevdiklerimize güvenmek ve onlardan bir şey saklamak konusunda olduğu kadar arzulanmaya değmez."

Beşinci Alt Bölüm

Luciane, böylece hayat sarhoşluğunu dostluk girdabında kırbaçlayıp duruyordu. Onun hayran grubu günden güne büyüyordu; sebebi: Kısmen başkalarını hoşnut etmekle, iyilik etmekle kendine bağlamayı bildiği içindi. En yüksek derecede paylaşımcıydı: Çünkü kendisine teyzesinin ve damadın sempatisiyle bu kadar çok güzel ve kıymetli şeylerin bir kerede akmış olmasından dolayı, kendisinin olan bir şey yok gibiydi ve sanki çevresinde biriken şeylerin değerini bilmiyordu. Mesela kıymetli bir şah alıp diğerlerinin karşısında kıyafeti çok yoksul görünen bir kızın omuzlarına koymada bir an bile tereddüt etmezdi ve

bunu öyle sevimli öyle becerikli bir şekilde yapardı ki hiç kimse böyle bir şeyi reddedemezdi. Onun 'hayranlarından' bir adam, hep girip çıktıkları yerde en yaşlıları ve en hasta olanları öğrenmek ve durumlarını hiç olmazsa o an için hafifletmekle görevlendirilmişti. Bu sayede ona bütün çevrede bir mükemmellik namı oluştu ki ve bu ad, çok fazla yapışkan ihtiyaç sahibini çektiği için bazen yine de rahatsız ediciydi.

Ama Luciane ününü en çok, mutsuz genç bir adama karşı davranışıyla artırdı. Bu, üstelik yakışıklı ve iyi yetişmiş adam sağ elini, şanlı da olsa bir savaşta kaybettiği için toplumdan kaçıyordu. Bu sakatlık onda öyle bir cesaretsizlik yaratıyordu ki her yeni tanışıklık o kötü olayını tanıtacağından çok sıkıcıydı ve o da daha iyisi saklanıp kendini okumaya ve başka incelemelere vermiş, toplumla kesin olarak ilişkisini kesmişti.

Bu genç adamın varlığı gizli kalmadı. Beriye gelmek zorundaydı, önce küçük toplulukta, sonra daha büyük, sonra en büyük toplulukta. Luciane ona karşı herhangi birine davrandığı gibi davrandı, özellikle ısrarlı yardımseverliğiyle ona kaybını değerli yapmayı başardı. Masada Luciane'nin yanında oturmalıydı, Luciane onun tabağındakileri kesip yalnızca çatal kullanacak hale getirdi. Daha yaşlılar, ya da asiller gencin komşuluğunu Luciane'den aldıklarında o, dikkatini bütün sofraya yöneltiyordu ve uzaklaşmanın gençten koparacağı şeyi acele eden hizmetçiler dolduruyordu. Luciane şimdi onu sol elle yazmaya cesaretlendirdi: Bütün denemelerini kendisine gösterecekti. Böylece uzakta ya da yanında olsun, onunla hep ilişkideydi. Genç adam kendisine neler olduğunu bilmiyordu ve gerçekten bu andan itibaren yeni bir hayata başladı.

Belki de böyle bir davranışın damadın hoşuna gitmediği düşünülecektir; ne var ki tersi oldu. Onun bu çabalarını büyük bir kazanç saydı ve neredeyse abartılı özelliklerini tanıdıkça daha da huzur duydu. Luciane bu özellikleriyle en az yakışıksız görünen her şeyi kendinden uzaklaştırmayı biliyordu. O, herkesle istediği gibi oynamak istiyordu ve herkes bir kere onun

tarafından cesaretlendirilme, yıpratılma ya da tersine alaya alınma tehlikesindeydi. Ama hiç kimse ona karşı bunları yapmaya kalkamazdı, hiç kimse ona dokunamaz, hiç kimse en uzak anlamda bile onun özgürlüğüne aynıyla cevap veremezdi. Böylece o başkalarını kendine karşı en katı ahlâk sınırları içinde tutuyor, kendisi ise bunu başkalarına karşı her an adetâ abartıyordu.

Sanılabilirdi ki övgüye ve azarlanmaya, sevgiye ve antipatiye kendini aynı derecede açık tutmak, onun ilkesiydi. Çünkü insanları çeşitli yollarla kendine kazanmaya çalışırken bunu tekrar onlarla çoğu zaman hiç kimseyi esirgemeyen bir kötü dille mahvederdi. Böylece komşulara hiçbir ziyarette bulunulmadı, hiçbir yerde o ve grubu dönüşte bütün insanî durumları, yalnızca gülünç yanlarından görmeye eğilimli olduğu gibi, en taşkın şekliyle ortaya koyduğu için köşklerde ve evlerde dostça kabul edilmedi. Şurada, kim önce evlenecek diye bir sürü kompliman arasında yaşını geçmiş üç erkek kardeş vardı, orada küçük genç bir kadın büyük, yaşlı bir adamla birlikteydi, burada tersine küçük canlı bir adam ve çaresiz bir dev anası kadın. Evin birinde insan adım başı bir çocuğun üstünden atlıyordu; öteki ev, kadına etrafta çocuklar olmadığı için kalabalığa rağmen boş görünüyordu. Yaşlı eşler hemen gömülmeliydi ki evde yeniden birisi onlara zorunlu mirasçılar verilmediği için gülebilsin. Genç evliler seyahat etmeliydi, çünkü ev işleri onlara uygun değildi. Luciane, kişiler için olduğu gibi nesneler, binalar, ev ve sofra araçları için de aynı düşüncedeydi. Özellikle bütün duvar çizimleri onda gülünç saptamalara sebep oluyordu. En eski duvar el halısından en yeni duvar kâğıdına kadar, en saygı değer aile resminden en yeni çılgın bakır dövmeye kadar her şey üzülmek zorundaydı, biri gibi öteki de onun alaycı sözleriyle aynı şekilde zarar görüyordu; öyle ki beş millik çevrede hâlâ bir şeylerin varlığını koruduğuna insan şaşardı.

Asıl aksilik belki de bu olumsuzlayıcı çabada değildi; bencil bir cesaret onu genellikle harekete geçiriyordu; ama hakiki bir acımasızlık, onun Ottilie'ye karşı tutumunda doğmuştu. Herkesin fark edip övdüğü bu sevgili çocuğun sakin, sürekli çalış-

masına o, küçümseyerek tepeden bakıyordu. Ottilie'nin bahçeleri ve fidanlıkları nasıl sahiplendiği söz konusu edildiğinde, kış ortasında olduklarına bakmadan yalnızca ne çiçek ne de meyve bulunduğuna şaşırarak alay etmekle kalmıyor, tersine artık öyle çok yeşillik, öyle çok dal ve herhangi tomurcuklaşmakta olan şeyi getirtip odaların ve sofranın süslenmesinde kullanıyordu ki Ottilie ve bahçıvanlar, gelecek yıl ve belki de daha uzun zaman için umutlarının yıkıldığını görerek az kırılmıyorlardı.

Kendisinin rahatlıkla hareket ettiği evde Ottilie'ye aynı şekilde pek az huzur bahşediyordu. Ottilie keyif- ve kayak gezilerine eşlik etmeliydi; komşularda düzenlenen balolara katılmalıydı; ne kardan ne soğuktan, ne de şiddetli gece fırtınalarından ürkmeliydi, zaten bunlardan ölen çok olmuyordu. Narin çocuk bundan az çekmiyordu, ama Luciane de pek kazançlı çıkmıyordu, çünkü Ottilie çok sade kıyafetle gittiği halde en azından erkeklere daima oranın en güzeli olarak görünüyordu. Yumuşak bir cazibe, bütün erkekleri çevresine topluyordu, isterse büyük mekânların ilk ya da en son yerinde bulunsun; hattâ Luciane'nin nişanlısı bile sık sık onunla sohbet ediyordu, hem de kendisini ilgilendiren bir konuda onun öğüdünü, katılımını istediği zaman daha da çok.

O, mimarı daha yakından tanımış, tarihî şeyler hakkında, sanat koleksiyonu vesilesiyle onunla çok konuşmuş, başka konularda da, özellikle küçük kiliseyi gördüğünde onun kabiliyetini takdir etmeyi öğrenmişti. Baron gençti, zengindi; koleksiyonu vardı, inşaat istiyordu; merakı canlı, bilgileri ise zayıftı; mimarın şahsında birden fazla hedefe birden ulaşabileceği bir adam bulduğuna inanıyordu. Nişanlısına bu niyetinden söz etmişti; o da mimarı bunun için övdü ve bu tekliften çok memnun kaldı, belki de yeteneğinden yararlanmaktan ziyade bu genç adamı Ottilie'den uzaklaştırmak için. Çünkü mimarda ona karşı eğilim gibi bir şey fark ettiğine inanıyordu. Çünkü onun rastgele kutlamalarında çok faal olduğunu ortaya koysa ve şu ya da bu etkinlikte bazı kaynaklar sunsa da kendisi hep daha iyi bildiğine inanıyordu ve buluşları genellikle sıradan olduğundan bun-

ları gerçekleştirmek için işbilir bir oda hizmetçisinin becerisi en mükemmel sanatçınınki kadar yetiyordu ona. Birisine yaş ve yıl dönümü kutlama gününde bir kompliman yapmayı düşündüğünde hayal gücü, üzerinde kurban kesilen bir kürsüden ve ister alçı ister canlı bir baş olsun bir çelenkten öteye gidemiyordu.

Ottilie, mimarın evle ilgisi konusunda soran damada çok iyi bilgi verdi. Charlotte'nin daha önceden beri onun için iyi bir iş aradığını biliyordu: Çünkü eğer bu kimseler gelmemiş olsaydı bu genç adam kışın, bütün inşaatlar duracağı için küçük kilisenin tamamlanmasından hemen sonra uzaklaşacaktı ve bu nedenle becerikli bir sanatçının yeni bir işverence tekrar yararlanıp desteklenmesi çok istenir.

Ottilie'nin mimara kişisel tutumu tamamıyla temiz ve sakindi. Onun hoş ve faal varlığı Ottilie'yi, bir ağabeyin yakınlığı gibi oyalamış ve sevindirmişti. Ona karşı duyguları, kan akrabalığının o sakin ve tutkusuz düzeyinde kalıyordu; çünkü kalbinde artık yer kalmamış, Eduard'a olan aşkıyla sımsıkı doldurulmuştu. Ve yalnızca, her şeye nüfuz eden Tanrı, bu kalbe ortak olabilirdi.

Bu arada kış ne kadar şiddetlenmiş, hava ne kadar sertleşmiş, yollar ne kadar kapanmışsa, o kadar cazip görünüyordu kısalan günleri böyle iyi bir toplulukta geçirmek. Kısa aralıklardan sonra ev zamanla kalabalıkla dolup taşıyordu. Uzak garnizonlardan subaylar, içlerinde kültürlülerin büyük çıkarına, cahil olanların topluluğun rahatsızlığına neden olacak şekilde geliyorlardı; siviller de eksik olmuyordu ve hiç beklenmedik bir şekilde günün birinde kont ve barones birlikte çıkageldiler.

Ancak onların varlığıyla gerçek bir saray havası oluşmuş gibiydi. Yüksek sınıf ve yüksek ahlâktan gelme erkekler, kontun etrafını alıyordu, hanımlar da baronesin hakkını yemiyordu. Onların ikisini bir arada ve neşeli görmeye şaşırmaları uzun sürmedi, çünkü öğrendiler ki kontun eşi ölmüş ve yeni bir bağ kurulacak. Ottilie o ilk ziyareti, evlilik ve boşanma üzerine birleşme ve ayrılık üzerine, umut, beklenti, vazgeçme ve feragat üze-

rine söylenen her sözü hatırladı. Bu iki kişi, o zaman tamamen umutsuzken şimdi karşısında umut edilen mutluluğa bu kadar yakın duruyorlardı. Ve kalbinden ister istemez bir ah yükseldi.

Luciane, kontun bir müzik meraklısı olduğunu duyar duymaz bir konser düzenlemeye koyuldu. Kendisini de gitar ve şarkıyla dinlesinlerdi. Gitarı fena çalmıyordu, sesi de hoştu; sözlere gelince ama ne söylediği pek az anlaşılıyordu, sanki bir güzel Alman kızı gitarla söylüyor gibiydi. Bu sırada biri, onun çok anlamlı şarkı söylediğini ve alkışı hak ettiğini belirtti. Ne var ki bu arada tuhaf bir şanssızlık oldu. Topluluk içinde, Luciane'nin; birkaç şiirini kendisine yazmasını istediği için kendine bağlamayı umduğu bir şair vardı ve bu nedenle akşam çoğunlukla yalnızca onun şiirlerini seslendirmişti. Şair genel olarak herkes gibi ona karşı kibardı, ama o daha fazlasını bekliyordu. Bir iki kez bunu kendisine hissettirmiş, ama ondan cevap alamamıştı, ta ki sonunda sabırsızlıktan kendi adamlarından birini ona gönderip o mükemmel şiirlerinin böyle mükemmel seslendirilişinden hoşlanıp hoşlanmadığını araştırdı. "Benim şiirlerimi mi?" dedi beriki şaşırarak. "Affedersiniz bayım" diye ekledi "ben seslerden başka bir şey duymadım ve onların bile hepsini değil. Bu arada böylesine hoş bir çaba için teşekkürümü dile getirmek, benim borcumdur. Luciane'nin adamı sustu ve bunu ondan sakladı. Öbürü birkaç hoş komplimanla meseleden sıyrılmayı denedi. Luciane kendisi için yazılmış birkaç şiire sahip olmak niyetini açıkça belli etmişti. Eğer çok kaba olmasa, ona bir dizin sunar, buradan herhangi bir övgü şiirini herhangi bir uygun melodiyle kendisi birleştirebilirdi. Ama bu olaydan yara almadan ayrılmamalıydı. Kısa zaman sonra Luciane öğrendi ki, şair daha o akşam Ottilie'nin en sevdiği melodilerinden birine çok sevdiği bir şiiri yerleştirmişti; nezaketten daha fazlası!

Luciane, kendilerinin yararına olanla zararına olanları her zaman karıştıran bütün insanlar gibi şimdi şansını şiir okumada denemek istedi. Hafızası iyiydi, ama doğrusunu söylemek gerekirse, sunumu tutkulu değil ruhsuz ve uygunsuzdu. Baladlar,

hikâyeler vs. okudu. Bu sırada, sunduğu şeye jestler katma gibi şanssız bir alışkanlık edindi ki bununla aslında epik ve lirik olan, hoş olmayan tarzda dramatik olanla birleştirilmekten ziyade karıştırılmış oldu.

Anlayışlı bir adam olan ve topluluğun eğilimlerini, tutkularını ve sohbetlerini fark eden kont, Luciane'ye, iyi ki ya da iyi değil ki, yeni bir sunum tarzı öğretti; bu tarz onun kişiliğine çok uygundu. "Bence" dedi "burada canlandırıcı hareketleri ve durumları taklit etmeyi bilen bazı boylu poslu insanlar var. Onlar gerçek tanınmış tabloları herhalde sunmayı denemediler. Böylesi bir canlandırma her ne kadar bazı yorucu düzenlemeyi gerektirse de buna karşılık inanılmaz bir çekicilik getirir."

Luciane, burada kendi alanında olacağını çabuk anladı. Güzel endamı, dolgun vücudu, açık kahve saç örgüleri, ince boynu, her şeyi, sanki tabloya göre hesaplanmıştı. Hareket etmekten çok hareketsiz durduğunda daha güzel göründüğünü bilseydi (son durumda bazen rahatsız edici tatsızlıklar gözünden kaçıyordu) o zaman bu doğal gösteriye daha çaba harcardı.

Şimdi ünlü tabloların bakır işlemelerini aradılar, önce Van Dyck'in Belisar'ını seçtiler. Belli yaşlarda iri yapılı bir adam, oturan kör generali, mimar onun önündeki ve kendisine gerçekten biraz benzeyen duygu birliği içinde üzgün savaşçıyı canlandıracaktı. Luciane kendine yarı tevazuyla arka plandaki genç kadıncığı seçmişti; bu kadın bir torbadan bol sadakaları avucuna sayıyordu ve bu arada ihtiyar bir kadın onu, fazla iş yaptığıyla uyarıyor gibiydi. Ona gerçekten sadaka uzatan bir kadın da unutulmamıştı.

Bu ve başka tablolarla çok ciddi uğraşıldı. Kont, düzenleme tarzı hakkında mimara bazı işaretler verdi, o da ayrıca bunun için bir tiyatro kurup ışıklandırma için gereken özeni gösterdi. Böylesi bir girişim için hatırı sayılır bir harcama gerektiğini ve taşrada kış ortasında bazı ihtiyaçların arttığını fark ettiklerinde iyice işe gömülmüşlerdi. Bu nedenle Luciane, hiçbir şey durup kalmasın diye neredeyse gardırobunun tümünü o sanatçıların keyfince gerekli gösterdikleri çeşitli kostümler için kestirtti.

O akşam geldi çattı ve gösteri büyük bir topluluğun önünde ve herkesin alkışlarıyla gerçekleştirildi. Önemli bir müzik, beklentileri gerdi. O Belisar sahneyi açtı. Tipler öylesine uygun, renkler öylesine iyi bölüştürülmüş, ışıklandırma öylesine sanatlıydı ki insanlar gerçekten başka bir dünyada olduklarına inandılar; yalnızca sanalın yerine gerçeğin varlığı bir çeşit korku hissi uyandırdı.

Perde indi ve istek üzerine birden çok kereler tekrar açıldı. Müzikal bir oyun, kaliteli bir tabloyla sürpriz yapılmak istenen topluluğu eğlendirdi. Bu, Poussin'den ünlü bir gösteriydi: Ahasverus ve Esther. Bayılıp düşen kraliçe de her türlü cazibeyi artırıyordu ve onu çevreleyen destekleyen kızlar için çok sayıda zarif, iyi yetişmiş figürler seçilmişti, ama bunlar arasında hiçbiri en ufak şeyde bile kıyas edilemezdi. Ottilie, bu tabloda, ötekilerde olduğu gibi dışlanmıştı. Altın tahtta, Zeus benzeri kralı temsil için topluluğun en yapılı ve en güzel adamını seçmişlerdi ki böylece bu tablo gerçekten benzeri olmayan bir mükemmellik kazandı.

Üçüncü olarak Terburg'un Baba Uyarısı denen şey seçilmişti ve bu tablonun o mükemmel bakır işlemesini kim bilmez? Bacak bacak üstüne atmış asil, şövalye bir baba oturmaktadır ve önünde duran kızının vicdanına seslenir gibidir. Kızı, pilili beyaz bir ipek elbise giymiş bu şahane tip, gerçi yalnızca arkadan görünmektedir, ama bütün varlığıyla kendini topladığına işaret etmektedir. Bu uyarının yine de güçlü ve utandırıcı olmadığı, babanın mimik ve tavrından anlaşılmaktadır. Anneye gelince, o şarabını az sonra yudumlamak üzere olduğu bardağa bakarken küçük bir mahcubiyeti saklar gibidir.

İşte bu durumda Luciane en parlak haliyle görünecekti. Saç örgüleri, başının biçimi, boyun ve ensesi hayal edilmeyecek kadar güzeldi ve kadınların antikleştirilmiş modern kıyafetleriyle az göze çarpan beli son derece zarif, dar ve hafif olup onda bu eskice kostüme pek bir uygun düşmüştü. Ve mimar, beyaz ipeğin bol pililerini, bu canlı kopyayı şüphesiz orijinalinden çok yukarıya taşıyan ve herkesin hayranlığını uyandıran yapma çiçeklerle bezemeyi sağlamıştı. Tekrar istemelerin sonu gelmiyor-

du. Ve arkadan görmekle yetindikleri bir güzelin yüzünü de görmek gibi doğal bir arzu öyle baskın geldi ki şen, sabırsız bir kuş, bazen bir sayfanın sonuna yazılan "tournez s'il vous plait" (Çeviriniz lütfen) sözünü yüksek sesle bağırıp genel bir katılımı sağladı. Oynayanlar ise kazançlarını çok iyi biliyorlardı ve bu sanat eserlerinin manasını bu genel çağırıya kulak vermeyecek kadar iyi kavramışlardı. O mahcup görünen kız, bakışındaki ifadeyi seyircilere bahşetmeden öylece durdu; baba o uyarıcı tavrında kalıyordu, anne ise burnunu ve gözlerini, içer gibi göründüğü şarabın eksilmediği cam kadehten uzaklaştırmıyordu. Hollanda'nın meyhane- ve panayır sahnelerine uygun görülecek o küçük son sahneler üzerine daha başka ne söyleyelim?

Kont ve barones yola çıktılar ve yakında birleşmelerinin ilk mutlu haftalarında yine geleceklerine söz verdiler; Charlotte ise güç bela atlatılan iki aydan sonra geri kalan kalabalıktan da artık kurtulmayı umdu. Bu ilk gelinlik ve gençlik patırtısı bittiği zaman, kızının mutluluğundan emindi, çünkü damat, kendini dünyanın en mutlu insanı sayıyordu. O büyük serveti ve ölçülü zihniyetiyle, bütün dünyanın hoşuna gidecek bir hanıma sahip olmanın imtiyazıyla fevkalade gururlanıyordu. Çok ilginç bir huyu vardı: Herşeyi önce onunla ve ancak onun aracılığıyla kendiyle ilişkilendiriyordu. Ayrıca onda hoş bir his uyandıran şey, yeni gelen bir erkeğin hemen bütün dikkatini kıza yöneltmemesi ve kendisiyle iyi özelliklerinden dolayı yaşlı kişilerin yaptığı gibi kızla özel olarak ilgilenmeksizin daha yakın bir ilişki aramasıydı. Mimar dolayısıyla bu hemen doğrulanmıştı. Yılbaşından sonra o gelecek ve karnavalı şehirde birlikte geçirecekleri Luciane de kendine orada o öyle güzel düzenlenmiş tablonun ve yüzlerce başka şeyin tekrarıyla çok büyük mutluluk umuyordu, üstelik teyze ve damat onun zevki için gerekli hiçbir şeyden kaçınmayacak görünüyorlardı.

Şimdi kararlaştırmak gerekiyordu, ama bu öyle bildik usulde olamazdı. Önce oldukça yüksek sesle, Charlotte'nin kışlık erzağının bitmek üzere olduğu şakası yapıldı; Belisar'ı temsil eden

ve besbelli yeterince zengin ve Luciane'nin o çok şey borçlu olduğu meziyetlerine tutulmuş olan asilzade düşüncesizce haykırdı: Bırakın Polonya tarzı duralım! Gelin şimdi ve beni tüketin! Sonra sırayla devam etsin. Tamam, dendi: Luciane teklif etti. Ertesi gün hazırlık yapıldı ve kalabalık kendini başka bir mülke attı. Orası yeterince genişti, ama rahatlık ve eşya bakımından yetersizdi. Bu yüzden özellikle Luciane'yi sevindiren bazı hoş olmayan şeyler oldu. Hayat, günden güne daha tatsız ve daha ilkel oluyordu. Diz boyu karda sürek avı ve rahatsız her şey, ne akla gelirse o düzenleniyordu. Kadınlar da erkekler gibi katılmamazlık edemiyorlardı ve böylece avlanarak, ata binerek, kayak kayarak ve bağrışarak malikânenin birinden öbürüne dolaştılar, sonunda evlerine yaklaşana kadar. Çünkü burada, sarayda ve şehirde olduğu gibi eğlenilirdi, hayal gücüne başka bir yön verilirdi ve Luciane bütün yanındakilerle birlikte, teyzenin önceden gittiği başka bir yaşayış çevresine, önlenemez bir şekilde daldı.

Ottilie'nin Güncesinden

"Dünyada her insanı kendisini nasıl gösterirse öyle algılarız; ama onun kendini bir şey olarak göstermesi gerekir. Önemsizlere razı olmaktansa rahatsızlara katlanırız."

"Topluma her şey kabul ettirilebilir, yalnızca arkası gelecek bir şey kabul ettirilemez."

"İnsanları bize geldiklerinde tanımayız; ne olduklarını öğrenmek için bizim onların yanına gitmemiz gerekir."

"Misafirlerden bazı şikâyetlerimizin olmasını, onlar gider gitmez de haklarında pek hoş şeyler söylememizi, neredeyse doğal buluyorum: Çünkü onları kendi ölçülerimizle ölçmeye âdetâ hakkımız vardır. Anlayışlı ve mütevazı insanlar bile böyle durumlarda kendilerine pek sansür uygulamaz."

"Buna karşılık başkalarının yanında bulunmuşsak ve onları çevreleri, alışkanlıkları ve gerekli, kaçınılmaz durumları içinde nasıl etki ettiklerini nasıl boyun eğdiklerini görmüşsek, o zaman bize birçok bakımdan saygideğer görünmesi gereken

şeyleri gülünç bulmamız için anlayışsız ve kötü niyetli olmak gerekir."

"Bizim davranış ve görgü dediğimiz şeyle, aksi halde şiddetle ulaşılan ya da şiddetle bile ulaşılamayan şeye ulaşılabilinmelidir."

"Kadınlarla geçinme, görgü unsurudur."

"İnsanın karakteri ve özelliği, onun hayat tarzıyla nasıl bir arada var olabilir? –Özellik asıl hayat tarzıyla tam olarak ortaya çıkmalıdır. Önemli olanı herkes ister, yeter ki rahatsız edici olmasın."

"Hayatta da toplumda da en büyük avantaj, aydın bir askerindir."

"Ham savaşçılar en azından karakterlerini korurlar ve çoğunlukla şiddetin arkasında bir yumuşak kalplilik bulunduğundan, mecbur olunca onlarla da geçinilebilir."

"Sivil sınıftan beceriksiz bir insan kadar hiç kimse çekilmez değildir. Ham bir şeyle hiç uğraşmadığı için kendisinden incelik istenebilir."

"Yakışık alan şeye karşı duyarlı olan insanlarla yaşarsak, yakışık almayan bir şeye rastlarlar diye onlar için endişeleniriz. Ben de Charlotte için ve onunla hep böyle hissederim birisi sandalyeyle sallanınca, çünkü o bundan ölesiye nefret eder."

"Burnunun üstünde gözlükle, hiç kimse alıştığı bir odaya adım atmazdı, eğer bilseydi ki biz kadınların ona bakmak ve onunla sohbet etmek hevesi anında yok olur."

"Saygı yerine samimiyet, her zaman gülünçtür. Eğer bunun ne kadar tuhaf göründüğünü bilse, hiç kimse kompliman yapar yapmaz şapkasını çıkarmaz."

"Derin bir ahlâkî nedeni olmayan hiçbir nezaket işareti yoktur. Asıl eğitim, bu işareti sebebiyle birlikte aktarandır."

"Davranış, içinde herkesin resmini gösterdiği bir aynadır."

"Bir kalp nezaketi vardır; bu, sevgiyle akrabadır. Dış davranışın en hoş nezaketi ondan kaynaklanır."

"Gönüllü bağımlılık, en güzel haldir, yoksa aşksız nasıl mümkün olurdu."

"Arzularımızdan en uzak olduğumuz an, arzuladığımız şeye sahip olduğumuzu sandığımız andır."

"Özgür değilken kendini öyle sayan kimseden daha köle olan yoktur."

"Bir kimse kendini özgür ilan etsin yeter, hemen o an kendini sınırlanmış hisseder. Kendini sınırlanmış ilan etmeye cesaret ederse, işte o zaman kendini özgür hisseder."

"Bir başkasının büyük meziyetlerine karşı tek kurtulma aracı aşktır."

"Mükemmel bir adam için korkunç bir şeydir, aptalların onunla övünmesi."

"Derler ki oda hizmetçisi için kahraman yoktur. Sebebi, çünkü kahraman, yalnızca bir kahramanca kahraman kabul edilebilir."

"Sıradanlık için en büyük teselli, dehanın ölümsüz olmadığıymış."

"En büyük insanlar kendi yüzyıllarına daima bir zaafla bağlanırlar."

"İnsanları genellikle olduklarından daha tehlikeli sanırlar."

"Aptallar ve akıllılar eşit derecede zararsızdır. Yalnız yarı deliler ve yarı bilgeler, işte onlar en tehlikelilerdir."

"Dünyadan en emin kaçış, sanat sayesindedir ve onunla en emin bağlanma yine sanat sayesinde olur."

"Sanat, güç olanla ve iyi olanla uğraşır."

"Güç olanın kolay ele alınışını görmek, bize imkânsızın seyrini sağlar."

"Güçlükler, hedefe yaklaşıldıkça büyür."

"Ekme, ürün toplama kadar zahmetli değildir."

Altıncı Alt Bölüm

Charlotte'nin bu ziyaret dolayısıyla katlandığı büyük huzursuzluğun karşılığı, kızını iyice anlamayı öğrenmesi oldu ve bunda dünyayla tanışıklığın yardımı çoktu. Böyle tuhaf bir karakterle karşılaşması ilk değildi, ama ona bu derecesi rastlamamıştı. Ama yine de tecrübeyle biliyordu ki bu tür kişiler, hayatla, çeşitli olaylarla, anne baba şartlarıyla yetişerek, bağımsızlıklarının yumuşatılmasıyla ve o başıboş aktivitelerinin kararlı bir yön almasıyla çok hoş ve sevimli bir olgunluğa ulaşabilmekteler. Charlotte, anne olarak belki başkaları için tatsız duruma ses çıkarmadı, çünkü anne babaya yakışan, yabancıların zevk almak ya da en azından rahatsız edilmemek istediği yerde ümit etmektir.

Bununla birlikte Charlotte, kızının ayrılmasından sonra tuhaf ve beklenmedik şekilde yara aldı: Luciane, gerek davranışlarındaki ayıplanacak şeyle gerek bunlarda övülmeye değer bulunabileceklerle arkasından dedikodulara sebep olmuştu. Luciane, yalnızca neşelilerle neşelenmemeyi, üzüntülülerle de üzülmemeyi ve tezat ruhunu hakkıyla uygulamak için bazen neşelileri üzmeyi ve üzgünleri neşelendirmeyi de kendine ilke edinmiş gibiydi. Girdiği ailelerde, toplulukta görünemeyen hastaları ve zayıfları sorardı. Bunları odalarında ziyaret eder, hekim kesilir ve her birine daima arabasında yanında taşıdığı gezgin eczanesinde enerjik ilaçlar dayardı. Sonra böyle bir kür, tahmin edildiği gibi, nasıl tesadüf ederse öyle başarılı ya da başarısız olurdu.

Bu tür iyiliklerde çok katıydı ve çok mükemmel iş gördüğünden iyice emin olduğu için kendisine söz söyletmezdi. Ne var ki bir denemesinde ahlâkî yönden başarısız oldu ve işte bu, Charlotte'yi çok uğraştırdı, çünkü arkasından herkesin konuşmasına sebep oldu. Charlotte'nin ancak Luciane'nin ayrılışından sonra bundan haberi oldu. Tam da aynı partiye katılmış olan Ottilie, Charlotte'ye bu konuda ayrıntılı hesap vermek zorunda kaldı.

Saygın bir evin kızlarından biri, küçük kız kardeşlerinden birinin ölümünden suçlu olmak mutsuzluğunu yaşamış ve daha sonra huzur bulamamıştı. Odasında sessizce uğraşarak yaşıyor, ai-

lesinin yüzünü ancak onlar tek tek gelince görüyordu: Çünkü eğer birçokları birlikte gelir de, aralarında onun hakkında ve durumu hakkında konuşursa hemen kuşkulanıyordu. Tek tek geldiklerinde akıllı akıllı konuşuyor ve onunla saatlerce oyalanıyordu.

Luciane bunu duymuştu ve sessizce niyet etmişti: O kız eve gelirse hemen bir mucize yaratacak ve onu topluma tekrar kazandıracaktı. Bu konuda kendini eskisinden daha itinalı aldattı, o ruh hastasının yanına yalnız gitmeyi ve anlaşıldığı kadarıyla müzikle onun güvenini kazanmayı bildi. Yalnızca en sonunda hata yaptı, yani dikkat uyandırmak istediği için yeterince hazırlandığını sandığı o güzel solgun kızı birden bire renkli, parlak topluluğa soktu. Belki bu bile iyi olabilirdi, eğer sosyetenin kendisi meraktan ve heyecandan beceriksizce davranıp hastanın etrafına toplanarak sonra ondan tekrar uzaklaşıp fısıldaşarak, kafa kafaya vererek onu yanıltıp heyecanlandırmasalardı. İnce duygulu kız, buna katlanamadı. Aynı şekilde zorlayan bir canavardan korkuyu andıran korkunç bir bağırmayla kaçtı. Topluluk ürkerek dört bir yana dağıldı. Ottilie, iyice baygın kızı tekrar odasına taşıyanlar arasındaydı.

Bunlar olurken, Luciane, topluluğa kendi tarzında vurgulu bir ceza konuşması yaptı, aslında bütün suçun yalnızca kendisinin olduğunu düşünmeksizin ve şu ya da bu başarısızlıkla kendini yapıp etmekten uzak tutmaksızın.

Hastanın durumu o zamandan beri daha düşündürücü olmuştu, hattâ dert öyle arttı ki anne babası zavallı çocuğu artık evde tutamayıp resmî bir kuruluşa yatırmak zorunda kaldı. Charlotte'nin yapabileceği tek şey, o aileye karşı özel ince bir davranışla kızının sebep olduğu acıyı biraz olsun hafifletmekti. Mesele Ottilie'de derin bir etki bıraktı; Charlotte'ye karşı, hastanın tutarlı bir tedavi ile şüphesiz iyileştirilebileceğinden emin olduğunu inkâr etmediği gibi bir o kadar da zavallı kıza acıyordu.

İşte böylece, insanlar genel olarak hoş şeyler konusundan çok, eskinin nahoş şeyleri üzerine konuştukları için, küçük bir yanlış anlama söz konusu oldu: Mimar o gece koleksiyonunu

kendisinden öyle samimiyetle rica edildiği halde göstermek istemediğinde Ottilie'yi şaşırtmıştı. Bu reddedici davranış, onun hep içinde kalmıştı ve niçin olduğunu bilmiyordu. Ottilie'nin hisleri çok samimiydi: Çünkü Ottilie gibi bir kızın isteyebileceği şeye bu mimar gibi bir gencin hayır dememesi gerekirdi. Bununla birlikte o, Ottilie'nin bir ara hafif sitemlerine oldukça geçerli özürler dile getirmişti:

"Bir bilseniz" dedi, "aydın insanlar bile en kıymetli sanat eserlerine nasıl davranıyorlar! Benimkilerini o yığının arasına sokmak istemeyişimi hoş görün! Hiç kimse bir madalyonu kenarından tutmayı bilmiyor. En güzel kabartmayı, en temiz yüzeyi elliyorlar, en şahane parçaları başparmaklarıyla işaret parmakları arasında, sanki sanat biçimleri böyle anlaşılırmış gibi oraya buraya oynatıyorlar. Büyük bir levhanın iki elle tutulacağını bilmeden çok değerli bir bakır işlemeye, eşsiz bir kara kaleme kendini bilmez bir politikacının sanki kâğıdın hışırtısıyla dünya ahvali hakkındaki hükmünü beyan edercesine gazeteyi tutması gibi tek elle tutuyorlar. Hiç kimse düşünmüyor ki eğer yalnızca yirmi kişi arka arkaya bir sanat eserine böyle yapsa, yirmi birincinin artık burada görecek fazla bir şeyi olmayacak."

"Ben de bazen sizi böyle bir duruma sokmadım mı?" diye sordu Ottilie, "Sizin hazinelerinize, farkında olmadan zaman zaman zarar verdiğim olmadı mı?"

"Hiçbir zaman" dedi mimar, "hiçbir zaman! Sizce bu imkânsız olurdu- İncelik, sizinle birlikte doğmuş."

"Ne olursa olsun" dedi Ottilie, "ileride görgü kitapçıklarına topluluk içinde nasıl yemeli, nasıl içmeli, nasıl davranmalı bölümlerine sanat koleksiyonlarında ve müzelerde nasıl hareket etmeli konusunda oldukça ayrıntılı bir bölüm eklemek hiç fena olmaz."

"Şüphesiz" dedi mimar, "o zaman müzeciler ve meraklılar nadir eserleri daha keyifle paylaşırlar."

Ottilie onu çoktan affetmişti; ama o sitemden fazlaca etkilenmiş göründüğü için ve şüphesiz memnuniyetle paylaştığını,

dostlar için seve seve çalıştığını üst üste tekrarladığı için, Ottilie onun ince ruhunu yaraladığını hissetti ve kendini suçlu buldu. Gerçi bu konuşmanın ardından kendisine hemen duygularına danışarak onun arzularını nasıl yerine getireceğini bilmediği halde ricasını kabaca reddetmedi.

Mesele şöyleydi: Ottilie'nin, Luciane'nin kıskançlığı yüzünden tablo canlandırma gösterilerinden dışlanmış olması, mimara son derece dokunmuştu. Charlotte'nin rahatsızlığı sebebiyle ortak eğlencenin bu parlak kısmına yalnızca ara sıra katıldığını üzülerek fark etmişti; Şimdi ise şükranını şununla da kanıtlamadan uzaklaşmak istemiyordu: Birinin şerefine ve diğerinin zevkine, şimdiye kadarkilerden daha güzel bir gösteri düzenlendi. Buna ilaveten belki de kendisi de bilmeden, başka gizli bir dürtü vardı: Bu evi, bu aileyi terk etmek ona güç, hattâ Ottilie'nin gözlerinden ayrılmak imkânsız geliyordu; bu gözlerin sakin, dost bakışlarını son zamanda neredeyse yalnız başına yaşamıştı.

Noel günleri yaklaşıyordu ve mimar birden şunu anladı: Aslında o tablo tasvirleri, yuvarlak figürlerle görünürdeki önemsizlikleriyle önce nasıl çobanlarca, az sonra krallarca saygı görmüş, o tanrısal anne ve çocuğa bu kutsal zamanda adanan dindar tasarımdan ortaya çıkmıştı.

Mimar, böyle bir tablonun imkânını mükemmel bir şekilde gerçekleştirmişti. Güzel körpe bir oğlan bulunmuştu; erkek ve kadın çobanlar da eksik olamazdı; ama Ottilie'siz iş yürüyemezdi. Genç adam onu kendi kafasında Tanrı'nın anneliğine yükseltmişti ve reddetse de bu, girişimin iptalini gerektirecek bir mesele değildi. Ottilie, mimarın teklifine yarı utanarak, onu ricasıyla birlikte Charlotte'ye gönderdi. Charlotte memnuniyetle izin verdi ve Ottilie'nin o kutsal şahsı temsil etme ürkekliği böylece hoş bir şekilde aşıldı. Mimar, Noel gecesi hiçbir şeyin eksik olmaması için gece gündüz çalıştı.

Üstelik tam manasıyla gece gündüz! Zaten pek az şeye ihtiyaç duyuyordu ve Ottilie'nin varlığı onun hayat kaynağı gibiydi; onun için çalışmakla sanki uykuya ihtiyacı olmuyor, onun için

uğraşmakla yemeğe ihtiyacı olmuyordu. Bu nedenle akşam kutlaması için her şey tamam ve hazırdı. Güzel tınlamalı üflemeli sazları toplamayı başarmıştı; bunlar açılışı yaptılar ve arzulanan havayı sağlamayı bildiler. Perde açıldığında Charlotte gerçekten şaşırmıştı. Önünde beliren tablo, dünyada öyle sık tekrarlanmıştı ki yeni bir etki yapması pek beklenmezdi. Ama burada resim olarak gerçekliğin özel artıları vardı. Bütün mekân alaca karanlıktan çok gece karanlığına bürünmüştü, ama yine de etraftaki tek tek şeylerin hiçbiri belirsiz değildi. Bütün ışığın o çocuktan geldiği hakkındaki o eşsiz düşünceyi sanatçı, akıllı bir ışıklandırma mekânizmasıyla uygulamıştı ve bu mekânizma ön plandaki gölgelenmiş, yalnızca ışık süzmeleriyle aydınlanmış figürlerle örtülmüştü. Şen kızlar ve oğlanlar, körpe yüzleri aşağıdan kuvvetle aydınlatılmış, çevrede duruyorlardı. Kendi ışıkları tanrısal ışıkla kararmış, semavî gövdeleri tanrısal –insanî bedenin önünde sıkıştırılmıştı ve ışığa muhtaç görünen melekler de eksik değildi.

Mutlu bir şekilde çocuk en güzel pozisyonda uyuya kalmıştı; öyle ki gözler gizli hazineyi göstermek için sonsuz zarafetle bir peçeyi kaldıran o sözde annenin üzerindeyken hiçbir şey manzarayı bozmuyordu. Bu anda resim sanki durmuş ve donmuş gibiydi. Fizikçe körelmiş, ruhça şaşırmış gibi çevredeki halk az önce kamaşan gözlerini öbür tarafa çeviriyor gibi görünüyordu, merakla sevinip yeniden bakmak ve hayranlık ve saygıdan çok şaşkınlık ve hoşlanma göstermek için. Her ne kadar bunları da unutmamış ve birkaç daha yaşlı figüre onların ifadesini aktarmış olsalar da.

Ama Ottilie'nin tipi, tavrı, ifadesi, bakışı şimdiye kadar herhangi bir ressamın işlediği her şeyin üstündeydi. Bu görüngüyü görse duygulu bir sanatsever, bir daha böyle hoşuna gidecek bir şey olur mu diye korkuya düşecek, herhangi birşey biraz kıpırdasa endişe edecekti. Ne yazık ki bütün bu etkiyi algılama gücü olacak kimse yoktu orada. Uzun boylu, zayıf çoban olarak öbür taraftan diz çökenleri gören mimar, tam o noktada değilse de en büyük hazzı duyuyordu. Ve yeni yaratılan göksel kraliçenin yüz ifadesini kim tasvir edebilir? Büyük, hak etme-

den kazanılmış şerefin şanında en saf tevazu, en sevimli alçak gönüllülük, ölçüsüz bir mutluluk duygusu, o kraliçenin hatlarında oluşuyordu, hem kendi hissinde hem de oynadığı şeyin onda yarattığı hayalde.

Charlotte'yi bu güzel oluşum sevindirdi, ama en çok o çocuk etkiledi. Gözleri yaşla doldu, ona benzer sevgili bir yavruyu yakında kucağına alacağını ümit edişini çok canlı bir şekilde hayal etti.

Perdeyi indirmişlerdi, kısmen oyuncuları biraz dinlendirmek, kısmen de temsil edilende bir değişiklik yapmak için. Sanatçının niyeti, ilk gece –ve tevazu tablosunu bir gündüz- ve zafer tablosuna dönüştürmekti ve bu nedenle her taraftan, aralarda yakılan ölçüsüz aydınlatma hazırladı.

Charlotte ve birkaç ev arkadaşından başka hiç kimsenin bu dinî sanat bozuntusunu seyretmeyişi Ottilie'ye o yarı teatral durumunda şimdiye kadarki en büyük rahatlamaydı. Ara verildiğinde, bu yüzden bir yabancının gelip Charlotte'nin salonunda dostça kabul edildiğinden haberdar olunca oldukça etkilendi. Bunun kim olduğunu söyleyemediler. Herhangi bir rahatsızlığa sebep olmamak için Ottilie içeriye girdi. Işıklar ve lambalar yanıyordu ve o, sonsuz bir aydınlıkla sarıldı. Perde açıldı, seyirciler için şaşırtıcı bir görünüm: Bütün resim sırf ışıktı ve tamamıyla kaldırılan gölgenin yerinde yalnızca, akıllı bir seçimle hoş bir ölçülülük sağlayan renkler kalmıştı. Ottilie o uzun kirpiklerinin altından ileriye bakarken Charlotte'nin yanında bir erkeği oturmuş gördü. Kim olduğunu çıkaramadı, ama yatılı okuldan bir yardımcının sesini duyar gibi oldu. Harika bir hisle sarsıldı. Bu sadık öğretmenin sesini işittiği zamanlardan bu yana nelerle karşılaşmıştı! Zikzaklı bir şimşek gibi çabucak gözlerinin önünden geçti sevinç ve acıların o dizisi ve şu soruyu uyandırdı: Ona bunların hepsini açıklayıp itiraf edebilir misin? Bu kutsal kılıkta onun önünde görünmeye ne kadar hakkın var ve seni yalnızca tabii halinle görmüş birine seni bir maske olarak görmek kimbilir ne kadar tuhaf geliyor? İçinde benzersiz bir hızla

duygu ve gözlem, birbiriyle savaştı. Kaskatı bir resim olarak görünmek için kendini zorlarken kalbi tutulmuştu, gözleri yaşla doldu. Ve çocuk kıpırdanmaya başladığında ve sanatçı perdenin tekrar kapanması işaretini vermek gereğini duyduğunda Ottilie ne kadar ferahlamıştı!

Kıymetli bir dosta koşamamanın o tuhaf duygusu eğer Ottilie'nin son anlardaki başka hisleriyle birleşmiş olsaydı, şimdi çok daha büyük utanç içinde olurdu. Bu yabancı kıyafet ve takılarla mı onun karşısına çıkacaktı? Üstünü değiştirsin miydi? Karar veremedi, sonuncusunu yaptı ve ara verildiğinde kendini toparlayıp sakinleşmeye çalıştı, sonunda alışılmış elbisesiyle gelenleri selamlarken tekrar kendine gelmişti.

Yedinci Alt Bölüm

Mimar, hanım sponsorlarına en iyi şeyler dilediği gibi, nasılsa ayrılmak zorunda olduğu için onları bu değerli yardımcının iyi grubu içinde görmekten hoşlanıyordu. Ama yine de onların ilgisini kendine çekmekle hemen ve tevazusuna rağmen yerinin çok iyi hattâ mükemmel bir şekilde doldurulmuş olduğunu görmekle bir dereceye kadar acı duydu. Hâlâ tereddüt ediyordu ama şimdi gitmesi gerekti, çünkü uzaklaştıktan sonra sineye çekmesi gerekenleri en azından şimdi yaşamak istemiyordu.

Bu yarı üzücü duyguları hafifletmek bağlamında hanımlar ona veda sırasında bir yelek hediye ettiler, bu yeleği her ikisinin de uzun zamandır elde ördüklerini görmüş, buna sahip olacak bilmediği o müstakbel kişiyi içten içe kıskanmıştı. Böyle bir armağan, seven, sayan bir adamın alabileceği en hoş şeydi, çünkü bunda o güzel parmakların yorulmak bilmez işleyişini hatırlayınca ister istemez gururlanır, kalbin böylesi uzun süren bir işe katılmamış olamayacağını düşünürdü.

Hanımların şimdi yeni bir erkeğe ev sahipliği yapmaları gerekiyordu, onu rahat ettirmek istedikleri gibi o da onların yanında rahat etmeliydi. Kadın cinsinin öyle kendine özgü değiştirilemez bir hevesi vardır ki dünyada hiçbir şey onu bundan

koparamaz; buna karşılık dış, arkadaş ilişkisinde kolayca ve memnuniyetle ilgilendikleri erkeğe uyarlar ve uzaklaştırmakla olduğu gibi duyarlılıkla, ısrar ve anlayışlılıkla aslında yönetimi onlar yürütür ki görgülü dünyada bundan hiçbir erkek sıyrılmaya cesaret edemez.

Eğer mimar hem kendi isteğine ve keyfine göre yeteneklerini hanım arkadaşların önünde ve onların zevki ve amaçları doğrultusunda uygulayıp kanıtlamışsa, çaba ve sohbet bu anlamda ve bu amaçlarla düzenlenmişti ve böylece kısa zamanda yardımcının varlığıyla başka bir yaşam tarzı oluştu. Büyük yeteneği, iyi konuşmak ve insani ilişkiler konusundaydı, özellikle gençliğin yetişmesi meselesini sohbette ele almaktı. Böylece şimdiye kadarki yaşama tarzına karşı hissedilir bir zıtlık oluştu, yardımcı, o zamana kadar uğraşılan tek alanın dışında bir şeye hiç razı olmadığı için bu, daha da çoktu.

Geldiğinde onu karşılayan canlı tablodan hiç söz etmedi. Buna karşılık ona kilise, küçük kilise v.b. ile ilgili bir şey gösterildiğinde bu konudaki görüşünü, fikirlerini saklamıyordu. "Bana gelince", diyordu "bu yaklaştırma, kutsalın duyusalla böyle karıştırılması hiç hoşuma gitmez; belli, özel mekânlar ayırıp süslemekten ve ancak bununla bir dindarlık duygusu oluşturmaktan da hoşlanmam. Hiçbir çevre, en alışılmış olanı bile içimizdeki tanrısallık duygusunu bozmamalı; o duygu bize her yerde eşlik edebilir ve mekâna bir ibadethane kutsallığı verebilir. Ben, yemek yenilen, rahatça toplanılan, oyun ve dansla eğlenilen salonda bir ev ibadetinin yerine getirilişini görmek isterim. İnsandaki en yüce, en mükemmel şey, maddesel değildir ve insan, onu asil bir işten başka türlü biçimlemekten kendini korumalıdır."

Onun düşüncelerini bütünüyle bilen ve bunları kısa zamanda daha da çok araştıran Charlotte, onu hemen kendi dalında faaliyete geçirdi: Mimarın oradan ayrılmadan önce seçmiş olduğu ve bahçede çalışan çocuklara büyük salonda resmî geçit yaptırdı. Bu çocuklar şen, temiz üniformaları içinde düzenli hareketlerle ve doğal, canlı halleriyle çok iyi görünüyorlardı.

Yardımcı, onları kendi usulünce imtihan etti ve çeşitli sorular ve taktiklerle çocukların ruh durumlarını ve yeteneklerini ortaya çıkardı ve belli etmeden bir saatten az bir zamanda onları önemli ölçüde bilgilendirip ilerletti.

"Bunu nasıl beceriyorsunuz?" diye sordu Charlotte, çocuklar giderken. "Çok dikkat ederek dinledim, herkesin bildiği şeylerden farklı bir şey yoktu, ama ben olsam bilemezdim onları bu kadar kısa zamanda şundan bundan söz ederken bu sırayla nasıl konuşturmaya başlayacağımı."

"Belki insan" dedi yardımcı, "zanaatının yararlarını sır gibi saklamalı, ama ben sizden bunun ve daha fazlasının başarılmasındaki o çok basit düsturu gizleyemem. Bir konuyu, bir maddeyi, bir kavramı, ne derseniz deyin, ele alın, onu son derece sıkı tutun; her yanıyla onu tam olarak belirleyin, işte o zaman sizin için kolay olacaktır konuşarak bir kütle örneğinde çocuklarda bundan neyin geliştiğini, neyin henüz başlatılması, aktarılması gerektiğini anlamak. Sizin sorularınıza cevaplar istediği kadar saçma olsun, istediği kadar fazla uzağa gitsin: Eğer böylece sizin karşı sorunuz düşünceyi ve manayı tekrar içeriye doğru çekerse, eğer siz kendi konumunuzdan kıpırdatılamıyorsanız, o zaman çocuklar, öğreten kimsenin neyi ve nasıl istediğini düşünmek, kavramak, ona inanmak zorunda olurlar. Öğretenin en büyük hatası, kendini öğrenenlerle birlikte uzaklara taşımak, şimdi ele aldığı noktada sıkı durmayı bilmemektir. Bir deneyin bakın, sizi eğlendirecektir."

"Hoşmuş" dedi Charlotte. "Demek ki iyi eğitim, iyi hayat tarzının tam tersi! Toplumda insanın hiçbir şeyin üzerinde fazla durmaması gerekiyor, derste ise her türlü dağılmaya karşı çalışmak, en büyük emir sayılıyor."

"Dağılmadan değişim, dersin ve hayatın en güzel özdeyişi olurdu, eğer bu övülesi dengeyi korumak öyle kolay olsa!" dedi yardımcı ve devam etmek istiyordu ki Charlotte, neşeli ilerleyişleri az önce avluda görünen çocuklara bir daha bakmaya çağırdı onu. O, çocukların üniforma içinde tutulmasına memnuniyetini açıkladı. "Erkekler" dedi –"çocukluktan itibaren üniforma

giymeli, çünkü birlikte hareket etmeye ve benzerleri arasında kaybolmaya, kitle içinde itaat etmeye ve bütün için çalışmaya alışmak zorundalar. Zaten her çeşit üniforma belli bir askeri anlayışı, keza tığ gibi bir davranışı geliştirir ve bütün erkek çocuklar zaten doğuştan askerdir –onların savaş- ve çekişme oyunlarına, hücum ve tırmanışlarına bakın yeter."

"Ama yine de beni yadırgamayacaksınız" dedi Ottilie, "kızlarımı bir örnek giydirmiyorum diye. Önünüze çıkardığım zaman, umarım renkli görünüşlerinden hoşlanacaksınız."

"Bunu onaylarım" dedi beriki. Kadınlar tamamıyla çeşitli giyinmeliler; her biri aslında kendine neyin gittiğini ve yakıştığını hissetsin diye her biri kendi tarzına göre. Daha önemli bir sebep de şu: Onlar bütün hayatlarında yalnız olmaya ve yalnız hareket etmeye yazgılılar."

"Bu bana çok çelişkili göründü" dedi Charlotte; "biz neredeyse hiç bir zaman kendimiz için değilizdir."

"Ah evet!" diye ekledi yardımcı, "başka kadınlar bakımından şüphesiz. Bir kadına sevgili, nişanlı, eş, ev kadını ve anne olarak bakın, hep izole edilmiş, hep yalnızdır ve yalnız olmak ister. Hattâ seçkinler bile bu durumda. Her kadın öteki kadını dışlar, tabiatı gereği, çünkü her birinden, bütün cinsin başarmakla görevli olduğu her şey istenir. Erkeklerde durum böyle değildir. Erkek, erkeği ister, olmazsa kendine ikincisini yaratır; bir kadın kendine benzer bir kadını ortaya çıkarmadan sonsuza kadar yaşayabilir."

"İnsan doğru olanı yeter ki ilginç ifade etsin, o zaman ilginç olan da sonunda doğru görünüyor. Sizin söylediklerinizden yalnızca en iyisini çıkarıp alalım, ama yine de kadın olarak kadınlarla dayanışalım ve erkeklere bizden öyle pek büyük meziyetlerine üzerimizde yer açmamak için birlikte çalışalım. Hattâ eğer erkekler aralarında böyle tuhaf davranmasalar bile bizim ilerde daha şiddetli hissetmek zorunda olacağımız küçük bir 'oh olsun'umuzun kusuruna bakmayacaksınız."

Bu anlayışlı adam artık Ottilie'nin küçük öğrencilerine davranış tarzını titizlikle araştırdı ve bu konuda kendisinin kesin takdirini ifade etti. "Emrinize verilenleri" dedi "çok doğru yetiştiriyorsunuz. Saflık, çocukların üstlerine sevinçle bağlanmalarını sağlıyor ve yaptıkları şeyi canla başla yapmaya heveslendirilmiş olduklarında her şey kazanılmış demektir."

Ayrıca memnuniyetle gördü ki hiçbir şey gösteriş için, dışarısı için değil, tersine her şey içerisi ve elzem ihtiyaçlar için yapılıyor. "Kısacası" diye haykırdı, "bütün eğitim işi, eğer bir kimsenin işitecek kulakları olsa, ortaya konulabilir."

Ottilie dostça sordu "Bunu bende denemek istemez misiniz?"

"Seve seve" dedi beriki, "beni ele vermeyin yeter. Erkek çocukları hizmet için, kızları annelik için yetiştirsinler, her taraf süt liman olur."

"Kadınlar anneliğe" dedi Ottilie "bunu kadınlar kabul edebilirler diyelim, çünkü daha anne olmadan bakıcı olmaya hazırlanmak zorundalar; ama uşaklığı kendilerine uygun bulmaz bizim gençlerimiz, çünkü her birinin emir vermeye daha yetenekli olduğu yüzlerinden kolayca okunabilir."

"Bu nedenle bunu onlara söylememeniz gerekir" dedi yardımcı. "İnsan hayatta dalkavukluk eder, ama hayat bize bunu yapmaz. En sonunda neye mecbur olduğunu kaç insan kendiliğinden itiraf eder? Ama bizi burada pek ilgilendirmeyen bu görüşleri bir yana bırakalım.

Bence siz, öğrencilerinize doğru bir metot uygulamakla şanslısınız. En küçük kız öğrencileriniz bebekleriyle etrafta dolaşıyor ve birkaçı onlara bez dikiyorsa; ablalar sonradan küçüklere bakıyor ve ev işi kendiliğinden yürüyorsa, işte o zaman hayata adım atmaya çok yok demektir ve böyle bir kız, anne babasının yanında bıraktığı şeyi eşinde bulur.

Ama okumuş çevrelerde bu görev çok karmaşıktır. Daha yüksek, daha nazik, daha hassas, özellikle de toplumsal şartlara dikkat etmemiz gerekir. Bu nedenle biz ötekiler, çocuklarımızı

dışarıya göre yetiştirmek zorundayız. Bu, gereklidir, elzemdir ve çok iyi olabilir, eğer ölçü kaçırılmazsa. Çünkü çocuklar daha ileri bir çevre için yetiştirilmek isteniyorsa, onları çok kolay sınırsızlığa iteriz, aslında iç dünyanın ne istediğini göz önünde tutmadan. Eğiticilerce az ya da çok çözülen ya da çözülemeyen mesele işte buradadır.

Yatılı okulda kız öğrencilerimize verdiğimiz bazı şeyde benim içim daralıyor, çünkü bunun ileride ne kadar az işe yarayacağını tecrübem bana söylüyor. Bir kız kendini ev kadını, anne statüsünde bulur bulmaz neler hemen çıkarılmaz, unutulmaya terk edilmez ki!

Kendimi bir defa bu, toplumda sadık bir yardımcı işine vakfettiğime göre, şu içten arzumu kendime yasaklayamam: Öğrencilerimde, iş hayatına ve bağımsızlığa geçtiklerinde ihtiyaçları olacak şeyi iyice geliştirmek, bu anlamda eğitimlerinin tamamlandığını kendime söyleyebilmek! Şüphesiz neredeyse hayatımızın her yılında bizim kendimizce değilse de şartların gerektirdiği başka bir eğitim de buna eklenir durur."

Bu sözü Ottilie nasıl da doğru buldu! Önceki yıl hiç beklemediği bir tutku nasıl da karşısına çıkmıştı! Yalnızca bir sonrakine, yakın gelecektekine baktığında önünde ne tür imtihanlar görüyordu!

Genç adam, bir yardımcı bayanı, bir eşi ima etmeden konuşmadı, çünkü bütün tevazusuna rağmen niyetlerini uzaktan uzağa sezdirmeyi ihmal edemezdi. Hattâ bazı durumlar ve olaylarla, bu ziyarette hedefine doğru birkaç adım atmaya teşvik edilmişti.

Yatılı okulun müdiresinin artık yaşı gelmişti; yanında çalışanlar arasında uzun zamandan beri onunla birlikte topluluğa girecek bir kimseyi ve nihayet kendisine rahatlıkla güveneceği bir yardımcıyı arıyordu; bu kişi onunla birlikte eğitim kurumunu yürütecek, orada kendi kurumunda olarak çalışacak ve müdirenin ölümünden sonra mirasçı ve tek sahip işe girişecekti. Burada esas mesele, onun uygun bir eş bulmasıydı. Kendi kendine gözünün önünde ve kalbinde Ottilie vardı; ne var ki yine

elverişli olaylarla terazinin öbür kefesini tutan bazı şüpheler ortaya çıkıyordu. Luciane yatılı okulu bırakmıştı: Ottilie daha rahat geri dönebilirdi; gerçi Eduard'la ilişkisi hakkında bir şeyler söyleniyordu, ama mesele buna benzer başka olaylar gibi önemsenmiyordu ve bu olay bile Ottilie'nin geri dönüşüne yarayabilirdi. Ama yine de eğer umulmadık bir ziyaret burada da özel bir hamle yaptırmamış oysaydı hiçbir karara varılmaz, hiçbir adım atılmazdı. Zaten önemli insanların herhangi bir çevrede ortaya çıkması hiçbir zaman sonuçsuz kalmaz.

Hemen herkes çocuklarının eğitimi konusunda güç duruma düştüğü için sık sık çeşitli yatılı okulların değeri hakkında fikirleri sorulan kont ve barones, yeni şartları içinde artık beraberce böyle bir araştırma yapabilirlerdi. Yalnız, barones daha başka bir şey istiyordu. Charlotte'yi son ziyaretinde Eduard ile Ottilie üzerine enine boyuna konuşmuşlardı. Ama o, o zaman çok kereler Ottilie'nin uzaklaştırılması gereğinde ısrar etmişti. Barones ise Eduard'ın tehditlerinden hâlâ korkan Charlotte'ye bu konuda cesaret vermeye çalışmıştı. Çeşitli çözümler üzerinde konuşulmuş ve yatılı okuldan söz açıldığında yardımcının Ottilie'ye eğiliminden de bahsedilmişti ve barones düşündükleri bu ziyarete iyice karar verdi.

Geldi, yardımcısıyla tanıştı, kurumu inceledi ve Ottilie'den söz etti. Kontun kendisi onu geçenlerdeki ziyarette yakından tanıdığı için onun hakkında memnuniyetle konuştu. Ottilie ona yaklaşmış, hattâ onun içeriği zengin konuşmalarında o zamana kadar hiç bilmediği şeyleri görüp tanıyor gibi olduğu için onu cazip bulmuştu. Ve Eduard'ın yanında nasıl dünyayı unutuyorsa kontun yanındayken dünya ancak o zaman tam arzulanmaya değer oluyordu. Her çekim, karşılıklıdır. Kont, Ottilie'yi kızı gibi görüyor, ona sempati duyuyordu. Bu noktada da Barones'e ikinci kez, hem de birincisinden daha çok engeldi o. Kim bilir o, hararetli tutkunun ikincisinde kendisine karşı neler yapabilirdi. Evet, artık yeterdi, Ottilie'yi evlendirerek evli kadınlara zararsız hale getirmeliydi.

Barones bu nedenle yardımcıyı yavaştan ama etkili bir şekilde kurnazca heveslendirdi, şatoya kısa bir yolculuk yapmalı ve kendisinden gizlemediği plan ve arzularına gecikmeden yaklaşmalıydı.

Müdirenin tam onayıyla yola çıktı yardımcı, gönlünde en iyi umutlar besleyerek.

Biliyor ki Ottilie de ona uygundur ve eğer aralarında sınıf farkından doğma birkaç anlaşmazlık olduysa da bu, zamanın düşünce tarzıyla çok kolay düzeldi. Barones de ona Ottilie'nin hep zavallı bir kız olarak kaldığını hissettirmişti. Zengin bir aileyle akraba olmak, demişti, kimseye fayda vermez, çünkü insan en büyük servetle bile, yakınlık derecesine göre bir servette hakkı olacak görünenlerden yüklü bir miktar kaçırmaktan vicdan azabı duyar. Ve tuhaftır ki insan, ölümünden sonra da mülkü üzerindeki öncelik hakkını düzenlemeyi nadiren sevdikleri yararına kullanır, besbelli gelecek nesillere saygıdan dolayı, kendisi istemese bile yalnızca kendinden sonra servetine sahip olacakları kayırır.

Yardımcının duygusu bu seyahatle onu Ottilie'ye eşit kıldı. İyi bir karşılanma, ümitlerini yükseltti. Gerçi Ottilie'yi kendisine karşı eskisi kadar öyle samimi bulmuyordu, ama daha büyümüş, daha bilgilenmişti ve denebilir ki tanıdığından daha konuşkan olmuştu. Özellikle branşına ilişkin konularda fikri alınıyordu. Ama asıl hedefine yaklaşmak istediğinde belli bir ürkeklik onu hep geri çekiyordu.

Bir keresinde ama Charlotte buna fırsat verdi, Ottilie'nin yanında ona şöyle dedi: "Şimdi, benim çevremde yetişen hemen her şeyi oldukça incelediniz; peki Ottilie'yi nasıl buluyorsunuz? Bunu onun yanında söyleyebilirsiniz."

Yardımcı, bunun üzerine çok anlayışlı ve sakin bir ifadeyle Ottilie'yi nasıl daha serbest davranış, daha rahat konuşma sözlerinden çok davranışlarıyla kanıtlanan dünyevi şeylere daha yüksekten bakış konusunda çok olumlu değişmiş bulduğunu belirtti. Ama bir süreliğine yatılı okula dönüp bunu belli bir düzen içinde esaslı ve daimi olarak kendine mal etmesi çok yararlı olacaktı. Dış dünya bunu yalnızca parça parça ve daha da çok

doyum yerine karışık, hattâ bazen pek bir geç aktarıyordu. Yardımcı bu konuda ileri gitmek istemiyordu: O zamanki önemli ne çok dersten koparıldığını Ottilie'nin kendisi en iyi bilirdi.

Ottilie bunu inkâr edemedi; ama kendi kendine nasıl yorumlayacağını bilmediği için bu sözlerden ne hissettiğini itiraf edemedi. Sanki ona artık dünyada hiçbir şey anlamlı gelmiyordu sevdiği o adamı düşününce, onsuz herhangi bir şeyin anlamlı olabileceğini de aklı almıyordu.

Charlotte, o teklifi kurnazca dostlukla cevaplandırdı. Dedi ki hem kendisi hem de Ottilie yatılı okula dönüşü çoktandır arzu ederlerdi. Ama bu zamanda böyle sevgili bir kız arkadaş ve yardımcı, kendisi için kaçınılmazdı. Bununla birlikte eğer bu kadar uzun zamanlığına başlanmış şeyin bitirilmesine ve yarıda kesilmiş şeyin tam olarak sahiplenmesine kadar oraya dönmek, Ottilie'nin arzusu olarak kalıyorsa, o buna engel olmayacaktır.

Yardımcı, bu teklifi sevinçle kabul etti; Ottilie, bu fikir karşısında ürperse de hiçbir şey söyleyemedi. Buna karşılık Charlotte, zaman kazandığını düşündü; umuyordu ki Eduard önce mutlu bir baba olarak kendini bulacak ve yerleşecektir; sonra, emindi, her şey düzelecek ve Ottilie için de şu ya da bu şekilde çare bulunmuş olacaktır.

Tarafların üzerinde düşünecekleri önemli bir konuşmadan sonra, genellikle genel bir mahcubiyete benzeyen belli bir suskunluk dönemi gelir. Salonda aşağı yukarı gidilip gelindi, yardımcı birkaç kitap karıştırdı ve sonunda Luciane'nin zamanından kalma kaplı bir dosyayla geldi. İçinde yalnızca maymunların resminin olduğunu görünce hemen kapadı. Bu olay, izlenimini Ottilie'nin güncesinde gördüğümüz bir konuşmaya vesile oldu.

Ottilie'nin Güncesinden

"Vahşi maymunların böylesine özenle resmini yapmaya nasıl dayanılır ki! Onlara yalnızca hayvan olarak bakmak bile insanı alçaltır; ama eğer tanıdık insanları bu maske altında aramanın çekiciliğine kapılınırsa o zaman iyice kötü niyetli olunur."

"Karikatürlerle ve böyle resimlerle uğraşmaktan hoşlanmak için epeyce tuhaf olmak gerekir. Doğa tarihiyle eziyet çekmeyişimi bizim iyi yardımcıya borçluyum. –Kurtçuklara, böceklere hiçbir zaman ısınamadım."

"Bu kez, kendisi için de böyle olduğunu itiraf etti bana. Doğadan, dedi, yalnızca canlı olarak çevremizi kuşatanları tanımalıydık. Etrafımızda çiçek açan, meyve veren ağaçlarla, önünden geçtiğimiz çalılarla, üzerinden atladığımız her otla gerçek bir bağımız var; onlar bizim hakiki vatandaşlarımız. Dallarımızda oradan oraya sıçrayan, çardağımızda öten kuşlar bize aittir, bize hitap ederler, biz çocukluğumuzdan başlayarak onların dilini anlamayı öğreniriz. Kendimize soralım, acaba her yabancı, çevresinden koparılmış bir yaratık, bizde yalnızca alışkanlıkla köreltilmiş belli bir korku etkisi yapmaz mı? Çevremizde maymunlara, papağanlara ve zencilere dayanabilmemiz için renkli, gürültülü bir hayatımız olmalı."

"Bazen, böyle maceramsı şeylere karşı meraklı bir istek duyduğumda, böyle harikaları diğer canlı günlük harikalarla ilişki içinde gören gezgini kıskanmışımdır. Ama o da başka bir insan olur. Palmiyeler altında cezalandırılmamış hiç kimse dolaşmaz ve zihniyetler, fillerin ve kaplanların yaşadığı yerde mutlaka değişir."

"Bize, en yabancıyı, en tuhafı yerliliğiyle, bütün komşuluğuyla, her zaman en özel unsuru içinde tasvir etmeyi ve göstermeyi bilen doğa araştırmacısı, yalnızca o, saygıya değerdir. Humboldtları bir kere olsun anlatırken dinlemeyi ne kadar isterim."

"Bir doğa müzesi bize, çeşitli hayvan ve bitki tanrılarının mumyalanmış olarak etrafta durduğu bir Mısır kazı yeri gibi görünebilir. Bir rahip sınıfına yakışan, esrarlı bir yarı karanlıkta bununla uğraşmaktır. Ama genel derse bu tür şeylerin hele hele bu yolla daha yakın ve daha saygın bir şeyin kolayca kendini bastırılmış görmeyeceği kadar sızmaması gerekir."

"Bir tek iyi bir işte, bir tek iyi şiirde duygu uyandırabilen bir öğretmen, bize alt doğa canlılarının bütün dizisini isimleriyle ak-

taran birinden çok daha başarılıdır. Çünkü bunun bütün sonucu, bizim zaten bilebildiğimiz şey, yani Tanrı'nın simgesini içinde en mükemmel ve biricik taşıyanın insan olduğudur."

"Bireyin, kendine cazip gelen, zevk veren, faydalı görünen şeyle uğraşma özgürlüğü olsun; ama insanlığın asıl uğraş alanı insandır."

Sekizinci Alt Bölüm

Yakın geçmişle uğraşmayı bilen az insan vardır. Ya şimdiki zaman, bizi şiddetle kendisine bağlar ya da geçmişte kayboluruz ve yine kaybolmuşu arar, onu yeniden çağırıp canlandırmanın nasıl mümkün olduğunu sorgularız.

Bizim yardımcı, uzaklaşmakta olan kışın yalancı baharı hissettirdiği, güzel bir günde, büyük şato bahçesinden geçip yüksek ıhlamurlar yolunu, Eduard'ın babasının getirttiği düzgün tarhları hayranlıkla seyrettikten sonra böyle düşüncelere daldı. Bunlar, dikenlerin istediği gibi, fevkalade yetişmişlerdi ve şimdi asıl takdir edilmeleri, tadına varılmaları gerekirken hiç kimse onlardan söz etmiyor, görmeye gitmiyordu. Hevesleri başka şeye, açıklara, uzaklara yönelmişti.

Döndüğünde Charlotte'ye, onun da onayladığı bu tespiti iletti. "Hayat bizi alıp sürüklerken" dedi Charlotte "hareket ediyoruz, işimizi, zevklerimizi kendimiz seviyoruz; ama tabii, tam olarak bakınca aslında bunlar bizim katılmak durumunda olduğumuz zamanın planları ve eğilimleridir."

"Şüphesiz" dedi yardımcı, "çevresindekilerin akımına kim karşı gelir ki? Zaman ilerliyor ve onun içindeki zihniyetler, ön yargılar ve hevesler de. Bir oğulun gençliği eğer dönüşüm zamanına rastlıyorsa, emin olabilir ki babasıyla hiç ortak yanı olmayacaktır. Eğer bu kimse, insanın bazı şeyler edinmek, bu serveti güvenceye almak, sınırlamak, daraltmak ve dünyadan soyutlanarak kendi keyfini sağlamlaştırmak hevesinin olduğu bir dönemde yaşadıysa, öbürü açılmayı, bölüşmeyi ve kapanmış olanı açmayı deneyecektir."

"Bütün dönemler" diye ekledi Charlotte, "anlattığınız bu babayla oğula benzer. Her asil köşk bir bataklıkta kurulduğu için ve en önemsiz saraylar yalnızca bir köprüyle ulaşılabilir olduğu için, her küçük şehrin, kalelere ve hendeklere sahip olduğu zamanları hayal bile edemiyoruz. Büyük şehirler bile şimdi kale duvarlarını yıkıyorlar, prens saraylarının hendekleri bile dolduruluyor, şehirler yalnızca büyük lekeler oluşturuyor ve insan seyahatlerde bakınca sanki genel barış garantilenmiş ve altın çağ kapının önündeymiş gibi geliyor. Hiç kimse tam bir köye benzemeyen bir bahçede kendini rahat hissetmiyor; hiçbir şey sanatı, zorlamayı hatırlatmasın, tamamen özgür ve kısıtsız nefes alalım. Bu durumdan bir başkasına, önceki duruma dönülebileceğini aklınız alıyor mu dostum?"

"Neden olmasın?" dedi yardımcı. "Her durumun kendi güçlükleri var; sınırlının da bağımsızın da. Sonuncusu bolluk gerektirir ve israfa götürür. Yeterince çarpıcı olan sizin örneğinize dönelim. Yokluk başlayınca hemen sınırlanma gelir. Mülklerinden yararlanmak zorunda olan insanlar, yeniden bahçelerinin etrafına duvar örerler ki ürünleri güvende olsun. Bundan yavaş yavaş yeni bir görüş oluşur. Faydalı olan şey tekrar üstün gelir ve çok malı olan bile sonunda hepsinden faydalanmak gerektiğini düşünür. İnanın bana, oğlunuzun, bütün bu bahçeleri ihmal edip tekrar büyükbabasının o ciddi duvarları arkasına ve yüksek ıhlamurların altına çekilmesi mümkündür."

Charlotte, kendisine bir oğulun haber verildiğini duymakla içten içe sevindi ve yardımcısının ileride sevgili güzel bahçelerinin nasıl olabileceği hakkındaki bu biraz sevimsiz falcılığını affetti. Bu nedenle gayet dostça şöyle devam etti: "Biz ikimiz de henüz bu çeşit çelişkileri çok kereler yaşamış olacak kadar yaşlı değiliz. Yalnız, insan ilk gençlik yıllarını düşünür de yaşlıların ülkeler ve şehirler dâhil nelerden şikâyet ettiklerini dinlediğini hatırlarsa o zaman bu tespitte itiraz edilecek bir şey yok. Ama böyle bir tabiat gidişine hiç itiraz edilmemeli, babayla oğulu, anne babayla çocukları uyum içine sokmamalı mı? Bana dostça

bir erkek çocuk kehanetinde bulundunuz; o zaman onun babasıyla karşıtlık içinde mi olması gerekir? O zihniyette devam ederse, anne babasının kurduğu şeyi tamamlamak ve yükseltmek yerine yıkacak mı?"

"Bunun için akla yatkın bir çare var" dedi yardımcı, "ama insanlarca nadiren uygulanıyor. Baba, oğlunu malına ortak etsin, onun birlikte yapıp birlikte yetiştirmesini sağlasın ve kendine olduğu gibi onda da zararsız bir keyfiliğe izin versin. Bir faaliyet ötekine katılabilir, ama hiçbiri başkalarına bölüştürülemez. Taze bir dal artık hiçbir yetişkin dalın eklenemeyeceği yaşlı bir gövdeye kolayca ve isteyerek bağlanır."

Tam vedalaşmak gereğini duyduğu anda Charlotte'ye tesadüfen hoş bir şey söylemiş ve onun övgüsünü bununla yeniden sağlamış olduğuna sevindi. Evden ayrılalı artık epey olmuştu; ama yine de bu konuda tam bir kanaate varmadan dönmeye karar veremiyordu: Ottilie'nin herhangi bir kararını ümit etmeden önce Charlotte'nin yaklaşan doğum döneminin geçip gitmesini beklemeliydi. Bu nedenle şartlara boyun eğerek bu beklenti ve umutlarla müdireye geri döndü.

Charlotte'nin doğumu yaklaşıyordu. Daha çok odalarında oturuyordu. Etrafına toplanmış olan kadınlar onun dar çevresiydi. Ottilie, ne yaptığını düşünmesine fırsat kalmadan evi idare ediyordu. Gerçi kendini iyice kaptırmış, Charlotte için, çocuk için, Eduard için en yararlı olacak şekilde çabalıyordu, ama bunun nasıl mümkün olabileceğini bilmiyordu. Her gün görevini yerine getirmekten başka hiçbir şey onu o karmakarışık halden kurtaramıyordu.

Bir oğul mutlulukla dünyaya gelmişti. Kadınların hepsi, aynı babası olduğunu onayladı. Yalnızca Ottilie, lohusayı kutlayıp çocuğu candan selamlarken içinden buna katılmadı. Daha kızının evlilik hazırlıklarında eşinin yokluğunu Charlotte çok hissetmişti; şimdi baba, oğulun doğumunda da bulunmayacaktı; hangi isimle çağrılacağını belirleyemeyecekti.

Kutlamak için gelen bütün dostların ilki, bu olaydan hemen haber almak için habercilerini seferber eden Mittler'di. Geldi,

hem de çok keyifli. Zaferini Ottilie'nin yanında zar zor gizleyerek Charlotte'nin yüzüne karşı öyle yüksek sesle konuştu ki bütün endişeleri kaldıracak, şu anki bütün engelleri bir kenara itecek adam oydu. Vaftizin çok ertelenmemesi gerekirdi. Bir ayağı artık çukurda o din adamı, kendi duasıyla geçmişi gelecek olanla birleştirecekti. Çocuğun adı Otto olacaktı: Babasının ve dostunun adından başka ad taşıyamazdı.

Yüzlerce çeşit sakıncalıkları, karşı tezleri, tereddütleri, takılıp kalmaları, daha iyisini ve başka türlüsünü bilmeleri, arada kalmaları, düşünmeleri, dönmeleri ve yeniden kabullenmeleri bertaraf etmek için bu adamın kararlı ısrarı gerekti. Çünkü genellikle bu tür durumlarda ileri sürülen bir sakıncadan daima yenisi ortaya çıkar ve bütün ilişkileri korumak isterken her zaman birkaçını kıran bir durum çıkar.

Bütün haber bildirmeleri ve vaftiz mektuplarını Mittler üstlendi. Bunların hemen tamamlanması gerekiyordu, çünkü bu aile bakımından çok önemli bir müjdeyi geri kalanlara, bu arada kötü niyetli ve kötü laf eden dünyaya bildirmek Mittler için çok önemliydi. Gerçekten de şimdiye kadarki olaylar olup biten her şeyin zaten konuşma konusu olsun diye olduğuna inanan halkın gözünden kaçmamıştı.

Vaftiz kutlaması, şanına uygun ama sınırlı ve kısa olacaktı. Bir araya gelindi, Ottilie ile Mittler vaftiz tanığı olarak çocuğu tutacaklardı. Yaşlı din adamı, kilisenin hademesince desteklenmiş olarak yavaş adımlarla yaklaştı. Dua okundu, çocuk Ottilie'nin kucağına kondu ve eğilip yüzüne bakınca, onun açık gözlerine az şaşırmadı, çünkü sanki kendininkileri görüyordu, böyle bir benzerliğe kim olsa şaşardı. İlk olarak çocuğu alan Mittler de aynı şekilde irkildi, onun yapısında böyle çarpıcı bir benzerliği, üstelik Yüzbaşı'ya benzerliği, böyle bir şeyle hiç karşılaşmamış biri olarak görünce.

Zavallı yaşlı din adamının zayıflığı, vaftiz seremonisine alışılmış litürjiden fazlasıyla eşlik etmesini engelledi. Bu arada konuyla dopdolu olan Mittler, eski resmî işlevlerini düşündü ve

her durumda nasıl konuşacağını, kendini nasıl ifade edeceğini bilirdi. Oysa şimdi, etrafında hep dostlardan oluşma küçük bir kalabalık olduğu için kendini daha da az frenledi. Bu nedenle işlemin sonuna doğru kendini rahatlıkla din adamı yerine koymaya, canlı bir söylevle vaftiz babalığı ödevlerini ve umutlarını dile getirmeye başladı, hem de Charlotte'nin alkışını onun memnun mimiklerinden anladığına inandıkça bunu daha da uzattı.

Zavallı yaşlı adamın oturmuş olmayı istediği, daha büyük bir bela açmak üzere olan o güçlü kuvvetli hatibin gözünden kaçtı. Çünkü oradakilerin her birinin çocuğa bağını üstüne basa basa anlatıp Ottilie'nin sabrını bununla bir dereceye kadar sınadıktan sonra en nihayet şu sözlerle ihtiyara döndü: "Ve siz, saygıdeğer yaşlı pederim artık Simeon'la konuşun. Bırak bu kulun huzura ersin, çünkü gözlerim bu evin kurtarıcısını gördü."

Şimdi çok parlak bir sonla bitirmek üzereydi, ama hemen fark etti ki çocuğu uzattığı ihtiyar, önce ona doğru eğilir gibi oldu ama ardından çabucak geri çöktü. Düşmekten zorla kurtarılıp bir koltuğu oturtuldu ve o anki her türlü çabaya bakmadan öldüğünü söylemek zorunda kaldılar.

Doğumla ölümü, tabutla beşiği yan yana görmek ve düşünmek, bu dev tezadı yalnız hayal gücüyle değil gözleriyle, birlikte algılamak bu kadar şaşırtıcı bir şekilde ortaya koyulduğu ölçüde, oradakiler için güç bir meseleydi. Yalnız Ottilie, hâlâ o sevimli ılımlı yüz hatlarını koruyan, uykuya dalmış adama bir çeşit kıskançlıkla bakıyordu. Kendisinin ruhu öldürülmüştü, bedeni niçin hâlâ kalsındı?

Zaman zaman günün acı olayları onu böylece ölümlülük, ayrılma, kaybetme düşüncelerine götürdüğü gibi buna karşılık onu sevgilisinin varlığından emin kılan ve kendininkini sağlamlaştırıp canlandıran harika gece görüntüleri teselli olarak verilmişti. Akşamları dinlenmek üzere yattığında henüz uykuyla uyanıklık arasındaki o tatlı duyguda yüzerken sanki çok parlak ama hoş aydınlatılmış bir yere bakıyor gibi oluyordu. Orada Eduard'ı net olarak hem de her zaman gördüğü gibi

elbiseli değil, askeri kıyafette, her seferinde çok tabii olduğu halde başka bir pozisyonda ve aslında hiçbir hayalilik taşımaz halde görüyordu: Ayakta dururken, yürürken, yatarken, atla giderken. En küçük ayrıntısına kadar çizilmiş bu şekil, kendisi hiçbir şey yapmadan, istemeden ya da hayal gücünü zorlamadan hareket ediyordu. Onu bazen biraz hareketli bir şeyle çevrilmiş görüyordu; bu şey, aydınlık zeminden daha koyuydu; ama o, bazen insanlar, atlar, ağaçlar, dağlar olarak görünebilen gölge hayalleri pek ayırt edemiyordu. Genellikle o görüntüyle uykuya dalıyor ve sakin bir geceden sonra sabah yine uyandığında canlanmış, teselli bulmuş oluyordu; emindi ki Eduard henüz yaşıyor, onunla hâlâ en sıkı ilişki halindedir.

Dokuzuncu Alt Bölüm

İlkbahar gelmişti, daha geç ama her zamankinden daha çabuk ve daha şen. Ottilie şimdi bahçede beklentisinin meyvesini buldu: Her şey filizleniyordu, yeşeriyor ve zamanı gelince çiçek açıyordu; iyi yapılmış camekânların ve tarhların arkasında hazırlanmış olan her şey şimdi nihayet dışarıdan etkileyen tabiatın karşısına çıkıyordu ve yapılacak, bakılacak her şey, şimdiye kadar olduğu gibi sırf umut dolu emek olarak kalmıyor, keyif veriyordu.

Luciane'nin vahşiliği yüzünden saksı çiçekleri arasında bozulan bazı yaprakların simetrisi için bahçıvanı teselli etmesi gerekiyordu. Her şeyin yakında tekrar düzeleceği konusunda onu cesaretlendiriyordu. Ama bahçıvanın, zanaatına karşı fazla derin duygusu ve iyi bir anlayışı vardı ki, bu teselli sebepleri onda fazla işe yaramadı. Çeşitli başka hobileriyle, meraklarıyla ne kadar az oyalanabilirse bitkinin sürekli ya da geçici olgunlaşması için gerekli sakin ilerlemesi o kadar az bölünebilir. Bitki, inatçı insanlara benzer, eğer huyuna göre davranılırsa onlardan her şey alınabilir. Sakin bir bakış, sessiz bir tutarlılık, her mevsimde, her saat gerekli her şeyi yapmak, belki hiç kimseden bahçıvandan istendiğinden daha çok istenmez.

Bu zavallı adam bu özelliklere son derece sahipti, Ottilie de bu nedenle onunla birlikte çalışmaktan hoşlanıyordu. Ama adam asıl yeteneğini birkaç zamandır artık rahatça uygulayamıyordu. Çünkü ağaç ve mutfak bahçıvanlığıyla ilgili her şeyi, eski bir süs bahçesinin gereklerini tam olarak yerine getirmeyi biliyorsa da genel olarak insana birinden çok öteki uyduğu gibi turunçgillerin, çiçek soğanlarının, karanfil ve ayıkulağı filizlerinin bakımında tabiatla yarışacak kadar iyiyse de yeni süs ağaçlarına ve moda çiçeklere biraz yabancı kalmıştı ve botaniğin zamana ayak uyduran sonsuz alanından ve içindeki yabancı isim kalabalığından bir çeşit ürkmüştü ve bu onu sıkıyordu. Ev sahiplerinin geçen yıl dikmeye başladıklarını o, bazı kıymetli bitkilerin yok olduğunu gördükçe gereksiz ve israf sayıyordu ve ona yeterince dürüst hizmet etmeyen bahçıvan esnafıyla da arası pek iyi değildi.

Bu konuda bazı denemelerden sonra bir çeşit plan yapmış, Ottilie de onu bu planında aslında yokluğu burada ve bazı başka alanlarda her gün daha kötü hissedilen Eduard'ın geri dönüşüne dayandığı için daha da çok desteklemişti.

Şimdi bitkiler gittikçe daha çok kök salarken ve dal verirken Ottilie de kendini bu yerlere daha çok bağlanmış hissediyordu. Daha bir yıl önce bir yabancı, önemsiz biri olarak buraya gelmişti; o zamandan beri ne çok şey kazanmıştı! Ama ne yazık ki onun o zamanından sonra tekrar neler kaybetmişti! Bu kadar zengin ve bu kadar yoksul olmamıştı hiçbir zaman. Her ikisinin duygusu şu anda değişip duruyordu, hattâ en derinde birbirini kesiyordu, öyle ki Ottilie tekrar tekrar bir sonrakine katılıyor, hattâ tutkuyla sarılıyordu.

Eduard'ın özellikle hoşlandığı her şeyin onun özenini de en çok çekişi düşündürücüdür; hattâ onun yakında geri geleceğini, o uzakta olana sunduğu özenli hizmeti teşekkürle fark edeceğini niçin ummasındı?

Ama daha başka tarzda da onun için çalışma fırsatı çıkmıştı. Çocuğun bakımını özellikle üstlenmişti, onun doğrudan doğruya bakıcısı olmuştu, çünkü bir dadıya teslim etmemeye, süt ve suyla

büyütmeye karar vermişlerdi. O güzel açık havanın tadına varmalıydı; Ottilie onu en iyisi dışarı taşıyor, uyuyan bilinçsizi ilerde çocukluğunda ona gülümseyerek çiçekler arasında onunla birlikte büyüyecek çalılar ve bitkiler arasında oraya buraya taşıyordu.

Ottilie etrafına bakınca, bu çocuğun hangi büyük zengin hayata gözlerini açtığını kendinden saklamıyordu: Çünkü göz alabildiğince her şey bir zaman onun olacaktı. Bütün bunlara bir de babasının, annesinin gözü önünde büyümesi ve yenilenmiş mutlu bir evliliği sağlaması ne kadar arzulanmaya değerdi.

Ottilie bütün bunları öyle net görüyordu ki tam gerçekmiş gibi düşünüyor ve kendisi bunda hiçbir şey hissetmiyordu. Bu berrak gökyüzü altında, bu parlak güneş ışığında birden bire, aşkının mükemmelleşmesi için tamamıyla bencillikten uzak olması gerektiğini anladı; hattâ bazı anlarda, bu zirveye artık ulaştığına inandı. Dostunun yalnızca iyiliğini istiyordu, ondan feragat edebilecek hattâ onu hiçbir zaman görmeyecek güçte olduğuna inanıyordu; yeter ki onun mutlu olduğunu bilsindi.

Sonbaharın da ilkbahar gibi olması sağlanmıştı. Bütün yaz bitkileri, sonbaharda çiçek açmaları son bulmayan ve soğukta cesaretle gelişmeye devam eden ne varsa hepsi, özellikle yıldız çiçeklerinin bütün türleri ekilmişti ve şimdi her yana fidelenecek, yeryüzünün üzerinde bir yıldızlı gökyüzü oluşturacaklardı.

Ottilie'nin Güncesinden

"Okuduğumuz iyi bir düşünceyi, işittiğimiz ilginç bir şeyi, güncemize aktarıyoruz. Ama dostlarımızın mektuplarından ilginç notları, orijinal fikirleri, ünlü ruh dolu sözleri de yazmak zahmetine girsek, çok zengin olurduk. Mektuplar, bir daha hiç okunmamak üzere saklanır. En sonunda gizlilik düşüncesiyle yok edilir ve böylece en güzele en doğrudan hayat nefesi bizim için ve başkaları için geri getirilmeyecesine kaybolur."

"Yıl masalı defalarca böyle baştan tekrarlanır. Tanrı'ya şükür, yine hayattayız, onun en hoş bölümünde! Menekşeler ve mayıs çiçekleri bunun başlıkları ya da kenar süsleridir. Onlar, hayatın kitabını tekrar karıştırdığımızda daima hoş bir etki bırakırlar."

"Fakirleri, özellikle reşit olmayanları, caddelerin kenarlarında oturup dinlenirlerken azarlarız. Yapacak bir iş olsa hemen çalışacaklarını fark etmez miyiz? Doğa o sevimli hazinelerini ortaya koyar koymaz çocuklar peşine düşer, bir iş açmak için; artık kimse dilenmez, her biri sana bir demet uzatır; sen daha uykudan uyanmamışken o, çiçekleri toplamıştır ve yalvaran çocuk sana lütuf gibi gülümseyerek bakar. Talep etmeyi kendi hakkı olarak hisseden hiç kimse zavallı gibi görünmez."

"Yıl, niçin bazen böyle kısa, bazen böyle uzundur, niçin böyle kısa görünür ve hatırada böyle uzun! Benim için geçmiş böyledir ve hiçbir yerde bahçede olduğu kadar göze çarpmaz, geçici olanla devam edenin nasıl iç içe girdiği. Ve yine de hiçbir şey, bir iz, kendine benzer bir şey bırakmayacak kadar uçucu değildir."

"Kış da hoşumuza gidebilir. Ağaçlar önümüzde öyle ruh gibi, öyle saydam durunca kendimizi daha özgür zannederiz. Onlar hiçtir, ama hiçbir şeyi de örtmezler. Ama tomurcuklar, çiçekler bir gelsin, o zaman sabırsızlanırız, bütün yapraklar ortaya çıksın diye, manzara canlansın ve ağaç bir şekil olarak karşımıza çıksın diye."

"Kendi tarzında mükemmel olan her şey, kendi tarzını aşmak, başka bir şey, eşsiz bir şey olmak zorundadır. Bazı namelerde bülbül henüz bir kuştur; sonra kendi sınıfını aşar ve her kanatlıya, ötmenin aslında ne demek olduğunu ima eder gibidir."

"Aşksız, sevgilinin yakınlığı olmayan bir hayat, yalnızca bir comédie a tiroir'dır (parçalı/epizodik komedi), kötü bir müsvettedir. Birini ötekinin ardından çıkarır, tekrar bırakırsınız ve bir sonrakine koşarsınız. İyi ve önemli olarak görünen her şey, ancak zar zor birbiriyle ilişkilidir. Her yerde baştan başlamak ve her yerde bitirmek istersiniz."

Onuncu Alt Bölüm

Charlotte'ye gelince o, neşeli ve keyiflidir. Çok şey vaadeden bedeniyle gözünü ve ruhunu her an dolduran hareketli bebek ona zevk veriyor. Dünyayla ve servetiyle onun sayesinde yeni bir bağ

kuruyor. Eski işi yeniden hareketleniyor; baktığı her yerde geçen yıl birçok iyi şey yaptığını görüyor ve yapılandan sevinç duyuyordu. Kendi duygusuyla canlanmış olarak Ottilie ve bebekle birlikte yosunlu kulübeye çıkıyor ve onu bir ev kutsalı gibi küçük masanın üzerine yatırınca iki yerin boş olduğunu görerek geçen zamanları hatırlıyor, kendisi ve Ottilie için yeni bir umut ortaya çıkıyor. Genç kızlar belki tevazuyla şu ya da bu genç erkek acaba onu eş olarak arzu ederler mi diye sessizce içlerinden geçirerek dönüp bakarlar; ama bir kız evlat ya da bir kız evlatlık yetiştiren kimse, daha geniş bir çevrede etrafına bakınır. Yüzbaşı'nın Ottilie ile birleşmesini imkânsız bulmayan Charlotte'nin durumu da bu kulübede yan yana otururlarken böyleydi, o zaman.

Charlotte yukarı çıkmaya, Ottilie de bebeği taşımaya devam etti. Beriki çeşitli düşüncelere daldı. Sağlam karada da deniz kazası olur; bunu en çabuk atlatmak ve yeniden onarmak güzel ve hesaplı olurdu. Zaten hayat yalnızca kazanç ve kayıp üzerineydi. Herhangi bir tesis yapıp da içinde kim rahatsız edilir! İnsan ne çok yeni bir yola girip başka tarafa çevrilir! Daha yükseğine ulaşmak için gözümüze kestirdiğimiz bir hedeften ne kadar sık uzaklaşırız! Seyyah yolda tekerleğini kırınca çok üzülür ve bu tatsız tesadüfle, bütün hayatını etkileyen çok sevindirici tanışmalara ve bağlara ulaşır. Kader, arzularımıza izin verir, ama kendi usulünce, bize arzularımızın üstünde bir şeyler vermek için.

Charlotte'nin, tepedeki yeni binaya ulaştığında kafasındaki düşünceler bu ve benzerleriydi ve bunlar o yerde tamamıyla doğrulandı. Çünkü çevre, insanın hayal edebileceğinden çok daha güzeldi. Etraftaki küçük, rahatsız edici her şey uzaklaştırılmıştı; doğanın, zamanın katkıları tertemiz ortaya çıkıyor ve göze çarpıyordu, tek tük boşluğu doldurması, ayrılmış bölümleri bağlaması istenen yeni fideler artık yeşeriyordu.

Evin kendisi neredeyse oturulabilir hale gelmişti; manzara, özellikle yukarıdaki odalardan bakıldığında son derece çeşitliydi. İnsan etrafına ne kadar çok bakarsa o kadar güzellikler keşfediyordu. Günün farklı zamanları, ay ve güneş burada kim

bilir ne etkiler yapardı! Burada vakit geçirmek son derece arzuya değerdi ve bütün kaba işlerin tamamlanmış olduğunu gören Charlotte'nin içinde yapmak ve başarmak hevesi ne çabuk yeniden uyanmıştı! Bir marangoz, bir duvar kâğıtçısı, kalemlerle ve hafif yaldızlamayla çalışabilen bir ressam! Yalnızca bunlara ihtiyaç vardı ve kısa zamanda tamamdı. Bodrum ve mutfak, çabuk düzenlendi, çünkü şatodan uzakta, bütün ihtiyaçları etrafında toplamak zorundaydılar. Ve böylece hanımlar, bebekle birlikte yukarıya yerleştiler ve yeni bir merkez olan buradan onlara beklenmedik gezintiler açıldı. Onlar bu yüksek açık taze hava bölgesinde güzel havanın tadını çıkarıyorlardı.

Ottilie'nin en sevdiği yol, bazen yalnız, bazen çocukla, aşağı ardıçlara doğru rahat bir patika idi ve bu yol sonradan karşıya geçerken kullanılan kayıkların birinin bağlı olduğu noktaya götürüyordu. Bazen kayıkla gezintiye çıkmak hoşuna gidiyordu, çocuksuz, yalnız. Çünkü Charlotte çocuk için endişeleniyordu.

Bu güzel dönemde, Eduard'ı seyahatte tanımış, birkaç kez onunla buluşmuş ve haklarında güzel şeyler duyduğu tesisleri görmek isteyen bir İngiliz'in ziyareti Charlotte'nin işine geldi. Adam, kontun bir tavsiye mektubunu getirdi ve sakin, ama çok hoş bir adamı, arkadaşı olarak tanıttı. Şimdi kâh Charlotte'la ve Ottilie ile kâh bahçıvanlar ve avcılarla, çoğu zaman arkadaşıyla ve bazen yalnız, bölgede dolaşırken tespitlerinden kolayca anlaşılıyordu ki böyle tesislerin meraklısı ve bilgilisiydi ve benzerlerinin bazılarını kendisi de yaptırmıştı. İleri yaşlarda olmasına rağmen, hayatı süsleyen ve anlamlandıran her şeye neşe içinde katılıyordu.

O varken hanımlar çevrelerinin asıl tadına vardılar. Tecrübeli gözleri her etkiyi hemen alıyordu ve o ölçüde, oluşmuş olandan, daha önceden bu bölgeyi tanımadığı için, doğanın verdiğinin üstüne nelerin katıldığını zar zor ayırt edebiliyordu.

Rahatça denebilir ki onun tespitleri sayesinde park büyüdü ve zenginleşti. Yeni büyümekte olan fidanların ne vaadettiğini önceden biliyordu. Herhangi bir güzelliğin vurgulanması ya da eklenmesi gereken her yeri fark ediyordu. Burada temizlenecek

ve bütün bir çalılık bölümü süsleyecek bir kaynağa, şurada bir tepeye işaret ediyordu. Orada açılıp genişletilerek arzulanan bir istirahat yeri oluşabilirdi, bu arada fevkalade kaya kütlelerinden tepeleri gözlerin önüne sermek için yalnızca birkaç ağacı kesmek yeterdi. Ev sahiplerine şans diledi, kendilerine yapacak bazı işler kaldığı için ve acele etmemelerini, gelecek yıllar için de kendilerine yaratma ve düzenleme zevkini korumalarını öğütledi.

Ayrıca, hoş sohbet saatlerinin dışında da asla sıkıcı değildi, çünkü günün en büyük bölümünde, parkın güzel manzaralarını, taşınabilir karanlık bir kutuya raptetmek ve çizmekle uğraşıyordu; amacı bu sayede kendisi ve başkaları için seyahatlerinden güzel bir ürün kazanmaktı. Bunu uzun yıllardan beri bütün önemli bölgelerde yapmış ve bu sayede kendine çok hoş ve çok ilginç bir koleksiyon sağlamıştı. Yanında taşıdığı büyük bir çantayı hanımlara gösterip kısmen resimle, kısmen anlatıyla onları eğlendirdi. Onlar burada bu yalnızlıklarında dünyayı böylesine rahatça gezmekten, kıyıları, limanları, dağları, gölleri ve ırmakları, şehirleri, kaleleri ve tarihte adları geçen başka bazı yerleri önlerinde geçirtmekten sevinç duyuyorlardı.

Her iki hanımın her birinin özel bir ilgisi vardı: Charlotte daha genel, tam da tarihi yönden ilginç bulduğu şeye, Ottilie ise özellikle, Eduard'ın çok sözünü ettiği, vakit geçirmekten hoşlanıp sık sık gittiği bölgelere. Çünkü her insanın yakında ve uzakta o kendisini çeken, ona karakterine uygun olarak ilk izlenimden dolayı belli şartlardan, alışkanlıktan dolayı özellikle sevimli ve heyecan verici olan belli yerel şeyleri vardır.

Ottilie bu nedenle Lord'a en çok nereyi beğendiğini ve kendine kalsa nerede ev açacağını sordu. O, birden fazla güzel yer gösterebilirdi ve oraları sevimli, değerli yapacak ne yaşadığını özel aksanlı Fransızcasıyla anlatmayı bildi.

Buna karşılık şimdi genel olarak nerelerde bulunduğu, en çok nereye dönmek istediği sorusuna hanımların beklemediği şu cevabı rahatlıkla verdi:

"Ben artık her yerde kendimi evimde hissetmeye alıştım ve başkalarının benim için inşa etmesinden yetiştirip ev için çaba-

lamasından daha hoş hiçbir şey bulamıyorum sonunda. Kendi mülklerimi özlemiyorum, kısmen politik sebeplerden, ama özellikle de her şeyi kendisi için yapıp düzenlediğim ve kendisine devredip birlikte tadını çıkaracağımı umduğum oğlum, hiçbir şeye katılmayıp Hindistan'a, orada bazı başkaları gibi hayatını daha yararlı yapmak ya da harcamak üzere gittiği için.

Şüphesiz, biz hayat için çok fazla hazırlık yapıyoruz. Orta halli bir hayatta kendimizi rahat hissetmeye hemen başlamak yerine, keyfimizi kaçıracak biçimde genişleyip duruyoruz. Benim binalarımın, parkımın, bahçelerimin keyfini şimdi kim sürüyor? Ben değil, benimkiler bile değil: Yabancı misafirler, meraklılar, huzursuz seyyahlar.

Çok şeylerimiz varken bile yarı yarıya evimizdeyiz, özellikle şehirdeki bazı alıştığımız şeylerimizin olmadığı köyde. Çok şiddetle arzu ettiğimiz kitap yanımızda değildir ve tam da en çok ihtiyacımız olan şeyi unutmuşuzdur. Hep ev kıyafeti giyeriz ama soyunmak üzere ve bunu eğer isteyerek, keyfimizce yapmıyorsak, o zaman şartlar, tutkular, tesadüfler, ihtiyaçlar ve başka neler neler etkiler!"

Lord, bu düşünceleriyle hanım arkadaşlarının nasıl etkilendiklerinin farkında değildi. Ve genel bir görüşü, şartlarını zaten bildiği bir toplulukta bile telaffuz eden her insan ne kadar sık böyle bir tehlikeye düşmez ki! Charlotte için böyle tesadüfi yaralanmalar, iyi niyetli ve iyi kasıtlılar da dahil, yeni bir şey değildi ve dünya zaten gözlerinin önünde öylesine açık seçikti ki herhangi biri onu düşüncesizce ve dikkatsizce bakışlarını şurada burada sevimsiz bir yere yöneltse de özel bir acı hissetmiyordu. Buna karşılık yarı bilinçli bir gençlikte görmekten ziyade sezen ve gözlerini başka tarafa çevirebilen hattâ çevirmek zorunda olan Ottilie, görmek istemediği ve görmesi gerekmeyen şeyden bu samimi konuşmalarla en kötü duruma sokulmuş oldu: Çünkü önündeki o hoş peçe şiddetle yırtıldı ve sanki her şey, şimdiye kadar ev ve avlu, bahçe ve park ve bütün çevre için yapılmış olan her şey, aslında bütünüyle boşaydı. Çünkü bunların tü-

münün sahibi, bunun tadını çıkarmazdı, çünkü şu karşısındaki misafir gibi dünyada dolaşmaya, hem de en tehlikelisine, en sevdiklerince ve en yakınlarınca zorlanmış olacaktı. Ottilie'nin işitmek ve susmak alışkanlığı vardı ama bu kez, yabancının neşeli bir orjinallik ve düşünceyle sürdürdüğü sonraki konuşmasıyla azalmaktan ziyade kötüleşen çok fena bir halde bulunuyordu.

"Şimdi, sanırım" dedi "doğru yoldayım, çünkü kendimi devamlı olarak, çok şeyin keyfine varmak için birçok şeyden feragat eden bir seyyah olarak görüyorum. Değişikliğe alıştım, hattâ benim için ihtiyaç oldu, tıpkı insanın operada çok çeşitlileri olduğu için tekrar tekrar yeni bir dekorasyon beklemesi gibi. En iyi ve en kötü lokantadan ne bekleyeceğimi bilirim istediği kadar iyi ya da kötü olsun, alıştığım şeyi hiçbir yerde bulamam ve sonunda aynı şeye varılır, yani gerekli bir alışkanlık ya da keyfî bir rastlantıya bağlılık. Şimdi en azından, bir şeyin yanlış yere koyulmuş ya da kaybolmuş olması, tamir ettirmem gerektiği için her günkü oturma odamın kullanılamaz hale gelmesi, bir fincanımın kırılması ve başka hiçbirinden içmenin bana tat vermemesi gibi sıkıntılarım yok. Bütün bunları aştım ve başımı soktuğum ev yanmaya başladı mı, adamlarım dert etmeden her şeyimi topluyor ve biz o yerden ve şehirden çıkıp gidiyoruz. Bütün bu iyi yanların yanı sıra, tam hesaplarsam, yıl sonunda evdeki masrafımdan fazlasını harcamıyorum."

Bunlar anlatılırken Ottilie'nin gözünün önünde yalnızca Eduard vardı, şimdi yoksunluk ve sıkıntı içinde bozuk yollarda nasıl ilerliyor, tehlike ve bela içinde nasıl meydanlarda yatıyor, o kadar çok dayanıksızlık ve tehlike içinde vatansız ve dostsuz olmaya, yalnızca kaybetmeyi becermek için her şeyi atmaya nasıl alışıyordu. Topluluk, iyi ki bir süre ayrıldı. Ottilie, yalnızken bol bol ağlayacak mekânı buldu. Hiçbir boğuk acı onu daha şiddetle ele geçirmemişti, bu gittikçe berraklık kazanan netlik kadar, hani insan bir kere acı çektirilme yolundayken hep kendine acı çektirdiği zaman olduğundan daha çok.

Eduard'ın hali ona öyle zavallı, öyle acınası geldi ki ne olursa olsun onun Charlotte ile yeniden birleşmesi için her şeyi yapma-

ya, kendi acısını ve aşkını herhangi sakin bir yerde gizlemeye ve herhangi bir meşguliyetle kandırmaya kesin olarak karar verdi.

Bu arada Lord'un, anlayışlı, sakin adam ve iyi bir gözlemci olan yol arkadaşı, sohbetteki yanlış yönü fark eder ve durumlardaki benzerliği arkadaşına açıklar. O ise ailenin ilişkilerinden hiç haberdar değildir. Ama berikini seyahatte ilgilendiren tek şey, tuhaf olaylardır, mesela doğal ile suni ilişkilerin, yasal ile başıboşun, anlayış ile aklın tutku ile önyargının uyuşmazlığından ortaya çıkanlar. Bu adam daha önceleri bile ve daha evdeyken olup biten ve henüz oluşan her şeyi öğrenmişti.

Lord, buna üzüldü, ama mahcup olmadı. Eğer bazen yalnız önemli işaretlerin değil, en basit ifadelerin bile oradakilerin meseleleriyle böyle tatsız bir tarzda örtüşebileceği duruma düşülmek istenmiyorsa insanın toplulukta hiç konuşmaması gerekirdi. "Bu akşam durumu düzeltelim" dedi Lord "ve bütün genel konulardan uzak duralım. Topluluğa çok hoş ve önemli anekdotlar ve hikâyeler anlatınız, çantanızı ve hafızanızı seyahatimizde zenginleştirdiklerinizle."

Ne var ki bu en iyi niyete rağmen yabancılar, dostları bu kez tuzaksız bir sohbetle eğlendirmeyi başaramadılar. Çünkü o yol arkadaşı bazı tuhaf, önemli, şen, dokunaklı, korkunç hikâyelerle dikkat çekip katılımı son derece gerdikten sonra gerçi tuhaf ama daha yumuşak bir olayla bitirmeyi düşündü ama bunun, dinleyenlere ne kadar yakın olduğundan habersizdi.

Tuhaf Komşu Çocukları

Hikâye

"İleri gelen ailelerden iki komşu çocuğu, bir zaman evlenebilecekleri çağda olan erkek ve kızı, aileleri bu hoş ümitle bir arada yetiştirdi ve her iki aile ilerdeki birleşmenin memnuniyeti içindeydi. Ama hemen fark edildi ki bu niyetleri gerçekleşmeyeceğe benziyor; bu iki mükemmel tabiatta tuhaf bir isteksizlik ortaya çıkıyor. Belki de bu ikisi birbirine fazla benziyordu. İkisi

de kendi içlerine dönük, isteklerinde belli, ilkelerinde sağlamdı; her biri oyun arkadaşlarınca sevilip sayılıyordu; bir arada oldukları zamansa birbirine karşıt, hep yalnız kendileri için yapıcı, ama birbirlerine karşı yıkıcı, karşılaştıkları yerde bir hedefe doğru yarışırcasına değil ama bir amaç uğruna mücadele ederek; iyice terbiyeli ve sevimli, ama birbiriyle ilgili olarak yalnızca nefret ederek, hattâ kötüydüler.

Bu tuhaf ilişki daha çocuk oyunlarında bile ortaya çıkıyordu ve yıllar arttıkça devam ediyordu. Erkek çocuklar savaş oyunlarında nasıl ikiye bölünüp birbirlerine saldırırlarsa, bu inatçı cesur kız, bir keresinde bir ordunun başına geçip karşı tarafa karşı öyle güçlü, öyle acımasızca savaştı ki o ordu eğer tek tek savaşçısı böyle çok uslu davranıp düşmanını sonunda silahsız ve esir almış olsaydı fena halde yenilip kaçmaya zorlanırdı. Ama o zaman da o kız kendini öylesine kahramanca savundu ki erkek, gözlerini korumak ve kız arkadaşa zarar vermemek için ipek boyun bağını yırtıp onun ellerini bununla sırtında bağlamak zorunda kaldı.

Kız, bunu hiç affetmedi, hattâ ona zarar vermek için gizli işler ve denemeler yaptı; öyle ki bu acayip tutkulara çoktan beri dikkat etmiş olan anne babalar birbiriyle anlaşıp bu iki düşman yaratığı ayırmaya ve o sevgili ümitlerinden vazgeçmeye karar verdiler.

Oğlan çocuk, yeni ilişkilerinde hemen kendini gösterdi. Dersin her çeşidi ona yaradı. Destekleyenler ve kendi eğilimi onu asker sınıfına yönlendirdi. Bulunduğu her yerde sevilip sayılıyordu. Çalışkan tabiatı sanki yalnızca başkalarının iyiliğine, rahatlığına yarıyordu ve o, açık bir bilinçle olmadan tabiatın onun için düşündüğü biricik karşıtını kaybettiği için kendi kendine çok mutluydu.

Buna karşılık kız, birden bire değişmiş bir durumda ortaya çıktı. Yıllar, artan bir eğitim ve daha çok belli bir iç duygu, onu şimdiye kadar erkek çocuklarla oynadığı o şiddetli oyunlardan uzaklaştırdı. Genel olarak sanki bir şeyi eksikti: Etrafında, öfkesini patlatmaya değer hiçbir şey yoktu.

Onun bir zamanlar komşu rakibinden daha yaşlı, mevki sahibi, varlıklı ve önemli, toplumda sevilen ve kadınlarca aranan genç bir adam bütün ilgisini ona yöneltti. Bir dostun, bir sevgilinin, bir hizmet edenin ona talip olması ilkti. Ondan daha yaşlı, daha kültürlü, daha parlak ve daha iddialı kızlar arasında ona öncelik vermesi çok hoşuna gidiyordu. Taciz etmeksizin devam ettirdiği ilgisi, hoş olmayan çeşitli tesadüflerdeki desteği, ailesine karşı gerçi telaffuz etmediği, ama henüz çok genç olduğu için o sakin ve yalnızca umut dolu isteği: Bütün bunlar kızı ona çekiyordu ki bunlara alışkanlık, şimdi dünyanın bilinen bir şey diye kabul ettiği dış şartları kendi katkısını yapıyordu. Kız, sık sık nişanlı olarak anılıyordu ve kendisi de nihayet bunu böyle bilinceye ve ne kendisi ne de herhangi biri onların yüzük takmaları için bir sınavın gerekli olduğunu düşünmeyinceye kadar.

Bütün meselenin sakinleşmiş gidişatı, nişanlanmayla da hızlanmamıştı. Her iki taraf da işi böyle sürdürüyordu; bir arada yaşamaktan hoşlanıyorlar, bu iyi mevsimin müstakbel ciddi hayatın ilkbaharı olarak tadına varmak istiyorlardı.

Bu sırada o uzaktaki erkek çok güzel yetişmiş, hayatının hak edilmiş bir basamağına ulaşmıştı ve izinli olarak ailesini ziyarete geldi. Çok doğal ama yine de tuhaf bir şekilde güzel komşusuyla çok kereler karşılaştı. Kız, son zamanlarda içinde yalnızca hoş, nişanlılık duyguları beslemişti, çevresindeki her şeyle uyum içindeydi, mutlu olduğunu sanıyordu ve belli bir tarzda öyleydi de. Ama şimdi, uzun zamandan beri ilk olarak ona karşı bir şey yine duruyordu. Nefret etmeye değmezdi, kız nefret edecek gücü kaybetmişti; hattâ aslında iç değerin yalnızca karanlık bir kabulü olan o çocuksu nefret, şimdi şen şaşkınlıkta, hoş gözlemde, rastgele itirafta, yarı bilinçli yarı bilinçsiz ama yine de gerekli yaklaşmada kendini gösteriyordu ve bunların hepsi de karşılıklıydı. Uzun bir uzaklaşma, oldukça uzun sohbetlere vesile oldu. O çocuksu akılsızlık bile aydınlanmış kişilerin şakalı hatırlamasına yaradı ve sanki o tuhaf nefreti en azından dostça, dikkatli bir davranışla düzeltmek gerekiyor gi-

biydi, sanki o şiddetli yanlış tanıma, artık telaffuz edilmemiş bir kabul etme olarak kalabilecek gibiydi.

Erkeğin açısından her şey, anlayışlı, arzu edilen bir ölçüde kaldı. Konumu, şartları, çabası, hırsı onu yeterince uğraştırıyordu ki o güzel nişanlı kızın dostluğunu teşekküre değer bir armağan olarak gönül rahatlığıyla algıladı; bu yüzden de bu dostluğu kendiyle ilişkilendirmedi ya da onu üstelik kendisinin de iyi bir ilişki içinde olduğu damada çok görmedi.

Oysa kızda durum bambaşka görünüyordu. O, kendini sanki bir rüyadan uyanmış gibi görüyordu. O genç komşusuna karşı mücadelesi, ilk tutkuydu ve bu şiddetli mücadele yalnızca karşı koyma biçiminde, şiddetli, aynı zamanda da doğuştan gelme bir eğilimdi. Hafızasında da onu her zaman sevdiği gerçeğinden başka bir şey yoktu. Elde silahlarla o düşmanca arayışı hatırlayıp gülümsedi; erkek onun silahını aldığı zaman hissettiği tatlı duyguyu hatırladı; onu bağladığı zaman en büyük mutluluğu hissettiğini hayal etti ve onun zararı ve üzülmesi için giriştiği her şey, kendisine yalnızca onun dikkatini çekmek amaçlı masumane araçlar gibi geldi. O ayrılığa lanet okudu, içine düştüğü uykuya acıdı, o sürükleyen, rüya gören alışkanlığa yuh dedi, çünkü bunun yüzünden böylesine önemsiz bir nişanlısı olmuştu; kız değişmişti, iki kere değişmişti, ileriye ve geriye doğru, nasıl alırsanız öyle.

Herhangi birisi onun çok gizli tuttuğu duygularını geliştirip onunla paylaşabilseydi ona kızmazdı: Çünkü damat onları yan yana gördüğünde komşuyla karşılaştırılmayı kaldıramazdı. Birine belli bir güvensizlik yakıştırılamazsa, öbürü tam güven uyandırıyordu; biri topluluğa sokulmak isteniyorsa, öteki arkadaş olarak arzu ediliyordu; hele daha yüksek bir katılım, sıra dışı durumlar düşünülüyorsa, birinden şüphelenilirken ötekine tam bir kesinlik verilirdi. Böyle ilişkilerde kadınlara özel bir davranış yeteneği verilmiştir ve onlar bu yeteneği geliştirmek için sebep ve fırsat sahibidirler.

Güzel nişanlı kız bu tür düşünceleri kendi kendine gizlice besledikçe, herhangi biri hangi ilişkilerin, hangi ödevin öğütle-

nip yasaklanacağını hattâ mutlak bir gerekliliğin neyi kesinlikle istediğini telaffuz edecek durumda pek az bulundukça ki bu, damadın lehineydi, güzel kalp kendi tek yanlılığını bir o kadar çok destekliyordu. O, bir yandan dünyayla, aileyle, nişanlıyla ve kendi onayıyla çözülmezcesine bağlıydı, öte yandan o yükselen genç, düşünceleri, planları ve niyetlerini sır gibi saklamıyor, kıza karşı sadık ve normal bir erkek kardeş olduğunu kanıtlıyordu. Şimdi ise hemen yola çıkma söz konusuyken öyle görünüyordu ki sanki kızın o eski çocuksu ruhu bütün hileleri ve şiddetleriyle yeniden uyandı ve şimdi hayatın daha yüksek bir basamağında, daha önemli ve daha yıkıcı kötü niyetlerle donanmıştı. Kız, ölmeye karar verdi; amacı, vaktiyle nefret ettiği, şimdi ise çok sevdiği erkeği kayıtsızlığı yüzünden cezalandırmak ve ona sahip olmak istemezken hiç olmazsa hayal gücüyle, pişmanlığıyla ebediyen kendine bağlamaktı. O, kızın ölü yüzünden kurtulamasındı, onun düşüncelerini anlamadığı, araştırmadığı, değerlendirmediği için kendini suçlamaktan vazgeçmesindi.

Bu tuhaf çılgınlık kızın peşini bırakmadı. Kız bunu çeşitli biçimlerde sakladı. Ve her ne kadar insanlara acayip gelse de hiç kimse içindeki hakiki sebebi keşfedecek kadar dikkatli ya da akıllı değildi. Bu arada dostlar, akrabalar, tanıdıklar çeşitli eğlenceler düzenlemekten yorulmuşlardı. Hiçbir gün geçmiyordu ki yeni ve beklenmedik bir şey yapılmamış olsun. Süsleyip birçok neşeli misafirler için hazırlanmamış güzel bir yer neredeyse kalmamıştı. Bizim yeni gelen gencimiz de ayrılmadan önce kendi davetini düzenlemek istedi ve genç çifti küçük bir aile grubuyla birlikte bir yat sefasına davet etti. Büyük, güzel, hoş süslenmiş bir yata binildi. Bu, küçük bir salonu ve birkaç odası olan ve karanın rahatlıklarını suya aktarmaya çalışan yatlardan biriydi.

Büyük nehrin üzerinde müzik eşliğinde yol alıyorlardı. Topluluk, günün çok sıcak zamanında düşünce ve şans oyunlarıyla eğlenmek için aşağıdaki mekânlarda toplanmıştı. Hiç boş oturmayan genç gemici, dümenin başına geçip yerinde uykuya dalan yaşlı gemi ustasını azat etti. Ve az önce, iki adanın nehir yatağını

daralttığı ve düz çakıl kıyılarını kâh bir yanda kâh öbür yanda içeriye doğru uzatarak tehlikeli bir su yolu oluşturduğu yere yaklaştığı için uyanık olanın çok dikkatli olması gerekiyordu. Dikkatli ve keskin gözlü dümenci, ustayı uyandırmayı neredeyse deneyecekti ki kendine güven duydu ve boğaza doğru sürdü. O anda başında çiçekten tacıyla güzel bir düşman kadın üst güvertede göründü. Başındaki tacı çıkarıp dümenciye fırlattı. "Bunu hatıra olarak al" diye bağırdı. Erkek "beni rahatsız etme!" diye haykırdı tacı yakalarken onun yüzüne: "Bütün gücümü ve dikkatimi toplamam gerekiyor." "Seni bir daha rahatsız etmem" diye bağırdı öteki. "Beni bir daha görmezsin!" Bunu söyleyip yatın ön tarafına koştu ve oradan suya atladı. Bir iki bağırış: "Kurtarın! Kurtarın! Boğuluyor!" Dümenin başındaki, korkunç bir çaresizlik içindeydi. Gürültüden, yaşlı gemici uyandı, gencin ona uzattığı küreği yakalamak istedi; ama mürettebatı değiştirme zamanı değildi: Yat kıyıya yanaştı ve tam o anda üstündekileri fırlatarak suya atladı ve o güzel düşmanın peşinden yüzdü.

Su, tanıyan ve nasıl kullanacağını bilen kimse için dost bir elementtir. Onu taşır, ama mahir yüzücü ona hâkim olur. Önünde sürüklenen güzele ulaşır ulaşmaz onu yakaladı, kaldırıp uzağa taşımayı bildi; her ikisi birden akıntıyla hızla sürüklendiler, adaları, nehir adalarını arkalarında bırakıncaya kadar ve nehir tekrar geniş ve rahat akmaya başlayana kadar. Ancak şimdi kendine gelip, şuursuzca yalnız mekanik olarak hareket ettiği o ilk sıkıştırıcı felaketten silkindi; yukarıya kaldırdığı başıyla etrafına bakındı ve gücü yettiğince nehre hoş ve uygun bir şekilde açılan düz, çalılık bir yere doğru kulaç attı. Orada güzel ganimetini karaya çıkardı; ama onda hiçbir hayat nefesi hissedilmiyordu. Çalılıktaki üstünde yürünmüş bir patika gözüne çarptığında çaresizdi. Kıymetli yükünü tekrar sırtladı, hemen bir yalnız ev görerek oraya ulaştı. Orada iyi insanlar, genç bir evli çift buldu. Kaza, dert çok çabuk duyuldu. Biraz düşünüp taşınma gerektiren şey, yerine getirildi. Parlak bir ateş yanıyordu; yün örtüler yayıldı bir sedire; kürkler, deriler, ısıtan ne varsa çabucak getirildi. Burada kurtarma merakı başka her görüşü aşıyordu. Gü-

zel, yarı katılaşmış çıplak bedeni tekrar hayata kavuşturmak için hiçbir şeyden kaçınılmazdı. Başarıldı. Kız, gözlerini açtı, o dostu gördü, boynuna o güzel kollarını doladı. Uzun süre böyle kaldı; bir yaş seli geldi gözlerinden ve şifa bulmasını tamamladı. "Beni terk etmek mi istiyorsun" diye bağırdı, "seni böyle tekrar bulmuşken?" "Asla!" dedi erkek, "asla!" ve bilmedi ne söylediğini, ne yaptığını. "Aman kendini koru" diye ekledi "kendini koru! Kendin için ve benim için düşün kendini!"

Kız şimdi kendini düşündü ve ancak şimdi içinde bulunduğu durumun farkına vardı. Sevgilisinin, kurtarıcısının önünde utanamazdı; ama kendine bakması için onu rahatça bıraktı, çünkü erkeğin üstündeki her şey sırılsıklamdı.

Genç evliler aralarında konuştular: Erkek bu gence, kadın da bu güzel kıza, bir çifti baştan aşağıya giydirmek için henüz eksiksiz asılı duran düğün kıyafetlerini sundular. Kısa sürede bu iki maceracı, yalnızca giyinmiş değil, süslenmişlerdi. Şahane görünüyorlardı, birbirlerine hayretle baktılar, yaklaştıklarında sınırsız bir tutkuyla ve yine de kıyafetlerine yarı gülümseyerek birbirlerini sımsıkı kucakladılar. Gençliğin gücü ve aşkın ateşi onları birkaç saniye içinde tamamıyla kendine getirdi ve dansa davet için yalnızca müzik eksikti.

Kendilerini sudan karaya, ölümden hayata, aile çevresinden yazı yabana, çaresizlikten hayranlığa, ilgisizlikten sevgiye, tutkuya gelmiş bulmak, hepsi bir andı; bunu kafası almıyor insanın, sanki çatlayacak ya da altüst olacak gibi. Eğer böylesi bir şaşkınlığa katlanılacaksa o zaman kalp en iyisini yapacaktır.

Birbirlerinin içine iyice gömülmüşken ancak bir süre sonra geride bıraktıkları insanların korkusunu, sıkıntısını düşünebildiler. Ve neredeyse kendileri de onlarla tekrar nasıl karşı karşıya geleceklerini korkmadan, sıkılmadan düşünemedi. "Kaçalım mı? Saklanalım mı?" dedi genç. Onun boynuna sarılmışken "Birlikte duralım" dedi kız.

Onlardan, kıyıya ulaşmış yatın hikâyesini öğrenen köylü, daha çok sormadan sahile koştu. Deniz aracı rahatça gelmişti;

büyük zahmetlerle yerinden kurtarıldı. Meçhule doğru gidildi. Kaybolanları bulmak umuduyla. O taraftan köylü bağrışlarla, işaretlerle gelenlerin dikkatini çekip uygun bir karaya yanaşma yerinin bulunduğu bir yere koşunca ve bağırmaya, işaret etmeye devam edince yat kıyıya döndü; hele karaya çıkışları ne manzaraydı! Önce her iki nişanlının anne babaları kıyıya koştu; seven nişanlının neredeyse aklı başından gitmişti. Sevgili çocukların kurtarılmış olduklarını yeni öğrenmişken onlar o tuhaf kıyafetleriyle çalıların içinden çıktılar. Çok yakına gelmeden onları tanıyamadılar. "Kimi görüyorum?" diye bağırdı anneler. "Ne görüyorum?" diye bağırdı babalar. Kurtarılmış olanlar onların önüne attılar kendilerini. "Çocuklarınızı!" diye haykırdılar. "Bir çifti. Affedersiniz!" dedi kız. "Bize hayır duanızı bağışlayın!" dediler ikisi de, herkes şaşkınlık içinde dona kalmışken. "Hayır duanızı!" duyuldu üçüncü kez ve bunu kim esirgeyebilirdi?"

Onbirinci Alt Bölüm

Anlatan adam, bir ara verdi ya da hattâ Charlotte'nin son derece hareketlendiğini fark edince âdeta son verdi; evet Charlotte ayağa kalkıp sessiz bir özür dilemeyle odayı terk etti, çünkü o hikâyeyi biliyordu. Bu olay, Yüzbaşı ile bir komşu arasında gerçekten olmuştu, gerçi tam İngiliz'in anlattığı şekliyle değil, ama yine de asıl çizgileri bozulmamış, yalnızca bazı ayrıntılar az çok değiştirilmiş ve süslenmişti; önce halkın ağzından, sonra da kafaca ve zevkçe zengin bir anlatıcının hayal gücünden geçen bu çeşit hikâyelerde olduğu gibi. Sonunda çoğu zaman her şey ya da hiçbir şey, olduğu gibi kalmaz.

Ottilie, Charlotte'yi izledi, o iki yabancının da istediği gibi ve şimdi, belki yine de bir yanlış yapıldığını, evin bildiği veya benzer bir şeyin anlatıldığını fark etmek sırası Lord'a geldi. "Daha kötüsünden kendimizi korumamız gerekir" dedi. Burada gördüğümüz birçok iyi ve hoş şey, görüyoruz ki bu ev sahipleri hanımlara az mutluluk getiriyor; uygun bir şekilde müsaade isteyelim."

"İtiraf etmeliyim ki" dedi yol arkadaşı "beni burada tutan başka bir şey var ve onda aydınlanmadan ve daha net bilgi edinmeden bu evi terk etmek istemiyorum. Siz, Lordum, biz dün portatif karanlık kamerayla parkta dolaşırken tam pitoresk bir yer bulmak için fazlasıyla meşgulken yanı başımızda olup biteni fark edemezdiniz. Göl kıyısında size hoş bir manzara sunan tenha bir yere ulaşmak için anayoldan ayrıldınız. Bize eşlik eden Ottilie, takip etmeyi bırakıp kayıkla oraya varmak için rica etti. Ben onunla birlikte kayığa bindim ve bu güzel kayıkçı hanımın becerisinden hoşlandım. Ona ısrarla anlattım ki ben güzel kızların gemiciyi temsil ettiği İsviçre'de dalgaların üzerinde böyle hoş sallanmadım, ama Ottilie'ye o yan yolu niçin reddettiğini sormaktan kendimi alamadım: Çünkü gerçekten onun kaçınışında bir çeşit korkulu çekingenlik vardı. "Eğer bana gülmezseniz" dedi dostça, "size bu konuda bir iki bilgi verebilirim, her ne kadar benim için de bunda bir sır varsa da. Ben o yan yola başka hiçbir yerde hissetmediğim ve sebebini açıklayamadığım bir ürpermeye tutulmadan asla ayak basmadım. Bu nedenle böyle bir hisse kapılmaktansa oradan sakınırım; bir de, bazen başka zamanlarda da sol tarafımda hissettiğim yarım baş ağrısına hemen tutulmamak için." Karaya çıktık, Ottilie sizinle sohbet ediyordu, bense bu arada onun bana uzaktan gösterdiği yeri inceliyordum. Ama belli bir taş kömür izi keşfettiğimdeki şaşkınlığım çok büyük oldu. Bu iz bana, burada birkaç kazı sırasında belki de derinde zengin bir yatağın bulunduğunu gösteriyordu.

"Kusura bakmayın Lordum, görüyorum, gülümsüyorsunuz ve gayet iyi biliyorum ki sizin inanmadığınız böyle şeylere benim bu tutkulu dikkatimi siz yalnızca bilge bir adam ve bir dost olarak hoş görüyorsunuz. Ama bu güzel çocuğa sarkaç hareketlerini denetmeden bu evden ayrılmam imkânsız."

Bu mesele söz konusu olunca Lord'un buna karşı kendi gerekçelerini tekrarlaması hiç eksik olmazdı; bu gerekçeleri yol arkadaşı tevazuyla ve sabırla kabul eder, ama yine de sonunda kendi görüşünde ve kendi isteklerinde ısrar ederdi. Tekrar tek-

rar da belirtirdi ki bu deneylerde her insan başarılı olmadığı için meseleye son vermemek, hattâ çok daha ciddi ve esaslı araştırmak gerekirdi; çünkü şüphesiz cansız varlıklar arasındaki bazı ilişkiler ve akrabalıklar, kendi aralarında, canlılar ise onlara karşı ve çok kereler kendi aralarında, bizim için şu anda gizli şeyleri ortaya koyabilirler.

Güzel bir küçük kutuda hep yanında taşıdığı altın halkalardan, markazit taşından ve başka metallerden oluşma aletini çıkardı ve şimdi iplerde sallanan metalleri deney için yerde duran metallerin üzerine bıraktı. "Lordum, başarısızlığıma istediğiniz kadar sevinebilirsiniz" dedi. "bunu şimdiden yüzünüzden okuyorum, bu bende ve benim için hiç fark etmeyecek. Ama benim eylemim yalnızca bir gösteri. Hanımlar geri döndüğünde bizim burada ne acayipliklere başladığımızı merak etsinler."

Hanımlar geldiler. Charlotte hemen bildi ne olduğunu. "Bu şeyler hakkında bir şeyler duydum" dedi "ama etkisini hiç görmedim. Her şeyi böyle hoş hazırladığınıza göre, bırakın deneyeyim, acaba bana da oluyor mu."

İpi eline aldı ve ciddi olduğundan doğru ve heyecansız tuttu; ne var ki hiçbir sallanma fark edilmiyordu. Bunun üzerine Ottilie denedi. O, sarkacı alttaki metallerin üzerinde daha sakin, daha rahat, daha bilinçsizce tuttu. Ama o anda sallanan şey sanki kararlı bir fırtınaya tutulmuş gibi döndü, değiştirilen zemine göre kâh bir yana kâh öbür yana, şimdi çemberler halinde, şimdi elipsler halinde. Ya da hızını yol arkadaşının tahmin edebildiği gibi ya da daha da çok düz hatlarda aldı.

Lord'un kendisi bir dereceye kadar afalladı, ama öbürü zevkten ve hırstan, hiç son veremiyordu, durmadan deneylerin tekrarını ve çeşitlendirilmesini rica ediyordu. Ottilie onun isteğine uyacak kadar nazikti, ta ki sonunda yine başı ağrıdığı için kendisini azat etmesini kibarca rica edene kadar. O ise buna şaşmış, hattâ hoşlanmış olarak Ottilie'ye eğer kürlerinden birine güvenirse onu bu dertten tamamıyla kurtarmak istediğini, kesin olarak söyledi. Bir an için tereddüt edildi; ama neyin

söz konusu olduğunu çabucak kavrayan Charlotte, bu iyi niyetli teklifi reddetti, çünkü hep güçlü bir nefret duyduğu bir şeye kendi çevresinde izin vermek istemezdi.

O yabancılar uzaklaştılar, kendilerinden tuhaf bir şekilde etkilenildiğine bakmadan, ama herhangi bir yerde kendilerine yine rastlanmak arzusunu arkalarında bırakarak. Charlotte artık bu güzel günleri komşularına iade-i ziyaretleri tamamlamada kullandı. Bu ziyaretler de bütün çevre, bazıları gerçekten onun acısına katılarak, bazıları da salt adettendir diye onunla ilgilendikleri için bitecek gibi değildi. Evdeyken o güzel çocuk onu canlandırıyordu; bu, şüphesiz her sevgiye, her özene değerdi. Onda şaşırtıcı, hattâ harika bir çocuk görüyorlardı, yüzü sevimli, hoş, oran, güç ve sağlık bakımından ve daha da çok, gittikçe gelişen o çifte benzerlik bakımından. Yüz hatları ve bütün biçim yönünden çocuk Yüzbaşı'ya gittikçe daha çok benziyordu, gözleri ise Ottilie'nin gözlerinden gitgide daha az fark edilir oluyordu.

Bu tuhaf akrabalık sayesinde, belki de daha da çok kadınların sevilen bir erkeğin çocuğunu bir başkası tarafından da sevecen bir ilgiyle sarılması demek olan o güzel duygularıyla Ottilie bu yeni yetişen varlığa bir başka çeşit anne, hattâ tam anne oldu. Charlotte uzaklaştığında Ottilie çocukla ve bakıcıyla kalıyordu. Nanni birkaç zamandan beri çocuğu kıskanıyordu, çünkü hanımı bütün sevgisini ona yöneltmiş görünüyordu ve inadına ailesinin yanına geri dönmüştü. Ottilie, çocuğu açık havaya çıkarmak için evden çıkıyordu ve her seferinde daha uzun gezintilere alışıyordu. Çocuğa gerektiğinde uzatmak için süt şişesini yanında taşıyordu. Yanına bir kitap almayı nadiren ihmal ediyordu ve böylece bir kolunda çocuk, okurken ve dolaşırken çok da zarif anlamlı bir tablo oluşturuyordu.

Onikinci Alt Bölüm

Savaşın asıl hedefine ulaşılmış ve Eduard madalyayla ödüllendirilmiş, şerefle terhis edilmişti. Hemen, kendininkilerden güvenilir bilgi aldığı o küçük malikâneye döndü; onları zaten

haberleri olmadan takip ettirmişti. Oradaki sakin günleri kendisini dostça karşıladı: Çünkü bu arada onun istekleri doğrultusunda bazı şeyler yapılmış, düzeltilmiş ve ilerletilmişti, öyle ki uzun ve geniş olmayan tesisler ve çevreleri, içerikleriyle önce keyfi sürülerek özellikleriyle güzelleştirilmişti

Hızlı bir hayat temposuyla daha önemli adımlara alışmış olan Eduard, artık düşünmek için yeterince zaman bulduğu şeyi gerçekleştirmeye niyet etti. Her şeyden önce Binbaşı'yı çağırttı. Tekrar görüşme sevinci büyüktü. Kan akrabalıkları gibi gençlik arkadaşlıklarının en önemli faydası, ne türden olursa olsun yanılmalardan ve yanlış anlamalardan asla tamamen zarar görmemeleri ve eski ilişkilerin bir süre sonra tekrar kurulmasıdır.

Neşeli karşılama sırasında Eduard, arkadaşının halini hatırını sorduktan sonra, kaderin kendisini arzuları doğrultusunda nasıl desteklediğini öğrendi. Yarı şaka, aralarında kalmak üzere Eduard sonra o güzel ilişkinin de devam edip etmediğini sordu. Arkadaşı, hayır dedi, önemli bir ciddiyetle.

"Arkadan konuşmayı beceremem de yapamam da." diye devam etti Eduard, "düşüncelerimi ve planlarımı sana hemen açmam gerek. Benim Ottilie'ye zaafımı biliyorsun ve beni bu savaşta korumuş olanın o olduğunu çoktan anlamış bulunuyorsun. İnkâr etmiyorum, onsuz bana yaramayacak bir hayattan kurtulmak istemiştim. Ama sana aynı zamanda itiraf etmeliyim ki tamamen çaresizleşmeyi onuruma yediremedim. Onunla mutluluk öyle güzel, öyle arzulanmaya değerdi ki bundan tamamıyla vazgeçmem imkânsız oldu. Öyle bazı teselli edici sezgiler, öyle bazı işaretler, Ottilie'nin benim olabileceği inancını, deliliğini bende güçlendirdi. Adlarımızın baş harfini taşıyan bir bardak temel atma sırasında havaya fırlatıldığında yere düşmeyip yakalandı; bu, tekrar benim elimde. Öyleyse, dedim kendime, ben de bu yalnızlıkta o kadar çaresiz saatler yaşamışken, o bardağın yerine kendimi, bizim birleşmemizin mümkün olup olmadığının işareti saymak istiyorum. Oraya gidip ölümü ararım, bir çılgın gibi değil, yaşamayı ümit eden biri gibi. Ottilie, benim uğruna mücade-

le ettiğim ödül olmalı; her düşman safının arkasında, her siperde, her kuşatılmış kalede benim kazanmayı, fethetmeyi ümit ettiğim o olmalı. Esirgenmiş olarak kalmak arzusuyla, Ottilie'yi kaybetmeyip kazanmak arzusuyla bir mucize yaratmak istiyorum. Bu duygular beni yönlendirdi, bütün tehlikelerde onlar bana yardım etti; ama şimdi kendimi hedefine ulaşmış, bütün engelleri aşmış, yolumu hiçbir şeyin kesmediği biri olarak görüyorum. Ottilie benimdir ve bu düşünce ile gerçekleştirilmesi arasındaki her şeyi hiç önemsiz sayabilirim."

"Sen söndürüyorsun" dedi Binbaşı, "sana karşı ileri sürülebilecek ve ileri sürülmesi gereken her şeyi pek az hamleyle; ama yine de tekrarlanması gerekir. Karına olan durumunu bütün değeri içinde sana geri getirmeyi, senin kendine bırakıyorum; ama bunu yani bu konuda kendini karartmamanı sen ona ve kendine borçlusun. Ama nasıl düşünülebilirim ki birbirinize ebediyen ait olduğunu telaffuz etmeden sizin bir oğlunuz var. Sizler bu varlık uğruna bir arada olmaya borçlusunuz, birlikte onun eğitimi ve gelecekteki refahını düşünmeniz için."

"Anne babaların yalnızca bir kuruntularıdır" dedi Eduard, "eğer kendi varlıklarının çocuklar için bu kadar gerekli olduğunu sanıyorlarsa. Yaşayan her şey, yiyecek ve destek bulur ve eğer oğul, babanın erken ölümünden sonra öyle pek rahat, pek elverişli bir gençlik geçiremiyorsa, belki de tam bu nedenle dünya için daha çabuk olgunluk kazanır ve bizlerin er ya da geç hepimizin öğrenmek zorunda olduğu şeyi zamanında öğrenir. Ama söz konusu hiç bu değil: Biz birden fazla çocuğa bakacak kadar varlıklıyız ve bir tek kişiye bu kadar çok mülk bırakmak asla ne bir ödevdir ne de iyiliktir."

Binbaşı birkaç hamleyle Charlotte'nin değerini ve Eduard'ın onunla uzun zamandır süren ilişkisini ima etmeyi düşünürken, Eduard hızla sözünü böldü: "Biz şimdi pek iyi fark ettiğim bir delilik ettik. Belli bir yaşta eski gençlik arzularını ve umutlarını gerçekleştirmek isteyen kimse, hep kendini kandırır; çünkü insanın her on yılının mutluluğu, kendi umutları ve planları

vardır. Şartlar ya da delilik yüzünden, geriye ya da istikbale el atma durumunda olan insana yazıktır! Biz bir delilik ettik; bu bütün hayat boyu mu olsun? Herhangi bir çekinceden dolayı, bize zamanın geleneklerinin yasaklamadığı şeyi geri mi çevirmeliyiz? Ne çok meselelerde insan niyetini, faaliyetini geri çekiyor ve tam da burada, bütünün değil, tekin, hayatın şu değil bu şartının söz konusu olduğu yerde bu olmasın mı?"

Binbaşı, aynı ustaca ve etkili bir tarzda Eduard'ı eşine, ailelere, dünyaya, mülklerine bağlarını hatırlatmaktan geri kalmadı; ama onun herhangi bir katılımını sağlamayı başaramadı.

"Bütün bunlar, dostum" dedi Eduard "gözümün önünden geçti, savaşın karmaşasında, yeryüzü sürekli gümbürtüyle titrerken, mermiler vızıldarken, sağda solda arkadaşlar şehit olurken, atım isabet aldığında, şapkam delindiğinde, bu, sakin gece ateşinde, gök kubbenin yıldızları altında. Sonra bütün bağlarım gözümün önüne geldi; sonuna kadar düşünüp sonuna kadar hissettim; benimsedim, kendime geldim, tekrar tekrar ve şimdi sonsuza kadar.

Bu anlarda, senden nasıl saklayabilirim, sen de karşımdaydın, sen de benim çevreme aittin; zaten böyle uzun zamandan beri birbirimize ait değil miyiz? Eğer sana bir şey borçlu oldumsa, şimdi sana faiziyle ödeyecek duruma geldim; eğer sen bana bir şey borçluysan, şimdi bunu ödeyecek durumda olduğunu görüyorsun. Biliyorum, sen Charlotte'yi seviyorsun ve o buna değer; biliyorum, sen de onun için önemlisin, öyleyse senin kıymetini niçin bilmesin! Onu al benim elimden! Ottilie'yi bana gönder, o zaman bizler yeryüzünün en mutlu insanlarıyız."

"İşte, asıl sen bana böyle büyük hediyelerle rüşvet verdiğin için" dedi Binbaşı "ben bir o kadar dikkatli, bir o kadar katı olmak zorundayım. Bu teklif ki ona sessizce saygı duyuyorum, meseleyi kolaylaştıracağı yerde daha çok güçleştiriyor. Senin gibi ben de söz konusuyum, keza kader gibi iyi ad, iki erkeğin şerefi söz konusu; bu şeref şimdiye kadar zedelenmemiş olup bu tuhaf alışveriş yüzünden, kusura bakma bunu başka türlü adlandıramıyorum, dünyanın önünde son derece acayip bir ışıkta görünme tehlikesine giriyor."

"İşte, zarar görmemiş olmamız" dedi Eduard "bize bir kere de zarar görme hakkını veriyor. Bütün ömrü boyunca güvenilir bir adam olduğunu kanıtlamış insan, başkalarına kuşkulu görünen bir işi güvenilir biri olarak yapar. Bana gelince, ben kendime yüklediğim son sınavlarla, başkaları için yaptığım o güç, tehlikeli işlerle kendim için de bir şey yaptım. Sana ve Charlotte'ye gelince, istikbale bırakalım meseleyi; ama beni sen, hiç kimse, niyetimden döndüremez. Bana elini uzatmak istiyorlarsa, ben tekrar her şeye boyun eğerim; meseleyi benim kendime bırakırlarsa, ya da bana karşı olmak isterlerse de o zaman aşırı bir şey olur, isterse de olsun."

Binbaşı, Eduard'a mümkün olduğu kadar direnmeyi görevi saydı ve dostuna karşı bu kez kurnaz bir dönüşten yararlandı: Hak verir göründü, yalnızca bu ayrılığa, bu birleşmeye ulaşmak için başvurulan tarzı, uygulanış sürecini dillendirdi. O zaman bazı öyle tatsızlıklar, güçlükler, beceriksizler ortaya çıktı ki Eduard kendini en kötü havaya girmiş hissetti.

"Gayet iyi görüyorum ki" diye haykırdı sonunda "arzuladığımız, yalnız düşmanlardan değil, dostlardan da zorla alınmak zorunda. İstediğimi, benim için vazgeçilmez olanı gözümün önünde sıkıca tutuyorum; bunu yakalayacağım, hem de şüphesiz ve hemen. İyice biliyorum ki bu tür ilişkiler, ayakta duran bazı şeyler düşmeden, ısrar etmekten hoşlanan bazı şeyler uzaklaşmadan ne ortaya çıkar ne de oluşur. Düşünüp taşınmayla bitirilmez böyle bir şey; aklın önünde bütün haklar eşittir ve terazinin yükselen kefesine hep bir karşı ağırlık konur. Öyleyse, karar ver nihayet, dostum, benim için, kendin için hareket etmeye, bu durumları senin için, benim için karmaşadan çıkarmaya, çözmeye, bağlamaya. Hiçbir görüşle kendini durdurtma; dünya âlemi zaten bizden konuşturduk, bir kez daha bizden söz edecekler ve sonra bizi, yeni olmaktan çıkan her şey gibi unutacaklar ve bize artık katılmaksızın bizi bırakacaklar".

Binbaşı, başka çıkış yolu bulamadı ve sonunda Eduard'ın meseleyi kesin olarak bilen ve gerekli olan bir şey gibi ele alma-

sına, onun başka her şeyin nasıl yapılacağını tek tek söylemesine ve istikbale çok neşeli hattâ şakalarla geçmesine ses çıkarmadı.

Sonra tekrar ciddi ve düşünceli olarak devam etti: "Eğer kendimizi her şeyin kendiliğinden yerini bulacağına, kaderin bizi yönlendirip destekleyeceği konusunda umuda, beklentiye bırakmak istiyorsak bu, cezayı gerektiren bir kendini aldatma olur. Bu yolla kendimizi hiç kurtaramayız, her zamanki huzurumuzu yeniden sağlayamayız; hele ben suçsuzken her şeyde suçlu oluşumla kendimi nasıl teselli edebileceğim! Seni eve alması için Charlotte'yi ısrarımla ben ikna ettim. Ottilie de bu değişiklik sonucu bize katıldı. Bundan çıkan şeye, artık hâkim değiliz, ama zararsız hale getirmeye, şartları yararımıza yönlendirmeye hâkimiz. Gözlerini bizim için benim açtığım o güzel ve sevimli manzaralardan almak, elinden geliyorsa bana ve hepimize acılı bir vazgeçme sunmak istiyorsan, o zaman bile bu, eğer eski durumlara dönmeyi planlıyorsak, bazı yakışıksız şeyi, bazı rahatsız şeyi, üzücü şeyi bunlardan biraz iyi biraz hoş şey çıkmadan aktarmak değil midir? İçinde bulunduğun mutlu durum, beni ziyaret etmen, benimle yaşaman engellenirse bu sana zevk verir mi? Ve olup bitenden sonra da bu hâlâ hoş olmazdı. Charlotte ve ben, bütün servetimizle kendimizi yalnızca üzücü bir halde bulurduk. Ve eğer sen bütün herkesle birlikte yılların böyle uzaklaşmaları, böyle hisleri körelteceğine, böyle derine işlemiş özellikleri söndürdüğüne, inanmak istersen o zaman acılar ve yoksunluklar içinde değil de, sevinç ve rahatlık içinde geçirilmek istenen yıllar söz konusudur. Ve şimdi nihayet o en önemli şeyi telaffuz etmek gerek: Eğer biz de, dış ve iç durumumuza göre, bunu yine de bekleyebilirsek, evimizi terk etmek, toplumda bizim koruyuculuğumuzdan vazgeçmek ve o lanetli soğuk dünyada acı çekerek dolaşmak zorunda kalacak Ottilie'nin hali ne olacak! Ottilie'nin bensiz, bizsiz mutlu olabileceği bir durumu gözünün önüne getir, o zaman diğer bütün gerekçelerden daha güçlü bir gerekçe söylemiş olursun; kabul etmesem de ona katılmasam yine de yeniden gözden geçirmeye ve düşünmeye başlamak isterim."

Bu problem öyle kolay çözülür gibi değildi, en azından arkadaşın aklına bunun için yeterli bir cevap gelmedi ve yapacağı tek şey, yalnızca şunları vurgulayarak tekrarlamaktı: Bütün girişim çok önemli, çok çok düşündürücü ve bazı bakımlardan çok tehlikeliydi ve en azından nasıl ele alınacağının çok ciddi olarak düşünülmesi gerekiyordu. Eduard, ses çıkarmadı, ama şartı, arkadaşın mesele üzerinde tamamen fikir birliğine varılmadan ve ilk adımlar atılmadan onu terk etmemesiydi.

Onüçüncü Alt Bölüm

Tamamıyla yabancı, birbirine karşı kayıtsız insanlar, eğer bir süre bir arada yaşarlarsa, birbirlerine içlerini açmak ve belli bir samimiyet oluşturmak zorundadırlar. Bizim iki arkadaşın aynı şekilde yeniden birbirinin yanında oturdukları, her gün ve her saat birlikte dolaştıkları için, birbirlerinden gizli hiçbir şeylerinin kalmadığı beklenir. Eski durumların hatıralarını tekrarlıyorlardı, Binbaşı da Charlotte'nin, Eduard'a seyahatten dönünce Ottilie'yi düşündüğünü, o güzel kızı daha sonra onunla evlendirmeyi düşündüğünü saklamadı. Bu keşfe altüst olacak kadar sevinen Eduard, çekinmeden Charlotte'nin ve Binbaşı'nın karşılıklı eğiliminden söz etti ve bunu kendisi için rahat ve uygun olduğu için canlı renklerle donattı.

Bütünüyle inkâr da edemedi Binbaşı, tamamen itiraf da edemedi; ama Eduard, bunu sağlamlaştırıp daha da belirledi. O, her şeyi yalnız mümkün değil, artık olmuş bitmiş görüyordu. Tarafların yapacağı, istedikleri şeyi yalnızca onaylamaktı; boşanma şüphesiz gerçekleşirdi; hemen bir birleşme bunu izleyecekti ve Eduard Ottilie ile seyahate çıkmak istiyordu.

Hayal gücünün kurduğu hoş tasavvurlardan en cazip olanı, herhalde sevgililerin ve genç çiftlerin taze ilişkilerini yeni taze bir dünyada yaşamaları ve devam eden bir bağı birçok değişen şartlarda sınamaları ve onaylamayı ummalarıdır. Binbaşı ve Charlotte, bu arada mülk, servet ve dünyevî meselelerle ilgili her şeyi bütün tarafların memnun olabilecekleri şekilde düzen-

lemek, hak ve geçerlilik uyarınca yönetmek için sınırsız yetkiye sahip olmalılardır. Yine de Eduard'ın en çok dayandığı, kendine en büyük faydayı umar gibi olduğu şey, şuydu: Çocuk annesinde kalacağı için onu Binbaşı eğitecek, kendi görüşüne göre yetiştirebilecek ve yeteneklerini geliştirebilecekti. O çocuğa vaftizde boş yere iki tarafın adı Otto verilmemişti.

Bütün bunlar Eduard'da öyle tamamdı ki bir an önce gerçekleştirmek için bir gün daha fazla dayanamazdı. Çiftliğe giden yolda, Eduard'ın sahip olduğu, vakit geçirmek ve Binbaşı'nın dönüşünü beklemek istediği küçük bir şehirdeki eve ulaştılar. Ama o yine de orada hemen inmeye cesaret edemedi ve dostuna o yolda eşlik etti. Her ikisi de atlıydı ve önemli konuşmalara dalmış ilerliyorlardı.

Birden bire uzakta tepede kırmızı kiremitlerinin parladığını gördükleri yeni evi fark ettiler. Eduard'ı karşı konmaz bir özlem sardı; her şey daha bu akşam tamam olacak. Çok yakındaki bir köyde saklanmak istiyordu; Binbaşı meseleyi Charlotte'ye acilen anlatacak, onun beklentisini sarsacak ve o beklenmeyen teklif sayesinde onu fikrini rahatça açmaya zorlayacaktı. Çünkü arzularını ona aktarmış olan Eduard, onun kesin arzularını karşılamasından başka şey düşünmüyordu ve Charlotte'den başka bir isteği olamayacağı için çabuk bir onay bekliyordu.

O mutlu sonucu sevinçle gözlerinin önüne getirdi ve bu sonucun bekleyenlere çabucak bildirilmesi için birkaç top atışı olmalıydı ve eğer akşamsa birkaç roket fırlatılmalıydı.

Binbaşı at üstünde şatoya doğru ilerledi. Charlotte'yi bulamadı, daha çok, onun şu sıralar yukarıda yeni binada oturduğunu, şimdi ise komşu ziyaretinde olup bugün muhtemelen o kadar çabuk eve dönmeyeceğini öğrendi. Binbaşı, atını bıraktığı meyhaneye geri gitti.

Bu arada Eduard, dizginlenemez bir sabırsızlıkla saklandığı yerden çıkıp yalnızca avcıların ve balıkçıların bildiği ıssız bir patikadan geçerek parkına gitti ve akşama doğru kendini yüzeyini ilk defa böyle tam ve berrak gördüğü gölün yakınlarındaki çalılıkta buldu.

Ottilie o öğleden sonra göl kıyısına bir gezintiye çıkmıştı. Çocuk kucağındaydı ve her zamanki gibi yürürken okuyordu. Böylece köprünün yanındaki meşelere ulaştı. Çocuk uyumuştu; Ottilie oturdu, onu yanına yatırdı ve okumaya devam etti. Kitap, narin bir ruhu kendine çeken ve bir daha bırakmayan kitaplardandı. Zamanı ve saati unuttu ve yeni binaya ulaşmak için daha uzun bir yolu olduğunu da unuttu. Ama kitabına, kendi içine öyle dalmıştı ki, görmeye değerdi; etraftaki ağaçların, çalıların ona hayran olmak ve görüntüsünden zevk almak için canlanmış, ve gözlerle donatılmış olması gerekirdi. Ve işte az önce batmakta olan güneşin kızılımsı bir ışık kuşağı onun arkasına düştü, yanağını ve omzunu yaldızladı.

Bu ana kadar fark edilmeden ilerleyip parkını boş, çevreyi ıssız bulan Eduard, daha da ileri gitmeye cesaret etti. Sonunda meşelerin yanındaki çalılardan çıktı; o, Ottilie'yi, Ottilie de onu gördü; Eduard ona koştu ve ayaklarının önüne uzandı. Birbirlerini tutmak istedikleri uzun, sessiz bir aradan sonra Eduard ona pek az sözle buraya niçin ve nasıl geldiğini açıkladı. Binbaşı'yı Charlotte'ye yollamıştı, ortak kaderleri belki şu anda karara bağlanmıştı. Kendisi Ottilie'nin sevgisinden hiç şüphelenmemişti, o da mutlaka onunkinden. Onun evetini rica ediyordu. Ottilie tereddüt etti, Eduard ona yemin etti; kendi eski haklarını geçerli kılacaktı ve onu kucaklayacaktı; Ottilie, çocuğu işaret etti.

Eduard çocuğu gördü ve şaşırdı. "Büyük Tanrı!" diye haykırdı "karımdan, arkadaşımdan şüphelenmem için sebebim olsa, bu çocuk ona karşı korkunç kanıt olurdu. Bu, Binbaşı'nın resmi değil mi? Böyle bir tıpkılık görmedim hiç."

"Ama hayır!" dedi Ottilie. "Herkes bana benzediğini söylüyor." "Mümkün olur muydu?" dedi Eduard ve o anda çocuk gözlerini açtı, iri, siyah, delici gözler, derin ve sevimli, oğlan dünyaya öyle anlayışlı bakıyor ki! Sanki önünde duranları tanıyor. Eduard çocuğun yanında diz çöktü, Ottilie'nin önünde de iki kez. "Bu, sensin!" diye haykırdı. "Bunlar senin gözlerin. Ah! Ama bırak yalnız seninkilere bakayım. Bırak, bu varlığa hayat veren o mutsuz

saate bir örtü sereyim. Senin saf ruhunu, o mutsuz düşünceyle, karı kocanın yabancılaşmışken birbirini kalplerine dayayıp yasal bir bağı canlı arzularla kirletebildikleriyle korkutayım mı? Ya da evet, bu kadar ileri gitmişken, Charlotte'la bağım kopmak zorunda olduğuna, sen benim olacağına göre, niçin söylemeyeyim! O keskin sözü niçin telaffuz etmeyeyim! Bu çocuk, çifte bir ihanetin meyvesi! Beni karımdan ve karımı benden ayırıyor, bizi birleştirmesi gerekirken! Bana karşı tanıklık ederse, bu güzel gözler seninkilere benim başka bir kadının kollarında sana ait olduğumu söylerse, hissetmek zorundasın Ottilie, doğru hissetmelisin ki ben o hatayı, o cinayeti yalnızca senin kollarında affettirebilirim!"

"Dinle!" diye haykırdı yerinden sıçrayarak ve Binbaşı'nın işaret olarak vereceği bir patlama duyduğunu sanarak. Bu, yakın dağlarda ateş eden bir avcıydı. Arkası gelmedi; Eduard sabırsızdı.

Ancak şimdi gördü Ottilie dağların arkasındaki güneşin battığını. Yukarı binanın pencerelerinde son olarak parladı güneş. "Uzaklaş, Eduard!" diye bağırdı Ottilie. "Bu kadar uzun zamandır feragat ettik, sabrettik. İkimizin de Charlotte'ye borçlu olduğumuzu düşün! Bizim kaderimize o karar vermeli, bırak da onun önüne geçmeyelim. O izin verirse ben seninim, vermezse senden feragat etmek zorundayım. Kararın bu kadar yakın olduğuna inandığına göre, bırak bekleyelim. Binbaşı'nın seni bulacağı o köye geri dön. Açıklama isteyen bazı şeyler olabilir. Düpedüz bir top sesinin onun işinin başarısını haber vermesi ihtimali var mı? Belki şu anda seni arıyordur. Charlotte'yi bulamamıştır, biliyorum onu karşılamaya gidiyor olabilir, çünkü onun nerede olduğunu biliyorlardı. Neler neler mümkündür! Bırak beni! Charlotte şimdi gelecektir. Beni çocukla birlikte orada yukarıda bekler."

Ottilie, aceleyle konuşuyordu. Bütün ihtimalleri aklına getiriyordu. Eduard'ın yanında mutluydu ve onu şimdi uzaklaştırması gerektiğini hissediyordu. "Senden yeminle rica ediyorum, sevgilim!" diye haykırdı. "Geri dön ve Binbaşı'yı bekle!" Eduard ona önce tutkuyla baktı ve sonra kolları arasında sıkıca tuttu

ve "senin emirlerine uyuyorum!" diye haykırdı. Ottilie de onu sardı ve hafifçe göğsüne bastırdı. Umut, gökyüzünden düşen bir yıldız gibi başlarının üzerinden geçti gitti. Birbirlerine ait olduklarını düşünüyor, sanıyorlardı; ilk olarak tam ve özgürce öpüştüler ve güçlükle, acı içinde birbirlerinden ayrıldılar.

Güneş batmıştı ve hava kararıyor, gölün çevresinden nemli hoş kokular geliyordu. Ottilie alt üst olmuş ve etkilenmiş halde duruyordu; karşıdaki dağ evine baktı ve Charlotte'nin beyaz elbisesini balkonda görür gibi oldu. Göl kıyısını dolaşan yol uzaktı; Charlotte'nin çocuğu sabırsız bekleyişini bilirdi. Çınarları karşısında gördü, yalnız bir su, onu hemen binaya götüren patikadan ayırıyordu. Düşünceleriyle olduğu gibi gözleriyle de artık oradaydı. Çocukla birlikte suya cesaret etmenin sakıncası bu sıkıntıda yok oldu. Kayığa doğru koştu, kalbinin hızla attığını, ayaklarının sallandığını, hissizleşmek üzere olduğunu hissetmedi.

Kayığa atladı, küreği yakaladı ve kayığı itti. Güç kullanması gerekti, bir daha itti, kayık sallandı ve göl tarafındaki yola girdi. Sol kolunda çocuk, sol elinde kitap, sağda kürek, o da sallandı ve kayığın içine düştü. Kürek bir tarafa doğru uzaklaştı ve tutunmak isterken, çocuk ve kitap arka arkaya hepsi suya! Çocuğun eteğini henüz yakaladı ama o rahatsız durum ayağa kalkmasına bile imkân vermedi. Serbest olan sağ eli, dönüp doğrulmasına yetmedi; nihayet başardı, çocuğu sudan çekti, ama onun gözleri kapalıydı, nefesi durmuştu.

O anda kendini topladı, ama acısı bir o kadar büyüdü. Kayık neredeyse gölün ortasına sürüklendi, kürek uzaklara yüzdü, Ottilie kıyıda hiç kimseyi göremedi, zaten birini görse neye yarardı! Her şeyden ayrılmış halde o sadakatsiz, yetersiz elementin üzerinde yüzdü.

Çareyi kendinde aradı. Boğulmuşların kurtarılışı hakkında çok şey duymuştu. Çocuğu soydu ve kendi üstündekilerle kuruladı. Göğsünü yırtıp ilk defa gökyüzüne gösterdi; ilk defa bir canlıyı çıplak göğsüne bastırdı. Talihsiz varlığın soğuk elleri, ayakları, onun göğsünü kalbinin derinlerine kadar soğuttu. Bitip tükenme-

yen yaşlar gözlerinden dökülüp o taşlaşmışın yüzüne bir sıcaklık ve canlılık ışığı verdi. Vazgeçmedi, onu şalıyla sardı, okşamayla, bastırmakla, hohlamakla, öpmekle, gözyaşlarıyla bu yalnızlıkta yoksun kaldığı o yardımcı çarelerin eksikliğini gidereceğini sandı.

Hepsi boşuna! Çocuk, kollarında hareketsiz yatıyordu, kayık da sularda hareketsiz duruyordu; ama burada da Ottilie'nin güzel ruhu onu çaresiz bırakmadı. Yukarıya döndü. Kayıkta diz çöktü ve o katılaşmış çocuğu iki eliyle beyazlığı ve soğukluğuyla mermere benzeyen günahsız göğsünün üstüne kaldırdı. Nemli gözlerle yukarıya baktı, narin bir kalbin eğer her yerde yoksa en büyük desteği bulacağını umduğu yardımı oradan çağırdı.

Artık tek tük parlamaya başlayan yıldızlara da boş yere yönelmedi. Hafif bir rüzgâr başladı ve kayığı çınarlara doğru itti.

Ondördüncü Alt Bölüm

Yeni binaya koştu, hekimi dışarı çağırdı, çocuğu ona teslim etti. Her şeyle karşılaşmaya hazır bu adam narin cesedi alışılmış tarzda adım adım muayene etti. Ottilie ona her işte yardımcıydı; koşuyor, getiriyor, özen gösteriyordu, gerçi başka bir dünyada dolaşırken. Çünkü en büyük mutluluk gibi en büyük mutsuzluk da her tür nesnenin yüzünü değiştirir. Ve bu uyanık adam bütün çabalardan sonra başını hayır anlamında salladıktan sonra kızın ümitli sorularına önce susarak, sonra hafif bir hayırla cevap verince kız, Charlotte'nin bütün bunların gerçekleştiği yatak odasından çıktı ve oturma odasına ayak basar basmaz, divana ulaşamadan bitkin bir halde yüzüstü halıya uzandı.

O anda Charlotte'nin arabasını duydular. Hekim etraftakilere geri durmalarını sıkı sıkı tembihledi, kendisi önden gidip onu hazırlayacaktı; ama Charlotte odaya girdi bile. Ottilie'yi yerde buldu ve evin hizmetçi kızlarından biri bağırıp çağırarak ve ağlayarak ona koştu. Hekim içeri girdi ve Charlotte her şeyi bir anda anladı. Ama her ümidi bir anda nasıl bırakabilsin! Tecrübeli, mahir, akıllı adam, ondan çocuğu görmemesini rica ediyor. Kendisi onu yeni şeylerle aldatmak üzere uzaklaşıyor.

Charlotte, divanda oturmuş, Ottilie hâlâ yerde, ama arkadaşının dizine kadar doğrulmuş, güzel başı ise dizine düşmüş. Hekim dost aşağı yukarı gidip geliyor; sanki çocukla ilgileniyormuş gibi, ama bu kadınlarla ilgileniyor. Böylece gece yarısı oluyor, ölüm sessizliği gittikçe derinleşiyor. Charlotte, çocuğun asla hayata geri dönmeyeceğini artık kendinden saklamıyor; onu görmek istiyor. Çocuğu sıcak, yün bezlere temizce sarmış, Charlotte'nin divanının yanına yerleştirdikleri bir sepete koymuşlar, yalnız yüzü açık; sessiz ve güzel yatıyor orada.

Kaza, köyü heyecanlandırdı ve haber misafirhaneye kadar ulaştı hemen. Binbaşı, yukarıya doğru o bilinen yollara koyulmuştu; evin çevresinde dolaştı ve ek binadan bir şey almaya koşan bir hizmetliyi durdurarak daha iyi bilgi edindi ve hekimi dışarı çağırttı. Hekim geldi, eski koruyucusunun görünüşüne şaşarak o anki durum hakkında bilgi verdi ve Charlotte'yi onu görmeye hazırlama işini üstlendi. İçeri girip bir hazırlık konuşmasına başladı ve hayal gücünü bir konudan öbürüne geçirdi, ta ki sonunda arkadaşı Charlotte'nin gözünün önüne getirtene kadar; bu adamın kesin katılımı, ruhça ve zihniyetçe yakınlığı onu hemen gerçek olanına götürdü. Yeter, Charlotte, dostun kapı önünde durduğunu, her şeyi bildiğini ve içeriye bırakılmak istediğini öğrendi.

Binbaşı içeriye girdi; Charlotte'yi acı bir gülümsemeyle selamladı. Onun önünde durdu. Cesedi saklayan yeşil ipek örtüyü kaldırdı ve bir mumun karanlık ışığında dehşetini saklamadan kendi taşlaşmış kopyasını gördü. Charlotte, bir sandalye gösterdi, böylece ikisi karşılıklı, susarak bütün gece oturdular. Ottilie hâlâ Charlotte'nin dizlerinde sessizce yatıyordu; hafif hafif nefes alıyor, uyuyordu, ya da uyur görünüyordu.

Şafak söktü, ışık söndü, iki dost bunaltıcı bir rüyadan uyanıyor gibiydiler. Charlotte, Binbaşı'nın yüzüne bakıp kendine hakim olarak şöyle dedi: "Açıklayın bana dostum, bu matem sahnesine katılmak için hangi kader sizi buraya getirdi?"

"Çekinmenin, girizgâh yapmanın ve konuya yavaşça yaklaşmanın zamanı ve yeri değil" dedi alçak sesle Ottilie'yi uyandırma-

mak istercesine soran Charlotte'ye aynı sesle cevap vererek. "Sizi içinde bulduğum durum öyle muazzam ki o önemli şey, benim niçin geldiğim sorusu, bunun karşısında kıymetini kaybediyor."

Bunun üzerine, çok sakin ve basit, Eduard'ın onu göndermiş olması nedeniyle kaderinin hedefini olduğu gibi, özgür iradesinin, kendi çıkarının burada söz konusu olması nedeniyle gelişinin hedefini itiraf etti. Her ikisini de çok nazik ama samimiyetle iletti; Charlotte sakince dinledi ve buna ne şaşmış ne de isteksiz göründü.

Binbaşı sözünü bitirince Charlotte çok alçak sesle cevap verdi, öyle ki karşısındakinin sandalyesini yaklaştırması gerekti; "Bunun gibi bir durumda hiç bulunmadım; ama benzer durumlarda kendi kendime hep dedim ki: Yarın ne olacak? Gayet iyi hissediyorum. Birden çok kimselerin kaderi şimdi benim elimde ve yapmam gereken bence şüphe dışı ve az sonra telaffuz edilecek. Ayrılmaya razıyım. Buna daha önce karar vermeliydim; tereddüt etmem, direnmem yüzünden çocuğu öldürdüm. Kaderin inatla niyet ettiği belli şeyler vardır. Aklın ve erdemin, görev ve her türlü kutsal şeyin onun yoluna çıkması boşunadır; bize doğru görünmeyen, ona doğru gelen şey olacaktır; biz istediğimiz gibi davranalım sonunda o el atar.

Ama ben ne söylüyorum! Aslında kader benim ısrarla aksine hareket ettiğim arzularımı, isteklerimi yeniden yoluna koymak istiyor. Ben kendim de zaten Ottilie ile Eduard'ı çok yakışan bir çift olarak düşünmemiş miydim? İkisini birbirine yaklaştırmaya çalışmamış mıydım? Onların kendileri de bu planımdan haberdar dostlarım değiller miydi? Öyleyse, bir erkeğin inadını gerçek aşktan ayırmayı niçin bilemedim? Birini bir dost, ötekini bir eş yapacakken niçin teklifini kabul ettim? Şu mutsuz uyuklayan kıza bakın bir! Yarı ölü uykusundan uyanıp bilinçliliğe dönüş anından ürküyorum. Eduard'dan en harika tesadüfle çaldığı şeyin aracısı olmakla nasıl yaşayacak, nasıl teselli bulacak, eğer Eduard'ın acısını ona olan aşkıyla gideremeyecekse? Ve onu severkenki eğilimi, tutkusuyla ona her şeyi geri verebilir.

Eğer aşk her şeye katlanabiliyorsa, daha da çoğunu yapabilir, her şeyi yerine koyabilir. Bu anda beni düşünmesinler.

Bu sessizlikte uzaklaşın sevgili Binbaşı! Eduard'a söyleyin ayrılmaya razı olduğumu, bütün meseleyi yürütmeyi ona, size, Mittler'e bıraktığımı söyleyin; ilerideki durumumu her anlamda dert etmediğimi de söyleyin. Bana getirilecek her kâğıdı imzalayacağım; ama yeter ki benden işe karışmam, düşünüp taşınmam, öğüt vermem istenmesin."

Binbaşı ayağa kalktı. Charlotte ona Ottilie'nin üstünden elini uzattı. O, dudaklarını bu aziz ele bastırdı. "Ya kendim için ne ümit edebilirim?" dedi fısıltıyla.

"Bırakın size cevap borcum olsun" dedi Charlotte. "Biz mutsuz olacak kadar suç işlemedik, ama birlikte mutlu olmayı da hak etmedik."

Binbaşı uzaklaştı, Charlotte'yi kalbinin derinliklerinde suçlayarak, ama yine de o zavallı giden çocuğa acıyamadan. Bu hepsinin mutluluğu için böyle bir kurban ona gerekli görünüyordu. Eduard'dan çaldığının tam yerine, Ottilie'yi kolunda kendi çocuğuyla hayal etti. Kendisi içinse ölenden daha çok hakkıyla kendi kopyası olan bir erkek çocuğu kucağında hayal etti.

Misafirhaneye geri dönüş yolunda Binbaşı, bütün gece, mutlu bir başarıyı müjdeleyecek hiçbir ateş, hiçbir gürültü gelmediği için dışarıda kendisini bekleyen Eduard'ı bulduğu zaman işte böyle okşayıcı umutlar ve resimler geçiyordu içinden. Eduard kazayı artık biliyordu ve o da bu olayı, kendi kendine itiraf etmek istemeden, mutluluğunun her engelini bir anda ortadan kaldıran bir kader olarak görüyordu. Bu nedenle eşinin kararını bildiren Binbaşı onu tekrar o köye ve sonra da ardından yapılacak şeyi düşünmek ve başlatmak için küçük şehre gitmek için kolay harekete geçirdi.

Binbaşı onun yanından ayrıldıktan sonra Charlotte yalnızca birkaç dakika kendi düşüncelerine dalmış oturdu; çünkü Ottilie hemen doğruldu önce kucağındakine sonra dostuna iri gözlerle bakarak. Sonra yerden kalktı ve Charlotte'nin önünde durdu.

"İkinci kez" -sözleriyle başladı o muhteşem çocuk aşılması imkânsız ve zarif bir ciddiyetle- "aynı şey ikinci kez başıma geliyor. Bir zamanlar bana demiştin: İnsana hayatında çoğu zaman benzer şey benzer biçimde olur ve her zaman önemli anlarda. Ben şimdi bu fikri doğru buluyorum ve sana bir itirafta bulunmak zorundayım. Annemin ölümünden hemen sonra ben küçük bir çocukken taburemi sana yaklaştırmıştım- sen şimdiki gibi divanda oturuyordun; başım senin dizlerine yaslanmıştı, uyumuyordum, uyanık da değildim; yarı uykudaydım. Etrafımda olup biten her şeyin, özellikle de bütün konuşmaların tam olarak farkındaydım; ama yine de kıpırdayamıyor, meramımı açıklayamıyordum ve isteseydim bile bilinçli olduğumun işaretini veremiyordum. O sırada sen bir arkadaşınla benim hakkımda konuşuyordun: Benim kaderime dünyada zavallı bir yetim olarak kaldığıma acıyordun. Benim bağımlı halimi anlatıyordun, eğer özel bir şans yıldızı bana hâkim olmasa halim çok kötü olacaktı. Her şeyi iyice ve tam olarak, belki de fazlasıyla ciddi kavradım; benden ne beklediğini, ne ister göründüğünü. O sınırlı anlayışımla kendime bu konuda yasalar koydum; onlara göre yaşadım uzun zaman, yapıp ettiğim her şey onlara göreydi, beni sevdiğin, bana baktığın, beni evine aldığın zaman ve bundan bir süre sonra da.

Ama ben yolumdan çıktım, kendi yasalarımı çiğnedim, hattâ onlara hassasiyetimi yitirdim ve şimdi, korkunç bir olaydan sonra bana durumumu açıklıyorsun; durumum o ilkinden çok daha acıklı. Senin kucağında dinlenirken, yarı donmuş, sanki yabancı bir dünyadan gibi çok kereler kulağımın üstünde senin alçak sesini alıyordum; durumumun nasıl göründüğünü algılıyorum; durumuma ürperiyorum, ama o zamanki gibi bu kez de yarı ölü uykumda kendi yeni yolumu belirledim.

Kararımı verdim, nasıl böyle olduğumu ve neye kararlı olduğumu hemen öğreneceksin. Asla Eduard'ın olmayacağım! Tanrı, nasıl bir suça düştüğüm konusunda korkunç bir tarzda gözlerimi açtı. Ben bunu ödemek istiyorum ve hiç kimse beni bu niyetimden vazgeçirmeye kalkmasın! Ey sevgili, ey en iyi insan,

tedbirini buna göre al. Bırak Binbaşı geri gelsin; hiçbir adım atılmadığını yaz ona. O giderken kıpırdayamayışım ne korkunçtu. Ayağa fırlamak, bağırmak istiyordum. Onu böyle günahkâr umutlarla göndermemelisin."

Charlotte, Ottilie'nin durumunu gördü, bunu hissetti; ama umdu ki zamanla ve tasavvurlarla onu kazanacaktır. Ama bir geleceğe, acının bir hafifletilmesine, ümide işaret eden birkaç söz telaffuz ettiğinde "Hayır!" diye bağırdı Ottilie üstüne basa basa. "Beni harekete geçirmeye, arkadan iş görmeye çalışmayın! Senin boşanmaya razı olduğunu anladığım anda ben aynı gölde yanlışımı, suçumu ödüyorum."

Onbeşinci Alt Bölüm

Mutlu, huzurlu bir birliktelikte akrabalar, dostlar, ev arkadaşları olanlardan ve olması gerekenden gereğinden ve yakışık aldığından fazla söz ederler, kendi aralarında niyetlerini, teşebbüslerini, uğraşlarını tekrar tekrar birbirlerine aktarırlar, karşılıklı öğüt almaksızın, ama yine de bütün hayatı öğüt vererek ele alırlar. Oysa buna karşılık önemli anlarda, yani işte insanın yabancının desteğine, onaylamasına en çok ihtiyaç gösterdiği anlarda tek tek insanların içlerine çekildikleri, kendi başlarına iş yaptıkları, her birinin kendi tarzında çalıştıkları görülür ve her bir kimse birbirinden kendi çarelerini saklar ve yalnızca ancak sonuç, hedefler, ulaşılan şeyler tekrar herkesin malı olur.

Bu kadar şaşırtıcı ve şanssız olaydan sonra hanım arkadaşlar arasına da kendini sevimli bir esirgemede gösteren belli bir sakin ciddiyet girdi. Charlotte, tam bir sessizlik içinde çocuğu küçük kiliseye gönderdi. Çocuk orada belli bir felaketin ilk kurbanı olarak yatıyordu.

Charlotte elinden geldiği kadar hayata geri döndü ve desteğini bekleyen Ottilie'yi ancak burada buldu. Fark ettirmeden özel olarak onunla ilgilendi. Bu melek kızın Eduard'ı nasıl sevdiğini biliyordu; o kazanın öncesindeki sahneyi çıkarmaya ve her durumu kısmen Ottilie'nin kendisinden, kısmen de Binbaşı'nın mektuplarından adım adım anlamaya çalıştı.

Ottilie kendi tarafından Charlotte'ye o anki hayatı çok hafifletiyordu. Açıktı, hattâ konuşkandı, ama içinde bulundukları durumdan ya da yakın geçmişten söz edilmiyordu. Daima fark etmişti, daima gözlemlemişti, çok şey biliyordu; bu, şimdi ortaya çıkıyordu. Çok değer verdiği bu çifti evlenmiş görme ümidi hâlâ sessizce bekleyen Charlotte'yi eğlendiriyor, kafasını dağıtıyordu.

Ne var ki Ottilie'nin düşüncesi başkaydı. Hayatının sırrını bu hanım arkadaşına açmıştı; daha önceki sınırlanmışlığından, o hizmete hazır halinden kurtulmuştu, pişmanlığıyla, verdiği kararla da kendini o yanlışın, o kötü kaderin yükünden kurtulmuş hissediyordu. Artık kendine baskı yapmaya ihtiyaç duymuyordu; kendini ancak kalbinin derinliklerinde tam bir feragat şartıyla affetmişti ve bu şart bütün istikbal için elzemdi.

Bir müddet böyle devam etti ve Charlotte evin, parkın, göllerin, kaya- ve ağaç topluluklarının kendinde olduğu gibi Ottilie'de de her gün yalnızca üzüntü hisleri uyandırdığını fark ediyordu. Yer değişikliğinin gerekli olduğu çok açıktı; ama bunun nasıl olacağına karar vermek o kadar kolay değildi.

İki hanım birlikte mi kalacaklardı? Eduard'ın daha önceki isteği bunu emrediyordu; açıklaması, uyarısı bunu gerekli yapıyor gibiydi. Ama iki kadının, bütün iyi niyetle, akılla, zorlanmayla kendilerini bir arada buldukları nasıl kabul edilmezdi ki? Sohbetleri kaçınmalıydı. Bazen bir şeyi yarı anlamak istiyorlardı, ama daha çok da bir ifade, akıl yoluyla olmasa bile en azından duygu yoluyla yanlış yorumlanıyordu. Birbirini kırmaktan çekiniyorlardı; ama asıl korkunun kendisi kırıcıydı ve ilk olarak o kırıyordu.

Yeri ve kendilerini değiştirmek, en azından belli bir süre birbirlerinden ayrılmak istediklerinde o eski soru tekrar ortaya çıkıyordu: Ottilie nereye gidecekti? O büyük, zengin ev, ümit vaadeden bir mirasçı kız evlat için eğlendiren ve rekabet eden arkadaşlar sağlamak konusunda boş yere denemelerde bulunmuştu. Daha baronesin son ziyaretinde ve geçenlerde mektuplar aracılığıyla Charlotte, Ottilie'yi oraya göndermeye çağırılmıştı; şimdi de bunu sık sık dile getiriyordu. Ama Ottilie onun büyük dünya dedikleri şeyi bulacağı o yere gitmeyi açıkça reddediyordu.

"Teyzeciğim" dedi "bırakın sınırlı ve inatçı görünmemek için; söylememenin ve gizlemenin başka bir durumda ödev olacağı şeyi dile getiriyim. Tuhaf mutsuz bir insan ve eğer suçsuz da olsa, korkunç bir şekilde mimlenmiştir. Varlığı, onu gören, onu fark eden herkeste bir çeşit korku yaratır. Ona yüklenen o müthiş şeyi onda görmek ister her insan. Herkes hem meraklı hem de ürkektir. Aynı şekilde içinde müthiş bir şeyin olduğu bir ev, bir şehir, oraya adım atan herkes için korkunçluğunu korur. Gündüzün ışığı orada öyle parlamaz, yıldızlar parlaklığını kaybeder gibidir.

Bu mutsuz kişilere karşı insanların nezaketsizliği, aptalca ısrarı ve yanlış merhametleri ne kadar büyüktür ve belki de affedilmelidir. Böyle konuştuğum için kusuruma bakmayın; ama Luciane evin gizli odalarından çekip çıkardığı, dostça ilgilendiği, iyi niyetle oynamaya ve dans etmeye zorladığı o zavallı kıza son derece acımıştım. Zavallı kız korkarak daha da korkarak sonunda kaçıp bayıldığında, ben onu kucakladığımda topluluk korktu, heyecanlandı ve her biri o mutsuz kıza asıl o zaman meraklandı: O zaman benim önümde de benzer bir kaderin olduğunu düşünmedim; ama onun acısına tam ve candan katılışım hâlâ yaşıyor. Şimdi aynı şekilde kendime acıyabiliyorum ve benzer hareketlere vesile olmamak için kendimi koruyabilirim."

"Ama sen, sevgili çocuk" dedi Charlotte, "kendini insanların bakışlarından hiçbir yerde kurtaramayacaksın. İçlerinde bu tür duygular için serbest bölge olan manastırlarımız yok."

"Serbest yer değil, teyzeciğim, yalnızlık" diye ekledi Ottilie. "En değerli serbest yer, bizim çalışabileceğimiz o yerde aranmalıdır. Bütün tövbeler, bütün fedakârlıklar, eğer belli bir kader bizi izlemede kararlı ise kendimizi kurtarmaya asla uygun değildir. Ne var ki eğer beni dünya yararsız durumda seyredecekse, o dünyadan iğrenirim ve korkarım. Ama beni sevinçle çalışır, görevimde yorulmaz bulursa, o zaman ilahi bakışlardan ürkmeme gerek olmadığı için her bir kişinin bakışlarına dayanabilirim."

"Eğer eğilimlerin seni yatılı okula çekmeyecekse" dedi Charlotte, "benim çok yanılmış olmam gerekirdi."

"Evet" dedi Ottilie, "inkâr etmiyorum, biz en tuhaf yolda eğitilmişken başkalarını alışılmış yolda eğitmek, bence mutlu bir kader. Tarihte de görmüyor muyuz, büyük ahlâkî suçlar yüzünden çöllere çekilen insanlar orada asla umdukları gibi gizlenmiş saklanmış olmuyorlar? Onlar, yoldan çıkmışları doğru yola sokmaları için dünyaya geri çağırıldılar ve bunu hayatın yanlış yollarına düşürülmüşlerden daha iyi kim yapabilirdi! Onlar, bu mutsuzlara yardım etmekle görevlendirildiler. Ve bunu başlarına artık başka bela gelemeyecek olanlardan daha önce kim yapabilirdi!"

"Kendine tuhaf bir kader seçiyorsun" dedi Charlotte. "Sana karşı gelmek istemiyorum; bu, isterse, benim umduğum gibi kısa bir süreliğine olsun."

"Size ne kadar çok teşekkür ediyorum" dedi Ottilie, "bana bu denemeyi, bu tecrübeyi uygun gördüğünüz için. Eğer kendime fazla iltimas etmiyorsam, bunu başarırım. O yerde, bazı imtihanları nasıl verdiğimi ve bunların benim daha sonra geçirmek zorunda olduklarımın yanında ne kadar küçük, ne kadar değersiz kaldıklarını hatırlayacağım. O genç veletlerin kusurlarını nasıl neşeyle karşılayacağım, onların çocuksu dertlerine gülümseyeceğim ve onları bütün küçük yanılmalardan kolayca kurtaracağım. Mutlu adam, mutluların önünde olmaya uygun değildir: İnsanın tabiatında vardır, kendinden ve başkalarından, hep aldığından daha fazlasını istemek. Yalnız, kendine gelen mutsuz adam, kendisi ve başkaları için, ölçülü bir iyiliğin de zevk vereceği duygusunu güçlendirebilir."

Charlotte biraz düşündükten sonra nihayet şöyle dedi: "Bırak senin önerine karşı kanımca en önemli olan bir itiraz daha öne süreyim: Söz konusu olan sen değilsin, üçüncü bir kişidir. O iyi, akıllı, dindar yardımcının düşüncelerini biliyorsun; yürüdüğün yolda sen onun için her gün daha değerli ve daha vazgeçilmez olacaksın. Şimdi bile sensiz yaşamaktan hoşlanmadığını hissettiğine göre, gelecekte de, bir kez senin katılımına alışınca, sensiz kendi işini yönetemeyecektir. Başlangıçta ona yardım edeceksin ki sonradan bu zevki ondan alasın."

"Kader, bana karşı insaflı davranmadı" dedi Ottilie, "ve beni kim severse belki de daha iyi şeyler beklemeyecek. O arkadaş ne kadar iyi ve anlayışlıysa, aynı şekilde, umuyorum ki içinde bana karşı temiz bir ilişki duygusu gelişecektir; benim şahsımda kutsal bir kimse görecektir; bu kimse çok büyük bir belayı kendisi ve başkaları için ancak kendini, bizi görünmeden saran, büyük baskın güçlere karşı yalnız başına koruyabilen Tanrı'ya vakfederse telafi edebilir."

Charlotte, bu sevgili kızın böylesine içtenlikle açıkladığı her şeyi sakince düşünmeye başladı. Çeşitli yollardan, her ne kadar çok sessizce de olsa, araştırmıştı, acaba Ottilie'nin Eduard'a yaklaşması düşünülebilir miydi; ama en hafif değinme, en küçük ümit, en az şüphe bile Ottilie'yi çok derinden yaralıyor görünüyordu; hattâ bir keresinde, kaçamaklı konuşamadığında fikrini çok açık söylemişti.

"Eğer senin kararın" dedi Charlotte, "Eduard'dan feragat konusunda bu kadar kesin ve değişmez ise, o zaman onu tekrar görme tehlikesinden koru kendini! Sevdiğimiz nesneden uzaktayken biz, eğilimimiz ne kadar canlı olursa olsun, kendimize hâkim olur gibiyizdir, bunu tutkunun bütün gücünü, dışarıya uzandığı gibi içimize yönlendirerek yaparız; ama nasıl çabucak bu yanılgıdan koparılırız, eğer bizim vazgeçebiliriz sandığımız şey, ansızın tekrar vazgeçilmez olarak gözlerimizin önünde durursa. Durumuna neyin uygun olduğunu düşünüyorsan onu yap şimdi; kendini gözden geçir, hattâ daha iyisi şu anki kararını değiştir; ama kendiliğinden, özgür ve iyi kalple. Kendini tesadüfen ve sürprizle eski şartlara tekrar sürükletme! İşte asıl o zaman ruhunda bir ikilik olur ki buna dayanılmaz. Dediğim gibi, bu adımı atmadan, benden uzaklaşmadan ve seni kim bilir ne yollara saptıracak yeni bir hayata başlamadan bir kez daha düşün, acaba Eduard'dan ebediyen vazgeçebilecek misin? Ama bunda kararlıysan, o zaman onunla seni arayıp zorlasa bile aynı yerde olmayacağına dair bir anlaşma yapalım."

Ottilie bir saniye bile düşünmedi ve kendine verdiği sözü Charlotte'ye da verdi.

Ama şimdi Charlotte'nin gözünün önünde Eduard'ın o tehdidi, yani Ottilie'den ancak Charlotte'nin yanından ayrılmadığı sürece feragat edeceği geldi. Gerçi o zamandan beri şartlar çok değişmiş, öyle şeyler olmuştu ki, onun o anda ağzından çıkan söz, sonraki olaylar karşısında geçersiz sayılabilirdi; bununla birlikte Ottilie yine de en uzak manada bile Eduard'ı incitecek bir şeye ne cesaret edebilirdi ne de niyetlenebilirdi ve Mittler de bu durumda Eduard'ın fikrini ortaya çıkarmalıydı.

Mittler, çocuğun ölümünden beri Charlotte'yi birkaç dakikalığına da olsa, sık sık aramıştı. Karı-kocanın yeniden bir araya gelmesini kendince son derece imkânsız kılan bu kaza, onu fena etkilemişti; ama yine de şimdi kendi zihniyeti uyarınca ümit ederek, çabalayarak sessizce Ottilie'nin kararına memnun oldu. Geçip giderken yaraları saran zamana güveniyor, hâlâ o karı kocayı bir arada tuttuğunu düşünüyor ve bu tutkulu hareketleri yalnızca evlilik aşkının ve sadakatin sınanmaları olarak görüyordu.

Charlotte daha baştan Binbaşı'yı Ottilie'nin ilk açıklamasından yazılı olarak haberdar etmişti; ona içten ricalarla Eduard'ı başka adımlar atmaması, telaşlanmaması, o güzel kızın ruh hali düzelir mi diye beklemesi konusunda yönlendirmesini istemişti. Daha sonraki olayların ve düşüncelerin de en gereklilerini bildirmişti ve şimdi de tabii durumun değişimine Eduard'ı hazırlama konusundaki o güç görev Mittler'e devredilmişti. Ama Mittler, henüz olmakta olan bir şeye rıza göstermektense olmuş bir şeyi kabullenmenin daha doğru olduğunu bilen biri olarak Charlotte'yi en iyisi Ottilie'yi yatılı okula göndermek olduğuna inandırdı.

Bu nedenle, Mittler gider gitmez yolculuk hazırlıkları yapıldı. Ottilie, toplandı ama Charlotte görüyordu ki ne o güzel çanta ne de yanına onun içinden bir şey almak uygundur. Arkadaş susuyordu ve susan kıza ses çıkarmıyordu. Yola çıkma günü geldi çattı; Charlotte'nin arabası Ottilie'yi ilk gün bilinen bir geceleme yerine, ikinci gün yatılı okula kadar götürecekti; Nanni ona eşlik edecek ve hizmetçisi olarak kalacaktı. Bu tutkulu kız, çocuğun ölümünden hemen sonra yeniden Ottilie'ye

dönmüştü ve eskisi gibi tabiatı ve sevgisiyle ona bağlanmıştı; hattâ oyalayan konuşkanlığıyla şimdiye kadar kaçırılmış olanların acısını çıkarıyor gibiydi ve sanki kendini bu sevgili hanımına vakfedecekti. Birlikte seyahat etmek, yabancı bölgeler görmek mutluluğuyla neredeyse kendinden geçmişti, çünkü henüz asla doğduğu yerin dışında bulunmamıştı ve şatodan köye, anne babasına, akrabalarına mutluluğunu haber vermek ve vedalaşmak için koşuyordu. Şanssızlık eseri bu arada kuşpalazı hastalarının odasına girmiş ve hemen buluşmanın sonuçlarını almıştı. Seyahati ertelemek istemiyorlardı; Ottilie bunda ısrar ediyordu, bu yolu tanırdı, alışveriş yapacağı satıcıları tanırdı, arabacı onu şatodan götürürdü; ama alınacak bir şey yoktu.

Charlotte karşı çıkmadı; onun da aklı bu bölgeden uzaktaydı, yalnızca Ottilie'nin şatodayken oturduğu odaları tekrar Eduard için düzenlemek istiyordu, Binbaşı gelmeden önceki haliyle. Eski bir mutluluğu yeniden sağlamak ümidi insanda her zaman yeniden alevlenir. Charlotte da böyle umutları çok kereler hak etmiş, hattâ bunlara ihtiyaç duymuştu.

Onaltıncı Alt Bölüm

Mittler, Eduard'la mesele üzerinde sohbet etmek için geldiğinde onu başı sağ eline, kolu masaya yaslanmış buldu. "Yine mi baş ağrısı çekiyorsunuz?" diye sordu Mittler. "Çekiyorum" cevabını verdi beriki; "ama yine de ondan nefret edemiyorum; çünkü bana Ottilie'yi hatırlatıyor. Belki şimdi o da sol koluna yaslanmış acı çekiyordur diyorum ve şüphesiz benden çok acı çekiyordur. O halde ben de niçin onun gibi katlanmayayım? Bu ağrılar iyileştiricidir, bence, neredeyse söyleyebilirim ki arzulanmaya değerdir; çünkü onun sabır tablosu, bütün başka meziyetleriyle birlikte bir o kadar güçlü, canlı, net geliyor gözümün önüne; yalnız acı çekmede hissediyoruz acıya katlanmak için gerekli olan bütün büyük özellikleri tam olarak."

Mittler, dostunu bu derecede razı olmuş görünce ileteceklerini geri çekmedi, ama bunları yavaş yavaş sırayla, o düşüncenin

hanımlarda oluştuğu şekliyle, zamanla nasıl niyete dönüştüyse öyle, tarih sırasına göre ortaya koydu. Eduard neredeyse hiç karşı çıkmadı. Söylediği pek az şeyden galiba ortaya çıkan, her şeyi onlara bıraktığıydı ve şu anki ağrısı onu her şeye kayıtsız yapmışa benziyordu.

Ama yalnız kalır kalmaz ayağa kalktı ve odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Acısını artık hissetmiyordu, kendinden geçmiş, düşünceliydi. Daha Mittler'in anlattıklarının ortasında bu seven adamın hayal gücü canla başla işlemişti. Ottilie'yi yalnız ya da hemen hemen yalnız, iyice bildiği yolda, alıştığı odalarına sık sık ayak bastığı bir otelde gördü; düşündü taşındı, ya da daha ziyade yalnızca düşündü; arzuluyordu, yalnızca istiyordu. O kızı görmek zorundaydı, onunla konuşmalıydı. Niçin, neden, bundan ne çıkacaktı? Bu, söz konusu olamazdı. Direnmedi, mecburdu.

Oda hizmetçisi sorguya çekildi ve hemen araştırdı, Ottilie'nin hangi gün hangi saat yola çıkacağını. Şafak söktü; Eduard, Ottilie'nin geceleyeceği yere yalnız başına at üstünde yola koyulmayı ihmal etmedi. Oraya vaktinden önce ulaştı; şaşıran otelci kadın onu coşkuyla karşıladı, kendisi büyük bir aile mutluluğundan dolayı ona borçluydu. Eduard, onun askerde çok disiplinli davranan oğluna bir şeref nişanı verdirmişti: Bunu, kendisinin yalnız bulunduğu bir andaki başarısını ortaya çıkararak, gayretle komutanın önüne kadar getirerek ve bazı kötü niyetlilerin engellerini aşarak yapmıştı. Otelci kadın Eduard için ne yapacağını bilmiyordu. Aynı zamanda gardrop ve erzak odası olan temizlik odasını çabucak derleyip topladı; ne var ki o, buraya yerleşecek bir bayanın geleceğini bildirdi ve kendisi için koridorun arka tarafında bir odayı güç bela hazırlattı. Kadına bu, esrarengiz göründü ve bu arada çok ilgili ve telaşlı görünen hamisinin hoşlanacağı bir şeyler sunmaktan çok hoşlandı. Ya o? Akşama kadarki o uzun zamanı hangi duyguyla geçirdi? Ottilie'yi göreceği odayı baştan aşağı gözden geçiriyordu; oda ona bütün evcil tuhaflığı içinde bir cennet mekânı gibiydi. Neler neler düşünmedi ki! Acaba Ottilie'yi şaşırtmalı

mıydı, acaba onu hazırlamalı mıydı? Sonunda bu son fikir üstün geldi; oturdu ve yazdı. Onu bu yaprak karşılasındı:

Eduard'dan Ottilie'ye

"Sen bu mektubu okurken sevgilim, ben senin yakınındayım. Korkma, ürkme! Benden korkmana gerek yok. Seni zorlamayacağım. Sen izin vermeden beni görmezsin.

Önce senin durumunu, benimkini düşün! Kesin bir adım atmama niyetin için sana nasıl teşekkür ediyorum; ama bu adım yeterince anlamlı. Yapma bunu! Burada, bir çeşit yol ayrımında bir kez daha düşün: Benim olabiliyor musun, benim olmak istiyor musun? Ah, sen bizim hepimize büyük, bana ise aşırı büyük bir hayır işliyorsun.

Bırak seni tekrar göreyim, seni sevinç içinde tekrar göreyim. O güzel soruyu, bırak sözlü sorayım ve bana o güzel kendin olarak cevap ver! Bağrıma, Ottilie! Buraya, zaman zaman başını yasladığın ve hep ait olduğun yere!"

Bunları yazarken, çok çok özlediği bir şeyinin yaklaştığı şimdi hemen burada olacağı duygusuna kapıldı. Bu kapıdan içeri girecek, bu mektubu okuyacaktır, görünüşünü sık sık gözümün önüne getirdiğim haliyle, eskisi gibi önümde duracak. Hâlâ aynı insan mı olacak? Görünüşü, duyguları değişmedi mi? Kalemi daha elinde tutuyor, düşündüğü gibi yazmak istiyordu; ama araba bahçeye girmekteydi. Çabucak şunu da ekledi:

"Gelişini duyuyorum. Bir an için, hoşça kal!"

Mektubu katladı, üstünü yazdı; mühürlemek için çok geçti. Odaya daldı; buradan daha sonra koridora ulaşmayı biliyordu ve bir anda aklına geldi ki saatini ve kalem kutusunu masanın üzerinde unutmuştu. Ottilie bunları önce görmemeliydi; geri koştu ve bunları kurtardı. Koridorun önünde misafire göstermek için odaya dalan otelci kadının sesini duydu. Oda kapısına doğru koştu, ama kapı kapanmıştı. Anahtarı, içeriye dalarken yere fırlatmış, o da içerde kalmıştı; kilit kapalıydı ve o kovul-

muş gibi dışarıda kaldı. Hızla kapıya yüklendi, ama boşuna. Ruh gibi kapı aralığından içeriye süzülmeyi nasıl da isterdi! Boşuna! Yüzünü kapının direğine gizledi. Ottilie, içeri girdi, otelci kadın onu görünce geri çekildi. Eduard Ottilie'den bir dakika bile saklanamadı. Ona döndü ve böylece sevgililer tekrar tuhaf bir şekilde yüz yüze geldiler. Ottilie ona sakin ve ciddi ciddi baktı, ne öne ne arkaya yürüdü ve o ona, yaklaşmak için harekete geçtiğinde kız birkaç adım geriye, masaya kadar gitti. O da tekrar geriledi. "Ottilie" diye haykırdı, "bırak şu korkunç suskunluğu bozayım! Biz, birbirinin karşısında duran gölgeler miyiz? Ama dinle her şeyden önce! Beni hemen burada bulmak, tesadüf. Yanında, seni hazırlamasını istediğim bir mektup var. Oku onu, rica ederim oku! Sonra elinden gelen şeye karar ver."

Ottilie gözlerini indirip mektubu gördü ve biraz düşündükten sonra aldı, açtı ve okudu. Yüz hatlarını değiştirmeden okudu ve yavaşça itti; sonra o düzgün, yukarı kaldırılmış ellerini kavuşturdu, azıcık öne eğilerek ellerini göğsüne koydu ve ısrarla isteyen adama öyle bir baktı o her şeyden, isteyeceği ve arzulayabileceği her şeyden uzak durmak zorundaydı. Bu hareket erkeğin kalbini parçaladı. O bakışa, Ottilie'nin o duruşuna katlanamazdı. Sanki diz çökecek gibiydi, eğer dayansaydı. Çaresizlik içinde kapıdan hızla çıktı ve otelci kadını bu yalnız kıza gönderdi. Antrede aşağı yukarı gidip geldi. Gece olmuştu, odada sessizlik sürüyordu. Sonunda otelci kadın dışarı çıktı, utanıyordu, ne yapacağını bilmiyordu. En sonunda uzaklaşırken, anahtarı Eduard'a uzattı, o ise kabul etmedi. Işığı açık bırakıp uzaklaştı.

Eduard en derin üzüntü içinde kendini Ottilie'nin eşiğine atıp orayı yaşlarıyla ıslattı. Sevgililer hiç bu yakınlıkta böyle bir acınacak halde geceyi hiç geçirmemişlerdir.

Sabah oldu; arabacı çalıştı, otelci kadın kapıyı açtı ve odaya girdi. Ottilie'yi elbisesiyle uyur buldu, geri çekildi ve Eduard'a anlayışlı bir gülümsemeyle işaret etti. İkisi birlikte uyuyan kızın önüne geldiler; ama bu manzaraya da katlanamadı Eduard. Otelci kadın uyuyan kızı uyandırmaya cesaret edemedi, karşı

tarafa oturdu. Sonunda Ottilie o güzel gözlerini açtı ve doğruldu. Kahvaltıyı kabul etmedi; Eduard bu kez onun önüne geçti. Sürekli olarak onun hiç olmazsa bir kelime söyleyip isteğini açıklamasını rica ediyordu; onun yalnızca isteğini duymak istiyordu yeminle. Ama Ottilie susuyordu. Bir kez daha, sevgiyle ve ısrarla sordu kendisini dinleyip dinlemeyeceğini. Gözlerini eğerek başını bir hayır anlamında ne tatlı hareket ettirmişti! Yatılı okula mı gitmek istediğini sordu. O ise buna kayıtsızca hayır cevabı verdi. Ama Charlotte'ye acaba geri dönebilir mi diye sorduğunda buna teselli bulmuş bir baş eğmeyle evet dedi. Eduard, arabacıya emirler vermek üzere pencereye koştu; ama Ottilie onun arkasından şimşek gibi odadan çıktı; doğru, merdivenlerden arabaya! Arabacı şato dönüş yoluna girdi. Eduard da biraz geriden at üstünde onların peşinden.

Onyedinci Alt Bölüm

Charlotte, Ottilie'nin önden, Eduard'ınsa atla hemen şato avlusuna girdiklerini görünce nasıl şaşırmıştı. Kapının eşiğine kadar koştu; Ottilie arabadan indi ve Eduard'la birlikte yaklaştılar. Ottilie bu çiftin ellerini gayretle ve kuvvetle tutup birleştirdi ve odasına koştu. Eduard, Charlotte'nin boynuna atılıp gözyaşlarına boğuldu; meramını anlatamadı, kendisine sabredilmesini, Ottilie'ye yardım edilmesini rica etti. Charlotte, Ottilie'nin odasına koştu ve içeri girdiğinde ürktü: Oda tamamıyla boşaltılmıştı, yalnızca boş duvarlar vardı. Oda sevimsiz olduğu gibi büyük de görünüyordu. Her şeyi dışarı çıkarmışlardı, yalnızca bavul, nereye konulacağına karar verilmediğinden odanın ortasında bırakılmıştı. Ottilie yerde, kolu ve başı bavulun üstüne uzanmış yatıyordu. Charlotte, uğraştı, neler olduğunu sordu ona ve cevap alamadı.

İçeceklerle gelen hizmetçisini Ottilie'nin yanında bırakarak Eduard'a koştu. Onu salonda buldu, ama o da bilgi vermedi. Charlotte'nin önüne attı kendini, onun ellerini gözyaşlarıyla yıkadı, kendi odasına kaçtı. Ve Charlotte onun peşinden gelmek

istediğinde karşısına onu elinden geldiğince aydınlatmak isteyen oda hizmetçisi çıktı. Anlattıklarının geri kalanını o, kafasında birleştirdi ve sonra hemen kararlı olarak o anın gereğini yapmaya koyuldu. Ottilie'nin odası derhal düzenlendi. Eduard kendini şeylerine, bıraktığı gibi aynen ulaştı, son kâğıdına kadar.

O üçü tekrar bir araya gelmiş görünüyordu; ama Ottilie, susmaya devam ediyordu; Eduard ise ona kendisi emir verir görünen eşinden sabırdan başka bir şey rica etmiyordu. Charlotte, Mittler'e ve Binbaşı'ya haberci gönderdi. Mittler'e ulaşılmadı, öbürü geliyordu. Eduard Binbaşı'ya içini döktü, en ufak ayrıntıyı itiraf etti ve Charlotte da böylece ne olup bittiğini, durumun neyi böyle tuhaf bir şekilde değiştirdiğini, neyin heyecan yarattığını öğrendi.

Eşiyle çok sevgiyle konuştu. Kıza şu anda yüklenilmemesinden başka ricası yoktu. Eduard, eşinin kıymetini, sevgisini, aklını hissetti; ama kendi eğiliminden başka hiçbir şey ona hâkim değildi. Charlotte ona ümit verdi, boşanmayı kabul edeceğine söz verdi. Eduard güvenmiyordu; öyle hastaydı ki ümit ve inanç sırayla onu terk ediyordu. Charlotte'ye Binbaşı'ya evet demesi için ısrar ediyordu; bir çeşit çılgın ümitsizliğe yakalanmıştı. Charlotte, onu sakinleştirmek, onu tutmak için gerekeni yapıyordu. Binbaşı'ya, eğer Ottilie Eduard'la birleşmek isterse evet diyecekti, ama yine de şu şartla ki, bu iki erkek şu anda birlikte seyahate çıksınlar. Binbaşı'nın kendi köşkü için dışarıda işi vardı, Eduard da ona eşlik etme sözü verdi. Hazırlıklar yapıldı, en azından bir şeyler oluyor diye sakinleştiler.

Bu arada Ottilie'nin neredeyse hiç yiyip içmediği ve suskunluğunda ısrar ettiği belirtilebilir. Ona bir şey söylendiğinde ürküyor, o zaman vazgeçiliyor. Çünkü çoğu zaman bir kimseyi onun iyiliği için bile olsa rahatsız etmeme zaafımız yok mudur? Charlotte bütün çareleri düşündü, sonunda, Ottilie'ye hükmü geçen umulmadık gelmeyişi üzerine çok dostça konuşup cevap almamış olan o yardımcıyı getirtmek aklına geldi.

Ottilie'yi şaşırtmamak için bu plandan söz edildi. O, aynı fikirde değilmiş gibi görünüyordu; düşünüyordu; sonunda bir

karara varmış gibiydi, odasına koştu ve daha akşam olmadan, toplananlara şu mektubu gönderdi:

Ottilie'den Dostlara

"Kendiliğinden anlaşılan şeyi niçin açıkça söyleyeyim, sevgililerim? Ben kendi yolumdan çıktım ve tekrar ona girmemek gerekiyor. Bana hâkim olmaya başlayan kötü ruhlu bir cin, ben tekrar kendime gelecek olsam bile beni dışarıdan engelliyor gibi.

Eduard'dan feragat edip ondan uzaklaşma niyetim çok temizdi. Onunla karşılaşmamayı umuyordum. Mesele öyle olmadı; o, kendi iradesinin tersine benim karşımda durdu. Onunla hiç konuşmama sözümü belki gereğinden fazla kelimesi kelimesine tutup yorumladım. O anın hissi ve vicdanı gereği sustum, o dostun önünde dilim tutuldu, şimdi ise artık söyleyecek bir şeyim yok. Sıkı bir tarikat yemini, bunu düşünerek eden birine belki rahatsız edici bir korku verir, ben bunu duyguyla zorlanarak üstlendim. Bırakın, kalbim emrettiği ölçüde buna bağlı kalayım. Aracı birini çağırmayın! Konuşmam için, gerekli olandan çok yiyip içmem için ısrar etmeyin. Bana hoşgörüyle ve sabırla bu zamanı atlatmam için yardım edin. Ben gencim, genç insan çabucak kendine gelir. Bana yanınızdayken katlanın, sevginizle beni sevindirin, sohbetinizle beni bilgilendirin; ama iç dünyamı bana bırakın!"

Erkeklerin uzun zamandan beri hazırlanmış seyahatleri kaldı, çünkü Binbaşı'nın o dışarıdaki işi gecikti; Eduard'ın tam istediği oldu! Şimdi, Ottilie'nin mektubuyla yeniden coşmuş ve onun teselli dolu umut verici sözleriyle yeniden cesaretlenmiş ve dirayetli bir sabretmeye hak kazanmış olarak birden bire, uzaklaşmayacağını açıkladı. "Ne aptallık!" diye haykırdı "en elzem, en gerekli olanı önceden, aceleyle fırlatıp atmak; o şey, kaybetme tehdidi olsa da belki kazanılabilecektir. Ve ne diye? Ama sırf, insan seçebileceğini göstermek istesin diye. Ben de böyle sık sık bu tür aptalca yanılgıya düştüm, saatler, hattâ günlerce vaktinden önce kendimi dostlarımdan kopardım, sırf o son kaçınılmaz ecel tarafından kesin olarak zorlanmamak için. Bu kez

ama kalmak istiyorum. Niçin uzaklaşayım ki? O, zaten benden uzaklaşmış durumda değil mi? Elini tutup kalbime bastırmak aklıma gelmiyor; hattâ bunu düşünmeme bile izin yok, ürperiyorum. O benden yalnızca uzaklaşmadı, beni aştı."

Ve işte böyle, istediği, mecbur olduğu gibi yerinde kaldı. Kızda da aynı his kaldı; o da bu kutsal gereklilikten kendini çekemedi. Eskisi gibi hâlâ birbirlerine, anlatılamaz, neredeyse sihirli bir çekim gücü uyguluyorlardı. Aynı çatı altında oturuyorlardı, ama birbirlerini düşünmeden edemeden başka şeylerle uğraşıyor, topluluk tarafından oraya buraya çekiliyor, birbirlerine yaklaşıyorlardı. Salonda bir araya gelmişlerse, ayağa kalkıp birbirlerinin yanına oturmaları uzun sürmüyordu. Ancak en yakın yakınlık onları rahatlatabiliyordu, hem de iyice rahatlatabiliyordu ve bu yakınlık kâfiydi; ne bir bakışa, ne bir söze, ne bir mimiğe, ne bir temasa gerek kalıyordu, yalnız bu salt beraberlikti gerekli olan. O zaman iki insan değillerdi, bilinçsiz tam bir keyif içinde tek insandılar, kendilerinden ve dünyadan memnun. Hattâ ikisinden birini binanın iki ucunda tutsalar, öbürü yavaş yavaş, kendiliğinden, niyeti olmadan ona doğru hareket ederdi. Hayat onlar için çözümünü yalnızca birlikte buldukları bir bilmeceydi.

Ottilie iyice neşeli ve rahattı, öyle ki hakkında tasalanmalarına gerek kalmamıştı. Topluluktan az uzaklaşıyordu, yalnızca tek başına yemek yemek istiyordu. Nanni'den başka hiç kimse onun hizmetini görmüyordu.

Her bir insana genellikle olan şey, sanıldığından çok fazla tekrarlanır. Çünkü bunu en çok belirleyen, onun tabiatıdır. Karakter, bireysellik, eğilim, yön, yerellik, çevre ve alışkanlıklar hep birlikte bir bütün oluştururlar ve bu bütünün içinde her insan yalnızca kendisine rahat ve huzurlu olan bir elementte, bir atmosferdeymiş gibi yüzer. Bu yüzden de biz, değişebilirlikleri hakkında çok şikâyet edilen insanları pek çok yıl sonra şaşkınlık içinde değişmemiş ve dışa ve içe sonsuz etkilerden sonra değişmesi imkânsız buluruz.

Dostlarımızın günlük ortak yaşayışlarında da işte böyle hemen hemen her şey eski rayında yürüdü. Ottilie hâlâ ses çı-

karmadan bazı iyilikleriyle o yardımsever varlığını ortaya koyuyordu ve her şeyi kendi usulünce. Böylece aile çevresi, önceki hayatın bir yansıması gibi görünüyordu ve sanki her şeyi henüz eski halinde sanmak deliliği hoş görünebilirdi.

Uzunluk bakımından o ilkbahar günleriyle eşit olan sonbahar günleri yine aynı saatte topluluğu açık havadan evin içine geri çağırıyordu. Bu zamana özgü olan meyve ve çiçeklerin oluşturduğu süs insana sanki, o ilk ilkbaharın sonbaharıymış hissini veriyordu. Aradaki zaman unutulup gitmişti. Çünkü benzerleri o ilk günlerde ekilmiş olan çiçekler şimdi açıyor, vaktiyle çiçeklendikleri görülen ağaçlarda meyveler şimdi olgunlaşıyordu.

Binbaşı, ara sıra gidiyordu; Mittler de sık sık kendini gösteriyordu. Akşam oturmaları genellikle düzenliydi. Eduard, alışıldığı üzere okuyordu; eskisinden daha canlı, daha duygulu, daha iyi, hattâ isterseniz daha neşeli deyin. Sanki neşe ve duygu aracılığıyla Ottilie'nin donukluğunu yeniden canlandırmak, onun suskunluğunu yeniden çözmek istiyordu. Eskiden olduğu gibi, okuduğu kitabın görüleceği biçimde oturuyordu; hattâ eğer Ottilie o sayfaya bakmıyorsa, eğer onun sözlerini gözleriyle izlediğinden emin değilse huzursuz, dalgın oluyordu.

Aradaki zamanın sevimsiz, rahatsız her duygusu sönmüştü. Hiçbir duygu artık ötekine bir şeyler taşımıyordu. Acının her çeşidi yok olmuştu. Binbaşı, Charlotte'nin piyanosuna kemanıyla eşlik ediyordu, aynı Eduard'ın flütünün eskiden olduğu gibi Ottilie'nin telli enstrüman çalışıyla buluşması gibi. Eduard'ın geçen kutlamasına ulaşamadığı yaş günü böylece yaklaşıyordu. Bu kez yaş gününü eğlencesiz, sakin, dostça huzur içinde kutlayacaklardı. Yarı susarak, yarı vurgulayarak, böyle anlaşmışlardı. Ama yine de bu dönem yaklaştıkça Ottilie'nin tavrında şimdiye kadar fark edilmekten ziyade hissedilmiş olan coşku artıyordu. Bahçede sık sık çiçekleri kontrol ederken görülüyordu; bahçıvana, her çeşit yaz bitkilerini korumasını ima ediyor ve en çok da özellikle bu yıl aşırı bol açan yıldız çiçeklerinin yanında duruyordu. Dostların sessiz bir dikkatle gözlemledikleri en önemli şey ise Ottilie'nin bavulunu ilk

defa açıp içinden çeşitli şeyleri seçerek bir tek ama bütün bir erkek elbisesine yetecek olanı kesmiş olmasıydı. Geri kalanı Nanni'nin yardımıyla toplamak istediğinde bununla zar zor baş etti. Oda tıklım tıklımdı, her ne kadar bir kısım şey çıkarılmış olsa da. Bu genç hırslı kız, görmeye doyamıyordu, özellikle de elbisenin bütün küçük şeylerini hazır bulduğunda. Ayakkabılar, çoraplar, armalı çorap askıları, eldiven ve bazı şeyler eksikti. Ottilie'den kendisine bunlardan birazını hediye etmesini rica ediyordu. Ottilie, çekindi, ama hemen bir komidinin çekmecesini çekip kıza seç, dedi; o da hırsla ve beceriksizce el atıp kazancıyla odadan fırladı, öbür ev halkına mutluluğunu ilan etmek ve göstermek için.

Sonunda Ottilie, her şeyi özenle yeniden yerleştirmeyi becerdi; ardından kapağa yerleştirilmiş gizli bir gözü açtı. Orada Eduard'ın bazı pusulalarını ve mektuplarını, eski gezintilerden bazı kurutulmuş anı çiçeklerini, sevgilisinin bir saç lülesini ve daha saklanmış bazı şeyleri tutuyordu. Şimdi bir şey daha ekledi bunlara, bu, babasının portresiydi ve hepsini kapadı, sonra da altın zincirli zarif anahtarı tekrar boynuna astı.

Bu arada dostların kalplerinde bazı umutlar baş göstermişti. Charlotte, Ottilie'nin o gün tekrar konuşmaya başlayacağından emindi, çünkü şimdiye kadar bazı gizli uğraşın, bir çeşit neşeli kendinden memnuniyetin, onun yüzünde dolaşan bir gülümsemenin sevdiği kızda biraz iyi ve sevindirici bir şeyler sakladığına onu inandırmıştı. Hiç kimse bilmiyordu ki bazı saatler Ottilie'yi kendini ancak ruh gücüyle ayakta tuttuğu o büyük zayıflığa düşürüyordu.

Mittler bu sıralar kendini sık sık gösterdi, hem de alışılmıştan daha uzun kaldı. Bu inatçı adam gayet iyi biliyordu, demirin dövülebileceği yalnızca belli bir an vardır. Ottilie'nin susması gibi uzak durmasını da onun iyiliğine yordu. Şimdiye kadar karı kocanın ayrılması için atılmış bir adım yoktu; o, iyi kızın kaderini herhangi bir uygun şekilde belirleyeceğini umuyordu; kulak kesilmişti, affediyordu, anlar gibiydi ve kendi tarzında akıllı davranıyordu.

Ne var ki çok önem verdiği konular üzerine fikrini açıklama fırsatı bulur bulmaz eziliyordu. Çok şeyi içine atıyor ve başkalarıyla bir arada olduğu zaman genellikle onlara karşı yalnızca davranışıyla kendini gösteriyordu. Çoğu zaman gördüğümüz gibi eğer konuşması dostlar arasında kesiliyorsa o zaman duruma göre saygısızca devam ediyor, kırıyor, iyileştiriyor, faydalı oluyor ya da zarar veriyordu.

Eduard'ın yaş günü öncesi akşamında Charlotte ve Binbaşı, atla dolaşıp gelmiş, Eduard'ı bekleyerek bir arada oturuyorlardı. Mittler odada bir aşağı bir yukarı yürüyordu; Ottilie, kendi odasında kalmış ertesi gün için takılarını düzeltiyor, onu tam olarak anlayan ve o dilsiz emirleri beceriklikle yerine getiren hizmetçisine bazı imalarda bulunuyordu.

Mittler çok sevdiği malzemelerinden birini yeni keşfetmişti. O, gerek çocukların eğitiminde gerekse halkların yönetiminde yasaklardan, yasaklayan kanunlardan daha uygunsuz, daha barbarca bir şeyin olmadığını iddia etmekten hoşlanırdı. "İnsan, hep faaldir" derdi "ve ona bir şey sunmayı bilirseniz, hemen koşar, çalışır ve yapar. Ben şahsen kendi çevremde daha çok hata ve suçlara, hatadan kurtulup onun yerine doğru hiçbir şey görmektense karşıtı bir erdem sunmak isterim. İnsan iyi, amaca uygun şeyi seve seve yapar, yeter ki fırsat bulsun; bunu yapar, yapacak bir şeyi olsun diye ve bunun üzerine bir daha düşünmez, avarelik ve can sıkıntısından yaptığı aptalca şakalar üzerine düşünmediği gibi.

Çocuk eğitiminde kutsal On Emrin nasıl tekrarlatıldığını duymak benim için çoğu zaman ne kadar sıkıcıdır! Dördüncü Emir aslında çok zarif, akıllıca, yol gösterici bir emirdir: Babayı ve anneyi sayacaksın! Çocuklar bunu hafızalarına doğru olarak yazsalar, o zaman bütün gün bunu uygulamaları gerekir. Ama beşincisine ne demeli? Öldürmeyeceksin! Sanki herhangi bir insan en azından öbürünü öldürmeye hevesli imiş gibi! İnsan birinden nefret eder, öfkelenir, acele eder, bunun ve başka şeylerin devamında gerektiğinde birini öldürmesi muhtemeldir. Ama çocuklara cinayet ve öldürmekten söz etmek barbarca bir

şey değil mi? Başkası için hayat sağla, ona zararlı olabilecekleri uzaklaştır, onu kendini tehlikeye atarak kurtar, ona zarar verirsen, düşün ki kendine zarar veriyorsun, denseydi, işte bunlar kültürlü, aydın halklarda yer alanlardır ve On Emir dersinde üzülerek "Bu da ne"yi taşımıyor.

Şimdi akıncısını, hele onu çok iğrenç buluyorum! Ne mi? Sezgisi olan çocukların merakını tehlikeli olağanüstülüklere çekmek, onların hayal gücünü, tam da uzaklaştırmak istenen tasavvurlarla ve tablolarla zorla doldurmak! Çok çok daha iyi olurdu, kilise ve cemaat önünde bu konuda zırvalatmaktansa bu gibi şeylerin gizli bir mahkemeyle özel olarak cezalandırılması."

O anda Ottilie içeriye girdi. –"Zina işlemeyeceksin" diyerek devam etti Mittler. "Ne kadar kaba, ne kadar terbiyesizce! Eğer şöyle olsaydı, kulağa çok başka gelmez miydi: Birbirlerini seven eşleri gördüğün yerde buna sevineceksin ve neşeli bir günün mutluluğuna katılır gibi buna katılacaksın; herhangi bir ilişkide bir şeyler kararacak oldu mu sen onu düzeltmeye çalışacaksın, onları yumuşatmaya, onları karşılıklı çıkarlarını anlatmaya ve güzel bir çıkarsızlıkla başkalarının iyiliğini desteklemeye çalışacaksın; bunu, onlara her görevden özellikle de kadınla erkeği çözülmezcesine birbirine bağlayan görevden nasıl bir mutluluğun kaynaklandığını hissettirerek yapacaksın."

Charlotte, ateş üzerinde oturur gibiydi ve Mittler'in neyi nerede söylediğinin farkında olmadığından emin olmasıyla durum onun için çok daha korkunçtu ve onun lafını kesmeyi başaramadan, hali değişmiş olan Ottilie'nin odadan çıktığını gördü.

"Herhalde yedinci emri bize bırakırsınız" dedi Charlotte, zorlama bir gülümsemeyle. Geri kalan hepsini" dedi Mittler, "eğer yalnızca öbürlerinin dayandığı bu sonuncusunu kurtarsam!"

Korkunç bir bağırışla odaya dalarken Nanni: "Ölüyor! Küçük hanım ölüyor! Geliniz! Geliniz!" diye haykırdı.

Ottilie sallanarak odasına döndüğünde ertesi gün için olan süsler çeşitli sandalyelerin üzerine yayılmış haldeydi ve kız bun-

ları seyrederek ve hayran olarak oraya buraya giderken coşkuyla bağırıyordu: "Bakın bir, sevgili küçük hanım, bunlar gelin mücevherleri, tam size layık!"

Ottilie bu sözleri duydu ve divana yığıldı. Nanni, hanımının sarardığını, katılaştığını gördü, Charlotte'ye koştu, geldiler. Ailenin dostu hekim telaşla geldi; ona göre bitkinliğe benziyordu durum. Biraz et suyu getirtti; Ottilie iğrenircesine başını çevirdi, hattâ kâseyi ağzına yaklaştırdıklarında neredeyse kusacaktı. Hekim durumun ciddiyeti içinde aceleyle, Ottilie'nin bugün ne yediğini sordu. Kız durakladı; o, sorusunu tekrarladı, kız, Ottilie'nin hiçbir şey yemediğini kabul etti.

Hekim, Nanni'yi gereğinden fazla korku içinde gördü. Onu yan odaya çekti. Charlotte arkadan geldi, kız diz çöküp Ottilie'nin uzun zamandan beri neredeyse hiç yemediğini itiraf etti. Ottilie'nin ısrarı üzerine yemekleri onun yerine kendisi yiyormuş; onun ricaları ve tehditleri yüzünden susmuşmuş ve safça ekledi, yemekler de çok lezzetliydi.

Binbaşı ve Mittler geldiler. Charlotte'yi doktorla birlikte uğraşır buldular. Solgun güzel çocuk divanın ucunda oturuyordu, göründüğüne göre bilinci yerindeydi. Yatmasını rica ettiler; o, çekindi ama bavulunun yanına getirilmesini işaret etti. Ayaklarını bavulun üstüne koydu ve yarı yatarak rahat bir duruma geçti. Sanki vedalaşmak istiyor gibiydi, yüz hatları etrafındakilere en ince bağlılığı, sevgiyi, teşekkürü, ricayı ve candan vedayı ifade ediyordu.

Atından inen Eduard durumu öğrendi, odaya daldı. Ottilie'nin yanına attı kendini, elini tutup sessiz gözyaşlarına boğdu. Bu durumda kaldı uzun süre. Sonunda haykırdı: Senin sesini bir daha duymayacak mıyım? Bir kelimeyle benim için hayata dönmeyecek misin? Peki, Peki! Senin arkandan geleceğim ben de öbür tarafa; orada başka dillerde konuşacağız!

Kız, onun elini kuvvetle sıktı, ona sevgiyle baktı ve derin bir nefes alarak, dudaklarının harika sessiz bir hareketinden sonra "söz ver bana, yaşayacaksın!" diye bağırdı tatlı narin bir çabayla,

ama hemen geri yığıldı. "Söz veriyorum!" diye haykırdı beriki ona doğru, yalnızca geç kalmıştı. O, artık yoktu.

Gözyaşları içinde bir geceden sonra o sevgili cenazeyi kaldırmak derdi Charlotte'ye düştü. Binbaşı ile Mittler ona yardım ettiler. Eduard'ın hali perişandı. Çaresizliğinden ancak doğrulup bir dereceye kadar aklı başına gelince şunda ısrar etti: Ottilie şatodan çıkarılmayacak, beklenecek, bakılacak, bir canlı gibi muamele edilecekti. Çünkü ölmemişti, ölemezdi. İsteği, en azından yasakladığı şey bırakılarak yerine getirildi. Onu görmede diretmemişti.

Dostları başka bir korku daha sardı, başka bir dert daha uğraştırdı. Nanni, hekimin azarlamaları, tehditle itirafa zorlanmasından, suçlanmalarla korkutulduktan sonra kaçıp gitmişti. Onu uzun aramalardan sonra buldular; kendinde değil gibiydi. Annesi babası onu yanlarına aldılar. En iyi karşılama etkisiz görünüyordu, yine kaçmakla tehdit ettiği için onu hapsetmek zorunda kaldılar.

Eduard'ı o şiddetli çaresizlikten kurtarmayı adım adım başardılar; ama bu yalnızca onun mutsuzluğu oldu, çünkü hayatının mutluluğunu ebediyen kaybettiğini iyice anlamıştı. Ona, Ottilie'nin o küçük kiliseye konduğunu hâlâ insanlar arasında kaldığını ve sıcak, sakin bir evden mahrum olmayacağını anlatmaya cesaret ettiler. Onun olurunu almak zor oldu, şartı vardı: Ottilie açık tabutta dışarı taşınacak ve mutlaka içerde cam bir kapakla örtülecek ve sürekli yanan bir lamba bağışlanacak. Sonunda ancak böyle razı oldu ve her şeye evet der gibi göründü.

O güzel bedeni kendisi için hazırladığı o süsle donattılar; başına, hüzünlü yıldızlar gibi önsezilerle parıldayan yıldız çiçeklerinden bir taç koydular. Tabutu, kiliseyi süslemek için bütün bahçeler süslerinden oldu. Şimdi sanki kış bütün sevinçlerini tarhlardan süpürüp almış gibi çölleşmiş duruyorlardı. Sabahın en erken saatinde ceset açık tabutun içinde şatodan alındı ve yükselmekte olan güneş o şahane çehreyi tekrar kızarttı. Refakatçiler, taşıyanların çevresine girmeye çalışıyorlardı, hiç kimse

öne geçmek, hiç kimse arkadan gitmek istemiyordu, herkes onları çevrelemek, herkes son olarak bu ölünün varlığını yaşamak istiyordu. Erkek çocuklar, adamlar ve kadınlar hiçbiri duygulanmamış değildi. Onun kaybını doğrudan hisseden kızları teselli etmek imkânsızdı.

Nanni eksikti. Onu evde tutmuşlardı ya da daha ziyade toprağa verme gününü ve saatini ondan saklamışlardı. Ona anne babasının yanında, bahçeye açılan bir odada bekçilik ediyorlardı. Ama çanların çalındığını duyduğunda hemen anladı olup biteni ve ona bekçilik eden kimse, cenaze alayını görme merakıyla onu yalnız bıraktığında pencereden kaçıp bir koridora, oradan da bütün kapıları kilitli bulduğu için çatıya çıktı.

Tam o sırada alay temiz, çiçekler saçılmış yolda köyün içinden yukarı doğru yürüyordu. Nanni, hanımını yukarıdan aşağıda alayı izleyen herkesten daha açık seçik, daha tam, daha güzel görüyordu. O, hizmetçisine sanki bulutların ya da dalgaların üstünde taşınıyor gibi, öbür dünyadan el sallıyordu ve Nanni altüst olmuş, sallanıp sendeleyerek çatıdan aşağıya düştü.

Kalabalık, korkunç bir çığlıkla her yana dağıldı. Sıkışıklık ve karışıklıktan, taşıyıcılar tabutu yere indirmek zorunda kaldılar; kız yakında yatıyordu; bütün uzuvları parçalanmış gibiydi. Onu kaldırdılar, tesadüfen ya da özel bir kader eseri, ölünün üzerine yasladılar, hattâ sanki bedeninin bu geri kalan kısmıyla o sevgili hanımına ulaşmak istiyordu. Ama titreyen uzuvları Ottilie'nin eteğine, güçsüz parmakları Ottilie'nin kavuşturulmuş ellerine değer değmez kız sıçradı, kollarını ve gözlerini önce göğe kaldırdı, sonra tabutun önünde diz çöktü ve hanımına huşû içinde hayranlıkla baktı.

Sonunda kendinden geçmişçesine fırlayıp ilahi bir sevinçle haykırdı: Evet, beni affetti! Bana hiçbir kimsenin, kendimin bağışlayamayacağı şeyi, Tanrı bana onun bakışı, onun ifadesi, ağzı aracılığıyla bağışlıyor. Şimdi tekrar sessiz ve sakin yatıyor; ama siz gördünüz, nasıl doğrulup kavuşturulmuş elleriyle beni kutsadı, bana nasıl baktı! Bunu hepiniz işittiniz, bana 'sen affedildin!'

dediğine şahitsiniz. Ben artık aranızdaki katil değilim; o, beni affetti, Tanrı beni affetti, bana artık kimse bir şey yapamaz."

Kalabalık sıkışık olarak etrafını sarmıştı; şaşırmışlardı, kulak kesildiler ve oraya buraya bakındılar ve hiç kimse ne yapacağını bilmiyordu. "Şimdi onu mezara taşıyın!" dedi kız, "işini yaptı ve acı çekti, artık aramızda kalamaz.! Tabut yeniden hareket etti, ilk olarak Nanni izledi ve kiliseye ulaştılar.

Böylece şimdi Ottilie'nin tabutu duruyordu, baş tarafında çocuğun tabutu, ayakucunda sandıkçık, sağlam, meşe bir kalıba sokulmuş. İlk sıralar cam kapak altında pek sevimli yatan cesedi koruyacak bir bekçi kadın sağlanmıştı. Ama Nanni bu görevi kimseye bırakmadı. Yalnız olarak yardımcısız orada kalmak ilk defa yakılan lambanın başında gayretle beklemek istedi. Bunu öyle gayretle ve inatla istedi ki onu korkulan daha büyük bir çılgınlıktan korumak için bunu kabul ettiler.

Ama Nanni, uzun zaman yalnız kalmadı, çünkü gecenin bastırmasıyla, o hareketli ışık hakkını yerine getirerek daha parlak bir aydınlatma yaydığında kapı açıldı ve mimar, dindarca süslenmiş duvarları böyle yumuşak bir parıltıda gözüne inanabileceğinden daha antik ve daha esrarengiz görünen kiliseye girdi.

Nanni, tabutun bir yanında oturuyordu: mimarı hemen tanıdı; ama sararan hanımını susarak işaret etti. Böylece o da öbür yanda, gençlik gücü ve zarafetiyle, aşağıya sarkmış kolları, kavuşmuş, acıyla sıkılmış elleri, başı ve bakışıyla ruhunu teslim etmiş kıza eğilmiş duruyordu.

Daha önce bir kere Belisar'ın karşısında böyle durmuştu. Şimdi farkında olmadan aynı pozisyona girdi. Ve yine ne kadar doğaldı! Burada da ölçülmez değerde bir şey, yüksekliğinden aşağıya düşmüştü ve eğer bir adamdaki kahramanlık, akıllılık, iktidar, rütbe ve zenginlik yerine getirilmesi imkânsız bir şekilde üzüntü yaratıyorduysa, eğer millet için, prens için çok önemli anılarda elzem olan özellikler önemsenmeyip daha ziyade küçümsenip itilmişse aynı şekilde burada da ne çok sessiz erdemler, tabiat tarafından önce kısa bir süre o zengin derinlik-

lerinden ortaya çıkarılmış, onun umursamaz eliyle çabucak yine öldürülmüş- huzur verici etkisi, ihtiyacı olan dünyayı her zaman içtenlikle saran sevilmeye değer erdemleri o dünya özlem dolu bir matemle arıyor.

Genç adam bir süre sustu, kız da öyle; ama onun gözyaşlarının sık sık gözlerinden aktığını görünce, o da acı içinde tamamıyla kendinden geçer görününce, kız ona öyle hakikat ve kuvvetle, öyle iyi niyet ve kesinlikle hitap etti ki, adam onun akıcı konuşmasına şaşırıp kendini tutabildi ve o güzel arkadaş, kendisine daha yüksek katta yaşar ve etki ederken gözünün önüne geldi. Gözyaşları kurudu, acıları hafifledi; diz çökerek Ottilie ile samimi bir el sıkışla Nanni ile vedalaştı, daha o gece oradan, başka hiç kimseyi görmeden atla uzaklaştı.

Hekim, kızın haberi olmadan bütün gece kilisede kalmıştı ve sabah kızı ziyaret ettiğinde onu neşeli ve teselli bulmuş halde buldu. Bazı karışıklıklara karşı hazırlıklıydı, kızın Ottilie ile gece konuşmalarından ve bu tür başka görüngülerden söz edeceğini düşünüyordu; ama kız doğal, sakin ve tamamıyla aklı başındaydı. Geçmiş şeyleri, bütün durumları büyük bir netlikle hatırlıyordu ve konuşmalarında hiçbir şey, doğrunun ve gerçeğin alışılmış yolundan sapmıyordu, yalnızca sevinerek tekrarladığı cenaze merasimindeki o alaydan: Ottilie'nin nasıl doğrulup kendisini kutsadığından ve affettiğinden ve sonsuza kadar rahatladığından başka.

Ottilie'nin o hâlâ güzel, ölüden ziyade uyura benzer hali pek çok insanı yanına çekiyordu. Oralılar ve yakında oturanlar onu hâlâ görmek istiyordu ve her biri o olağanüstü şeyi Nanni'nin ağzından dinlemek istiyordu; bazıları bunu alaya almak için, ekserisi şüphelenmek için ve pek azı da buna karşı inançlı davranmak için.

Gerçek inandırıcılığı olmayan her ihtiyaç, inanmaya mecbur eder. Bütün dünyanın gözünün önünde ezilmiş Nanni, dindar bedene temasla yeniden sağlıklı olmuştu. Benzeri bir şans buradakiler için de niçin hazır olmasın? Saf anneler önce gizlice herhangi bir derdi olan çocuklarını getiriyor ve birden bire iyileşme

hissettiklerine inanıyorlardı. Güven artıyordu ve en sonunda bu yerde bir tazelenme ve hafifleme aramayacak kadar yaşlı ve zayıf hiç kimse yoktu. Hücum arttı ve kiliseyi ibadet saatleri dışında kapatmak gereği duyuldu.

Eduard ölülere gitmeye artık cesaret edemiyordu. Öylece yaşıyordu, artık dökecek gözyaşı, acı çekecek gücü kalmamış görünüyordu. Sohbete katılması, yeme içmeden tat alması günden güne azaldı. O bardaktan yalnızca birkaç yudum içiyordu ki bu da ona tabii hakiki bir mucize olmuyordu. Hâlâ isimlerinin iç içe geçmiş baş harflerini seyrediyordu ve o sıradaki ciddi, şen bakışı şimdi de hâlâ bir birleşme umduğuna işaretti. Mutlu insanı nasıl her ayrıntı hoş, her rastgele şey keyiflendirirse aynı şekilde en küçük her olay da mutsuz insanı kırmada, mahvetmede birleşebilir. Çünkü günün birinde, Eduard o sevdiği bardağı ağzına götürdüğünde korkarak geri çekti. Aynı bardaktı, ama yine de aynısı değildi; küçük bir işareti göremedi. Oda hizmetçisi sıkıştırılınca sonunda itiraf etti; o asıl bardak az önce kırılmıştı ve yine Eduard'ın gençlik zamanından, aynısı ortaya sürülmüştü. Eduard öfkelenemedi, kaderi bu olayla dile getirilmişti; bu sembol onu nasıl duygulandıracaktı? Ama yine de derinden etkiledi. İçtiği şey sanki bu andan itibaren onu iğrendiriyordu; yemekten, konuşmaktan uzak durmaya niyetlenmiş gibiydi.

Ama ara sıra bir huzursuzluğa yakalanıyordu. Tekrar tat almak istiyor, tekrar konuşmaya başlıyordu. Ona biraz yaklaşan Binbaşı'ya bir keresinde "Ahh!" dedi, Ne kadar mutsuzum ki bütün çabam hep bir taklitten, sahte bir gayretten ibaret kalıyor! Onun rahmeti olan şey, benim için utanç oluyor; ama yine de bu rahmet uğruna benim bu utancı üstlenmem gerek. Ben onun peşinde, bu yolda peşinde olmak zorundayım: Ama tabiatım ve verdiğim söz beni engelliyor. Gayet iyi hissediyorum ki, dostum, her şey için, şehitlik için de deha gerekli."

Eduard'ın insanlarının içinde bulundukları bu ümitsiz durumda, eşinin, doktorunun, arkadaşının çabaları karşısında ne düşünebiliriz ki! En sonunda onu ölü buldular. İlk olarak Mittler

bu üzücü keşfi yaptı. Doktoru çağırdı ve alışılmış tarzıyla, geri kalanların içinde bulundukları durumları dikkatle izledi. Charlotte, içeriye attı kendini, bir intihar şüphesi kıpırdadı içinde. Kendini, başkalarını affedilmesi imkânsız bir dikkatsizlikle suçlamak istiyordu. Ama doktor tabii ve Mittler ahlâkî sebeplerle onu tam tersine inandırmayı bildiler. Eduard çok belli ki sonuna yakalanmıştı. O zamana kadar özenle saklamayı alışkanlık haline getirdiği, Ottilie'den geri kalan şeyleri, sessiz bir anda bir kutudan, bir cüzdandan çıkarıp önüne koymuştu: Bir saç kıvırcığı, mutlu saatte toplanmış çiçekler, onun yazdığı ve karısının ona başından beri tesadüfen sezgiyle teslim ettiği bütün mektuplar. Bütün bu şeyleri rastgele keşfedilsin diye isteyerek ortaya dökemezdi. Ve böylece bu az önce sonsuz harekete geçirilmiş kalp de rahatsız edilmez bir huzur içinde yatıyordu ve nasıl o, azizeyi düşünürken uykuya dalmışsa ona da aziz denebilirdi. Charlotte ona Ottilie'nin yanında yer verdi ve artık hiç kimsenin buraya gömülmemesini istedi. Bu şartla kilise için ve okul için, din adamı için ve okul öğretmeni için önemli bağışlar yaptı.

Böylece âşıklar yan yana yatıyorlar. Mezarlarının üstünde huzur yüzüyor, şen, yakın melek kabartmaları kubbeden aşağıya onlara bakıyor ve bir zaman tekrar birlikte uyanırlarsa bu ne sevindirici manzara olacak!

Prof. Dr. Gürsel Aytaç: 1940'ta Eskişehir'de doğdu. Ankara Kız Lisesi, Ankara Üniversitesi, DTCF, Alman Dili ve Edebiyatı, Latin Dili ve Edebiyatı'nda öğrenim gördü. 1962'de Alman Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'ne asistan oldu.1966'da doktor, 1971'de doçent, 1976'da profesör oldu. "Gündoğan Edebiyat Dergisi"nin 5 yıl boyunca yayın yönetmeni idi. Marburg ve Köln şehirlerinde DAAD ve Humboldt Vakfı burslusu olarak araştırmalar yaptı. Uluslararası Germanistler Birliği Yönetim Kurulu üyesi olarak Basel, Göttingen, Tokyo ve Viyana Kongrelerinde bildiriler sundu. Macaristan'daki Heinrich Böll sempozyumuna bildirileriyle katıldı. Eserleri ve yazıları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara Üniversitesi Yayınları, Gündoğan, Papirüs, Multilingual, Ada, Say, Akçağ, Doğu Batı ve Hece Yayınları tarafından yayımlandı. 1992 Avusturya Hükümetinden edebî çeviri ödülü aldı. Edebiyatçılar Derneği ve İlesam üyesi olan Aytaç, evli ve bir çocuk annesidir. **Telif Eserler:** *Die Glückseligkeit in Wielands "Geschichte des Agathon"*, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1971. *Thomas Mann'ın "Der Zauberberg" ve "Lotte in Weimar" Romanlarındaki Edebî Kişiliği*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2000 (genişletilmiş 2. basım). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yayınları, Ankara 2002 (2. basım). *Edebiyat Yazıları I*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990. *Edebiyat Yazıları II*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1991. *Çağdaş Alman Edebiyatı Tarihi*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1983 (2. basım). *Edebiyat Yazıları III*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1995. *Yeni Alman Edebiyatı Tarihi*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1983 (2. basım). *Romancı Yönüyle Heinrich Böll*, Ankara Üniversitesi Yayınları 1975. *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Say Yayınları, İstanbul 2003 (2. basım). *Genel Edebiyat Bilimi*, Say Yayınları, İstanbul 2003 (2. basım). *Edebiyat Yazıları* (1995-2000), Multilingua Yay. İstanbul 2001. *Edebiyat ve Medya*, Hece Yayınları, Ankara, 2005. *Edebiyat ve Kültür*, Hece Yayınları, Ankara 2005. *Goethe*, Say Yayınları, İstanbul 2006, *Schiller* Doğu Batı Yayınları, Ankara. Çeviriler: *Babil Kulesi,* (Friedrich Dürrenmatt'dan), Gündoğan Yayınları, Ankara, 1998. *Babil'e bir Melek İniyor* (Friedrich Dürrenmatt'tan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981. *Büyülü Dağ,* (Thomas Mann'dan), Can Yayınları, İstanbul, 1998. *Dünya Fikir Mimarları* (Stefan Zweig'ten), İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1991(3. basım). *Geçişler* (Barbara Frischmuth'dan), Ada Yayınları, İstanbul, 1987. *Goethe Der Ki*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2000, 4. basım. *Güneşte Gölgenin Yokoluşu* (Barbara Frischmuth'dan), Ankara, 1990. *İnsan Nedir Ki...* ("Der Mensch erscheint im Holozän", Max Frisch'ten), Öteki Yayıncılık, Ankara, 1999, 2. basım. *Klara'nın İzinde* (Elisabeth Hauer'den), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1992, 2. basım. *Konularım* (Friedrich Dürrenmatt'tan), Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996. *Lotte Weimar'da* (Thomas Mann'dan), Öteki Yayıncılık, Ankara, 1999, 2. basım *Max Frisch'in Gezileri* (Max Frisch'den), Gündoğan Yayınları, 1996, Ankara. Montauk (Max Frisch'ten), Gündoğan Yayınları, Ankara, 1994. *Nemrut Dağında, İlahlar Arasında* (Eleonore Dörner'den), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992 (2. basım). Pembe ve Avrupalılar (Barbara Frischmuth'dan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, 1993 (3.basım), 2000 (4. basım). *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup* (Friedrich Schiller'den) Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001. *Yazılmamış Beş Kitap İçin Beş Önsöz* (Friedrich Nietzsche'den) Say Yayınları İstanbul 2003. *Öğretim Kurumlarımızın Geleceği Üzerine* (Friedrich Nietzsche'den) Say Yayınları İstanbul 2003. *Alman Romantizmi* (Ricarda Huch'dan) Doğu Batı Yayınları Ankara 2004. *Edebiyatçılar Üzerine* (Elias Canetti'den) Payel Yayınları, İstanbul 2004, *Ölüm Üzerine* (Elias Canetti'den) Payel Yayınları, İstanbul 2004.

RUH AKRABALIKLARI

GOETHE

Ana konusu ve ana problematiği bakımından Goethe'nin bu romanı, 19. yüzyıl Avrupa edebiyatlarında Madam Bovary, Anna Karanina gibi başka örnekleri de bulunan evlilik romanları sınıflandırmasına girer. Ama asıl önemli olan, Goethe'nin kurmacayı gerçekleştirdiği kurgu ve bunda kendini gösteren anlatım tutumudur. Eserin ana figürleri Eduard-Charlotte çifti ile onların arasına katılan ve evliliklerini tehlikeye sokan Ottilie ve Yüzbaşı figürleridir.

"Ruh Akrabalıkları" romanının yapı özelliği, Goethe'nin burada anlatı çizgisini alışılmış tekdüze olay aktarımı biçiminde sürdürmeyip yine ana konuyla herhangi bir biçimde ilişkilendirdiği öykü, özdeyişler v.b. edebiyat türlerini Ottilie'nin günceleri, komşu çocuklarının öyküsü gibi kurgu içinde değerlendirmiş olmasıdır.

2016
THG
0029264
ELD

ISBN 978-605-9279-63-5
9 786059 279635

HECE YAYINLARI | ROMAN